

2013

Voetballen in de buurt of liever wat verder met vrienden?

Een onderzoek met behulp van de Centrale
Plaatsen Theorie naar de motivaties onder
Utrechtse amateurvoetballers bij hun clubkeuze



Tanim Hermie

Universiteit Utrecht / Mulier Instituut

20-02-2013



mulier instituut

Voetballen in de buurt of liever wat verder met vrienden?

**Een onderzoek met behulp van de Centrale Plaatsen Theorie naar de motivaties onder
Utrechtse voetballers bij hun clubkeuze**

**Tanim Hermie
(3406873)**

**Universiteit Utrecht
Faculteit Geowetenschappen
Stadsgeografie/Urban Geography
Masterthesis**

i.s.m. Mulier Instituut

**Begeleiders:
Dr. Ir. Dick Ettema (Universiteit Utrecht)
Drs. Remco Hoekman (Mulier Instituut)**

Februari 2013

Voorwoord

In de periode februari 2012 – februari 2013 is er hard gewerkt aan mijn masterthesis van de opleiding Stadsgeografie aan de Universiteit Utrecht. Dit eindproduct is ontwikkeld in samenwerking met het Mulier Instituut, het onderzoeksinstituut waar ik een stage van zeven maanden achter de rug heb. Het verslag richt zich op de verzorgingsgebieden van Utrechtse voetbalverenigingen. Waar halen voetbalclubs hun leden vandaan? En waarom hebben de leden van een bepaalde club nou juist gekozen voor de vereniging waar ze nu spelen? In deze thesis zal stapsgewijs antwoord worden gegeven op deze vragen.

Zonder de hulp van het Mulier Instituut en de KNVB had ik dit onderzoek niet kunnen voltooien. Ik wil deze organisaties, met in het bijzonder Remco Hoekman (Mulier Instituut) en Ciska Fessl (KNVB), danken voor het delen van zeer belangrijke informatie voor dit onderzoek. Daarnaast hebben enkele verenigingen meegewerkt met het onderzoek door mij toestemming te geven om te enquêteren, door mij te helpen met het verspreiden van deze enquêtes en/of door mij de gelegenheid te geven te interviewen. De volgende personen wil ik daar hartelijk voor danken: Paul Verweel, Abdenasser El Mourabit (VV Hoograven), Hasan Ozkilit (SV Nieuw Utrecht), Marcel Scheefhals, Bram Kuiper (SV Kampong), Hans Bosma, Ton van Rietbergen (USV Hercules), Carel Dieperink, Marc Kruijtzter (ASV UVV) en Cees Mandersloot (UCS EDO). En ook Jan Boessenkool, (USBO) heeft veel van zijn kennis over Utrechtse verenigingen met mij gedeeld. Verder wil ik de Universiteit Utrecht bedanken voor het gebruik van enkele gegevens voor de ontwikkeling van kaartjes. Diverse docenten (Tom de Jong, Egbert van der Zee, Fred Toppen) hebben me, evenals vele medestudenten geholpen hierbij.

Behalve Remco Hoekman, die mij begeleidde vanuit het Mulier Instiut, wil ik ook Dick Ettema (Universiteit Utrecht) zeer danken voor zijn begeleiding tijdens het traject. Met goede aanwijzingen, scherpe kritieken en de hulp bij bepaalde vaardigheden hebben ze me gedurende deze periode op een goed spoor gehouden en me geholpen op de momenten dat ik vastliep. Dit gebeurde met rustige, informele maar zeer leerzame sessies. En dat is precies de manier die mij het meest aanstaat. Hartelijk dank voor de prettige samenwerking.

Veel plezier met het lezen van deze thesis waarin mijn beide interessegebieden (sport en geografie) in elkaar vloeien.

Tanim Hermie.

Inhoud

VOORWOORD.....	5
INHOUD	7
SAMENVATTING.....	11
INLEIDING	13
HOOFDSTUK 1. DE THEORIE: CPT ALS LEIDRAAD VOOR SPORTONDERZOEK	15
1.1 CENTRALE PLAATSEN THEORIE	15
1.1.1 De basisbegrippen	16
1.1.2 CPT in de sport.....	17
1.1.3 Kritieken op de CPT	17
1.2 AANVULLINGEN OP CPT	18
1.2.1 Bereikbaarheid en tijdgeografie	18
1.2.2 Motivaties tot sportdeelname	20
1.2.3 Locatiekenmerken	21
1.3 CONSEQUENTIES VOOR CPT IN DE SPORT.....	22
1.3.1 Vergelijkbaar onderzoek	22
1.4 CONCEPTUEEL MODEL, HYPOTHESEN EN DEELVRAGEN	23
1.4.1 Conceptueel model.....	23
1.4.2 Hypothesen	24
1.4.3 Deelvragen	26
HOOFDSTUK 2. CONTEXT: DE WIJKEN EN VERENIGINGEN IN UTRECHT	27
2.1 GEMEENTE UTRECHT	27
2.1.1 Buurtfunctie.....	27
2.1.2 Afkomst:	27
2.1.3 Inkomen:	28
2.1.4 Transport.....	29
2.1.5 Buurtreputatie:.....	30
2.1.6 Conclusie Gemeente Utrecht:.....	31
2.2 VOETBAL IN UTRECHT	31
2.2.1 De verenigingen	31
2.2.2 Levensbeschouwelijke kenmerken verenigingen	33
2.2.3 Het aanbod en niveau van de verenigingen	34
2.2.4 De levensloop	34
2.2.5 Conclusie voetbalverenigingen	35
HOOFDSTUK 3. METHODOLOGIE: GIS ALS STARTMOTOR VOOR SPORTONDERZOEK.....	37
3.1 GIS-ANALYSE	37
3.1.1 Verzorgingsgebieden.....	37
3.1.2 De voetbalkaart.....	38
3.2 KWALITATIEF ONDERZOEK	38
3.3 KWANTITATIEF ONDERZOEK	39
3.3.1 KNVB-databestand.....	39
3.3.2 Enquêtes	40
HOOFDSTUK 4. ANALYSE VAN DE VERZORGINGSGEBIEDEN.....	43
4.1 DE SPREIDING VAN DE VERENIGINGEN	43
4.2 DE VERZORGINGSGEBIEDEN VAN DE VERENIGINGEN.....	44
4.2.1 De verzorgingsgebieden visueel weergegeven	44
4.2.2 De verzorgingsgebieden cijfermatig weergegeven.....	46
4.3 CONCLUSIE	48
HOOFDSTUK 5. ANALYSE VANUIT VERENIGINGSPERSPECTIEF	51

5.1 KENMERKEN VAN HET LEDENBESTAND VAN DE UTRECHTSE VERENIGINGEN	51
5.2 TOETSEN VAN DE HYPOTHESEN	52
5.3 REGRESSIE	56
5.4 CONCLUSIE	57
HOOFDSTUK 6. ANALYSE VANUIT INDIVIDUEEL PERSPECTIEF	59
6.1 DE VERENIGINGEN	59
6.1.1 VV Hoograven	60
6.1.2 SV Nieuw Utrecht	61
6.1.3 ASV UVV	62
6.1.4 SV Kampong	63
6.1.5 USV Hercules	64
6.1.6 UCS EDO	65
6.2 KENMERKEN RESPONDENTEN	67
6.3 BESCHRIJVEND DEEL ENQUETERESULTATEN	70
6.4 ANALYSE	72
6.5 REGRESSIE	77
6.6 CONCLUSIE	78
HOOFDSTUK 7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN: CPT GELDT VOOR DE JEUGD, VOOR DE SENIOREN GELDT ER MEER	81
7.1 CONCLUSIE	81
7.1.1 De Centrale Plaatsen Theorie	81
7.1.2 Clubkenmerken	82
7.1.3 Locatiekenmerken	82
7.1.4 Persoonlijke motivatie	83
7.1.5 Slotconclusie	83
7.2 AANBEVELINGEN BETROKKEN ACTOREN	83
7.2.1 Bereikbaarheid en veiligheid	83
7.2.2 Omniverenigingen	83
7.2.3 Clubcultuur	84
7.3 SLOTBESCHOUWING EN DISCUSSIE	84
LITERATUURLIJST	87
BIJLAGEN:	91
BIJLAGE 1: WIJKEN EN SUBWIJKEN GEMEENTE UTRECHT	92
BIJLAGE 2: WIJKEN EN BUURTEN GEMEENTE UTRECHT	93
BIJLAGE 3: PLANKAART RIJNVLIET	94
BIJLAGE 4: VERZORGINGSGEBIED DE DREEF	95
BIJLAGE 5: VERZORGINGSGEBIED DE MEERN	96
BIJLAGE 6: VERZORGINGSGEBIED DESTO	97
BIJLAGE 7: VERZORGINGSGEBIED DHSC	98
BIJLAGE 8: VERZORGINGSGEBIED DOMSTAD MAJELLA	99
BIJLAGE 9: VERZORGINGSGEBIED DSO/ULTRAJECTUM	100
BIJLAGE 10: VERZORGINGSGEBIED DVSU	101
BIJLAGE 11: VERZORGINGSGEBIED DWSV	102
BIJLAGE 12: VERZORGINGSGEBIED EDO	103
BIJLAGE 13: VERZORGINGSGEBIED ELINKWIJK	104
BIJLAGE 14: VERZORGINGSGEBIED EMINENT BOYS	105
BIJLAGE 15: VERZORGINGSGEBIED FAJA LOBI KDS	106
BIJLAGE 16: VERZORGINGSGEBIED HERCULES	107
BIJLAGE 17: VERZORGINGSGEBIED HMS	108
BIJLAGE 18: VERZORGINGSGEBIED HOOGRAVEN	109
BIJLAGE 19: VERZORGINGSGEBIED KAMPONG	110
BIJLAGE 20: VERZORGINGSGEBIED KISMET	111
BIJLAGE 21: VERZORGINGSGEBIED MAGREB '90	112
BIJLAGE 22: VERZORGINGSGEBIED NIEUW UTRECHT	113
BIJLAGE 23: VERZORGINGSGEBIED ODIN	114
BIJLAGE 24: VERZORGINGSGEBIED ODYSSEUS	115
BIJLAGE 25: VERZORGINGSGEBIED PVC	116

BIJLAGE 26: VERZORGINGSGEBIED PVCV	117
BIJLAGE 27: VERZORGINGSGEBIED RIVIERWIJKERS	118
BIJLAGE 28: VERZORGINGSGEBIED RUC	119
BIJLAGE 29: VERZORGINGSGEBIED SPORTING	120
BIJLAGE 30: VERZORGINGSGEBIED STERRENWIJK	121
BIJLAGE 31: VERZORGINGSGEBIED UVV	122
BIJLAGE 32: VERZORGINGSGEBIED VOORWAARTS	123
BIJLAGE 33: VERZORGINGSGEBIED VSC	124
BIJLAGE 34: VERZORGINGSGEBIED VVJ	125
BIJLAGE 35: VERZORGINGSGEBIED VVU ARDAHANSPOOR	126
BIJLAGE 36: VERZORGINGSGEBIED ZWALUWEN UTRECHT	127
BIJLAGE 37: ENQUÊTE LEDEN ONDER DE 12	128
BIJLAGE 38: ENQUÊTE LEDEN 12-18	132
BIJLAGE 39: ENQUÊTE SENIORENLEDEN	136

Samenvatting

De rol van geografie in sportdeelname is slechts in beperkte mate onderzocht. Deze thesis is een aanvulling op bestaande literatuur over de rol van geografie in sportdeelname. Daarbij is een van de belangrijkste geografische theorieën, de Centrale Plaatsen Theorie (CPT), als uitgangspunt genomen. Deze theorie van Walter Christaller probeert consumentenpatronen te begrijpen vanuit het idee van afstandsminimalisatie en centraliteit. Goederen en diensten liggen in deze theorie op evenredige afstand van elkaar. Verder is, volgens Christaller, de mens een rationeel denkend wezen, waardoor hij altijd zal kiezen voor de meest nabije locatie. Echter, sommige goederen en diensten zijn exclusiever, en deze zijn in mindere mate (maar wel weer op evenredige afstand van elkaar) beschikbaar. In dat geval zal de consument bereid zijn om een grotere afstand af te leggen, om zo gebruik te kunnen maken van deze exclusievere dienst. In dit onderzoek worden voetbalverenigingen als diensten beschouwd, terwijl de leden de consumenten zijn. De hoofdvraag die daarbij centraal staat is: *“In hoeverre is de Centrale Plaatsen Theorie te gebruiken om de verzorgingsgebieden van de 33 Utrechtse voetbalverenigingen en de individuele keuzes van voetballers te verklaren en in hoeverre zijn eventuele afwijkende patronen te verklaren vanuit andere theorieën?”*. Doel van het onderzoek is om meer kennis te vergaren over de rol van geografie in sportdeelname, zodat gemeentes en verenigingen gericht beleid kunnen voeren waar leden en verenigingen beiden bij gebaat zijn.

Met verschillende methodes en technieken (kwantitatief, kwalitatief, GIS), is er onderzoek gedaan naar de verzorgingsgebieden van Utrechtse voetbalvereniging en het keuzegedrag van hun leden. Voor dit onderzoek kon er gebruik worden gemaakt van het complete ledenbestand van alle leden die spelen bij een in Utrecht gevestigde club. Het document bevatte de geboortedatum, de sekse, de vereniging en de postcodelocatie van alle leden. Met deze gegevens kunnen er dus voor de gehele populatie uitspraken gedaan worden over verschillen in afstand tussen leden van verschillende clubs, leeftijd en sekse. Het blijft daarbij dus niet beperkt tot een steekproef.

Behalve van het ledenbestand van de KNVB is er gebruik gemaakt van interviews met verantwoordelijken van zes verenigingen voor kwalitatief onderzoek en zijn onder de leden van deze verenigingen enquêtes afgenomen. De zes verenigingen zijn gekozen op basis van verschillende clubkenmerken zoals grootte, locatie, achtergrond en niveau. In de enquêtes is er behalve naar de huishoud- en de persoonlijke kenmerken, ook gevraagd naar de motivaties om te kiezen voor een bepaalde vereniging. Interessant is het om te weten in hoeverre nabijheid van belang is ten opzichte van andere motivaties om de rol van Christaller's CPT te bespreken.

Doordat de mens niet altijd rationeel denkend is en goederen en diensten niet evenredig verdeeld zijn over de ruimte, is de vraag- en aanbod situatie niet precies zoals Christaller zich had voorgesteld op basis van afstandsminimalisatie. Dat geldt ook niet voor de Utrechtse voetbalverenigingen, al blijken toch enkele gelijkenissen herkenbaar. In negen van de tien wijken is er voetbalaanbod en zodoende lijkt het aanbod redelijk verspreid. Ook blijkt afstandsminimalisatie wel van toepassing op een bepaalde groep in de samenleving. Bij de jongste jeugd blijkt het belang van nabijheid zeer belangrijk in de clubkeuze.

De verenigingen met de kleinste ledenspreiding zijn veelal de kleinere buurtclubs in de verschillende buurten, verspreid over Utrecht. Deze verenigingen hebben allemaal ook een jeugdafdeling waardoor er een kans is voor de jeugd om voor deze buurtvereniging te kiezen. Nabijheid is dus belangrijk, met name voor de jeugd.

Vervolgens zijn het de grote verenigingen die het kleinste verzorgingsgebied hebben, ook allen met een jeugdafdeling. Zij halen hun leden uit een grotere omtrek dan de kleine buurtclubs. Uit de theorie kan dit worden verklaard doordat ze een hogere orde dienst aanbieden. De voorbeelden hiervan (met een significante uitkomst) zijn levensbeschouwelijkheid, en ook het aanbieden van andere diensten (andere sporten, kinderopvang) door de club zelf of door een andere organisatie in de nabije omgeving. Uit het onderzoek bleek het significant maar niet met een sterk causaal verband.

De spreiding van de leden is het grootst bij de kleine clubs aan de randen van de stad zonder jeugdafdeling. Het ruime verzorgingsgebied wordt verklaard doordat uitsluitend senioren lid kunnen worden van de vereniging. En senioren kiezen niet voor nabijheid maar voor sociale factoren waardoor het verklaarbaar is dat deze verenigingen een breder verzorgingsgebied hebben, ondanks dat ze niet van een hogere orde zijn. De sociale factoren hebben te maken met het kunnen voetballen

met vrienden, of met mensen 'zoals zichzelf. Dit kenmerk kan dus voor seniorenleden als een hogere orde dienst beschouwd worden.

Men kiest voor de meest nabije vereniging omdat dat het meest praktisch is. Ouders blijken weinig tijd kwijt te willen zijn aan het halen en brengen van hun kind. Bij iets oudere jeugd gaat het er met name om dat de vereniging goed bereikbaar is. Junioren moeten zelfstandig, op een veilige manier, naar de club kunnen gaan (op de fiets, of vanaf 16-jarige leeftijd eventueel met de bromfiets of scooter). De rol van de ouders valt weg, maar de mobiliteit blijft enigszins beperkt. Bij senioren is er van afstandsminimalisatie weinig sprake meer. Sociale overwegingen blijken belangrijker. Vanwege een betere mobiliteit is er de mogelijkheid om grotere afstanden af te leggen, waardoor het mogelijk is om voor een club te kiezen waar de mensen zich het meest bij thuis voelen, zonder dat het de meest nabij gelegen vereniging is.

Behalve de verschillen in afstanden tussen de verschillende leeftijdscategorieën bleken nog andere clubkenmerken een rol te spelen. Levensbeschouwelijkheid en het zijn van een omnivereniging (of federatie in het geval van Kampong), blijken een positieve uitwerking te hebben op de grootte van het verzorgingsgebied van de club. Deze typische clubkenmerken kunnen worden beschouwd als een hogere ordedienst waar mensen bereid zijn om een grotere afstand voor af te leggen. Maar behalve deze positieve onderscheidende clubkenmerken, zijn er ook enkele negatieve factoren die van invloed zijn op het verzorgingsgebied. Een ongunstige ligging in een buitengebied zorgt voor een ruime spreiding van het ledenbestand omdat er voornamelijk seniorenleden op afkomen. Verder zorgt een slechte bereikbaarheid van- en binnen de wijk juist voor een klein verzorgingsgebied. Dit is ook logisch verklaarbaar omdat barrières, zoals bijvoorbeeld een slechte bereikbaarheid, belemmerend kunnen werken. Een laatste factor die spreiding in het ledenbestand verklaart is het niveau van de clubs. De spreiding van leden bij verenigingen met een gemiddeld niveau is kleiner dan bij de clubs met een laag niveau. Daar is geen logische verklaring voor.

Geadviseerd wordt om met behulp van deze uitkomsten vervolgonderzoek te starten naar de belangrijkste factoren voor sportdeelname. Een goede bereikbaarheid en een veilige omgeving zijn met name voor de jeugd van belang en verenigingen moeten toetsen in hoeverre de gebruikte routes voldoen aan deze voorwaarden. Ook het belang van de eigenheid van een club, de clubcultuur, lijkt onderschat en verdient onderzoek. Mensen zijn bereid grotere afstanden af te leggen voor bepaalde levensbeschouwelijke kenmerken, en hoewel deze eigenheid op verschillende manieren nog enigszins behouden blijft, is bij veel clubs ook al een duidelijke omslag merkbaar. Het zijn enigszins tegenstrijdige conclusies wat verder onderzoek verdient. In ieder geval is duidelijk dat nabijheid een belangrijke, maar niet de enige, rol speelt bij de keuze van een voetbalclub. De CPT behoeft aanvulling: ook andere praktische en sociale factoren spelen een rol.

Inleiding

Sport krijgt een steeds belangrijkere rol toegedicht in de samenleving. Sport wordt gebruikt als middel tegen gezondheidsproblematiek, als integratiemiddel en opvoedingsmiddel. Ook voor commerciële doeleinden is sport een waardevol instrument. De enorme hoeveelheden geld die omgaan bij bijvoorbeeld megasportevenementen als de Olympische Spelen tonen het economisch belang van de sport. De rol van de geografie is binnen de sport echter onderbelicht. Tijdens de Wereldkampioenschappen voetbal 2010 in Zuid-Afrika speelden veel geografisch interessante kwesties. De locatiekeuze van diverse stadions werd in twijfel getrokken. Critici zetten vraagtekens bij de nieuwbouw van ultramoderne stadions naast de meest armoedige sloppenwijken. Ook over de kampioenschappen van 2022 in Qatar wordt discussie gevoerd, omdat dit land niet de meest ideale locatie zou zijn voor dit evenement. Economisch lijkt de keuze voor deze oliestaat goed. Maar er zijn veel andere redenen om twijfels te trekken bij de succesvolle bid van Qatar. Ook vanuit een sociaal-geografisch perspectief is het niet logisch. Wat moet een land met nog geen miljoen inwoners met alle nieuwbouw stadions na afloop van het kampioenschap? Zelfs in Athene, een stad met een veel grotere sportreputatie dan de Qatarese hoofdstad Doha, staat het volledige Olympisch dorp leeg omdat de faciliteiten niet meer interessant zijn. Hoe moet dat dan verder met het sportarme Qatar?

Ook op lager schaalniveau is er nog te weinig bekend over de rol van geografie in de sport. Nieuwbouwcomplexen aan de stadsranden worden ontwikkeld als gevolg van de uitdijende stad. Maar is deze ontwikkeling logisch? Er is daar nog weinig over bekend. Hoe ziet het verzorgingsgebied van de verenigingen op nieuwe complexen eruit? En hoe verschilt dit in vergelijking met de meer traditionele locaties van verenigingen in de wijk? En wat zijn verklaringen voor verschillende patronen van verzorgingsgebieden in de verschillende soorten wijken? In het kader van de programmalijn "Accommoderen van ruimte voor sport" van het Mulier instituut, is er vraag naar meer kennis van de werkelijke verzorgingsgebieden van verenigingen en de verklaringen voor deze patronen. Het onderzoek sluit naadloos aan op het deelproject "Sportvoorzieningen en sportdeelname". Want is de sportdeelname optimaal met de huidige spreiding van de verenigingen?

De sportdeelname in Nederland is 61% op dit moment (Hoekman & Tiessen-Raaphorst, 2011), terwijl het de ambitie is van de overheid om dit naar 75% in 2016 te krijgen. De vraag die in deze thesis gesteld wordt, is of meer kennis van geografische theorieën hier verandering in kan brengen. Het onderzoeksdoel is daarom om inzicht te krijgen in de rol die de geografie speelt in de sport. Vanuit het perspectief van de sportaanbieder bekeken is de vraag: waar halen sportinstanties hun deelnemers vandaan? En vanuit het individu bekeken kan de vraag worden gesteld: wat zijn voor sporters redenen om voor een bepaalde club te kiezen, gegeven hun woonomgeving? Dit onderzoek kan sportverenigingen, sportbonden en overheden helpen om nauwkeuriger na te denken over de locatie van nieuwe sportcomplexen en hun bereikbaarheid. Ook de KNVB (Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond) heeft blijk gegeven van haar interesse hiervoor met het oog op wachtlijstenproblematiek bij sommige verenigingen en andersom ook voor de problemen die sommige verenigingen ervaren met het werven van leden. Daarnaast is de voetbalbond geïnteresseerd in dit onderzoek vanwege het organiseren en ondersteunen van verschillende projecten. Voor welke wijken en verenigingen is het interessant om met elkaar samen te werken en voor welke juist niet? Alle bovengenoemde kwesties vormen de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek. De wetenschappelijke relevantie is dat er nog erg weinig te vinden is over de rol die de geografie speelt binnen de sport. Er is weinig tot geen kennis over de rol van de geografie in sportdeelname. In de geografie bestaan theorieën over verzorgingsgebieden en in de sport zijn er enkele publicaties over de rol van sport in de stad. Maar in deze onderzoeken schiet de geografische kennis tekort om alles te kunnen vatten. Nog niet eerder is er op brede schaal onderzoek gedaan naar het verband tussen de situering en de verzorgingsgebieden van voetbalverenigingen.

In eerdere publicaties met betrekking tot afstand en sport tonen afstandsvervalgrafieken aan dat binnen de kritieke afstand altijd sportvoorzieningen aanwezig zijn. Dus moeten het andere redenen zijn die mensen doen besluiten om te gaan sporten. Zo speelt de intrinsieke motivatie voor een bepaalde sport (de sportvoorkeur) een belangrijkere rol dan afstand (Hoekman en De Jong, 2011). Dat wil zeggen dat men bijvoorbeeld bereid is om iets verder te reizen voor voetbal dan voor een tennisvereniging die om de hoek ligt als men liever voetbalt. Ook blijkt dat het vaak sociale overwegingen zijn die bepalend zijn voor sportdeelname (Hoekman e.a., 2011; Adrichem Boogaert

e.a., 1994). Maar zoals ook afstandsvervalgrafieken aangeven, en ook het onderzoek van Adrichem Boogaert e.a. aantoon: een te grote afstand vormt wel degelijk een belemmering om deel te nemen. Afstand doet er dus zeker wel toe.

Een binnen de geografie zeer bekende theorie, die veel navolging heeft gekregen en waarin afstand een zeer belangrijke rol speelt, is de Centrale Plaatsen Theorie uit 1933 van Walter Christaller. Uitgangspunt van de theorie is dat er een verband bestaat tussen de grootte van een centrale plaats en de grootte van haar verzorgingsgebied. Grotere centrale plaatsen hebben een hoger functieniveau, en hebben zodoende een ruimer verzorgingsgebied (Agarwal, 2007). Met deze theorie wilde Christaller het functioneren van de bevolkingskernen in zuidelijk Duitsland laten zien. Daarbij stelde hij de volgende centrale vraag:

“Are there rules that determine the size, number and distribution of towns?” (Agarwal, 2007)

Een van de aannames hierbij was dat consumenten altijd naar de dichtstbijzijnde centrale plaats gaan voor hun goederen en/of diensten.

Deze theorie kan ook worden toegepast op voetbalverenigingen met hun leden. Voetbalverenigingen zijn de centrale plaatsen en de leden zijn de consumenten die van de verenigingen gebruik willen maken.

In navolging van bovenstaande inleiding kan zodoende de volgende centrale vraag worden geformuleerd:

“In hoeverre is de Centrale Plaatsen Theorie te gebruiken om de verzorgingsgebieden van de 33 Utrechtse voetbalverenigingen en de individuele keuzes van voetballers te verklaren en in hoeverre zijn eventuele afwijkende patronen te verklaren vanuit andere theorieën?”

Voor dit onderzoek heeft de KNVB (Koninklijke Nederlandse Voetbalbond) haar medewerking verleend door van alle 33 voetbalverenigingen in de gemeente Utrecht het ledenbestand aan te leveren met de volledige postcode van zes karakters (PC6), geboortedatum van de leden en de sekse. Deze gegevens kunnen met GIS (Geographical Information Systems) op een kaart inzichtelijk worden gemaakt en worden gekoppeld aan de vereniging waartoe ze behoren. Er is in dit onderzoek gekozen voor Utrecht om diverse redenen. Als eerste zijn er de praktische overwegingen. Het Mulier instituut is sinds oktober 2011 in Utrecht gevestigd. De samenwerking met VSU (Vereniging Sport Utrecht) is aangescherpt, en daardoor was het langs deze weg relatief eenvoudig om aan de ledenbestanden te komen. Daarnaast is Utrecht een stad uit de G4 met veel diversiteit. De stad heeft bijvoorbeeld achterstandswijken, nieuwbouwwijken en voetbalverenigingen verspreid over de gehele stad. Verder is er gekozen voor de voetbalsport als de te onderzoeken sport omdat dit nog altijd de meest populaire sport is van het land die wordt beoefend door alle lagen van de samenleving (jong en oud, man en vrouw, rijk en arm, autochtoon en allochtoon, etc.).

In hoofdstuk 1 wordt een theoretisch kader geschetst. Hierin wordt uitvoerig de Centrale Plaatsen Theorie besproken en de kritieken erop die voor aanvullende inzichten hebben gezorgd.

Hoofdstuk 2 is een contextueel waarin de situatie in Utrecht wordt besproken. Dit gebeurt zowel voor de stad zelf, als haar verenigingen

In hoofdstuk 3 volgt een methodologisch hoofdstuk waarin nauwkeurig wordt beschreven welke stappen er worden uitgevoerd voor een gedegen onderzoek.

In de hoofdstukken 4 tot en met 6 zullen de analyses plaatsvinden van het onderzoek en wordt er antwoord gegeven op de deelvragen die in hoofdstuk 2 worden geformuleerd.

Hoofdstuk 7 bevat de conclusie en hierin zal antwoord gegeven worden op de eerder genoemde hoofdvraag, zal er ruimte zijn voor een discussie en zullen er aanbevelingen worden gegeven aan betrokken actoren.

Hoofdstuk 1. De theorie: CPT als leidraad voor sportonderzoek

Locatie, locatie en locatie: Het zijn geksheerend de drie belangrijkste termen in het kiezen van een ideale vestigingsplaats. De meest succesvolle ondernemers onderscheiden zich –behalve vanwege een goede strategie en dito producten- vaak ook door een perfecte geografische ligging van hun onderneming. Grond op centraal gelegen locaties is daarom ook uiterst duur. Ook voor (sport)verenigingen geldt dat de locatie van invloed is op het aantal leden en de karakteristieken van deze leden. In de jaren '90 is er in Amsterdam onderzoek gedaan naar de locatie van enkele verenigingen en de herkomst van hun leden. Stedelijk Beheer Amsterdam (1994) deed onderzoek naar drie sportparken binnen de gemeentegrens. Een van de sportparken lag redelijk centraal in bewoond gebied. Een tweede was ook in bewoond gebied gevestigd, tussen de stadsrand en het centrum. Het derde park was ten tijde van het onderzoek nieuw ontwikkeld en lag aan de rand van de stad. Uit dit onderzoek is gebleken dat bereikbaarheid een belangrijke kwestie is. Bij de centraal gelegen verenigingen bleek de deelname het grootst, met name vanuit de directe omgeving kwamen veel leden. Deze conclusie komt overeen met die van andere onderzoekers. Voor accommodaties is het namelijk van belang dat er gekeken wordt naar het aantal bewoners in de omgeving van de beoogde locatie (Westerbeek e.a., 2007). Reiskwesties moeten geen belemmering vormen om het sportpark te bereiken. Een groot aantal bewoners in de nabije omgeving zou voor die vereniging dan ook die belemmering voorkomen. Met andere woorden: met een vereniging in de nabije omgeving wordt de reistijd beperkt voor een grote doelgroep wat uiteindelijk positief is voor de sportdeelname. De toegang tot transportsystemen is dan ook minder van belang, want hoe kleiner de afstand, hoe groter de kans dat lopen ook tot de mogelijkheden behoort. Een andere reiskwestie, volgens Westerbeek, is de bereidheid om te reizen. Dit lijkt een individueel bepaalde component die samenhangt met de intrinsieke motivatie tot deelname. Uit de inleiding bleek al dat de bereidheid om te reizen aanwezig is mits de afstand binnen de (persoonlijke) perken is en de intrinsieke motivatie groot genoeg is.

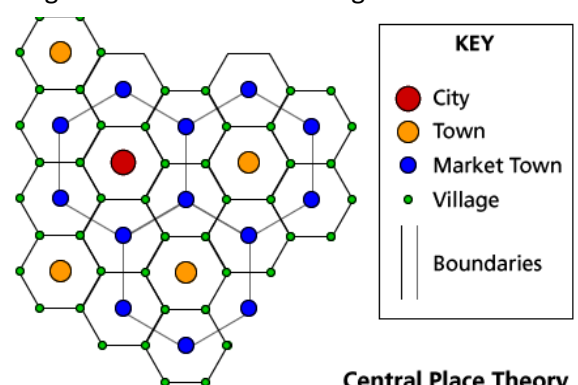
In dit onderzoek zal de Centrale Plaatsen Theorie (CPT) centraal staan. In dit hoofdstuk zal daarom een uitgebreide toelichting worden gegeven hierop. In paragraaf 1.1 zal de CPT nader worden uitgelegd. In de daarop volgende paragraaf worden de kritieken op de CPT uitgewerkt en diverse theorieën uit de geografie zullen de CPT hierbij aanvullen. Vervolgens wordt er in 1.3 een koppeling gemaakt naar de consequenties die de CPT en de aanvullende theorieën kunnen hebben op de sport. Hieruit volgt een conceptueel model, worden hypothesen opgesteld en worden de deelvragen gepresenteerd in paragraaf 1.4. Maar zoals reeds aangekondigd wordt er afgetrapt met de betekenis van de Centrale Plaatsen Theorie zelf.

1.1 Centrale plaatsen theorie

Het is niet verrassend dat de “Centrale Plaatsen Theorie” van Walter Christaller als uitgangspunt wordt genomen. CPT wordt namelijk door veel geographen beschouwd als de belangrijkste en meest bruikbare van alle theorieën uit de geografie (Tobler, 1993). De theorie is gebaseerd op klassieke economische aannames zoals uniformiteit van zowel de consument als de reistijd. Voor de consument betekent dat, dat alle mensen hetzelfde denken en zo efficiënt mogelijk te werk gaan. Voor de reistijd wil dat zeggen dat voor een toename in afstand, de reistijd ook verhoudingsgewijs ook toeneemt.

Christaller ging uit van een bepaalde orde die het aantal, de grootte en de verspreiding van dorpen en steden verklaarde (Curtin & Church, 2007). Maar om deze aanname te kunnen maken ging hij er vanuit dat de ruimte om ons heen bestaat uit een isotrope vlakte zonder enige variatie in het landschap. Verder heeft de bevolking gelijke kenmerken, leeft evenredig verspreid in de ruimte en is rationeel denkend. Dat wil zeggen dat een individu altijd naar de dichtstbijzijnde leverancier zou gaan voor een bepaalde

Figuur 1: Christaller's honingraat



Bron: <http://watd.wuthering-heights.co.uk/miscimages/centralplace.gif>

behoefte. Mathematische modellen tonen aan dat uiteindelijk de honingraat (figuur 1) het idee van Christaller het best benadert. Mensen uit de “villages” shoppen in het eigen dorp. Maar is daar een bepaald goed niet aanwezig, dan rijden ze door naar de dichtstbijzijnde “market town”. En dat gaat net zo lang door totdat het hoogste niveau (van de stad) bereikt is. Voor goederen uit een hogere orde moeten mensen zodoende een grotere afstand afleggen.

1.1.1 De basisbegrippen

De basisbegrippen die de CPT vormgeven zijn: centraliteit, nabijheid, bereikbaarheid, gebruik, bereik/reikwijdte, mobiliteit en drempelwaarde. Hieronder worden de begrippen nader besproken.

Centraliteit gaat over de koppeling aan een bepaalde plaats (Agarwal, 2007). Hoe goed is een bepaalde locatie gesitueerd ten opzichte van andere plaatsen? Of in de woorden van Friskus en Zandsteeg: (1977) “De mate waarin een locatie in het middelpunt van een gebied ligt”.

Nabijheid geeft aan welke afstand een deelnemer voor een activiteit moet afleggen om vanuit een specifiek herkomstgebied de specifieke locatie van de activiteit te bereiken (Katholieke Universiteit Leuven, 2012).

Bereikbaarheid wordt omschreven als de potentiële interactie tussen activiteitsruimten in een bestemmingszone en personen uit de herkomstzone (Katholieke Universiteit Leuven, 2012). De kwaliteit is hierbij afhankelijk van het herkomstgebied, de vervoerwijze, het motief van de verplaatsing, persoonskenmerken en het tijdstip. Bereikbaarheid heeft te maken met het offer (geld, tijd, moeite) dat geleverd moet worden om een bepaalde activiteit uit te voeren. In tabel 1 is schematisch weergegeven welke termen betrekking hebben op bereikbaarheid en wat de hoofdcomponenten zijn van deze termen.

Het **gebruik** is het aantal gebruikers dat voor de actuele interactie zorgt tussen de activiteitsruimten in de bestemmingszone en personen uit de herkomstzone (Katholieke Universiteit Leuven, 2012). Het is de daadwerkelijke (actueel) realisatie van de bereikbaarheid (potentieel). Zowel bereikbaarheid als gebruik wordt vanuit de bestemmingszone berekend.

Het bereik / de reikwijdte is de gemiddelde maximale afstand die mensen willen reizen om gebruik te maken van deze diensten (Agarwal, 2007). Of ook wel het vermogen van een individu om zich te verplaatsen teneinde aan de door hem gewenste activiteiten deel te nemen binnen de mogelijkheden van zijn tijd-geld budget (Huigen, 1986). Beide begrippen betekenen eigenlijk exact hetzelfde maar het bereik heeft betrekking op een persoon of individu en de reikwijdte gaat over een object.

Mobiliteit is de realisatie (actueel) van het bereik (potentieel).

De **drempelwaarde**, ten slotte, is het minimum aantal gebruikers dat het dienstverlenend bedrijf (of instelling) nodig heeft om te kunnen blijven voortbestaan (Agarwal, 2007; Encyclo, 2012). Dure goederen, en/of zeldzamere goederen, hebben een hogere drempelwaarde en dus een groter bereik / grotere reikwijdte dan dagelijkse dingen. Er zullen daarom meer leveranciers zijn van eenvoudige goederen en in mindere mate leveranciers van exclusieve zaken. Daarom is het ook logisch dat er veel kleine centrale plaatsen zijn met basisgoederen en slechts één grote centrale plaats waarin ook de exclusieve goederen beschikbaar zijn. Daartussen zijn nog middelgrote centrale plaatsen voor goederen die ook in een soort midden categorie vallen. Hiermee wordt ook één van de kernkenmerken van de CPT al samengevat.

De activiteitencentra hebben als het ware een bepaald **marktgebied** waarin zij functioneren. Het gaat hierbij om de wisselwerking tussen de kostenfunctie van de goederen, de vraag ernaar en de vervoerskosten er naar toe (Von Böventer, 1969). Dus logischerwijs volgt hieruit dat een ondernemer, om zo dichtbij mogelijk bij zijn klanten te blijven en tegelijkertijd een zo groot mogelijk marktgebied te hebben, ervoor zal kiezen om zo ver mogelijk bij de dichtstbijzijnde concurrent vandaan te gaan zitten. Op die manier wordt de reikwijdte het grootst en hiermee dus de spreiding optimaal. Afhankelijk van de exclusiviteit van de aangeboden goederen en/of diensten, is de afstand tot de naaste concurrent

Tabel 1: Begrippen CPT 1

Bereikbaarheid uitgedrukt als	Hoofdcomponenten
Weerstand	Geld, tijd, moeite
Moeite	Prijs, kwaliteit in tijd, gemak
Kwaliteit	Kosten, tijd, inspanning
Inspanning	Kosten. Tijd, kwaliteit
Kosten	Reiskosten, tijdskosten, kwaliteitskosten
Gemak	Kosten, kwaliteit in comfort, betrouwbaarheid
Activiteitenplaats	Tijdskosten, monetaire kosten, aantal activiteitsplaatsen

kleiner (weinig exclusief) of groter (zeer exclusief). Er zou gesteld kunnen worden dat goederen en/of diensten met een hogere orde, een groter marktgebied omvatten. Rekenkundig blijkt de ideale spreiding van het aanbod een honingraatmodel te zijn (zie figuur 1). Omdat CPT niet alleen voor goederen maar ook voor diensten kan gelden, zou het model ook voor voetbalverenigingen toepasbaar moeten zijn. Er zou zodoende een ideale situatie ontstaan als de spreiding van voetbalverenigingen zo zou zijn dat ze op een gelijke maximale afstand van elkaar zouden liggen. Maar is CPT daadwerkelijk op deze manier toe te passen in de sport?

1.1.2 CPT in de sport

In een eerder stadium is geprobeerd om de centrale plaatsen theorie te koppelen aan de sport. In dit onderzoek draaide het om de functie van sporttoerisme in de centrale plaats. Binnen sporttoerisme kan de CPT bijdragen aan het voorspellen welke locaties kunnen profiteren van de ontwikkeling van het sporttoerisme. Succesvolle sportinitiatieven leiden tot een verhoogd gebruik van de accommodatie (Daniels, 2007). Maar ook op lager niveau, op clubniveau bijvoorbeeld, kan de theorie helpen met de verwachtingen in de keuze van leden voor een bepaalde vereniging. Immers, volgens de theorie zal een individu kiezen voor de dichtstbijzijnde vereniging. Echter, daarbij moet de vereniging wel aan enkele voorwaarden kunnen voldoen. Zodra een bepaalde vereniging niet kan voldoen aan deze voorwaardelijke eisen, zal het individu de dichtstbijzijnde vereniging kiezen die hier wel aan tegemoet kan komen.

Om lid te worden bij een vereniging moet een vereniging ten eerste voetbal aanbieden in de eigen leeftijdscategorie. Senioren kunnen niet participeren in het jeugdvoetbal en binnen het seniorenvoetbal zijn dames- en herenvoetbal ook gescheiden. Jeugdleden mogen dan wel voetballen in een seniorenteam, maar het is logisch dat in meeste van de gevallen deze spelers in hun eigen leeftijdscategorie willen voetballen, zeker in de pupillenleeftijd. Meisjes mogen wel met de jongens meevoetballen in de jeugd, maar ook hier kiezen ze misschien liever om met meisjes te gaan voetballen. In al deze situaties betekent het dat de gewenste categorie aanwezig moet zijn. Dus bijvoorbeeld: heeft de dichtstbijzijnde vereniging wel jeugdvoetbal? Of Seniorenvoetbal? Of dames- of meisjesvoetbal? Hoe groter het voetbalaanbod is, des te groter is de kans dat mensen van alle lagen uit de samenleving participeren bij de club. Verenigingen met een groter voetbalaanbod kunnen beschouwd worden als verenigingen met een hoger functieniveau en zij bieden dus een hogere orde dienst aan.

Een andere afweging kan zijn om op je eigen niveau te voetballen. Het KNVB-voetbal is verdeeld in verschillende lagen. Er bestaat een B- en een A- categorie. B-categorie is recreatief op relatief laag niveau. Iedereen kan hier terecht. A-categorie voetbal is slechts weggelegd voor verenigingen die zich naar dit niveau hebben toegewerkt. Ook binnen de A-categorie is er onderscheid tussen "lokaal", "district" en "landelijk". Hoe hoger het niveau, hoe minder vaak het voorkomt. In dat opzicht kan het B-categorie voetbal worden vergeleken met de "villages" (figuur 1), het lokale A-voetbal met de "market towns", de "towns" zijn de verenigingen die op districtsniveau voetballen en de steden zijn te vergelijken met de clubs die op landelijk niveau acteren. Echter kiest slechts 4,5% van de mensen voor een bepaalde club vanwege het niveau ervan (Adrichem Boogaert, 1994). Maar mensen die dit doen zijn bereid om voor deze verenigingen grotere afstanden af te leggen om in hun behoefte te kunnen worden voorzien. Ook hier geldt: verenigingen die voetbal aanbieden op A-categorie niveau, hebben een hoger functieniveau en bieden dus een dienst aan van een hogere orde.

Naast categorie en niveau is de levensbeschouwelijke achtergrond van een vereniging nog een ander thema waar een individu een voorwaarde voor deelname in kan zien. Dat kan een religieuze achtergrond betreffen (niet willen voetballen op zondag) of bijvoorbeeld een culturele (etnisch, sociaal-economisch). Zo bestaan er op alle niveaus verschillende verenigingen die ooit opgericht zijn voor een bepaalde doelgroep. Kortom, verenigingen met zowel het meest veelzijdige voetbalaanbod en tevens de meest specialistische kwaliteiten zouden - als de theorie blijkt te kloppen - een groter bereik hebben, dan meer algemene verenigingen.

1.1.3 Kritieken op de CPT

De Centrale Plaatsen Theorie is volgens critici lang niet waterdicht. Er zijn vele kritieken op de CPT. Hieronder de drie belangrijkste met het oog op dit onderzoek

1. De wereld om ons heen ziet er niet daadwerkelijk uit zoals Christaller voorstelt, als regelmatige zeshoeken in de vorm van een honingraat (Pumin, 2004). En nergens ter wereld is er sprake van een homogene isotrope vlakte (Von Böventer, 1969). Dat zou betekenen dat bij voorbaat de theorie al niet opgaat, omdat men hier dus ook niet vanuit mag gaan. Er wordt voorbij gegaan aan het verschil tussen afstand (nabijheid) en bereikbaarheid. Niet alle faciliteiten die nabij gesitueerd zijn, hebben ook een goede bereikbaarheid.
2. Het tweede kritiekpunt is dat de eis van nabijheid door Christaller teveel wordt benadrukt (Pumin, 2004). Er spelen nog veel meer andere motieven een rol dan alleen nabijheid zoals persoonsgebonden voorkeuren en percepties van consumenten. Nabijheid is niet leidend.
3. En ten slotte heeft ongeveer 40% van de mensen die de deur uitgaat, daarvoor meerdere doeleinden (Pumin, 2004). Dat betekent dat vaker dan aangenomen de kleinere centrale plaatsen worden overgeslagen om de reisafstand te verkorten. Immers, in de grotere centrale plaatsen zijn er functies te vinden voor meerdere doeleinden, dus gaat de consument daar rechtstreeks heen. Deze locatietekenen zijn van invloed in de besluitvorming van een individu.

Zodra deze kritieken mee worden genomen in de koppeling van CPT aan de lidmaatschapskeuze van de leden over de diverse voetbalverenigingen in Utrecht, zou het dus betekenen dat lang niet alle actieve leden voetballen bij de vereniging die het dichtste in de buurt ligt.

1.2 Aanvullingen op CPT

In de volgende paragrafen zullen de kritieken op de CPT worden uitgewerkt naar de invloed die het heeft voor dit onderzoek. In paragraaf 1.2.1 wordt Christaller's aanname bestreden dat de wereld om ons heen een isotrope vlakte is. In paragraaf 1.2.2 worden de persoonsgebonden motivaties meegenomen in de besluitvorming en ten slotte wordt er ingegaan op de locatietekenen van het aanbod in 1.2.3.

1.2.1. Bereikbaarheid en tijdgeografie

Het eerste kritiekpunt op de CPT is dat de wereld geen homogene isotrope vlakte is. Een nabij gelegen vereniging is niet per definitie goed bereikbaar. Met andere woorden: verschillen in bereikbaarheid zorgen ervoor dat niet iedereen dezelfde afstand aflegt, zoals Christaller aannam. Deelnemers kunnen belemmeringen ondervinden in hun rit naar de vereniging. Een belangrijke geografische theorie waarin belemmeringen een voorname rol spelen is de tijdgeografie. De tijdgeografie is een geografisch concept dat begin jaren '70 in Zweden werd ontwikkeld door Thorsten Hägerstrand. In de tijdgeografie worden van elk individu zogenaamde tijd-ruimte paden getekend in een driedimensionaal model waarbij de y-as de tijd uitdrukt en de x- en z-as de ruimte. Een dergelijk tijd-ruimte kader bepaalt in welke mate er tijd is om bepaalde afstanden te overbruggen. Ruimte wordt dus tot een relatief begrip gemaakt (Gallagher & Stimson, 1997). Nabijheid wordt zodoende vertaald in bereikbaarheid. De kern van de theorie is dat elk individu afhankelijk is van bepaalde invloeden die beperkend zijn in het bereik van hun pad. Hägerstrand (1970) onderscheidt drie soorten constraints (beperkingen). '*Capability constraints* (Fysieke beperkingen)' zijn de belemmeringen die biologisch en instrumenteel zijn van aard. Mensen moeten slapen, eten, drinken en er zijn nog een aantal basisbehoeften die mensen beperken in hun tijd. Ook worden sommige individuen meer beperkt door een gebrek aan goede instrumentele middelen zoals geld en/of een auto bijvoorbeeld.

Een tweede soort belemmeringen wordt door Hägerstrand '*Coupling constraints*' (Koppelbeperkingen) genoemd. Het gaat om het aantal belemmeringen dat een individu tegenkomt op het moment dat hij anderen moet ontmoeten. Het individu is afhankelijk van de mogelijkheden van de partner die meedoet in een bepaalde activiteit.

Ten slotte zijn er nog de '*Authority constraints*' (Zeggenschapsbeperkingen). Individuen kunnen belemmerd worden doordat het bij wet verboden is om bepaalde activiteiten uit te voeren of om op bepaalde locaties aanwezig te zijn. De gezamenlijke belemmeringen bepalen uiteindelijk het geheel aan activiteiten dat een individu kan uitvoeren. Aan de hand van hiervan kunnen tijd-ruimte prisma's worden ingetekend per individu.

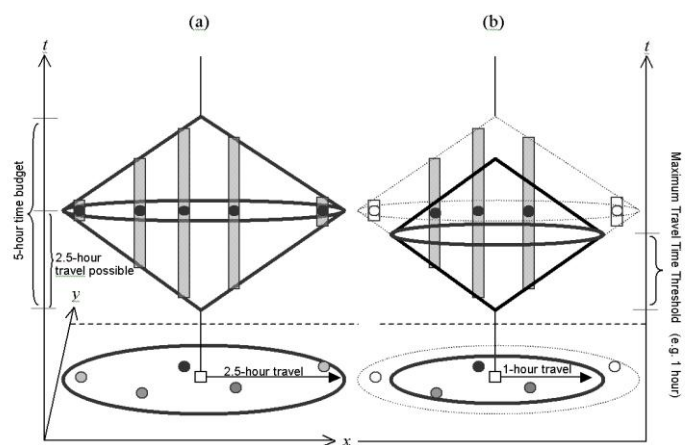
In figuur 2 zijn twee voorbeelden te zien van deze zogenaamde tijd-ruimte prisma's. In de linker figuur heeft de persoon een tijd van vijf uur voordat hij weer terug moet zijn op de startlocatie. Dat betekent dat deze persoon maximaal 2.5 uur heeft om van de startlocatie tot bij een andere locatie te komen. De verticale balkjes geven aan hoelang de persoon op die locatie kan zijn. Logischerwijs betekent het dat bij een kortere afstand de verticale balkjes langer zijn, en dat een individu daar dus meer tijd kan

doorbrengen. In de rechter figuur is de maximale reistijd teruggebracht voor een individu met hetzelfde woonadres en dezelfde aangegeven locaties waar hij zijn tijd kan doorbrengen. Doordat de reisbereidheid korter is, zijn de verste locaties niet meer haalbaar en is de maximale tijd die door te brengen is op een bepaalde locatie ook korter.

Aan de hand van tijd-ruimte paden kan het dagelijkse leven worden ingetekend van elk willekeurig individu. Ook kunnen tijd-ruimte prisma's worden opgesteld. Aan de hand daarvan kunnen er weer beter voorspellingen gedaan worden over de potentiële paden. Immers, de belemmeringen geven aan wat er mogelijk is en wat niet. Dit is de potentiële ruimte die een individu kan benutten, afhankelijk van de belemmeringen en de tijd tot een nieuwe activiteit. Van mensen met een lager inkomen wordt vaak aangenomen dat ze vaker te maken hebben met deze belemmeringen. Zo zijn zij bijvoorbeeld niet in staat om een woning aan te schaffen op een gunstig, centraal gelegen locatie. Daardoor is de reistijd groter en is er minder tijd voor andere activiteiten. Een andere aanname is dat personen in een lagere sociale klasse in mindere mate de beschikking hebben over alle soorten mobiliteitsopties, bijvoorbeeld doordat deze groep geen geld heeft voor een auto of openbaar vervoer.

Ander onderzoek wijst uit dat ouders steeds minder vaak hun kind alleen laten reizen (McDonald, 2008). Het onderzoek van Noreen McDonald richtte zich op de vervoerswijze van kinderen van- en naar school. Hieruit bleek ook dat afstand de meest kritische factor is. Binnen een straal van 1.5 km lopen kinderen voornamelijk naar school. Voor ouders scheelt dit onnodige reistijd. Vanwege de potentiële tijd-ruimte paden van de ouders speelt daarom voor jonge kinderen afstand wel degelijk een rol. Hoewel scholen niet helemaal te vergelijken zijn met voetbalverenigingen, hebben ze wel een bepaald kenmerk gemeen. Om gebruik te maken van de faciliteit moet er een route worden afgelegd. Met andere woorden: de activiteit kan niet thuis worden uitgevoerd. Op de locatie komen de leden samen om de activiteit uit te voeren. Het verschil is echter dat er meer scholen zijn dan voetbalverenigingen, en dat scholen overdag gebruikt worden en verenigingen doorgaans 's avonds en in het weekend. Maar zodra geldt dat ouders steeds minder vaak hun kind alleen laten reizen van- en naar school, zal dat ook voor de route tussen thuis en de voetbalverenigingen gelden. De verschillende beperkingen om deel te kunnen nemen, gelden dus ook voor leden (en hun ouders). Belemmeringen kunnen gevormd worden door de afhankelijkheid van het vervoermiddel en de beschikbare tijd (van het lid en/of hun ouders). Verder zijn er ook nog significante verschillen gevonden in karakteristieken van de huishoudens. Hoe hoger het inkomen, hoe kleiner de kans is dat kinderen lopend naar school toe komen en ook hoe groter de kans is dat ze gebracht worden (McDonald, 2008).

Figuur 2: Hägerstrand's Tijd-Ruimte prisma



Bron:
http://www.geography.osu.edu/faculty/mkwan/Figures/KimKwan_Fig2.jpg

Maar net als ook de centrale plaatsen theorie, is ook de tijdgeografie niet volledig en krijgt deze kritiek over zich heen.

1. Het belangrijkste punt van kritiek is dat de factor tijd te mechanisch wordt opgevat (Katholieke Universiteit Leuven, 2012). Dat wil zeggen dat tijd wordt opgevat als iets absoluuts. Onderzoekers hebben opgemerkt dat tijd meer een relatief begrip is. De 'ervaren'- of 'sociale' tijd is veel belangrijker dan de absolute tijd. Waar men voor de ene activiteit rustig twee uur zal uittrekken en beschikbaar wil stellen, zal voor een andere activiteit de limiet beperkt worden tot hoogstens een halfuur.
2. Daarnaast is de nadruk op beperkingen te dominant. Behalve beperkingen spelen ook keuzes uit alternatieven een rol. Maar die worden door Hägerstrand overgeslagen (Katholieke Universiteit Leuven, 2012). Het leven draait niet om beperkingen, maar vooral ook om keuzes.

Deze beide kritieken op het werk van Hägerstrand zijn ook kritieken op Christaller's Centrale Plaatsen Theorie. Immers, het is individueel bepaald in hoeverre mensen tijd beschikbaar willen stellen voor een bepaalde activiteit. Dat gaat deels gepaard met belemmeringen, maar ook met motivaties. In de volgende paragraaf worden deze motivaties meegenomen in de theorieën over sportdeelname.

1.2.2 Motivaties tot sportdeelname

Niet alle mensen zijn uniform en rationeel denkend. Individuele verschillen kunnen ervoor zorgen dat leden niet voor nabijheid kiezen, maar andere motieven aandragen om te kiezen voor een bepaalde vereniging. En eigenlijk blijkt dit laatste argument al uit de tekst. Christaller heeft het over de rationeel denkende mens. Maar tegelijkertijd wordt aangetoond dat niet iedereen even rationeel is en hetzelfde denkt. Sommigen zijn misschien prestatiever ingesteld en kiezen voor een A-categorie vereniging, terwijl anderen door een bepaalde filosofie van een vereniging worden aangetrokken. Dit geeft aan dat de intrinsieke motivatie van mensen een rol speelt. In sommige gevallen kiezen mensen voor een hogere orde dienst, wat betekent dat ze in de theorie van Christaller niet rationeel denkend zijn. Mensen zijn bereid om over een grote afstand te reizen voor bepaalde clubkarakteristieken.

Een vervolg op de tijdgeografie van Hägerstrand is het begrip “*actionspace*” of vertaald: “actieruimte”. Het omvat de gehele set van interactie met de omgeving. Een belangrijke rol hierin is weggelegd voor de perceptie van ieder individu van de ruimtelijke structuur en de fysieke, economische en de sociale omgeving waarin de activiteit (of de verplaatsing tussen twee activiteiten) plaatsvindt (Golledge & Stimson, 1997). Actieruimtes verschillen dus per individu. Gebeurtenissen in het verleden en de mening van anderen bijvoorbeeld beïnvloeden de perceptie van een ruimte. Ook sociale netwerken (zoals vriendjes/vriendinnetjes en familie) en de ruimtelijke locatie ten opzichte van de hoofdbestemming spelen een rol in de iemands perceptie van een bepaalde ruimte.

Een ander thema dat de actieruimte kan beïnvloeden is de levensloop van zowel een vereniging als van een individu. De levensloop heeft te maken met veranderingen in het levenspatroon. Dat kan vanuit het individu te maken hebben met ouder worden, het krijgen van kinderen, rijker worden of verhuizingen. Vanuit de vereniging kan het ook te maken hebben met een verhuizing naar een ander sportcomplex, maar ook met promoties, degradaties, fusies of juist het zich loskoppelen van andere verenigingen. Deze ontwikkelingen leiden tot een “*directional bias*”, een onbewuste voorkeur om een bepaalde kant op te gaan, terwijl de andere kant niet per definitie meer objectieve belemmeringen (zoals afstand) kent. En omdat al deze kenmerken individueel van aard zijn, verschilt de actieruimte (ook als deze ruimtelijk gezien gelijk is) per individu. De actieruimte is gebaseerd op belemmeringen en daarnaast op motivaties en achtergrondkenmerken. Zodoende is deze theorie weer een aanvulling op tijdgeografie, en daarmee ook op de positivistisch georiënteerde Centrale Plaatsen Theorie.

Zoals aangetoond: mensen zijn nou eenmaal niet alleen maar rationeel denkend, want emoties en percepties spelen een cruciale rol in de besluitvorming van individuen. Afstand blijkt namelijk geen leidende rol te spelen in de sportdeelname motieven. In wijken waar de afstand groter is tot een sportvoorziening, wordt niet significant minder gesport. Dat betekent dat de gemiddelde afstand tot sportvoorzieningen over het algemeen binnen de drempelafstand gelegen zijn. (Hoekman e.a., 2011). Uit onderzoek van Diepeveen en Starrenburg in 2010 blijkt zelfs dat in meer dan 50% van de gevallen, de leden niet kiezen voor de dichtstbijzijnde club. Niet-sporters wonen ook niet per definitie verder weg van sportvoorzieningen dan sporters (Hoekman & de Jong, 2011). Het zijn andere motieven die eruit springen bij de keuze om deel te nemen aan de georganiseerde sport. Slechts bij kinderen, en leden woonachtig in achterstandswijken, blijkt een te grote afstand toch duidelijk een belemmering (Hoekman e.a., 2011; Hoekman & de Jong, 2011). Verklaringen hiervoor zijn dat nabijheid voor kinderen (dit geldt voornamelijk voor bijstandskinderen) toch van belang is vanwege vervoersmogelijkheden. Verder blijkt het dat er in achterstandsbuurtten minder voorzieningen zijn en dat de bereidheid van ouders lager ligt om het kind deel te laten nemen dan in betere buurten. Afstand speelt dus wel degelijk een rol maar is niet een doorslaggevende.

De belangrijkste motivatie om lid te worden bij een bepaalde vereniging is het spelen met familie of vrienden (Adrichem Boogaert e.a., 1994). De sociale rol van sport wordt in meerdere publicaties aangetoond. Met name in teamsporten is dat belangrijk. Liefst een derde van de teamsporters is begonnen aan de sport omdat er bekenden bij de vereniging zaten. Dat is na “zelf mee begonnen, dus gewoon geprobeerd” de belangrijkste reden om te beginnen aan sport (van den Dool e.a., 2009).

Opvallend is ook dat de helft van alle sporters (met name kinderen en teamsporters) aangeven dat medesporters hun sociale contacten vormen (van den Dool e.a., 2009). Het is daarom ook waarschijnlijk dat verenigingen die verhuisd zijn, een groot aantal van hun oorspronkelijke leden hebben weten te behouden. Immers, de sociale binding speelt een belangrijkere rol dan de afstand. Andersom kan ook verhuisgedrag van het individu leiden tot een irrationele keuze, door uiteindelijk bij de oorspronkelijke vereniging te blijven vanwege de binding met die club (de eerder genoemde 'actieruimte'). Pas na deze sociale motieven speelt afstand de belangrijkste rol (Adrichem Boogaert, 1994). Verder is het interessant om te weten dat verenigingsleden die sporten vanwege deze sociale binding zich voornamelijk laten kenmerken door een hoog gezinsinkomen (van den Dool, 1994).

Maar er zijn nog meer redenen op te noemen die aantonen dat mensen niet rationeel denken en niet uniform zijn zoals Christaller destijds aannam. Ook verschillen in persoonlijke attituden, het zelfvertrouwen van individuen, de ervaren belemmeringen tot sportdeelname, de beschikbaarheid van het sportaanbod en de toegankelijkheid van de accommodatie zijn oorzaken van verschillen in sportdeelname (Elling & Kemper, 2011). Als deze individuele waarden worden gerelateerd aan sociaal-culturele leefwereldverschillen (geslacht, sociale klasse, etniciteit) en het sportgedrag van de ouders ontstaat er een pallet aan motieven, belemmeringen, motivaties en andere redenen, en dus verschillen in sportdeelname.

1.2.3 Locatiekenmerken

Het derde kritiekpunt op de CPT en daarmee ook het laatste dat in deze scriptie behandeld wordt, is dat ongeveer 40% van de mensen die de deur uitgaan, meerdere doeleinden daarvoor heeft (Pumin, 2004). Ervan uitgaande dat men ook het bezoek aan de vereniging wil combineren met een ander doel, betekent dus dat multifunctionele locaties een groter draagvlak zullen hebben. Vaker dan oorspronkelijke aangenomen, zullen de kleinere centrale plaatsen worden overgeslagen om de reisafstand te verkorten. Immers in de grotere centrale plaatsen zijn er functies te vinden voor meerdere doeleinden, dus gaat de consument daar rechtstreeks heen. Locatiekenmerken zorgen er dus voor dat de ruimte om ons heen niet isotroop is, en dat daarom mensen ook niet altijd kiezen voor de meest nabije faciliteiten.

Verenigingen met een centrale ligging ten opzichte van andere faciliteiten, zouden wellicht populairder zijn. Het bezoek aan een sportvereniging kan zodoende namelijk gecombineerd worden met andere noodzakelijkheden. Ook zou het kunnen betekenen dat omniverenigingen met een voetbaltak populairder zijn dan solitaire voetbalverenigingen. Leden die meerdere sporten beoefenen hebben zodoende de mogelijkheid om eenvoudig hun sporten te combineren. En ouders met meerdere sportende kinderen, kunnen bij het wegbrengen van het ene kind mogelijk tegelijkertijd ook hun andere kind afzetten.

Behalve een centrale ligging ten opzichte van overige faciliteiten speelt de omgeving een rol wat betreft veiligheid (zie ook actieruimte, paragraaf 1.2.1). Fysieke activiteiten en sportdeelname worden beïnvloed door een veilige woonomgeving (Beenackers e.a., 2011). Veiligheid wordt namelijk gezien als een van de belangrijkste behoeftes. Zodra deze behoefte niet met zekerheid gewaarborgd kan worden, zullen secundaire behoeftes minder belangrijk worden (Macintyre e.a., 2002). Onder die tweederangs behoeften valt ook sportdeelname. Dus als men zich niet veilig voelt, dan zal de sportdeelname behoefte ook niet bevredigd willen worden. Een tweede reden is dat naar buiten gaan in een onveilige omgeving een barrière vormt om deel te nemen aan sport. Men wil niet in aanraking komen met een dit soort buurten. Aangezien sport meestal buitenshuis wordt gedaan, en voetbal op de vereniging per definitie buitenshuis is, zal dit beperkend werken op de sportdeelname. In de verenigingssport komt dit probleem tot uiting omdat ook het reizen door onveilige buurten niet gewenst is.

Maar wat zijn onveilige buurten? Gebieden met een te lage dichtheid (relatief weinig mensen in een bepaald gebied) zorgen ervoor dat individuen - in het bijzonder kinderen - niet in de gaten gehouden kunnen worden door willekeurige passanten. Deze buurten worden ervaren als onveilig (Jacobs, 1974). De geplande stad leidt volgens Jacobs tot buurten met eentonige functies. Slechts in wijken met gemengde functies is er altijd leven op straat, en dus sociale controle. Delen van steden waar één bepaalde functie dominant zijn onveilig te noemen. Overdag zullen woonwijken voornamelijk leeg zijn, 's avonds zijn dat bedrijventerreinen. Trainingen bij voetbalverenigingen vinden plaats op doordeweekse avonden (en woensdagmiddag). Op deze tijdstippen zijn behalve gemengde buurten

(altijd bevolkt) ook de woonwijken bevolkt. Bedrijventerreinen zijn veelal uitgestorven. Uit de theorie van Jane Jacobs volgt dat deze onbevolkte gebieden het gevoel van onveiligheid bevorderen. Dat zou betekenen dat verenigingen die in deze wijken gelegen zijn niet populair zijn bij kinderen en vrouwen. En dat zou tevens ook betekenen dat mensen die dit soort buurten moeten doorkruisen, kiezen voor een andere vereniging die misschien iets verder ligt, maar waarbij ze uitsluitend door bevolkt gebied hoeven te reizen. De bedrijventerreinen functioneren als een barrière voor potentiële leden.

Maar niet alleen onbevolkte buurten en wijken zijn onveilig. Een ander thema dat te maken heeft met de (ervaren) veiligheid is de reputatie van een buurt. Buurten met een slechte reputatie worden als minder veilig ervaren en zullen zodoende ook minder populair zijn voor individuen om zich in te begeven. En om te begrijpen welke invloed de buurtreputatie heeft op sportdeelname in een bepaalde wijk, moet eerst het begrip reputatie duidelijk zijn. De reputatie verwijst naar de betekenis en waardering die bewoners en andere betrokken groepen aan een buurt toekennen. Daarnaast verwijst de reputatie naar haar plaats in de stedelijke hiërarchie (Hortulanus, 1995). Een reputatie is dus anders dan een stigma. Stigma wordt namelijk uitsluitend negatief gebruikt, terwijl een reputatie ook positief kan zijn. Een buurtreputatie is een collectief concept, een breed gedeeld geloof waar verschillende groepen het over eens zijn. Het concept van buurtreputaties heeft twee verschillende componenten: de interne reputatie en de externe reputatie (Permentier e.a., 2007). De interne reputatie is de betekenis en waardering over een buurt, gegeven door de bewoners van de buurt. Bij de externe draait het om de mening van anderen (bijv. omwonenden uit naast gelegen buurten, makelaars of de politie). De interne reputatie kenmerkt zich door een veel hogere waardering van de eigen buurt dan de externe reputatie. Een verklaring die door Permentier e.a. (2007) gegeven wordt is "selectie". Dit wil zeggen dat bewoners een bepaalde wijk hebben uitgekozen omdat ze zich daar thuis voelen. Daardoor zullen ze altijd al een positiever beeld bij die wijk hebben (Clark & Cadwalder, 1973). Hier treed weer de "onbewuste" directional bias op die ook in de 1.2.1 al besproken is. Een tweede verklaring hiervoor is dat bewoners van de wijk zich psychologisch hebben aangepast aan de wijk. Zij zijn gewend aan de manier van leven in de buurt, waardoor zij zich thuis voelen en dus een hogere waardering hebben (Permentier, 2007).

De buurtreputatie wordt gevormd door informatie die mensen hebben over een bepaalde buurt. Deze informatie wordt verzameld door middel van eigen ervaringen, maar ook door de media, geruchten en buurtkarakteristieken zoals de functionele, fysieke en sociale factoren in de omgeving (Permentier e.a. 2008). Met name de socio-culturele en socio-economische kenmerken van de wijkbewoners (sociale factoren) spelen een belangrijke rol in de buurtreputatie (Bauder, 2001). Mensen zijn geneigd om eerder hun waardering uit te spreken voor wijken met veel mensen uit dezelfde socio-culturele klasse en voor wijken met veel meer hoge inkomens dan wijken met lage inkomens (Permentier e.a., 2008).

Verenigingen in wijken met een slechte reputatie zouden naar alle waarschijnlijkheid slechts een functie hebben als buurtclub. Immers individuen uit andere wijken zullen niet kiezen voor een wijk met een slechte reputatie. En dus zullen deze verenigingen een beperkt verzorgingsgebied hebben. Niet alleen de wijken waarin de verenigingen gelegen zijn, zullen een bepaalde reputatie hebben. Dat zal ook gelden voor de verenigingen zelf. Helaas zijn hier geen cijfers over bekend en valt er uitsluitend iets te zeggen over de wijk met hun bijbehorende reputatie waarin de verenigingen gelegen zijn.

1.3 Consequenties voor CPT in de sport

In paragrafen 1.1 en 1.2. is er uitgebreid stilgestaan bij de werking van de CPT, de kritiekpunten hierop, en de theorieën die aanvullend zijn op het werk van Christaller. In deze paragraaf zal op een nog concretere wijze worden beschouwd wat de toepassingsmogelijkheden nou precies zijn voor de sport. In het voorgaande stuk is er telkens een kort uitstapje geweest. In deze paragraaf volgt uitsluitend een koppeling naar de sport toe waarbij terug wordt geblikt op voorgaande onderzoeken met een zelfde thema. Deze onderzoek vonden plaats in Amsterdam en Utrecht. De onderzoekers zochten naar een relatie tussen de locatie van een vereniging en de afstand van hun leden tot die locatie.

1.3.1 Vergelijkbaar onderzoek

In Amsterdam is er bij drie sportparken onderzoek gedaan. Verenigingen die centraal gelegen zijn, zijn qua ledentallen populairder dan perifeer gelegen verenigingen, bleek hieruit. Met name voor jeugdleden is bereikbaarheid belangrijk. Senioren komen vaker met de auto. Jongeren en studenten vaak met de fiets en de jongere jeugd wordt gebracht of komt met het openbaar vervoer. Maar de

bereidheid van ouders om kinderen te brengen neemt af. Dit is dus tegenstrijdig met het onderzoek van Noreen McDonald (zie paragraaf 1.2.1) waaruit bleek dat ouders minder vaak toestaan dat kinderen alleen gaan. Verder bleek dat bij de meer centraal gelegen verenigingen de deelname het grootst is. Met name vanuit de directe omgeving komen veel leden. De andere resultaten zagen er als volgt uit:

1. Centraal gelegen sportparken liggen vaker in de “*Daily activity space*”. De *daily activity space* wil zeggen: de ruimte waarin zich het dagelijks leven van een individu afspeelt. Het is te vergelijken met actieruimte. Met andere woorden liggen centraal gelegen sportparken vaker in de ruimte waar ook het dagelijkse leven van een individu zich afspeelt. Deze vereniging heeft dus meer potentiële leden.
2. Economisch zwakkeren en jongeren zijn aangewezen op verenigingen in de nabije omgeving.
3. Bij perifeer gelegen sportparken sporten met name veel leden van buiten de stad.
4. De populariteit is groter bij verenigingen waar veel mensen langs komen dan bij de verenigingen zonder doorgaande routes.
5. De kwaliteit van verenigingen die perifeer gelegen zijn, is beter doordat ze meer ruimte hebben, maar tegelijkertijd zijn de verenigingen minder populair.

Ook in Utrecht is er een groep van 15 studenten geweest die voor hun leeronderzoek soortgelijk onderzoek hebben gedaan. Nabijheid lijkt geen doorslaggevende reden te zijn in de keuze voor een sportvereniging (van Adrichem Boogaert e.a., 1994). Net als in Amsterdam heeft de jongste jeugd een kortere reistijd in vergelijking met ouderen vanwege mobiliteitsbelemmeringen. Maar doorslaggevend is de afstand niet. Met name sociale redenen worden aangewezen als doorslaggevende factor. Bij de betere amateurverenigingen speelt ook het niveau een rol.

1.4 Conceptueel model, hypothesen en deelvragen

Veel van de conclusies zijn goed te koppelen aan de CPT en de genoemde aanvullingen hierop. In deze paragraaf zal daarom een conceptueel model worden ontwikkeld, waarna er van hieruit hypothesen en deelvragen zullen worden geformuleerd.

1.4.1 Conceptueel model

In dit onderzoek worden de verzorgingsgebieden van de Utrechtse voetbalverenigingen bekeken en wordt er naar verklaringen gezocht voor opvallende patronen hierin. Uit dit hoofdstuk blijkt dat veel aspecten een rol spelen in de lidmaatschapskeuze bij een bepaalde club. Maar de hoofdvraag die in dit onderzoek beantwoord wordt is:

“In hoeverre is de Centrale Plaatsen Theorie te gebruiken om de verzorgingsgebieden van de 33 Utrechtse voetbalverenigingen en de individuele keuzes van voetballers te verklaren en in hoeverre zijn eventuele afwijkende patronen te verklaren vanuit andere theorieën?”

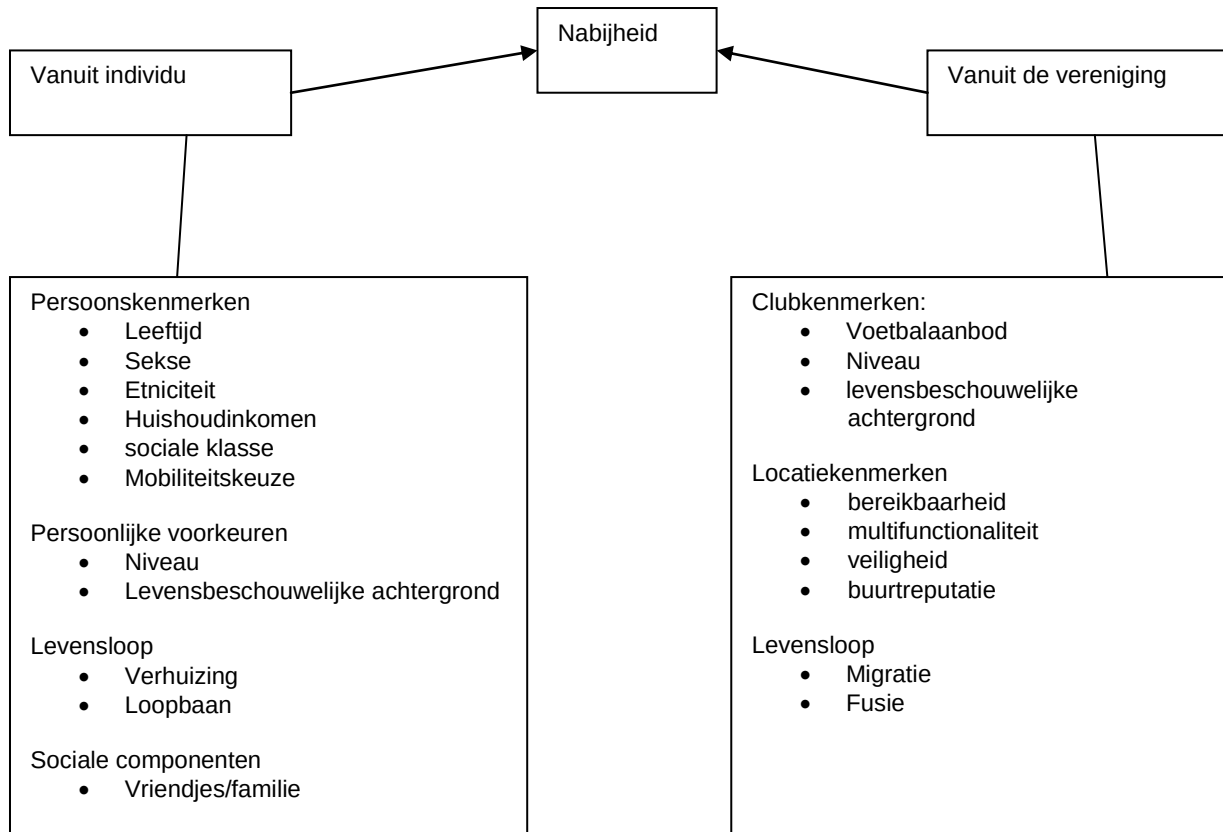
Zoals in dit theoretisch kader duidelijk is geworden, speelt nabijheid de voornaamste rol in de CPT. In dit onderzoek wordt dus enerzijds bekeken of de verenigingen met hun verzorgingsgebied de vorm van een honingraat aannemen, of beter gezegd of er een ruimtelijk hiërarchisch patroon is te herkennen is. Anderzijds wordt onderzocht of individuen kiezen voor de dichtstbijzijnde club. De belangrijkste lijnen in het conceptueel model zijn dus de lijnen van het individu naar afstand en van de vereniging naar afstand. Echter, uit de theorie is ook gebleken dat er meerdere factoren zijn die ervoor zorgen dat niet alleen nabijheid een rol speelt.

Enerzijds zijn het top-down verklaringen, dus vanuit de vereniging zelf, die bepalen waarom het verzorgingsgebied eruit ziet zoals het eruit ziet. Dit heeft te maken met de locatiemarkers van de vereniging (bereikbaarheid, centraliteit, veiligheid en buurtreputatie), de clubkenmerken (aanbod, niveau en levensbeschouwelijke kenmerken) en de levensloop ervan (verhuizing, promoties, degradaties, fusie).

Anderzijds zijn het bottom-up verklaringen, vanuit elke individueel lid, die voor dit spreidingsgebied zorgen. Keuzes, motivaties en belemmeringen van het individu worden dan centraal gesteld. Verklaringen vanuit het individu kunnen zijn: persoonskenmerken (leeftijd, sekse, etniciteit, huishoudinkomen en sociaal-economische status en mobiliteitskeuze), persoonlijke voorkeuren

(ambitie, niveau, levensbeschouwelijke kenmerken), de levensloop (verhuizing, loopbaan) en sociale motieven. Daarom ziet het conceptueel model (figuur 3) er als volgt uit.

Figuur 3: Conceptueel Model



1.4.2 Hypothesen

Aan de hand van dit conceptueel model kunnen de volgende hypothesen worden opgesteld:

Vanuit de vereniging

Hypothese 1: Clubs met een breder voetbalaanbod hebben een groter verzorgingsgebied.

Met een breder voetbalaanbod wordt bedoeld dat alle mogelijke categorieën binnen de vereniging aangeboden worden (zaterdagvoetbal, zondagvoetbal, jeugdvoetbal, damesvoetbal, meisjesvoetbal etc.). Een vereniging met een breed aanbod is er een van een hogere orde.

Hypothese 2: Clubs die spelen op een hoger niveau hebben een groter verzorgingsgebied.

Ook een vereniging met een hoger niveau wordt beoordeeld als een dienst van een hogere orde.

Hypothese 3: Clubs met een typische levensbeschouwelijke achtergrond hebben een groter verzorgingsgebied.

Net als de eerste twee hypothesen heeft dit te maken met de hogere orde dienst.

Hypothese 4: Omniverenigingen en/of verenigingen die deel uitmaken van een groter geheel hebben een groter verzorgingsgebied.

Uit de theorie volgt dat meerdere faciliteiten op het complex kunnen bijdragen aan de populariteit van een vereniging. Een dergelijk type vereniging wordt zodoende een dienst van een hogere orde.

Hypothese 5: Clubs met een goede bereikbaarheid hebben een groter verzorgingsgebied.

De tijdgeografie vult aan dat niet nabijheid een doorslaggevende rol speelt maar de bereikbaarheid. Dat betekent dat de vereniging op zijn minst in de nabijheid van doorgaande wegen, fietspaden en bushaltes gelegen moet zijn.

Hypothese 6: Clubs in buitengebieden hebben een groter verzorgingsgebied.

Deze verenigingen zijn minder populair vanwege de locatiekenmerken. De veiligheid komt in het geding waardoor jeugdleden voor deze vereniging zullen afhaken. Aangezien de verwachting is dat jeugdleden over het algemeen een kortere afstand afleggen dan senioren, zal het spreidingsgebied een grotere gemiddelde afstand opleveren. Daarnaast zal het verzorgingsgebied ook groter zijn omdat er in de nabije omgeving weinig woning aanwezig zijn.

Hypothese 7: Clubs in wijken met een slechte buurtreputatie hebben een klein verzorgingsgebied.

Buurtten die een slechte reputatie hebben, zullen door mensen uit andere buurten sneller overgeslagen worden. De vereniging krijgt daarom een buurtfunctie waardoor het verzorgingsgebied kleiner is.

Hypothese 8: Clubs met een recente levensloopwijziging hebben een groter verzorgingsgebied.

Uit de theorie over sociale motieven blijkt dat verenigingen deels hun bestaansrecht hebben door sociale motieven van individuen. Zodra een vereniging een verhuizing ondergaat of fuseert, zullen de leden vanwege de sociale motieven zoveel als mogelijk bij de vereniging blijven waardoor de oorspronkelijke honingraat muteert.

Individuele keuzes:

Hypothese 9: Naar mate de leeftijd toeneemt, zijn mensen meer bereid om grotere afstanden af te leggen naar de vereniging.

Pupillen (geboortjaar 1999 of jonger) zullen voornamelijk gebracht worden. In de leeftijdscategorie daarboven 1996, 1997 en 1998 zijn de spelers in staat om zelf naar de club te gaan waardoor tijdgeografisch gezien belemmeringen worden omzeild. Nog meer belemmeringen worden in een nog oudere categorie omzeild als jeugd uit 1993, 1994 en 1995 met een scooter een grotere afstand kan overbruggen. Senioren hebben nog meer mogelijkheden vanwege mogelijk autobezit.

Hypothese 10: Dames (vrouwen en meisjes) zijn bereid een grotere afstand af te leggen dan mannen/jongens naar de voetbalvereniging

Meisjesvoetbal wordt minder aangeboden dan jongensvoetbal. Daardoor vervullen verenigingen die dit aanbieden, een hogere orde dienst.

Hypothese 11: Individuen met een bepaalde levensbeschouwelijke achtergrond (etnisch, religieus, etc.) zijn bereid een grotere afstand af te leggen

Mensen uit deze categorie kiezen voor een hogere orde dienst.

Hypothese 12: Individuen met een hoger huishoudinkomen en een hoger opleidingsniveau zijn bereid een grotere afstand af te leggen

Volgens de tijdgeografie hebben mensen met een hoger huishoudinkomen en een hogere sociale klasse een groter tijd-ruimte prisma tot hun beschikking waardoor zij grotere afstanden kunnen afleggen.

Hypothese 13: Als in het huishouden een auto aanwezig is, is men bereid een grotere afstand af te leggen.

Ook hier geldt dat mensen met een auto een breder prisma tot hun beschikking hebben.

Hypothese 14: Individuen in "eerste teams" zijn bereid een grotere afstand af te leggen

Deze individuen die een hoger niveau ambiëren kiezen voor een hogere ordedienst.

Hypothese 15: Leden die recent een verhuizing binnen de gemeente hebben gehad, zullen een grotere afstand afleggen

Uit de theorie volgt dat deze leden vaak kiezen om voor de oorspronkelijke vereniging te blijven voetballen. Hierdoor zal nabijheid als motivatie vervallen en zal de afstand tot de vereniging toenemen.

Aan de hand van deze hypothesen kunnen uiteindelijk een aantal deelvragen worden opgesteld die gezamenlijk antwoord geven op de hoofdvraag.

1.4.3 Deelvragen

De drie deelvragen zijn als volgt:

1. *In hoeverre voldoen de verzorgingsgebieden van Utrechtse verenigingen aan de theorie van Christaller? Zijn ze te verklaren vanuit afstandsminimalisatie en is er sprake van een hiërarchie in het voetbalaanbod?*
2. *In hoeverre zijn patronen die afwijken van Christaller's Centrale Plaatsen Theorie over afstandsminimalisatie en een ruimtelijke hiërarchie, te verklaren door kenmerken vanuit de vereniging?*
3. *In hoeverre zijn patronen die afwijken van Christaller's Centrale Plaatsen Theorie over afstandsminimalisatie en een ruimtelijke hiërarchie, te verklaren vanuit individuele motivaties en overwegingen??*

Als eerste moet er nagegaan worden in hoeverre de Centrale Plaatsen Theorie opgaat voor deze studie. Afwijkende patronen kunnen vervolgens hun oorzaak hebben bij kenmerken van de vereniging of bij motivaties van het individueel spelend lid. Dat zijn de deelvragen 2 en 3. En gezamenlijk geven ze dus antwoord op de hoofdvraag.

Om straks specifiek uitspraken te kunnen doen over verenigingen en hun (locatie)kenmerken, is het nodig om een hoofdstuk te wijden aan de context van dit onderzoek. Hoe ziet de gemeente Utrecht eruit en welke kenmerken horen er bij de verenigingen. Hoofdstuk 2 gaat daar op in.

Hoofdstuk 2. Context: De wijken en verenigingen in Utrecht

Dit onderzoek is uitsluitend gericht op de verenigingen in de gemeente Utrecht. Enkele achtergronden van zowel gemeente als haar voetbalverenigingen zijn daarom van belang om de situatie beter te begrijpen. In 2.1 worden enkele karakteristieken van Utrecht gegeven en in 2.2 volgen die van haar verenigingen.

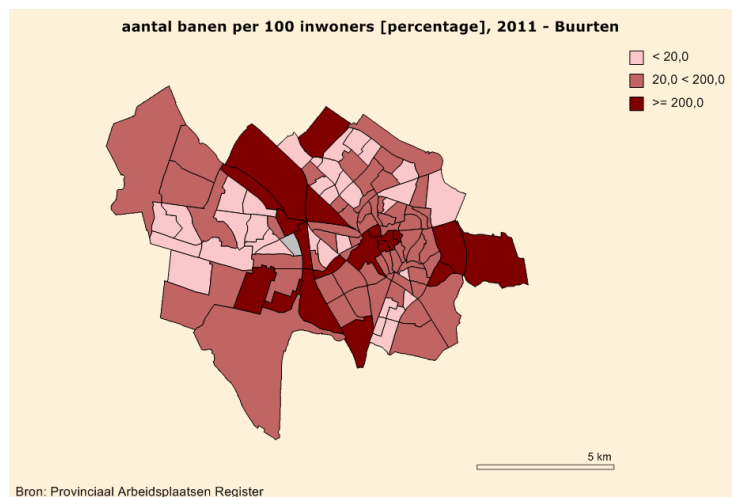
2.1 Gemeente Utrecht

De gegevens in deze paragraaf komen van de site van de gemeente Utrecht (2012). De gemeente Utrecht kent tien wijken: Binnenstad, Leidsche Rijn, Noordoost, Noordwest, Oost, Overvecht, Vleuten-De Meern, West, Zuid, en Zuidwest. Elke wijk heeft daarnaast ook nog haar subwijken (Bijlage 1) en buurten (Bijlage 2). De gemeente heeft 311.405 inwoners, waarvan de meesten in Vleuten-De Meern wonen (41.353) en de minste in de binnenstad (16.703). De subwijk en tevens ook de buurt genaamd Veldhuizen in Vleuten-De Meern is de grootste van de gemeente wat betreft het aantal inwoners.

2.1.1 Buurtfunctie

Het aantal inwoners in een bepaalde buurt hoeft nog niets te zeggen over de functie van de wijk. Immers, het is logisch dat in een buurt met een grote oppervlakte ook meer inwoners wonen. De functie van een buurt ook kan ook bepaald worden door te kijken naar het aantal banen in een buurt per 100 inwoners. In figuur (4) is dit in kaart gebracht. Er zijn drie categorieën te onderscheiden. De eerste groep is voornamelijk een woonwijk. Er zijn minder dan 20 banen aanwezig per 100 inwoners. Een tweede categorie is voornamelijk een bedrijventerrein (of een concentratie van detailhandel). Er zijn namelijk meer dan twee keer zoveel banen aanwezig dan dat er inwoners zijn. De derde categorie wordt omschreven als de gemengde buurt. Er zijn 20-200 banen aanwezig per 100 inwoners. Op deze manier is duidelijk te zien welke buurten duidelijk een woonfunctie hebben, welke een werkfunctie en welke buurten meer gemengd zijn qua functie.

Figuur 4: Aantal banen per 100 inwoners per buurt (%) 2011



Bron: Gemeente Utrecht, Buurtmonitor WistUData, 2012

In Oost Utrecht is er een cluster van bedrijven te herkennen (Uithof, Rijsweerd en Galgenwaard). Ook in noordwest Utrecht ligt een groot bedrijventerrein (Lage Weide, Wetering, Cartesiusweg) dat zich vervolgens zuidelijk uitstrekt langs de A2 tot in Papendorp, Strijkviertel, Oudenrijn en Kanaleneiland-Zuid. De gehele binnenstad vormt verder een cluster van werkgelegenheid en in Overvecht-noord, bevindt zich nog bedrijvengebied Overvecht. De woongebieden liggen voornamelijk ten westen van de A2 in Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern. Ook in Utrecht Zuid (Hoograven) en delen van Utrecht Noordwest, Overvecht en Noordoost (Voordorp) zijn typische woonbuurten te vinden. De gemengde buurten komen praktisch in alle delen van Utrecht voor.

Behalve een onderverdeling in wijken en subwijken naar functie van de wijk, zijn ook andere variabelen belangrijk om te onderzoeken.

2.1.2 Afkomst:

Allereerst worden de wijken geanalyseerd naar etniciteit (zie tabel 2). In deze tabel wordt per wijk de bevolkingssamenstelling geanalyseerd naar afkomst. Hieruit blijkt bijvoorbeeld dat met name

Overvecht een wijk is met veel allochtonen. Slechts 44.5% is van autochtone afkomst. Vooral Marokkanen bevolken de buurt. Datzelfde geldt voor Utrecht-zuidwest. In tabel 2 is ook te zien waar er concentraties zijn. Ook veel Turken zijn woonachtig in deze wijken. Surinamers en Antillianen zijn voornamelijk woonachtig in Leidsche Rijn en ook Overvecht. Utrecht-noordoost is de wijk met gemiddeld de meeste autochtonen (80,1%). Maar ook Vleuten-De Meern, Utrecht-oost en de Binnenstad zijn voornamelijk autochtoon.

Tabel 2: herkomst en generatie [%], 2012 - Wijken

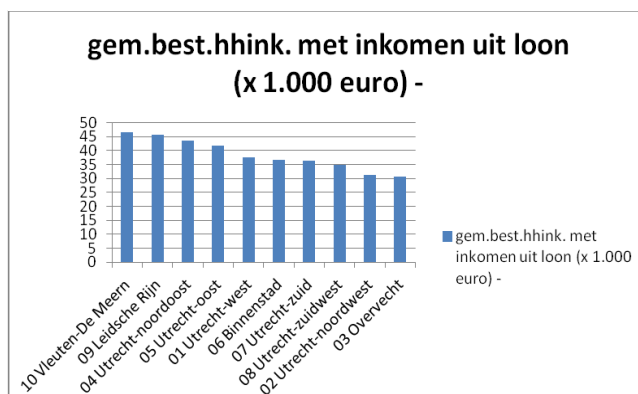
	autochtonen	Marokkanen	Turken	Surinamers+ Antillianen	overig niet- westers	westers
Utrecht-west	68,8	7,3	5,1	2,4	5,3	11
Utrecht-noordwest	67,3	8,7	5,9	3,2	4,4	10,6
Overvecht	44,5	23,2	9,4	5,1	8,9	8,9
Utrecht-noordoost	80,1	2	1,1	2,1	3,3	11,4
Utrecht-oost	77,3	1,6	0,4	1,9	4,4	14,4
Binnenstad	76,1	1,7	0,7	1,9	4,6	14,9
Utrecht-zuid	69,9	9,4	1,8	3,6	5,6	9,6
Utrecht-zuidwest	51	21	9,5	3	6	9,4
Leidsche Rijn	64,6	7,8	5,5	5,7	6,8	9,6
Vleuten-De Meern	79,4	3,9	1,7	3,4	3,7	7,9

Bron: Gemeente Utrecht, Buurtmonitor WistUData, 2012

2.1.3 Inkomen:

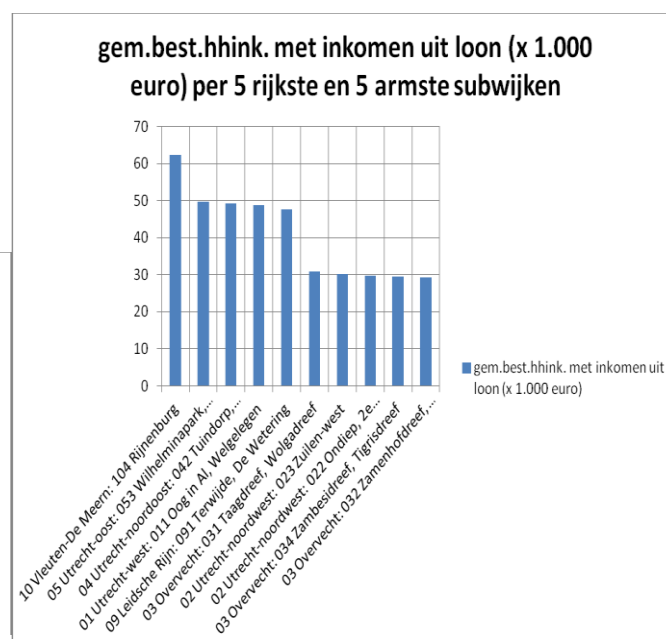
Een ander thema dat geanalyseerd kan worden is het gemiddeld inkomen per wijk. Als er gekeken wordt naar het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen uit loon blijkt dat in Vleuten-De Meern en Leidsche Rijn de mensen met de grootste inkomens wonen. Utrecht zuidwest, Utrecht-noordwest en Overvecht zijn de armste wijken (figuur 5). In figuur 6 zijn de gemiddelde huishoudinkomens

Figuur 5: Gemiddeld besteedbaar hh-inkomen met inkomen uit loon, per wijk



Bron: Gemeente Utrecht, Buurtmonitor WistUData, 2012

Figuur 6: Gemiddeld besteedbaar hh-inkomen uit loon per 5 rijkste en 5 armste subwijken



Bron: Gemeente Utrecht, Buurtmonitor WistUData, 2012

van de vijf rijkste en vijf armste subwijken weergegeven. Hieruit blijkt dat de vijf rijkste subwijken gelegen zijn in vijf verschillende wijken, terwijl de armste subwijken zich telkens in Utrecht noordwest en Overvecht bevinden.

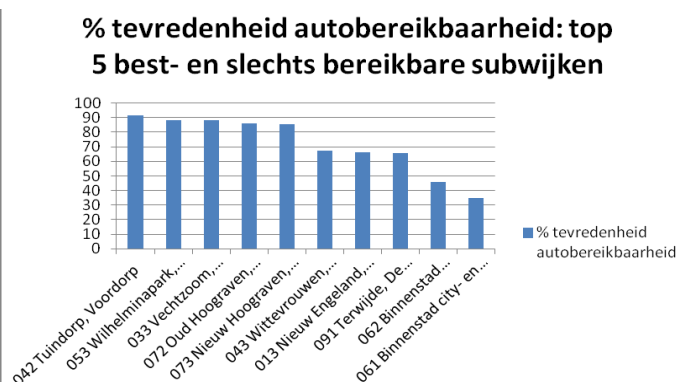
2.1.4 Transport

De belangrijkste wegen in de gemeente vormen samen de ring Utrecht. In het westen, zuiden en oosten zijn dat respectievelijk de rijkswegen A2, A12 en A27 en ten noorden is dat de provinciale weg N230 (Eindhovenreed, Albert Schweitzerdreef, Karl Marxdreef en Zuilense Ring). Daarnaast zijn de toegangswegen vanuit de binnenstad tot de snelwegen natuurlijk belangrijke vervoersaders. Het gaat hier om de Martin Luther Kinglaan / Weg der Verenigde Naties op de grens van West en Zuidwest. De Europalaan in Zuidwest, de Waterlinieweg door Zuid en Oost en de Kardinaal de Jongweg (Noordoost).

Utrecht kent diverse spoorwegen. Vanuit het Centraal Station in de binnenstad lopen er sporen richting het westen (Rotterdam/Den Haag), noordwesten (Amsterdam), noordoosten (Hilversum/Amersfoort), zuidoosten (Arnhem) en zuiden (Den Bosch). Behalve het Centraal Station heeft Utrecht de volgende stations: Utrecht Overvecht, Utrecht Terwijde, Utrecht Lunetten en Utrecht Zuilen. Ook vertrekt er een tram naar het zuiden (Nieuwegein).

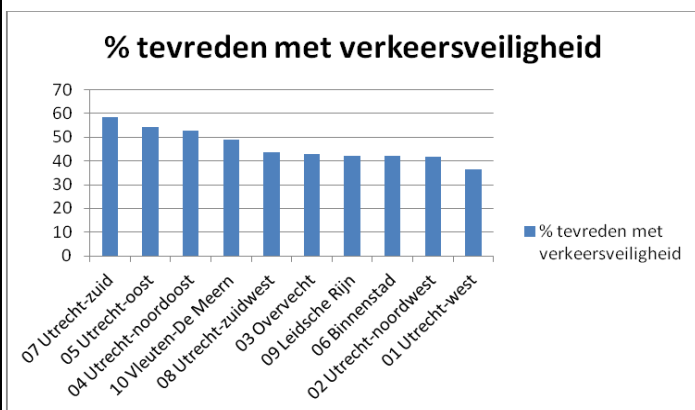
De enige waterweg van enige omvang is het Amsterdam Rijkkanaal die door Utrecht West en, verder zuidelijk, op de grens van Leidsche Rijn en Utrecht Zuid West stroomt.

Figuur 7: % Tevredenheid autobereikbaarheid: top 5 best- en slechtst bereikbare subwijken



Bron: Gemeente Utrecht, Buurtmonitor WistUData, 2012

Figuur 8: % tevreden met verkeersveiligheid per wijk



Bron: Gemeente Utrecht, Buurtmonitor WistUData, 2012

Figuur 9: % tevreden met verkeersveiligheid naar top 5 veiligste en minst veilige subwijken



Bron: Gemeente Utrecht, Buurtmonitor WistUData, 2012

Als er wordt gekeken naar de autobereikbaarheid dan valt op dat alleen de binnenstad (beide subwijken) een onvoldoende scoort en dat Utrecht-zuid twee keer vertegenwoordigd is in de top vijf (Figuur 7). Verder zijn het veel verschillende wijken die voorkomen in beide top vijf. Tuindorp/Voordorp is het best te bereiken met de auto. Maar over de gehele lijn wordt de autobereikbaarheid als positief ervaren in de stad.

Een ander aspect met betrekking tot verkeer is de verkeersveiligheid. Utrecht-zuid wordt als de meest verkeersveilige wijk beschouwd. Utrecht-west is de minst veilige (figuur 8). Uitgesplitst naar de top vijf

meest en minst veilige wijken, wordt subwijk 53 (Wilhelminapark/Rijnsweerd) als het meest veilig ervaren. Lunetten en Wittevrouwen zijn verder de enige subwijken die een voldoende score (Figur 9). Op bereikbaarheid haalt Utrecht dus een hoge score, maar wat betreft verkeersveiligheid is er nog heel wat te verbeteren. Lombok, Kanaleneiland en Ondiep zijn de minst verkeersveilige buurten.

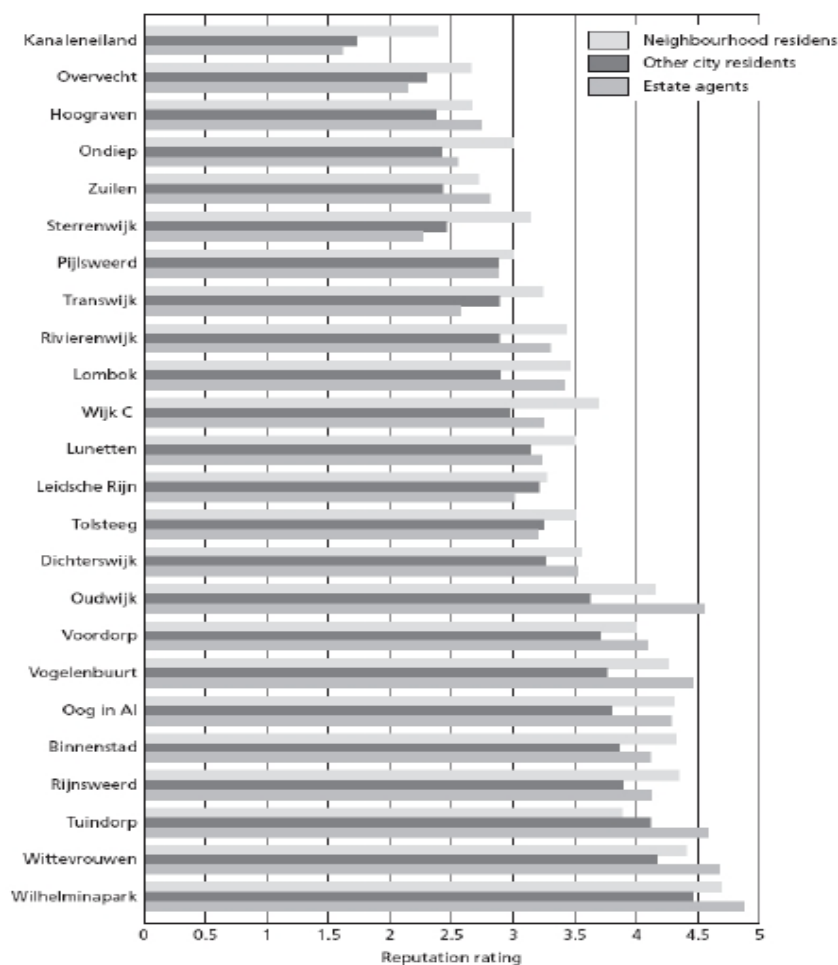
Veiligheid hangt echter niet alleen af van verkeer. Of men zich veilig voelt hangt ook af van de reputatie van een buurt.

2.1.5 Buurtreputatie:

Permentier e.a.(2008) deden onderzoek naar buurtreputaties in Utrecht (figuur 10). Kanaleneiland, Overvecht, Hoograven, Ondiep en Zuilen hebben de slechtste reputatie. Het Wilhelminapark, Wittevrouwen, Tuindorp, Rijnsweerd en de Binnenstad zijn de subwijken met de hoogste score in het onderzoek naar reputatie.

Het ministerie van VROM (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) kende in 2007 aan veertig Nederlandse wijken de term “krachtwijk” toe. Deze lijst bevatte ook vier Utrechtse wijken: Kanaleneiland, Ondiep, Overvecht en Zuilen-Oost. Het gemeenschappelijke kenmerk van al deze wijken is dat de kwaliteit van de leefomgeving door een cumulatieve van problemen flink achterblijft vergeleken met andere delen van de stad (VROM, 2007). De gemeente Utrecht heeft aan dit rijtje ook Hoograven toegevoegd in de hoop dat de positieve ontwikkelingen in de erkende krachtwijken ook in Hoograven tot uiting zouden komen (Gemeente Utrecht, 2012c).

Figuur 10: Buurtreputatie per gebied



Bron: Permentier, 2007

2.1.6 Conclusie Gemeente Utrecht:

Uit deze paragraaf kan geconcludeerd worden dat de verschillende wijken, subwijken en buurten van Utrecht allemaal verschillend georiënteerd zijn. Wat eigenlijk al bleek uit het tweede deel van het theoretisch kader wordt in deze paragraaf nog eens bevestigd. Er is geen sprake van een isotrope vlakte, want in de verschillende wijken wonen verschillende mensen, en de wijken worden anders beoordeeld op allerlei criteria door de diverse bewoners.

Utrecht Noordoost (met haar subwijken en buurten) scoort op veel van deze criteria erg hoog. Ook Utrecht Oost behaalt in meeste van de gevallen een hoge score. Utrecht-zuidwest, Utrecht-noordwest en Overvecht lijken achter te blijven. Dit wordt ook bevestigd door de benoeming van regio's binnen deze wijken als zijnde een krachtwijk. Kanaleneiland (Zuidwest), Ondiep, Zuilen-Oost (Noordwest) en Overvecht behoren allen tot de wijken die matig scoren op de diverse criteria die opgenomen zijn in deze thesis. Hoograven is gelegen in een wijk (Utrecht-zuid) die redelijk gemiddelde scores haalt.

In deze paragraaf is er aandacht geweest voor de verschillende Utrechtse wijken, subwijken en buurten. In de volgende paragraaf worden de verschillende voetbalverenigingen behandeld. Hierin komen ook de wijken, subwijken en buurten terug waarin de 33 voetbalverenigingen gelegen zijn.

2.2 Voetbal in Utrecht

De beschreven verschillen tussen de wijken zijn ook van invloed op de karakteristieken en kenmerken van een vereniging. Verenigingen in bepaalde gebieden kunnen populairder of juist minder populair zijn door hun bereikbaarheid, hun ligging of andere genoemde kenmerken in de vorige paragraaf. Ook kenmerken van de verenigingen zelf kunnen van invloed zijn op motivaties van individuen om te kiezen voor een bepaalde vereniging. In deze paragraaf worden de verenigingen nader besproken en zal –waar nodig– de koppeling worden gemaakt met de wijk of buurt waarin de vereniging gelegen is.

2.2.1 De verenigingen

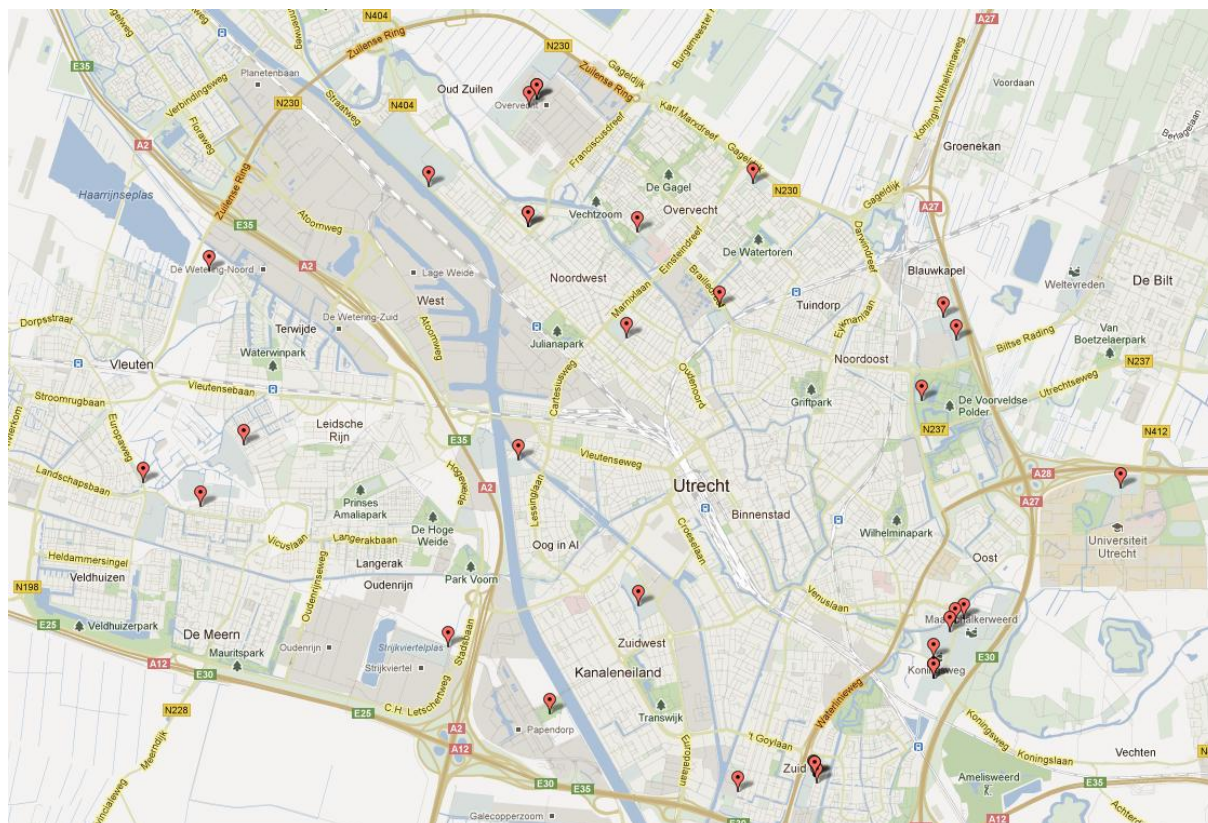
De gemeente Utrecht kent 33 verenigingen (Tabel 3). VV De Meern speelt in De Meern, de sportparken van PVCV en DESTO zijn gelegen in Vleuten en de overige verenigingen liggen in de stad Utrecht. VV Nieuw Utrecht en UVV zijn de verenigingen in nieuwbouwwijk Leidsche Rijn. Evenals de drie eerder genoemde verenigingen, zijn deze gelegen ten westen van de A2. De enige vereniging die verder nog buiten de ring is gesitueerd is studentenvereniging Odysseus'91 in De Uithof (oost). De overige verenigingen liggen allemaal binnen de ring van Utrecht. Sommige sportparken vormen een cluster van meerdere verenigingen, terwijl er ook nog verenigingen zijn die het alleenrecht hebben in de buurt. In Zuilen (Noordwest) ligt het cluster van voetbalverenigingen Elinkwijk, Eminent Boys en Kismet. In Overvecht Noord aan de Manitobadreef spelen VVJ, EDO en HMS. Op Sportpark Voordorp in de gelijknamige buurt spelen Hercules en Sporting'70 op één sportcomplex. De situaties in Utrecht Oost en Utrecht Zuid zijn nog extremer. In Oost spelen binnen een afstand van enkele honderden meters Kampong (Sportpark Maarschalkerweerd), Odin, Domstad/Majella, Sterrenwijk (alle op Sportpark Zoudenbalch), Rivierwijkers en VSC (beiden Sportpark Koningsweg) hun thuiswedstrijden. In Lunetten (wijk Zuid) spelen DVSU, Faja Lobi KDS, RUC en VVU Ardahanspor allemaal op Sportpark Lunetten. De overige verenigingen (Hoograven, Magreb'90, Zwaluwen Utrecht, PVC, DHSC, DSO/Ultrajectum, De Dreef, DWSV en Voorwaarts) hebben verspreid over Utrecht hun eigen sportcomplex. In tabel 3 worden alle verenigingen opgesomd, met hun locatie.

Tabel 3: De Utrechtse verenigingen

Club	Wijknr	Wijk	Subwijk	Buurt
PVC	114	West	Oog in Al, Welgelegen	Halve Maan Noord
DHSC	222	Noordwest	Ondiep, 2e daalsebuurt	Ondiep
Kismet	243	Noordwest	Zuilen Noord en oost	Queeckhovenplein e.o.
Eminent Boys	243	Noordwest	Zuilen Noord en oost	Queeckhovenplein e.o.
Elinkwijk	244	Noordwest	Zuilen Noord en oost	Zuilen Noord
DWSV	321	Overvecht	Zamenhof-Neckardreef	Zamenhofdreef e.o.
De Dreef	322	Overvecht	Zamenhof-Neckardreef	Neckardreef e.o.
DSO/Ultra.	331	Overvecht	Vechtzoom, Klopvaart	Vechtzoom Zuid
HMS	333	Overvecht	Vechtzoom, Klopvaart	Bedr.geb. Overvecht
VVJ	333	Overvecht	Vechtzoom, Klopvaart	Bedr.geb. Overvecht
EDO	333	Overvecht	Vechtzoom, Klopvaart	Bedr.geb. Overvecht
Hercules	423	Noordoost	Tuindorp, Voordorp	V'dorp, Voorveldsepolder
Sporting	423	Noordoost	Tuindorp, Voordorp	V'dorp, Voorveldsepolder
Voorwaarts	423	Noordoost	Tuindorp, Voordorp	V'dorp, Voorveldsepolder
Kampong	526	Oost	Abstede, Gansstraat	Maarsch'weerd, M'veld
Sterrenwijk	526	Oost	Abstede, Gansstraat	Maarsch'weerd, M'veld
VSC	526	Oost	Abstede, Gansstraat	Maarsch'weerd, M'veld
Domstad /M	526	Oost	Abstede, Gansstraat	Maarsch'weerd, M'veld
Rivierwijkers	526	Oost	Abstede, Gansstraat	Maarsch'weerd, M'veld
Odin	526	Oost	Abstede, Gansstraat	Maarsch'weerd, M'veld
Odysseus	533	Oost	W'minapark, Rijnsweerd	De Uithof
DVSU	712	Zuid	Lunetten	Lunetten Zuid
Faja Lobi	712	Zuid	Lunetten	Lunetten Zuid
Ardahanspor	712	Zuid	Lunetten	Lunetten Zuid
RUC	712	Zuid	Lunetten	Lunetten Zuid
Hoograven	723	Zuid	Oud H'raven, Tolsteeg	Oud Hoograven zuid
Zwaluwen	823	Zuidwest	Transwijk	Transwijk Noord
Nieuw Utrecht	951	Leidsche Rijn	Leidsche Rijn Zuid	Rijnvliet
Magreb	953	Leidsche Rijn	Leidsche Rijn Zuid	Bedr.geb. Papendorp
UVV	1014	Vleuten De Meern	Vleuten Haarzuilens	Leidsche Rijn Park
Desto	1014	Vleuten De Meern	Vleuten Haarzuilens	Leidsche Rijn Park
PVCV	1031	Vleuten De Meern	De Meern	De Meern Noord
De Meern	1031	Vleuten De Meern	De Meern	De Meern Noord

In tabel 3 is een overzicht te vinden van alle verenigingen naar hun wijk, subwijk en buurt waarin ze gelegen zijn, gesorteerd op de wijkcode. Wijknummer 6 (Binnenstad) is de enige wijk zonder voetbalvereniging. Utrecht-west en Utrecht-zuidwest hebben beiden slechts één vereniging. Utrecht Oost is het best vertegenwoordigd met zeven verenigingen, verdeeld over twee subwijken. In figuur 111 is dit overzicht nog eens weergegeven op een kaart.

Figuur 11: Overzichtskaart van spreiding Utrechtse voetbalverenigingen



Bron: Geobatch, 2012

2.2.2. Levensbeschouwelijke kenmerken verenigingen

Paul Verweel (2011) deed onderzoek naar de levensbeschouwelijke kenmerken van de Utrechtse voetbalverenigingen. *“Het bestaan van meerdere voetbalclubs in een stad of dorp is niet vanuit effectiviteit of efficiëntie bedacht. [...] De verschillen in vereniging zijn terug te voeren op geloofsovertuiging en sociaaleconomische verhoudingen. [...] De deftige burgerij bleek, toen ik de verenigingen beter leerde kennen, lid van Hercules en Kampong (Verweel, 2011, p. 49).”* Wat Verweel bedoelt te zeggen, is dat elke (Utrechtse) club een voorgedecennia, ontstaan vanuit een bedrijf, geloof of buurt- filosofie, heeft. Ook Jan Boessenkool, al decennia lang actief betrokken bij diverse voetbalverenigingen als bestuurder van deze clubs of door zijn functie als bestuurslid van de VSU, kent veel van de achtergronden van deze verenigingen maar meldt ook dat deze achtergronden voornamelijk in het verleden een rol speelden. Hieronder volgt een uiteenzetting van hun kennis.

De levensbeschouwelijke kenmerken die de clubs van oudsher hadden zijn aan het verdwijnen. Veel oude arbeidersclubs verliezen door economische herstructurering hun bestaansrecht (Verweel, 2011). Deze ontwikkeling is ook waarneembaar. Stichtse Boys, DOS en Holland zijn gefuseerd tot DHSC. En ook enkele andere verenigingen hebben moeite om aan te haken bij concurrerende verenigingen. RUC, De Dreef (voorheen VVOO), DSO/Utrechtum, Eminent Boys, DWSV, Sterrenwijk, Rivierwijkers en VSC zijn allen volksclubs die opgericht zijn om te dienen voor de wijk. Tegenwoordig spelen steeds meer diverse groepen hun wedstrijden in de kleuren van één van deze clubs. RUC, Rivierwijkers en VSC hebben studententeams, terwijl De Dreef en DSO/Utrechtum hun volkse aard aan het verliezen zijn of misschien zelfs al verloren hebben aan de vele Marokkanen woonachtig in Overvecht. De derde Overvechtse club DWSV weet zich wel staande te houden als arbeidersclub uit de buurt.

De “vermarokkanisering” van het voetbal treedt op bij meerdere verenigingen. Magreb’90 is de vereniging met Marokkaanse roots die begin jaren in 1990 is opgericht om de enorme hoeveelheid Marokkanen te kunnen dienen. Het percentage voetballers met een Marokkaanse achtergrond is erg hoog, maar bij VV Hoograven misschien wel nog hoger. En ook bij Kismet, van oudsher een vereniging bedoeld voor Surinaamse Hindoestanen, spelen misschien wel meer Marokkaanse voetballers dan Hindoestanen. Faja Lobi (sinds enkele jaren gefuseerd met KDS), een Surinaamse voetbalvereniging, Nieuw Utrecht (voorheen UTS (Utrechts Türkiyemspor)) en VVU Ardahanspor (beide Turks) zijn andere verenigingen met als oorspronkelijk doel te fungeren als club voor “hun volk”. Faja Lobi is intussen zeer gemengd ((internationale) studenten), en ook Nieuw Utrecht kenmerkt zich door een club met een mêlée aan nationaliteiten (o.a. veel Afrikanen). Maar ook sommige andere verenigingen die van oudsher geen achtergrond hadden als etnische vereniging, zijn intussen in de volksmond uitgeroepen tot “Marokkanenvereniging”, zoals bijvoorbeeld Zwaluwen Utrecht en DSO/Ultrajectum. Zwaluwen Utrecht is een fusievereniging die is ontstaan uit Zwaluwen Vooruit (katholiek) en VV Utrecht (volksclub). Na de fusie kwam er steeds meer aanwas van Marokkanen die uit het naastgelegen Kanaleneiland kwamen voetballen bij fusievereniging Zwaluwen Utrecht. Echter, het aantal “blanken” neemt weer toe. Dit lijkt verband te houden met de komst van een hockeyvereniging 2010 en zeer recentelijk de tennisbanen. De hockeyvereniging trekt veel blanke (studerende) leden aan die ook weer voor de voetbalvereniging voor een nieuwe aanwas hebben gezorgd. Andere omniverenigingen of verenigingen met een gezamenlijke/overkoepelende bestuurslaag zijn: Odysseus, Kampong, Hercules, PVC, HMS, UVV en DESTO.

DESTO is daarnaast ook een vereniging met van oudsher een religieuze achtergrond. Ook EDO was Christelijk. HMS was, evenals KDS, een katholieke vereniging Tegenwoordig is daar meer weinig van terug te zien. Zichtbaar is nog wel dat de Christelijke verenigingen nog steeds geen zondagvoetbal aanbieden.

2.2.3. Het aanbod en niveau van de verenigingen

Zoals zojuist naar voren is gekomen hebben sommige van de 33 verenigingen een verschillende doelgroep. Behalve een onderverdeling naar cultuur, subcultuur of religie is er een onderscheid te maken naar geslacht, leeftijd en niveau. Bij sommige verenigingen zijn er bijvoorbeeld geen jeugdteams actief en richt de club zich uitsluitend op senioren. Andere verenigingen bieden geen damesvoetbal aan terwijl andere zich juist daarin proberen te onderscheiden. Daarnaast zijn er nog verenigingen die een prestatief karakter hebben met daar tegenover de verenigingen die zich uitsluitend richten op voetbal op recreatief niveau.

In dit onderzoek wordt globaal het niveau van de verschillende verenigingen aangegeven door de negen standaardteams met elkaar te vergelijken. De eerste seniorenteam (zaterdag 1 en zondag 1), de eerste teams in elke leeftijdscategorie (A1, B1, C1, D1, E1 en F1) en de dames 1 worden meegenomen. Er wordt onderzocht hoe groot het aanbod is (bestaan deze teams) en in hoeverre er sprake is van niveauverschil tussen de verenigingen door te kijken naar het niveau van al deze teams.

Elinkwijk komt uit de bus als topvereniging van de gemeente Utrecht. Op zeven van de negen categorieën speelt deze vereniging (mede) het hoogst in vergelijking met haar stadsgenoten. De Meern en Hercules volgen op de voet. Een grotere kloof is er naar de subtoppers Kampong, Zwaluwen Utrecht, UVV, Sporting ’70 en DHSC. De middenmotors zijn Desto, Odysseus en PVCV. De overige verenigingen hebben in mindere mate teams op hoger niveau actief. Een laatste opvallende waarneming is dat het damesvoetbal in Utrecht wordt gedomineerd door studentenvereniging Odysseus en dat Sporting ’70 en Faja Lobi KDS de tweede en derde vereniging zijn.

2.2.4 De levensloop

Enkele verenigingen hebben recent een verandering meegemaakt in hun levensloop. Van enkele van deze verenigingen is die al genoemd. DHSC is ontstaan uit een fusie, en hetzelfde geldt voor Zwaluwen Utrecht. Maar meer verenigingen hebben afgelopen jaren onderdeel uitgemaakt van een fusie. Faja Lobi/KDS is ontstaan uit Faja Lobi en KDS. KDS was tot kort de enige voetbalvereniging in Kanaleneiland maar deze vereniging trok naar Lunetten en zocht onderdak bij Faja Lobi. Overigens is het de bedoeling dat komende jaren een nieuw complex in Kanaleneiland zal verrijzen waar Faja Lobi KDS weer naar zal toe terugkeren.

2.2.5 Conclusie voetbalverenigingen

Uit deze paragraaf blijkt de enorme verscheidenheid van de verenigingen. Dat heeft te maken met diverse ontwikkelingen en oorzaken. Het niveau van de verenigingen is verschillend, ze hebben een andere achtergrond, hebben allen hun eigen locatiekenmerken als plek in de wijk (maar ook hun eigen faciliteiten) en ze hebben te maken met hun eigen carrière of levensloop. Dat wil dus zeggen dat er verschillende redenen zijn om te kiezen voor een bepaalde vereniging. En daarmee lijkt dus bij voorbaat al uitgesloten dat nabijheid de enige factor is waar (potentiële) leden naar kijken.

In het volgende hoofdstuk zal worden besproken op welke manier het onderzoek plaats heeft gevonden. Daarbij worden nadrukkelijk en voortdurend de hoofdstukken 1 (theorie) en 2 (context) meegenomen. Het methodologisch hoofdstuk zal de validiteit van het onderzoek moeten waarborgen.

Hoofdstuk 3. Methodologie: GIS als startmotor voor sportonderzoek

Dit hoofdstuk gaat niet zo zeer in op het inhoudelijke deel van deze scriptie. In dit hoofdstuk wordt de wijze van onderzoek toegelicht. Op welke wijze is het onderzoek uitgevoerd en waarom is er daarvoor gekozen? Er volgt een analyse van de gekozen strategie en alle gemaakte keuzes zullen beargumenteerd worden. Kortom, de methodologie.

Na studies aan de hand van literatuur en internetbronnen zijn er verschillende methodes gebruikt die onder praktijkonderzoek vallen. Aan de hand van CBS gegevens zijn nog meer kenmerken van de diverse wijken en buurten vergaard. Verder zijn aan de hand van de ledengegevens die door de KNVB beschikbaar zijn gesteld, diverse programma's gebruikt om de verzorgingsgebieden van de verschillende verenigingen letterlijk in kaart te brengen. Dit is gebeurd met ArcMap, een programma dat voor GIS (Geographical Information Systems) gebruikt wordt. Ook zijn met de KNVB-gegevens met SPSS diverse statistieken te berekenen. Ten slotte is er met kwantitatief- (enquêtes) en kwalitatief (oriënterende gesprekken) nog meer praktijkonderzoek gedaan naar nog meer verklaringen die ervoor zorgen dat de verzorgingsgebieden eruit zien zoals ze heden ten dage zijn. Alle onderdelen van dit praktijkonderzoek zullen in de volgende paragrafen nader worden toegelicht. Er wordt in 3.1 eerst uitleg gegeven bij de ontwikkeling van het kaartmateriaal. In 3.2 volgt het kwalitatief gedeelte en in 3.3 zal het kwantitatief onderzoek worden toegelicht.

3.1 GIS-analyse

De KNVB heeft medewerking verleend door de postcodes, geboortedata en het geslacht van alle bij een Utrechtse club spelende leden aan te leveren. Met deze gegevens kan kaartmateriaal ontwikkeld worden waarmee de spreiding van de leden visueel inzichtelijk kan worden gemaakt. GIS is voor twee doeleinden gebruikt. Als eerste om de verzorgingsgebieden per vereniging in kaart te brengen (3.1.1) en vervolgens ook om de zogenaamde "voetbalkaart" van Utrecht te ontwikkelen, waarover meer in subparagraaf 3.1.2.

3.1.1 Verzorgingsgebieden

Met behulp van beschikbare informatie van de Universiteit Utrecht zijn aan de postcodeadressen van de leden (uit het KNVB-bestand) de X- en Y-coördinaten toegevoegd op basis van het geografisch coördinatensysteem. Zoals de term al aangeeft, is een postcodegebied een gebied (area) op een kaart en niet een punt (point). Er is echter wel een punt van gemaakt. De coördinaten bevinden zich namelijk in het centrum van het postcodegebied. Dit is gebeurd bij alle spelende leden van de 33 Utrechtse voetbalclubs. De X- en Y-coördinaten van de voetbalclubs zijn handmatig toegevoegd om zodoende nog exacter te zijn dan het midden van een postcodegebied. De precieze coördinaten zijn genomen van de ingang van het sportpark. Ook deze informatie wordt weergegeven als een 'point' om dezelfde redenen. Het toevoegen van deze informatie is gebeurd in een Excel-bestand.

In ArcMap is de gemeentekaart geopend. De grenzen van gemeente Utrecht zijn uitgelicht en er is ingezoomd naar dit niveau. Eronder is de wijkenkaart van Nederland geplaatst waardoor ook alle wijken zichtbaar zijn. Ten slotte is ook de buurtenkaart nog toegevoegd waardoor ook dit niveau zichtbaar is op de kaart. Vanuit het rekenprogramma Excel zijn vervolgens de locatiegegevens van de spelende leden toegevoegd aan ArcMap. Het programma weet aan de hand van de toegevoegde coördinaten waar de woningen van de leden zich bevinden. Ook van de verenigingen is het Excel bestand aan ArcMap toegevoegd.

Er is gekozen om voor elke vereniging een kaartje te maken met de spreiding van alle leden. Echter, hieruit bleek dat dit een onoverzichtelijk geheel gaf. Er werden teveel punten afgebeeld waardoor het overzicht ontbreekt. Daarna zijn er eerst van alle jeugdleden en vervolgens van alle seniorenleden kaartjes ontwikkeld. Wat betreft de jeugdleden bleek het overzicht niet geheel compleet want hieruit bleek dat de verzorgingsgebieden kleiner waren dan die bij de senioren. Dit is een interessante conclusie waar in de hoofdstukken 4, 5 en 6 dieper op wordt ingegaan. Echter, in dit onderzoek wordt er niet uitsluitend een focus gelegd op jeugdleden. De grootte van de verzorgingsgebieden worden voornamelijk bepaald door de seniorenleden. En los daarvan hebben niet alle verenigingen jeugdleden. In de volgende hoofdstukken wordt er dieper op de analyse van deze waarneming

ingegaan. De kaartjes van de spreiding van alle seniorenleden bleek zowel het meest compleet als overzichtelijk dus daar is vervolgens mee verder gewerkt. Uiteindelijk is de 'basemap' nog toegevoegd aan elk kaartje. Deze tool brengt gelijk alle belangrijke structuren in beeld zoals bijvoorbeeld het grondgebruik en de wegen. Van alle verenigingen zijn de kaartjes opgenomen in de bijlagen (4 t/m 36). Op deze manier is letterlijk in kaart gebracht hoe de verzorgingsgebieden van de Utrechtse verenigingen eruit zien.

Met deze kaartjes wordt de spreiding van de leden direct duidelijk. Zijn de leden geconcentreerd rond de club, dan kan geconcludeerd worden dat de club een echte buurtfunctie heeft. De leden kunnen ook verspreid wonen door de gehele stad. Dan moeten er bepaalde kenmerken zijn aan de vereniging waarom leden vanuit verschillende delen van de stad specifiek naar die vereniging komen. Ook kunnen deze kaartjes laten zien of de leden uit een bepaalde richting komen. Hiermee kan worden onderzocht of bepaalde belemmeringen in de weg staan om ook leden uit andere richtingen te trekken (of de club moet aan de uiterste rand van de stad liggen). Kortom, de kaartjes maken de spreiding van de leden inzichtelijk en helpen bij het vinden van verklaringen daarvoor.

3.1.2 De voetbalkaart

Ook is de voetbalkaart van de gemeente Utrecht met ArcMap gemaakt. Dit is gedaan door opnieuw in de buurtenkaart van Nederland de Utrechtse verenigingen, op basis van hun coördinaten, weer te geven. In deze kaart zijn vervolgens ook alle, bij een Utrechtse club spelende leden, toegevoegd en weergegeven op een kaart. Dit is gedaan door de postcodelocatie (PC6) te koppelen aan de bijbehorende coördinaten (met hulp van de Universiteit Utrecht die deze gegevens wilde delen). Met "Intersect", worden alle spelers gekoppeld aan de buurt waarin zij wonen. Vervolgens worden deze gegevens met 'join data' gekoppeld aan de clubkaart. Zodoende ontstaat er een attributes table waarin alle spelers, inclusief hun club en de buurt waarin ze wonen vermeld wordt. Vervolgens kan elke buurt worden ingekleurd (met de clubkleur die aan elke club is toegekend) naar de club waar de meeste mensen uit deze buurt voor kiezen. Op deze manier is de clubkaart van de gemeente Utrecht ontwikkeld. In het volgende hoofdstuk is het resultaat hiervan zichtbaar.

Maar deze clubkaart zegt nog niet zoveel over statistieken zoals bijvoorbeeld de aantallen en afstand. Daarvoor is SPSS gebruikt. De analyse hiervan volgt in het deel over kwantitatief onderzoek (paragraaf 3.3). Hoewel er enig overlap is tussen de verschillende kwalitatieve en kwantitatieve methodes die gebruikt zijn, volgt nu eerst de methodologie van het kwalitatieve gedeelte.

3.2 Kwalitatief onderzoek

Aan de hand van de resultaten die uit het GIS-gedeelte zijn gekomen (waarover dus in 3.3 meer te lezen is), is er een aantal verenigingen gekozen om verder onderzoek te doen. Hierbij is ook rekening gehouden met de context van de verschillende verenigingen en buurten waarin de verenigingen gelegen zijn. Een uitgebreidere analyse van de gekozen verenigingen zal in een later stadium plaatsvinden. Als tip van de sluier kan al worden medegedeeld dat er gekozen is voor Hoograven, UVV, Nieuw Utrecht, Kampong, Hercules en EDO. Deze selectie is gemaakt op basis van een aantal criteria. Er is gekozen voor een vereniging met een heel klein verzorgingsgebied, een met een ruim verzorgingsgebied. Er is gevarieerd met niveauverschillen, met de levensbeschouwelijke achtergrond, levensloopveranderingen en er is gekozen voor verenigingen in verschillende regio's. Na deze selectie kon het daadwerkelijke kwalitatieve onderzoek plaatsvinden. De manier waarop dit gebeurde is in dit hoofdstuk te lezen. Het resultaat hiervan in hoofdstuk 5.

Met diverse personen hebben vraaggesprekken plaatsgevonden. Met Jan Boessenkool is er een gesprek geweest over de levensbeschouwelijke achtergrond van de Utrechtse voetbalverenigingen en bij elk van de zes verenigingen was er een oriënterend gesprek met een afgevaardigde. Doel van de interviews was om een beter beeld van de achtergrond van de verenigingen te krijgen zonder daarbij de geïnterviewde te beïnvloeden door de formulering van de vraag. Dat betekent dat de vraaggesprekken ongestructureerd waren. Ongestructureerde interviews kenmerken zich doordat er slechts in beperkte mate vragen zijn voorbereid. Slechts bepaalde onderwerpen worden aan de orde gebracht en voor de rest lijkt een ongestructureerd interview meer op een conversatie (Bryman, 2008). Met de afgevaardigden van de vereniging is behalve over de gewenste procedure van het uitzetten en afnemen van de enquêtes, ook over de vereniging zelf gesproken.

In deze vraaggesprekken, die dus meer het karakter hadden van oriënterende gesprekken, kwamen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Achtergrond van de verenigingen van oudsher
- Omschrijving van de huidige situatie (herkomst leden e.d.)
- Onderscheidende elementen van de vereniging
- Opmerkelijke ontwikkelingen

Voordeel van interviews is dat er flexibel gereageerd kan worden op relevante gebeurtenissen in het veld gedurende het onderzoek. Tijdens het interview kunnen bepaalde vragen dus ter plekke ontstaan ('t Hart e.a., 2009). Een ander voordeel is dat met deze manier van onderzoek doen de geïnterviewden - in dit geval dus de afgevaardigden van de voetbalvereniging - zelf de relevantie van bepaalde onderwerpen aanstippen. Het zijn de respondenten die uit zichzelf aangeven wat belangrijke onderwerpen zijn (Bryman, 2008).

Maar nog voordat de verenigingen werden uitgekozen heeft er ook kwantitatief onderzoek plaatsgevonden naar de verzorgingsgebieden van de verenigingen, waarover nu meer.

3.3 Kwantitatief onderzoek

Het kwantitatief onderzoek heeft in twee termijnen plaatsgevonden. De eerste termijn was dus voorafgaand aan het kwalitatief onderzoek en onderzocht op rekenkundige wijze de verzorgingsgebieden van de Utrechtse voetbalverenigingen met behulp van het KNVB-databestand. Termijn twee was na afloop van de interviews en onderzocht de motivaties van de individuele spelers door middel van enquêtes. In 3.3.1 wordt de methodologie van het deel van de verzorgingsgebieden beschreven. In 3.3.2. volgen de genomen stappen tijdens het enquêteproces.

3.3.1 KNVB-databestand

De gegevens van de leden uit het KNVB-bestand zijn behalve vanuit Excel naar ArcMap ook nog naar SPSS getransporteerd. Met dit statistiekenprogramma kunnen ook cijfermatig bepaalde patronen geanalyseerd worden. Bij dit proces komen enkele wat complexe rekensommen voor die hieronder verklaard worden.

De bijgeleverde coördinaten geven slechts een plek op de wereldbol aan. Daarmee zijn er nog geen afstanden berekend. De x-coördinaat geeft de lengtegraad van een bepaalde plaats weer. De y-coördinaat geeft de breedtegraad aan. Als eerst moet het SPSS document volledig gemaakt worden. Dat wil zeggen dat alle leden erin gestopt moeten worden, inclusief hun geboortedatum, geslacht en zowel de x- als y-coördinaten van de locatie van hun woning. Daarnaast moet hun vereniging worden toegevoegd inclusief de beiden coördinaten van de locatie van de vereniging. Als dit gedaan is kan het rekenwerk gedaan worden.

De coördinaten van het geografische coördinatensysteem geven het aantal graden weer dat het punt af ligt van de nulmeridiaan (lengtegraad) en de evenaar (breedtegraad). Omdat dit cijfer in graden is weergegeven op een bol (de aarde dus), verschilt overal op aarde de afstand, ook als het aantal graden gelijk is. Op de evenaar is de afstand tot een punt dat op 1 lengtegraad van de nulmeridiaan gelegen is vele malen groter dan de afstand van de nulmeridiaan tot het punt oostwaarts, dat ook op 1 lengtegraad ligt, ter hoogte van Nederland. Dat heeft te maken met de bolling van de aarde. Nederland ligt ongeveer op 5 graden oosterlengte (lengtegraad) en 52 graden Noorderbreedte (breedtegraad). Bij deze posities horen afstanden die overeen komen met respectievelijk 68 (x-coördinaat) en 110 (y-coördinaat) kilometer per graad. Dus in Nederland is het zo dat voor elke graad oost- of westwaarts een afstand van 68 kilometer geldt. Voor de noord-zuid richting geldt een afstand van 110 kilometer per graad

Tabel 4: Converter van graden naar kilometers.

Naam	Coördinaat	Coördinaten NL (graden)	Afstand per graad in NL (km)	Richting
Lengtegraad	X	5	68	Oost-west
Breedtegraad	Y	52	110	Noord-zuid

Uiteindelijk kent het SPSS bestand de volgende belangrijke variabelen per individu

- Geslacht
- Geboortedatum
- Vereniging
- Xclub (X-coördinaten van de club)
- Yclub (Y-coördinaten van de club)
- X (X-coördinaten van de speler)
- Y (Y-coördinaten van de speler)

Met alle bovenstaande gegevens kan er vervolgens gerekend worden. In SPSS wordt de volgende formule gestopt: $Afstand = \sqrt{((X-Xclub) * 68)^2 + ((Y-Yclub) * 110)^2}$. Met X-Xclub wordt het verschil in graden van de X-coördinaten berekend. Door dit getal met 68 te vermenigvuldigen wordt dit positieverschil in graden getransformeerd tot de afstand in kilometers. Met de Y-coördinaten gebeurt hetzelfde maar dan wordt het getal met 110 vermenigvuldigd. Ten slotte wordt met behulp van de stelling van Pythagoras ($A^2 + B^2 = C^2$) de afstand in vogelvlucht berekend door de wortel te nemen van de kwadraten van beide uitkomsten. Daardoor ontstaat er een nieuwe variabele in het SPSS-bestand, en dat is de afstand. Het enige nadeel van deze methode is dat de berekende afstand de hemelsbrede afstand is. Dat wil zeggen dat het zo kan zijn dat de afstand in vogelvlucht vanaf een bepaalde woning korter kan zijn dan naar een andere vereniging, terwijl de route over de weg juist langer is. Hetzelfde geldt voor de bereikbaarheid. Het kan zijn dat de hemelsbrede afstand erg klein is, maar dat de bereikbaarheid niet goed is vanwege andere belemmeringen zoals stoplichten, eenrichtingsverkeer, een gebrek aan fietspaden en dergelijk oponthoud.

Hoewel de interpretatie van de resultaten elders vermeld zijn, is het nodig om in dit deel van deze scriptie een nadere toelichting te geven op de verschillende methodes en technieken. Met behulp van “Means” kunnen diverse centrummaten worden uitgerekend. eventueel onderverdeeld in leeftijdscategorieën en/of geslacht. Omdat extreme outliers (bijvoorbeeld leden met een woonadres in Groningen of Maastricht) zorgen voor een gemiddelde dat een veel hogere waarde aangeeft dan het werkelijke verzorgingsgebied, is de mediaan een meer betrouwbaardere centrummaat. Voor de hypothesen 1 t/m 8 is telkens een berekening gemaakt van het gemiddelde en de mediaan met daarin onderscheid tussen “wel” of “niet” behorend tot een bepaalde categorie (levensbeschouwelijk, niveau, etc.). De resultaten hiervan zijn verderop, in de hoofdstukken 4 en 5 te lezen.

Behalve het KNVB-bestand is er nog een SPSS-bestand ontwikkeld. Dat betekent een tweede termijn van kwantitatief onderzoek. Dit deel vond plaats tijdens en na de kwalitatieve fase. Voordat het SPSS-bestand er was heeft er een lange periode van voorbereidend werk plaatsgevonden. Hieronder volgt een uiteenzetting van de genomen stappen.

3.3.2 Enquêtes

Om de individuele motivatie achter de keuzes van de leden te achterhalen is er ook kwantitatief onderzoek gedaan bij de zes genoemde verenigingen. Enquêtes zijn bruikbaar om een groot bereik te halen. Omdat het doel van het onderzoek is om te achterhalen wat bepaalde motieven zijn van leden om te kiezen voor een bepaalde vereniging, is een groot bereik nodig. Daarnaast kan er met een survey ook gezocht worden naar verbanden (Boeije, 2009), iets wat voor dit onderzoek van wezenlijk belang is.

Kenmerken van de verschillende verenigingen en hun leden, hebben er ook voor gezorgd dat het afnemen bij de verschillende verenigingen op verschillende manieren plaatsvindt. Dit is telkens afgestemd met contactpersonen van de verenigingen. De enquête kon zowel digitaal als “handmatig” worden ingevuld. Bij Hoograven is deze uitsluitend met de hand afgenomen omdat de voorzitter had aangegeven dat hij zeker wist dat er op de online versie geen respons zou komen. Dus regelmatig zijn de trainingen bezocht om deze enquête af te nemen. Bij Nieuw Utrecht en UVV is de enquête zowel digitaal als handmatig geweest. Kampong, Hercules en EDO waren de verenigingen die de voorkeur gaven aan online vragenlijsten. De digitale vragenlijst is met behulp van <http://www.thesistools.com> online geweest.

In het conceptueel model en de hypothesen worden verschillende begrippen genoemd die niet direct meetbaar zijn. Deze begrippen zullen daarvoor eerst geoperationaliseerd moeten worden tot meetbare begrippen waar de respondenten door middel van de enquête antwoord op kunnen geven (’t

Hart, 2009). In het theoretisch hoofdstuk zijn de begrippen al ontleed tot meetbare begrippen. Veel van deze begrippen zijn direct meetbaar geworden zoals bijvoorbeeld leeftijd, sekse en de keuze voor een vervoerswijze. Andere geoperationaliseerde begrippen zijn meetbaar gemaakt door de respondenten een cijfer te laten geven. Met een Likert-schaal kan er gevraagd worden naar de mate waarin zij bijvoorbeeld een goede of slechte bereikbaarheid ervaren. Met dit cijfer kan er vervolgens verder gerekend worden.

Met behulp van deze geoperationaliseerde begrippen is er een enquête opgesteld om af te nemen bij de spelende leden (bij jongste jeugdleden worden de enquêtes ingevuld door de ouders) van de gekozen verenigingen. Voorafgaand aan het onderzoek is er een pilot geweest bij enkele leden en ouders van jeugdleden bij FC De Bilt en toen bleek dat daar alles in orde was, kon deze versie dus gebruikt worden en konden ze worden uitgezet bij de andere verenigingen. De enquêtes zijn opgenomen in de bijlagen 37 t/m 39.

Opnieuw kunnen er “Means” (gemiddeldes) worden uitgerekend. Een voorbeeld hiervan is het gemiddelde cijfer dat leden van de verschillende verenigingen geven aan het belang van de levensbeschouwelijkheid van een vereniging. De significantie kan worden getoetst met een “Student’s T-toets”, de “Bonferroni toets” of de “Mann-Whitney toets”. Bij de Student’s T-toets worden twee populatiegemiddelden vergeleken. Bijvoorbeeld het verschil in inkomen tussen verenigingen met een hoog en een laag voetbalniveau. Bij de Bonferroni toets worden meerdere populaties vergeleken, bijvoorbeeld het verschil in afstand van leden met de beschikking over nul auto’s, degenen met 1 auto of gezinnen met 2 auto’s of meer. De Mann Whitney is te gebruiken als niet aan de voorwaarden van de normaalverdeling wordt voldaan. Bijvoorbeeld door Turken te vergelijken met autochtonen terwijl er maar 18 Turken aan de enquête hebben meegedaan ($n < 30$).

Door het gebruik van deze methodes en technieken zal er antwoord worden gegeven op de deelvragen. Deelvraag 1 zal in het volgende hoofdstuk (4) behandeld worden. In hoofdstuk 5 wordt er antwoord op deelvraag 2 gegeven en in hoofdstuk 6 wordt deelvraag 3 beantwoord.

Hoofdstuk 4. Analyse van de verzorgingsgebieden

In dit hoofdstuk volgt een analyse van de verzorgingsgebieden van voetbalverenigingen in de gemeente Utrecht. In de eerste plaats wordt de spreiding van de leden inzichtelijk gemaakt met GIS, door per vereniging de woonlocaties van hun leden weer te geven op een kaart. In tweede instantie worden de verzorgingsgebieden rekenkundig behandeld met SPSS. Dit gebeurt door middel van de hemelsbrede afstand te berekenen en daarmee verder te werken. Uiteindelijk zal er antwoord worden gegeven op deelvraag 1:

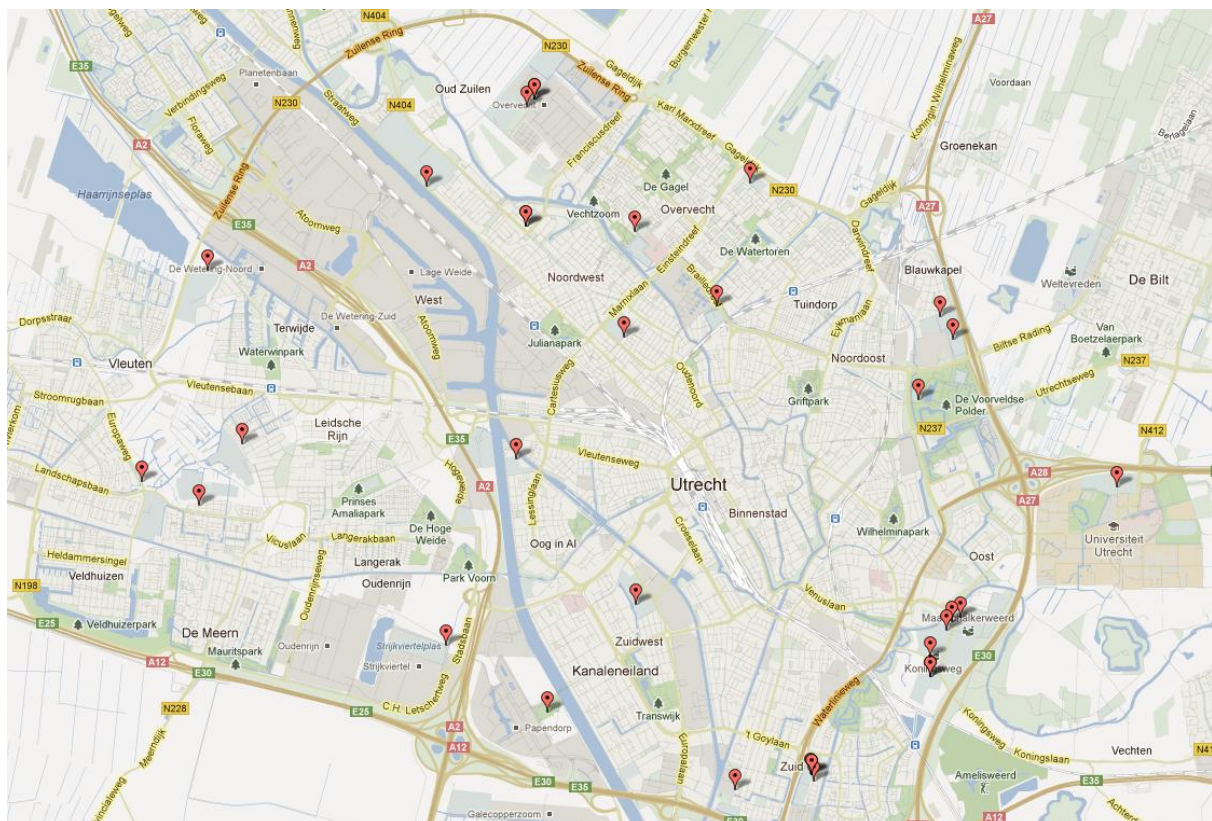
In hoeverre voldoen de verzorgingsgebieden van Utrechtse verenigingen aan de theorie van Christaller? Zijn ze te verklaren vanuit afstandsminimalisatie en is er sprake van een hiërarchie in het voetbalaanbod?

Bij het beantwoorden van deze deelvraag wordt nadrukkelijk ingegaan op de kenmerken van Christaller's Centrale Plaatsen Theorie.

4.1 De spreiding van de verenigingen

De theorie van Christaller kenmerkt zich door een gelijkmatige spreiding van het aanbod. Nog duidelijker is het om te zeggen dat Christaller zocht naar een ruimtelijke hiërarchie waarbij de verenigingen met een hogere orde centraler gelegen moeten liggen ten opzichte van de kleinere verenigingen. Als er nogmaals gekeken wordt naar de spreiding van de voetbalverenigingen (figuur 12), dan wordt gelijk duidelijk dat deze spreiding niet voldoet aan Christaller's theorie. Dat bleek ook al uit het contextueel hoofdstuk. Immers, de binnenstad heeft helemaal geen voetbalverenigingen terwijl in sommige buurten zelfs meerdere verenigingen op een zelfde complex gelegen zijn. Met name in oost en zuidoostelijk Utrecht is duidelijk terug te zien dat er meerdere verenigingen opeengehoopt aan elkaar vastliggen, terwijl heel centraal Utrecht zonder club zit. Kortom: het aanbod van de voetbalverenigingen is deels gelijkmatig verspreid over Utrecht. Sommige buurten hebben meerdere verenigingen, één wijk moet het zonder club stellen. Het voetbalaanbod is duidelijk niet evenredig verdeeld over de ruimte.

Figuur 12: Overzichtskaart van spreiding Utrechtse voetbalverenigingen



Bron: Geobatch, 2012

Maar welke invloed heeft deze spreiding voor de verzorgingsgebieden van de verenigingen zelf? Lopen deze in mooie cirkels om de vereniging heen (of eigenlijk in zeshoeken), en zijn ze voor alle verenigingen ongeveer gelijk van vorm of zijn er grote verschillen hiertussen? Daar wordt in paragraaf 4.2 antwoord op gegeven.

4.2 De verzorgingsgebieden van de verenigingen

De verzorgingsgebieden van de verenigingen kunnen zowel visueel als cijfermatig inzichtelijk worden gemaakt. Er wordt gestart met een visuele weergave. Daarna, in 4.3, worden de absolute cijfers weergegeven.

4.2.1 De verzorgingsgebieden visueel weergegeven

Zoals al in het methodologisch hoofdstuk is aangegeven, zijn de kaartjes waarop slechts de seniorenleden staan afgebeeld het meest duidelijk en tevens representatief. Bij het tonen van alle leden wordt het plaatje voor sommige verenigingen te onoverzichtelijk omdat er teveel punten worden weergegeven. Bij het tonen van enkel de jeugdleden is het incompleet omdat de jeugd gemiddeld een kortere afstand naar de vereniging aflegt. Deze uitkomst wordt pas in hoofdstuk 5 aangetoond, maar die opmerking kan alvast worden gemaakt. Van alle verenigingen zijn de verzorgingsgebieden van de seniorenleden opgenomen in de bijlagen 4 t/m 36.

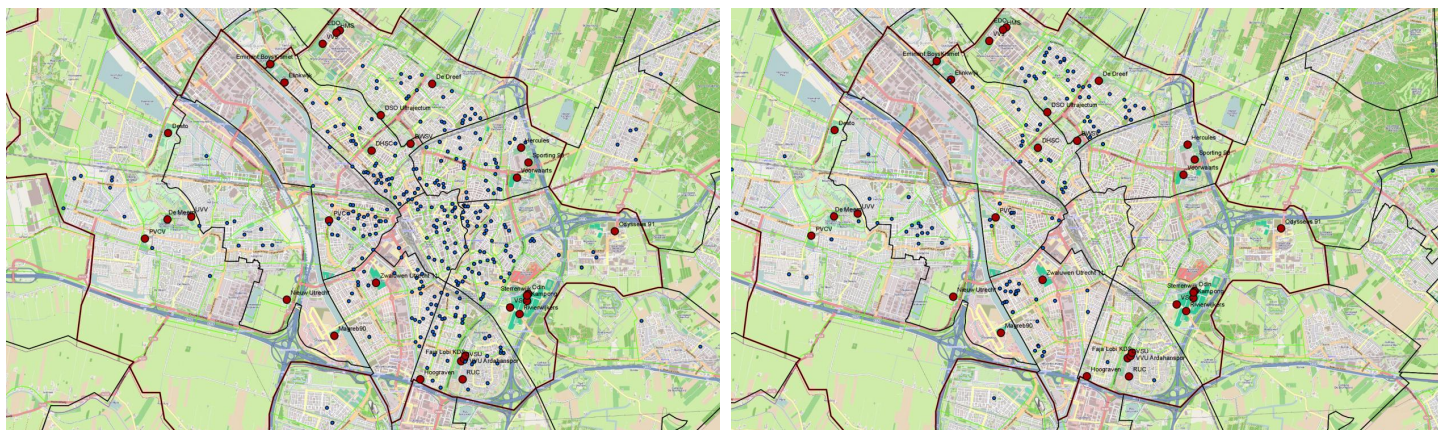
Uit deze kaartjes blijkt hoeveel verschil er is in spreiding van de leden tussen de verschillende voetbalverenigingen in Utrecht. Er zijn verschillende patronen te herkennen. Het eerste patroon is dat van een zuivere buurtvereniging. VV Hoograven en DVSU (figuur 13.1) zijn hier voorbeelden van. Het gaat om een kleine vereniging. Dat is herkenbaar doordat er niet heel veel puntjes worden weergegeven op de kaart. Daarnaast wonen bijna alle leden zeer dicht bij de vereniging en zodoende wordt een dergelijke vereniging als buurtvereniging bestempeld. Een tweede patroon is die van een wijkvereniging. PVCV (figuur 13.1) is hier een voorbeeld van. De vereniging is groter, trekt leden uit een iets grotere omtrek, maar nog steeds duidelijk uit een bepaald gedeelte van de stad (een subwijk in plaats van een buurt).

Figuur 13.1: Verzorgingsgebieden DVSU, PVCV, Zwaluwen Utrecht, Eminent Boys (resp. linksboven, rechtsboven, linksonder, rechtsonder) .



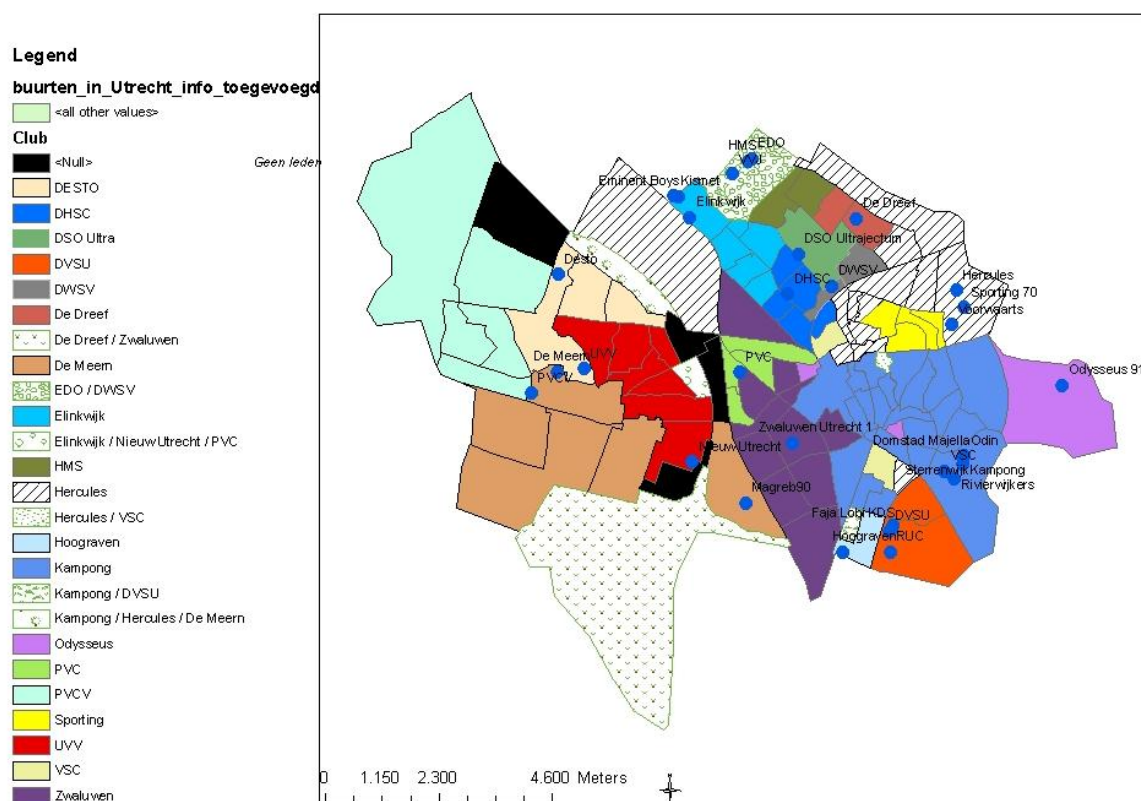
Bij een derde soort vereniging, zoals geldt voor bijvoorbeeld Hercules of Zwaluwen Utrecht (figuur 13.1) is het aantal leden nog groter, en het verzorgingsgebied nog ruimer, maar blijft een bepaald gedeelte van de stad, in de nabijheid van de club het belangrijkste “afneembeid” van de club (een wijk in plaats van een subwijk of buurt). Maar er zijn ook verenigingen met een ledenspreiding die minder voor de hand liggend is. Twee voorbeelden hiervan zijn EDO en Eminent Boys (figuur 13.1). Deze kleine verenigingen halen hun leden vanuit de hele stad, zonder dat een bepaalde wijk of buurt in de nabije omgeving het belangrijkste afneembeid is. De spreiding lijkt redelijk “willekeurig”. Sommige andere verenigingen hebben een zelfde soort verstrooid karakter maar zijn wat groter. Voorwaarts en VSC (figuur 13.2) zijn hier voorbeelden van. Deze verenigingen halen ook hun leden uit de gehele stad zonder dat uit een bepaalde buurt extreem veel leden van die club komen. En een laatste categorie verenigingen haalt hun leden uit meerdere specifieke plekken van de stad, maar niet per se uit de naastgelegen buurt. Dit geldt bijvoorbeeld voor Magreb'90 en SV Nieuw Utrecht (figuur 13.2). Bij deze verenigingen komen de leden dus wel uit een specifiek gebied, maar niet per se uit de nabije omgeving.

Figuur 13.2: Verzorgingsgebieden van VSC en Nieuw Utrecht (resp. links en rechts).



Behalve de spreidingsgebieden per vereniging is ook de zogenaamde voetbalkaart van Utrecht ontwikkeld (figuur 14). Op deze kaart staan alle Utrechtse buurten vermeld. Deze zijn ingekleurd met de kleur van de club waar het merendeel van de voetballende buurtbewoners voor kiest. Oftewel, de club met het grootste marktaandeel per buurt. Stel, in een bepaalde buurt wonen 50 leden die lid zijn van de KNVB. Hiervan kiezen er 20 voor Hercules, 15 voor Sporting, 10 voor Kampong en 5 voor DVSU. Omdat Hercules de vaak voorkomende club is in deze buurt, wordt deze buurt ingekleurd naar de clubkleuren van Hercules. Dit patroon wordt toegepast op alle buurten van Utrecht. Het resultaat is te zien in figuur 14. Op deze kaart komen in het bijzonder de grote verenigingen tot uitdrukking. Er is te zien dat er een aantal clubs is met een buurt overschrijdend karakter. Vooral het verzorgingsgebied van Kampong is erg ruim. Voor bijna geheel zuidoostelijk Utrecht is Kampong de populairste club onder de voetballers. Hetzelfde geldt voor Hercules in noordoostelijk Utrecht. Echter heeft Hercules meer last van concurrerende verenigingen zoals Sporting. Ook Zwaluwen Utrecht heeft een buurt overschrijdend karakter en is de voetbalclub van zuidelijk Utrecht. Elinkwijk heeft die functie in noordelijk Utrecht en PVC in centrum-west. Verder zijn enkele van de buurt-/wijkverenigingen zichtbaar op de kaart. DVSU (Lunetten), Hoograven (Hoograven), DHSC (Ondiep e.o.) zijn voorbeelden hiervan. In Overvecht is er ook een drietal verenigingen dat duidelijk hoort bij de buurt waarin ze gelegen zijn (DWSV, De Dreef en DSO/Ultractum). Een vierde vereniging (HMS) voorziet twee andere buurten uit Overvecht, terwijl ze zelf op het naastgelegen bedrijventerrein gevestigd zijn. Andere verenigingen met een buurtkarakter zijn er niet, of deze zijn zo klein dat een grotere vereniging met een wijkfunctie, ze overtreffen in ledenaantal. VVJ is bijvoorbeeld wel een vereniging met leden uit de buurt, maar waar Elinkwijk een dominantere rol vervult.

Figuur 14: Voetbalkaart Utrecht.



Studentenvereniging Odysseus heeft ook een opvallend patroon. De buurten waarin de vereniging “marktleider” is, zijn gelegen op plaatsen waar veel studenten wonen (Uithof, Binnenstad en de buurt waar studentenhuysvesting Ina Boudier-Bakkerlaan gelegen is. Ten slotte is er VSC, met ook een bijzonder patroon. De club, gelegen in dezelfde buurt als Kampong, is in twee buurten de populairste vereniging, waar in beide gevallen op het eerste oog geen logische verklaring voor is.

In Vleuten-De Meern en Leidsche Rijn geldt een geheel eigen situatie. In deze regio (in zijn geheel ten westen van de A2) liggen vijf verenigingen: Nieuw Utrecht, UVV, De Meern, PVCV en Desto. PVCV en De Meern halen uitsluitend hun leden uit deze regio. UVV, Desto en Nieuw Utrecht halen hun leden ook van over de A2. DESTO, De Meern, UVV en PVCV zijn elk marktleider in een bepaald gebied aan de westelijke kant van de A2. Voor Nieuw Utrecht geldt dit niet. Die vereniging is nergens de meest populaire club, maar trekt ook veel leden uit andere delen van Utrecht.

Dat er van de 33 verenigingen slechts 18 de zogenaamde ‘marktleider’ in een buurt zijn, wil dus ook zeggen dat er 15 verenigingen zijn, waar dit niet voor geldt. Dit kan dus deels te maken hebben met het feit dat deze verenigingen niet dienend zijn aan één bepaalde wijk of buurt, maar een verstrooider karakter hebben. Echter, het kan ook te maken hebben met de grootte van de club. Sommige verenigingen kunnen wel degelijk een buurtkarakter aannemen, maar een nabij gelegen vereniging die nou eenmaal veel groter is, kan dit in de voetbalkaart verdoezelen. Daarom is het wel belangrijk dat het aantal leden per vereniging in de gaten gehouden moet worden.

4.2.2 De verzorgingsgebieden cijfermatig weergegeven

Naast het visueel inzichtelijk maken met deze kaartjes, is er met behulp van statistiek ook cijfermatig een beeld te vormen van de verzorgingsgebieden van de Utrechtse voetbalverenigingen. In tabel 5 is een overzicht te zien van de afstanden van de leden naar hun vereniging toe. In de eerste kolom staat de club. Daarnaast, in de tweede kolom, staat de gemiddelde afstand van een lid naar zijn/haar club in kilometers. Een andere centrummaat die gebruikt wordt is de mediaan in de vijfde kolom. De standaard deviatie, in de vierde kolom, is een spreidingsmaat die de gemiddelde afwijking van het gemiddelde aangeeft. In deze tabel zijn de clubs waar in een later stadium verder onderzoek gedaan is, met geel gearceerd.

Voor dit onderzoek blijkt het gemiddelde niet de ideale centrummaat. Bij diverse clubs spelen leden met een woonadres ver van Utrecht vandaan. Zo blijken er tien spelers die in Utrecht voetballen in Groningen te wonen, waarvan er vijf bij UVV lid zijn. Logischerwijs zorgen deze zogenaamde 'outliers' voor een hoog gemiddelde bij UVV. Deze 'outliers' zijn ook herkenbaar aan de relatief hoge standaard deviatie, waardoor er misschien beter naar de mediaan gekeken kan worden. De mediaan is de middelste van alle waarnemingen. Dus bij de mediaan wordt de afstand tot de club berekend van de persoon die qua afstand de helft van zijn medeleden onder zich heeft, en de andere helft boven zich. In tabel 5 is het volledige overzicht te zien.

Tabel 5: Afstandstabel per vereniging

Club	Afstanden (km)					
	Gemiddelde	Aantal	Stad. Deviatie	Mediaan	Mediaan (O-W)	Mediaan (N-Z)
DVSU	1,67	489	3,70	0,77	-0,3	0,0
De Dreef	2,41	260	9,54	0,85	0,2	0,4
DSO/Ultrajectum	2,29	234	5,91	0,99	0,1	-0,3
PVC	3,69	474	11,58	1,03	-0,3	0,1
DWSV	2,23	169	3,81	1,05	0,3	-0,1
Hoograven	1,64	268	2,09	1,15	-0,3	-0,8
DHSC	2,39	433	4,61	1,17	-0,1	0,2
Zwaluwen U.	3,34	909	8,73	1,38	0,1	0,0
De Meern	2,38	1325	7,69	1,66	0,3	0,8
UVV	5,50	703	18,18	1,71	-1,0	0,1
Sporting	2,46	826	5,53	1,72	1,4	0,3
PVCV	2,05	756	4,34	1,85	0,5	-1,0
Hercules	4,46	1415	8,58	1,97	1,3	0,3
Kampong	4,24	1487	10,26	2,22	1,4	-1,2
HMS	6,22	316	15,06	2,25	-1,0	1,4
Desto	5,49	871	17,27	2,42	-0,9	0,6
Magreb	5,41	197	10,14	2,43	-0,3	-1,1
Elinkwijk	4,85	680	7,55	3,07	-1,6	0,8
Voorwaarts	5,14	305	6,94	3,27	1,7	0,7
Kismet	5,10	108	5,79	3,30	-2,0	1,4
Nieuw Utrecht	4,93	289	6,17	3,36	-1,6	-1,8
VSC	5,26	604	9,09	3,39	1,6	-1,6
VVJ	4,87	190	11,36	3,42	-0,8	2,0
Odin	7,87	124	17,61	3,60	2,1	-1,8
RUC	5,32	151	7,04	3,74	0,9	-1,9
Sterrenwijk	7,05	157	14,25	3,78	2,1	-1,3
Faja Lobi KDS	6,42	251	10,54	3,95	1,1	-2,7
VVU Ardahans.	5,13	151	6,30	4,17	1,7	-2,9
Rivierwijkers	10,56	137	21,48	4,17	2,1	-1,8
Domstad M.	7,55	114	15,60	4,29	2,1	-1,7
Odysseus	9,53	415	22,14	4,40	3,9	-0,2
EDO	8,65	109	15,65	5,25	-0,1	3,9
Eminent Boys	6,40	58	4,06	5,58	-1,6	4,1
Totaal	4,24	14975	10,87	1,98	0,5	0,0

Bij drie van de 33 verenigingen ligt de mediaan onder de kilometer. Dat wil zeggen dat minstens de helft van alle leden binnen een kilometer van de club af woont. Bij DVSU is de mediaan zelfs slechts 770 meter. De andere verenigingen zijn De Dreef en DSO/Utrecht. Maar ook PVC, DWSV, Hoograven, DHSC en Zwaluwen Utrecht hebben hun leden erg dichtbij wonen met een mediaan onder de anderhalve kilometer. Eminent Boys is de vereniging met de grootste ledenspreiding (als er naar centrummaten wordt gekeken). Samen met EDO (beiden verenigingen in het noorden van Utrecht) zijn zij de enige verenigingen met een mediaan van boven de vijf kilometer. Odysseus, Domstad/Majella en Rivierwijkers completeren de top vijf. Bij Hoograven is te zien dat dit de vereniging is met de kleinste gemiddelde afstand en Rivierwijkers degene met de grootste gemiddelde afstand. Nogmaals, deze centrummaat is minder betrouwbaar, maar er kunnen ook andere aannames door gemaakt worden. Hoograven trekt blijkbaar geen leden van ver (klein gemiddelde en een kleine standaard deviatie), en is daarom misschien zelfs nog meer een buurtclub te noemen dan DVSU (met een grotere standaard deviatie).

Verder is er ook naar de Oost-west en Noord-zuid locatie van de leden gekeken. Hoe groter negatief het getal in de desbetreffende kolom is, des te vaker komen de leden vanuit het oosten of noorden. Hoe groter het getal positief is, des te vaker de leden uit het westen of zuiden komen. In veel gevallen is het erg logisch en komen bij verenigingen uit noord Utrecht veelal de leden zuidelijk van de vereniging naar de club toe. Odysseus, in het uiterste oosten van de stad is de vereniging met de grootste oost-west verschillen (3,9 km) en EDO (noord Overvecht) de club met de grootste noord-zuid verschillen (3,9 km). Dit is eenvoudig te verklaren met de ligging van de vereniging. Bij de andere verenigingen geldt hetzelfde patroon. Er zijn hier geen zeer opvallende uitkomsten te vermelden. Over de gehele linie genomen reizen leden iets meer oostwaarts. Dat zou dus kunnen betekenen dat er meer verenigingen in het oosten zijn gelegen, en dat is waar. Dat is in paragraaf 4.1 reeds besproken. De noord-zuid verschillen, in Utrecht als geheel, zijn er niet.

Een opvallende waarneming is dat op basis van de tabel, de verenigingen in drie categorieën kunnen worden ingedeeld. De eerste zeven verenigingen zijn allen verenigingen met een kleine tot gemiddelde grootte, allemaal ook met een jeugdafdeling. De verenigingen gaan langzaam over in de grotere verenigingen van boven de 500 leden (met uitzondering van HMS en Magreb). Ook deze hebben allemaal een jeugdopleiding. De derde categorie zijn de kleine clubs met bijna allemaal uitsluitend seniorenleden (enkele uitzonderingen daargelaten). Dit zijn de verenigingen 19 t/m 33 (op volgorde van de mediaan).

4.3 Conclusie

Zoals verwacht kenmerkt het voetbalaanbod in Utrecht zich niet door een gelijkmatige spreiding over de gemeente. Dat komt op de eerste plaats doordat Utrecht er niet uitziet als een isotrope vlakte zonder variatie in het landschap zoals Christaller zich voorstelde. En ten tweede zijn de voorzieningen (de voetbalverenigingen dus) niet evenredig verdeeld over de ruimte. Daardoor is het per definitie al niet mogelijk om van een situatie van ultieme afstandminimalisatie uit te gaan. Toch is er in sommige gevallen wel een te verwachten patroon te herkennen. In noordelijk Utrecht (Overvecht e.o.) kiezen veel mensen voor de dichtstbijzijnde club die midden in de wijk ligt. Hetzelfde geldt voor enkele andere verenigingen in andere buurten. Zij lijken nadrukkelijk te kiezen voor nabijheid. In andere gevallen is het verzorgingsgebied groter, maar gaat het wel om een vereniging die zelf ook deel uitmaakt van de buurt waarin de vereniging zelf ligt. Dit zouden dus de verenigingen uit een hogere orde moeten zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor Kampong en De Meern en dit wordt in het volgende hoofdstuk getoetst. Er is dus weldegelijk een bepaalde ruimtelijke hiërarchie te ontdekken, wat overeenstemt met de Centrale Plaatsen Theorie.

Ook zijn er aparte patronen te ontdekken. Bijvoorbeeld in Vleuten-De Meern en Leidsche Rijn. Vier van de vijf voetbalverenigingen hebben een eigen verzorgingsgebied. En dit verzorgingsgebied loopt niet in een mooie cirkel rond de vereniging. Sterker nog, de vereniging is telkens de uiterste plek van het verzorgingsgebied (als er gekeken wordt naar de voetbalkaart). Vanuit Christaller's idee is dit moeilijk te verklaren. Het zijn andere componenten, bijvoorbeeld bereikbaarheid, individuele motivaties, de buurtreputatie, actieruimte of een 'directional bias' van de individuen die hiervoor zorgen. In hoofdstuk 6 wordt daar dieper op ingegaan.

Ook bekeken vanuit de afstandstabel zijn er opvallende conclusies te trekken. Met name bij kleine verenigingen zijn er opvallende waarnemingen te doen. Sommige van deze kleine verenigingen trekken leden die bijna uitsluitend uit de buurt komen (Hoograven, De Dreef, DWSV), terwijl andere kleine verenigingen juist hun leden uit heel de regio ontvangen (EDO, Eminent Boys). Voor de eerste categorie lijkt Christaller dus wel op te gaan. De meest nabije vereniging wordt uitgekozen om te spelen, terwijl bij de tweede categorie een heel ander patroon speelt. Dit lijkt te maken te hebben met het hebben van een jeugdafdeling of niet. Dit komt dus niet overeen met de CPT. Tijdgeografisch is deze constatering beter te verklaren. Immers, de jeugd beschikt over een kleiner tijd-ruimte-prisma en is dus minder in staat om grote afstanden af te leggen.

Opvallend als naar de verzorgingsgebieden per vereniging wordt gekeken is dat in veel gevallen, zowel de binnenstad als de A2 als een duidelijke barrière gezien wordt. Er wordt in de meeste van de gevallen gekozen voor een club waarbij niet door een van deze twee zones gereisd hoeft te worden. Al zijn er natuurlijk genoeg uitzonderingen waarbij dit wel het geval is. Een mogelijke verklaring hiervoor komt uit de theorie van Jacobs. Zowel de A2-corridor als de Binnenstad kenmerken zich door een hoog gehalte aan werkgelegenheid. Mensen, met name kinderen en vrouwen, beschouwen dergelijke locaties als onprettig vanwege een gebrek aan levendigheid en dus sociale controle op straat in de avonduren. Voor de binnenstad geldt dit natuurlijk niet. Hiervoor lijkt te gelden dat een beperkte bereikbaarheid als een barrière beschouwd wordt.

Bovenstaande verklaringen zijn vooruitlopend op de komende hoofdstukken. Al met al kan gesteld worden dat er ondanks enkele logische patronen, die het concept van Christaller benaderen, er toch sprake is van een afwijkend patroon. Voor lang niet alle verenigingen geldt dat er sprake is van afstandsminimalisatie, en ook een ruimtelijke hiërarchie ontbreekt. De komende twee hoofdstukken zullen deze afwijkende patronen verklaren. In hoofdstuk 5 gebeurt dit vanuit de vereniging en in hoofdstuk 6 vanuit de individuele leden.

Hoofdstuk 5. Analyse vanuit verenigingsperspectief

Verklaringen voor afwijkende patronen van het honingraatmodel kunnen vanuit twee perspectieven gevonden worden. Het kan te maken hebben met individuele keuzes die leden maken, of het kan te maken hebben met de kenmerken van de vereniging. Dit hoofdstuk gaat in op het laatst genoemde perspectief. In dit hoofdstuk zal er dus uiteindelijk antwoord worden gegeven op deelvraag 2:

Deelvraag 2: In hoeverre zijn patronen die afwijken van Christaller's Centrale Plaatsen Theorie over afstandsminimalisatie en een ruimtelijke hiërarchie, te verklaren door kenmerken vanuit de vereniging?

Met andere woorden: welke invloeden hebben de verenigingen zelf voor de afwijkende vorm van de honingraat? Eerder bleek al dat de afstand die kinderen en jongeren afleggen significant lager is dan de afstand van volwassenen. Het toetsen van de volgende hypothesen zal daarom in de meeste gevallen met een selectie van uitsluitend de volwassen leden gebeuren. De reden waarom dit gebeurt, is als volgt. Aangezien er ook voetbalclubs tussen zitten met uitsluitend(!) seniorenleden, kunnen misinterpretaties ontstaan als deze selectie niet gemaakt wordt. Anders kunnen er makkelijker foutieve conclusies getrokken worden, want is het verschil in de grootte van het verzorgingsgebied te wijten aan de variabele die genoemd staat in de hypothese of is dit te wijten aan het gegeven dat een bepaalde vereniging meer jeugdleden - en dus gemiddeld een kleiner verzorgingsgebied - heeft dan verenigingen zonder pupillen en junioren? Om dit probleem op te lossen is er gekozen om in meeste van de gevallen uitsluitend seniorenleden te nemen in de analyse van de volgende hypothesen. In de gevallen dat er hiervan wordt afgeweken, zal daar melding van gemaakt worden.

Een tweede opmerking gaat over de toetsingsprocedure. Een t-toets hoeft niet uitgevoerd te worden. Immers, het gaat hier niet over een steekproef maar over de gehele populatie: alle in Utrecht spelende seniorenleden. Immers, het aangeleverde bestand van de KNVB bevatte alle, bij een in Utrecht gevestigde club, spelende leden.

Een derde opmerking gaat over de formulering van de deelvraag. Daarin staat dat er in dit hoofdstuk op zoek wordt gegaan naar afwijkende patronen van Christaller's hypothese over afstandsminimalisatie en een ruimtelijke hiërarchie. Uit het vorige hoofdstuk bleek dat afwijkende patronen in de volgende categorieën kunnen worden samengevat: verschillen in afstand per club en verschillen in richting per club. Over beide categorieën zullen in dit hoofdstuk opmerkingen gemaakt worden.

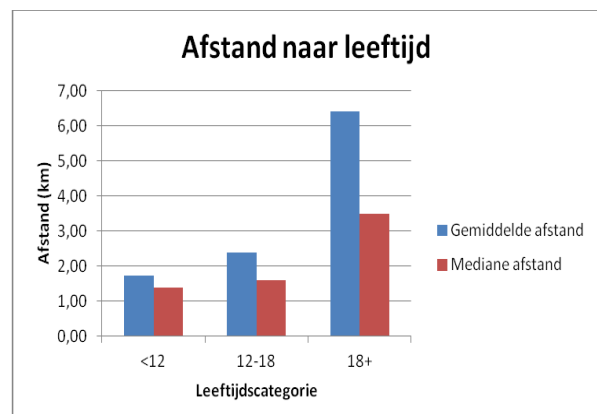
5.1 Kenmerken van het ledenbestand van de Utrechtse verenigingen

Voorafgaand aan de hypothesen kan er al wat gezegd worden over de leden van de Utrechtse verenigingen. Immers, er is een bestand aanwezig waarbij alle leden zijn opgenomen inclusief hun leeftijd en hun sekse. Over de leden van de clubs kunnen dus voor de gehele populatie direct uitspraken gedaan worden.

Allereerst wordt er gekeken naar de leeftijd. Er moet namelijk nog worden aangetoond dat leeftijd daadwerkelijk een dusdanig grote rol speelt in de afstand van een lid naar de club. Hiervoor zijn alle leden van een in Utrecht spelende club samen genomen en is er in drie leeftijdscategorieën een vergelijking gemaakt naar de afgelegde afstand tussen het lid en de club (figuur 15).

De grafiek heeft geen toelichting nodig. Seniorenleden steken er ver bovenuit en leggen gemiddeld de grootste afstand af. Ook wordt duidelijk dat juniorenleden een grotere afstand afleggen dan de jongste jeugd. Het is precies zoals verwacht vanuit de theorie van de

Figuur 15: Reisafstand per leeftijdscategorie



tijdgeografie. Immers, het tijd-ruimte prisma in de oudste categorie is groter dan in de middelste leeftijdscategorie. En deze junioren hebben op hun beurt weer een groter prisma dan de pupillenleden.

Daarnaast is het ook interessant om te kijken naar verschillen in afstand tussen de verschillende seksen (tabel 6).

Tabel 6: Reisafstand per sekse

	Aantal respondenten	Gemiddelde afstand	Standaard deviatie
Man	13534	4.03	9.25
Vrouw	1441	4.13	11.90

Het gemiddelde tussen mannen en vrouwen komt nagenoeg overeen en is iets boven de 4 kilometer. Een verklaring voor het gegeven dat de gemiddelde afstand van vrouwen ongeveer even groot is als die van mannen is er niet. Ondanks dat er niet overal damesvoetbal wordt aangeboden, en de verwachting dus is dat vrouwen een grotere afstand moeten afleggen, is dit niet het geval. Uit de theorie blijkt dat spelers in lang niet alle gevallen voor de meest nabije verenigingen kiezen. Deze uitkomst toont dat aan.

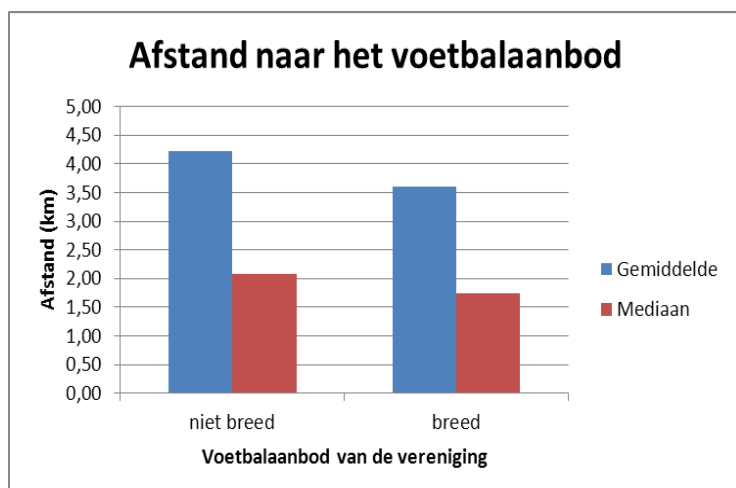
Nu duidelijk is geworden om welke reden de de jeugdleden in de meeste gevallen buiten beschouwing zullen worden gelaten, en waarom senioren vrouwen wel meegenomen worden, zullen vanaf dit punt de hypothesen getoetst worden.

5.2 Toetsen van de hypothesen

Hypothese 1: Clubs met een breder voetbalaanbod hebben een groter verzorgingsgebied

De verenigingen die zowel zaterdag-, zondag-, dames- en meisjesvoetbal hebben en daarnaast in alle leeftijdscategorieën ook jeugdvoetbal aanbieden zijn Elinkwijk, De Meern, Hercules en Zwaluwen Utrecht. De verwachting is dat deze vier clubs met het breedste voetbalaanbod een groter verzorgingsgebied hebben dan de andere verenigingen. Voor deze hypothese worden nog wel alle leden gebruikt (inclusief de jeugd) want deze vraag gaat juist over de verschillen tussen verenigingen die enerzijds veel, en anderzijds weinig voetbalaanbod hebben. Dus zal er onderscheid moeten bestaan tussen de verschillende aanwezige categorieën en dus senioren- en jeugdleden.

Figuur 16: Reisafstand naar diversiteit voetbalaanbod



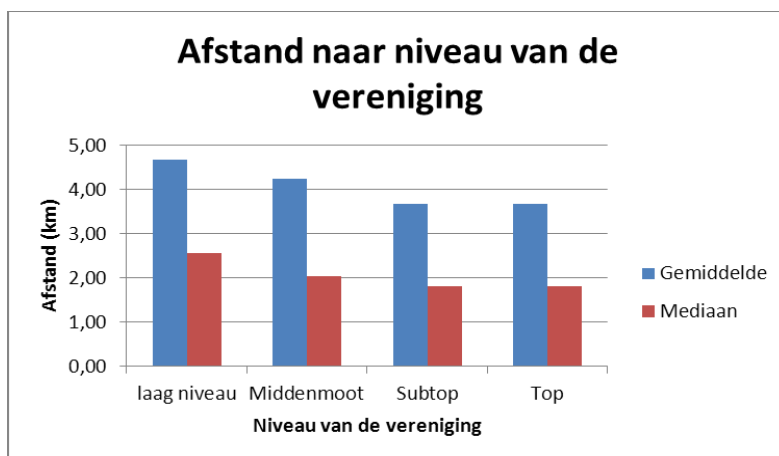
Zoals te zien is in figuur 16, lijkt het tegengestelde waar. De verenigingen met een minder breed voetbalaanbod hebben een grotere mediaan en gemiddelde. Het gemiddelde blijkt ook significant groter te zijn bij verenigingen met een minder breed voetbalaanbod. Deze hypothese wordt dus niet aangenomen. En eigenlijk is ook deze uitkomst te verklaren. Het brede aanbod zorgt ook voor meer leden met een jonge leeftijd (junioren en pupillen). Zij brengen de gemiddelde reisafstand weer omlaag waardoor een breed voetbalaanbod (hogere hiërarchie) juist een averechts effect heeft op de gemiddelde (en mediane) reisafstand van de leden.

Hypothese 2: Clubs die spelen op een hoger niveau hebben een groter verzorgingsgebied

Er zijn drie clubs die er bovenuit steken wat betreft niveau. Elinkwijk is de topamateurvereniging van de gemeente Utrecht. VV De Meern en Hercules volgen. Kampong, Zwaluwen Utrecht, UVV, Sporting en DHSC zijn de overige verenigingen die meedraaien in de subtop van het Utrechtse amateurvoetbal (in diverse leeftijdscategorieën). Bij Elinkwijk, De Meern en Hercules wordt het grootste verzorgingsgebied verwacht. Ook de andere verenigingen zullen een verzorgingsgebied hebben dat

groter is dan gemiddeld. Een zestiental clubs speelt dusdanig laag dat ze in geen enkele categorie tot de top van Utrecht behoren. Deze clubs zullen waarschijnlijk een kleiner verzorgingsgebied hebben dan gemiddeld. In figuur 17 is zowel het gemiddelde als de mediaan van de verenigingen op verschillende niveaus af te lezen.

Figuur 17: Reisafstand per niveau van de vereniging

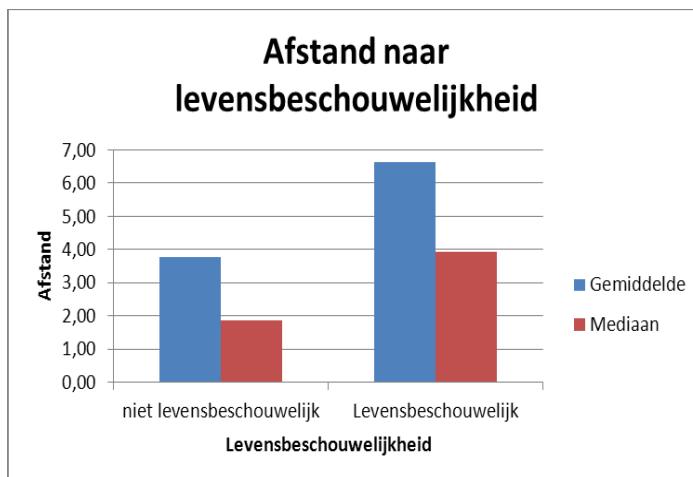


Opnieuw lijkt deze hypothese niet te kloppen. De verwachting was dat bij topverenigingen de gemiddelde afstand en de mediaan hoger zouden zijn. Dat is niet het geval. Subtopverenigingen en topverenigingen hebben juist duidelijk een lager gemiddelde, en ook de mediaan ligt iets lager. Verenigingen die voetballen op een lager niveau hebben het grootste gemiddelde. Hypothese 2 is dus niet waar en zodoende wordt ook deze niet aangenomen.

Hypothese 3: Clubs met een typische levensbeschouwelijke achtergrond hebben een groter verzorgingsgebied

Verenigingen met een levensbeschouwelijke achtergrond zijn verenigingen die van oudsher zijn opgericht voor een bepaalde groep met een specifieke achtergrond, bijvoorbeeld etnische verbondenheid. De verenigingen die hieraan voldoen zijn Kismet, Nieuw Utrecht, Magreb'90, Ardahanspor en Faja Lobi KDS. Van deze clubs is dus de verwachting dat zij een groter verzorgingsgebied hebben dan andere verenigingen. De aanname dat de rol van andere levensbeschouwelijke kenmerken (zoals religie) nihil is, zorgt ervoor dat hier geen uitspraken meer over gedaan worden. Slechts één vereniging heeft nog duidelijk tot doel een bepaalde groep te dienen, en dat is studentenvereniging Odysseus '91. Liefst 90% van de leden is student, en dat is dan ook de doelgroep voor wie de vereniging is opgericht. Hoewel het twijfelachtig is om "studentenverenigingen" levensbeschouwelijk te noemen is, is er wel voor gekozen om deze categorie mee te nemen. Immers, de vereniging is bedoeld voor een bepaalde groep in de samenleving. In figuur 18 zijn de resultaten te vinden van dit thema.

Figuur 18: Afstand naar levensbeschouwelijkheid



Er is een duidelijk verschil waar te nemen. Zowel het gemiddelde als de mediaan is bij levensbeschouwelijke verenigingen vele malen groter dan bij de verenigingen die dat niet zijn. Er kan dus gesteld worden dat deze hypothese aangenomen kan worden. Een levensbeschouwelijke grondslag zorgt ervoor dat het verzorgingsgebied van een vereniging groter is dan dat van verenigingen die dit niet hebben.

Hypothese 4: Omniverenigingen en/of verenigingen die deel uitmaken van een groter geheel hebben een groter verzorgingsgebied.

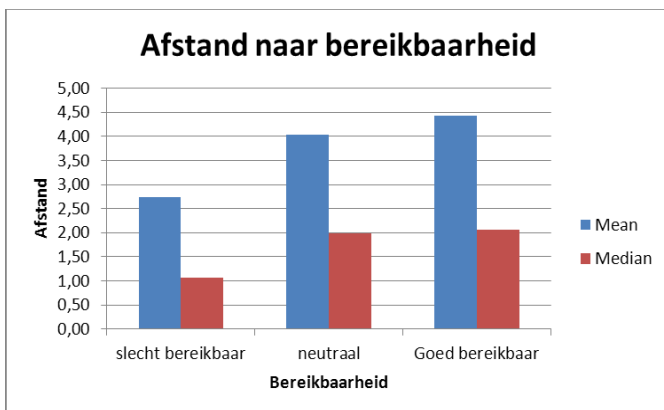
De verenigingen die deel uitmaken van een federatie of een omnibestuur zijn Kampong, Hercules, HMS, UVV, DESTO, Zwaluwen Utrecht, PVC en Odysseus. Van deze verenigingen kan verwacht worden dat zij een groter verzorgingsgebied hebben dan andere.

Kijkend naar figuur 19 lijkt het erop dat ook deze hypothese aangenomen kan worden. Wat betreft de mediaan zijn de verschillen echter nihil. Bij het gemiddelde is het verschil beduidend groter. Het verzorgingsgebied is dus bij omniverenigingen groter en daarom wordt ook deze hypothese aangenomen.

Hypothese 5: Clubs met een goede bereikbaarheid hebben een groter verzorgingsgebied.

Het is moeilijk om aan te geven welke verenigingen een goede bereikbaarheid hebben. In het contextuele hoofdstuk zijn wel uitspraken gedaan over de autobereikbaarheid van een wijk, maar dit is alleen relevant voor leden die van verder komen. Voor mensen die al in de wijk wonen is de verkeersveiligheid interessanter als het gaat om bereikbaarheid. In wijken waar mensen de verkeersveiligheid als beter ervaren, zal er óf een betere infrastructuur zijn, óf het is er rustiger. In beide gevallen is voor mensen uit de nabije omgeving de bereikbaarheid dus minder problematisch. Kijkend naar de wijken met zowel een goede verkeersveiligheid als een goede autobereikbaarheid, dan scoren de wijk 42, 53 en 73 erg hoog. Dit zijn Tuindorp/Voordorp, Wilhelminapark/Rijnsweerd en Oud Hoograven/Tolsteeg. In deze wijken liggen de volgende voetbalverenigingen: Sporting, Hercules en Voorwaarts (42), Odysseus (53) en VV Hoograven (73). De verwachting is dus dat deze verenigingen een groter verzorgingsgebied hebben dan overige verenigingen. DHSC en PVC liggen in verkeersonveilige gebieden en zullen dus een verzorgingsgebied hebben dat gemiddeld kleiner is dan andere verzorgingsgebieden. De overige verenigingen vallen onder "neutraal" (figuur 20).

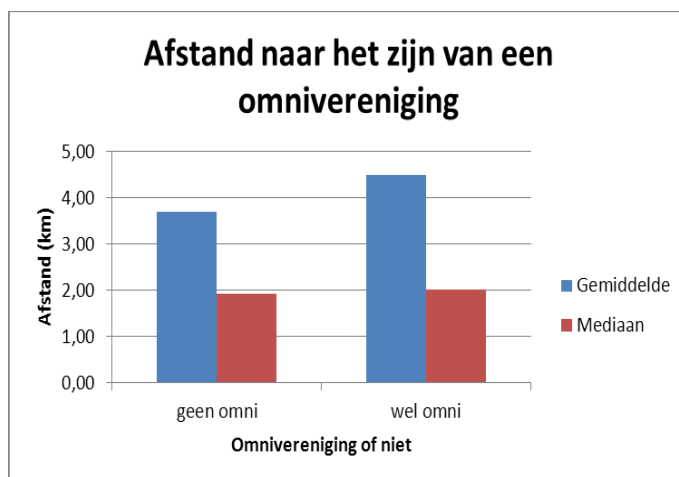
Figuur 20: Afstand naar bereikbaarheid



Hypothese 6: Clubs in buitengebieden hebben een groter verzorgingsgebied.

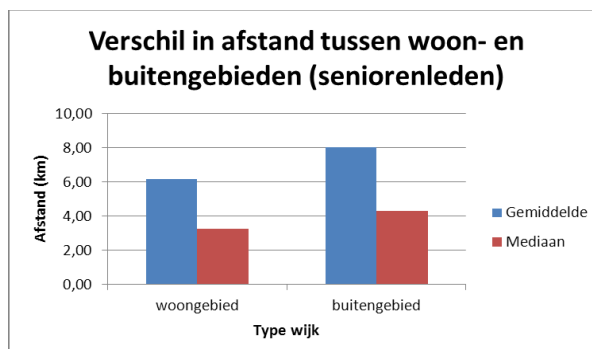
Een aantal verenigingen ligt in een zogenaamd buitengebied. Het zijn regio's waar geen woon-, en/of gemengde functie geldt. De sportparken waar het om gaat zijn gelegen op bedrijventerreinen. Aan de Manitobadreef (Bedrijvencentrum Overvecht-Noord) liggen de verenigingen EDO, HMS en VVJ. En in Papendorp ligt het complex van Magreb '90. Op de Uithof speelt voetbalvereniging Odysseus haar thuiswedstrijden. De Uithof geldt niet zozeer als een bedrijventerrein maar hier is het universiteitscentrum van de stad en hier is ook het ziekenhuis gelegen. Van deze vijf verenigingen

Figuur 19: Afstand naar soort vereniging



Het lijkt inderdaad te kloppen dat slecht bereikbare voetbalverenigingen een kleiner verzorgingsgebied hebben dan verenigingen die beter bereikbaar zijn. Goed bereikbare verenigingen hebben een mediaan die gelijk is aan de verenigingen die niet goed/niet slecht bereikbaar zijn. Het gemiddelde is echter groter. Kortom, ook deze hypothese wordt aangenomen. Slecht bereikbare verenigingen hebben een kleiner verzorgingsgebied, terwijl goed bereikbare verenigingen een groter verzorgingsgebied hebben.

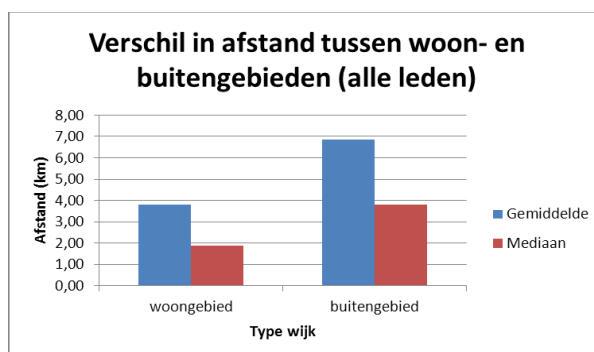
Figuur 21: Afstand naar soort wijk (senioren)



wordt verwacht dat de leden gemiddeld op grotere afstand van de club wonen omdat er in de nabije omgeving geen woningen zijn. Daarnaast speelt mee dat deze verenigingen niet populair zijn bij jeugdleden en dus voornamelijk seniorenleden zal trekken. En omdat seniorenleden grotere afstanden afleggen, zal het verzorgingsgebied nog groter worden.

Uit figuur 21 blijkt dat er een duidelijk verschil bestaat tussen de verenigingen die in woongebieden en degene die in buitengebieden gelegen zijn. De ledenspreiding in buitengebieden is veel groter. Mensen moeten nou eenmaal van verder komen omdat er rond de accommodatie geen huizen zijn. Dat zorgt voor een grotere reisafstand.

Figuur 22: Afstand naar soort wijk (alle leden)



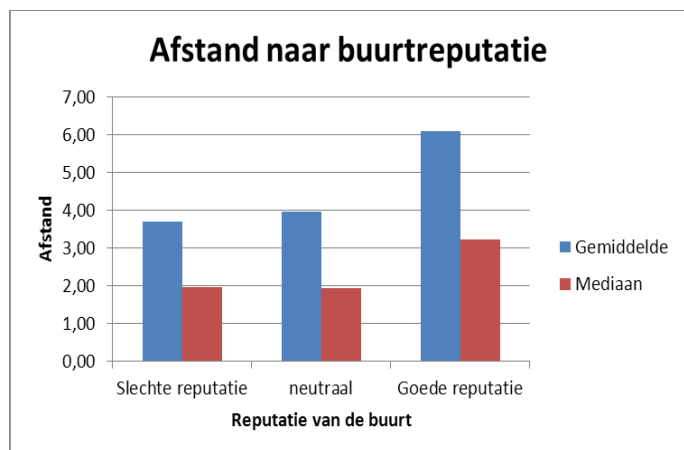
Als vervolgens ook de jeugdleden worden meegenomen dan zijn de verschillen nog groter (figuur 22). Bedrijfsgebieden zijn minder populair vanwege de onveilige situatie rond het complex omdat er weinig leven op straat is. Daardoor zullen meer seniorenleden bij de vereniging zijn aangesloten dan jeugdleden. Omdat het bereik van senioren groter is dan die van de jeugd, kan dit als oorzaak worden gezien van een extra groot verzorgingsgebied. Beide oorzaken lijken aannemelijk en daarom lijkt het effect te worden versterkt. Ook hypothese 6 wordt zodoende aangenomen.

Hypothese 7: Clubs in wijken met een slechte buurtreputatie hebben een klein verzorgingsgebied.

Overvecht, Hoograven, Ondiep en Zuilen zijn de wijken met een slechte reputatie die ook een vereniging huisvesten. Deze gebieden vallen in het project van de krachtwijken. DWSV, De Dreef, DSO/Ultrajectum, EDO, HMS, VVJ (alle Overvecht), Kismet, Eminent Boys, Elinkwijk (alle Zuilen), VV Hoograven (Hoograven) en DHSC (Ondiep) zijn de verenigingen die in deze wijken gelegen zijn. Van al deze verenigingen wordt dus verwacht dat ze een kleiner verzorgingsgebied hebben. De wijken met de beste reputatie (Wilhelminapark, Voordorp en de Vogelenbuurt) hebben geen voetbalvereniging. Rijsweerd en Oog in Al (Odysseus en PVC) hebben dat wel en dat zijn dus de verenigingen die waarschijnlijk een groter verzorgingsgebied hebben dan andere verenigingen

Er is duidelijk te zien dat verenigingen in buurten met een goede reputatie een ruimer verzorgingsgebied hebben dan de andere verenigingen (figuur 23). Andersom geldt niet dat verenigingen in buurten met een slechte reputatie een kleiner verzorgingsgebied hebben dan die uit neutrale gebieden. De mediaan is nagenoeg gelijk en het gemiddelde is dat ook bijna. De hypothese wordt deels aangenomen. Verenigingen in buurten met een goede reputatie hebben wel een ruimer verzorgingsgebied. Een slechte reputatie van de buurt betekent echter niet een kleiner verzorgingsgebied dan dat van de buurt met een neutrale reputatie.

Figuur 23: Afstand naar reputatie van de buurt



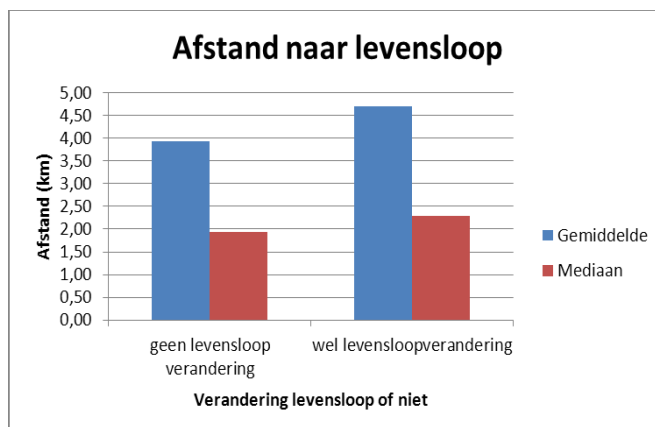
Er moet rekening mee worden gehouden dat er slechts twee verenigingen genoemd worden in de categorie "goede reputatie". Één daarvan is Odysseus, die ook al genoemd werd bij hypothesen 3 en 6 (de invloed van een levensbeschouwelijke achtergrond en de functie van de wijk). Doordat er slechts twee verenigingen genoemd zijn binnen "goede reputatie" is het dus niet met zekerheid te zeggen dat deze variabele verantwoordelijk is voor het ruimere verzorgingsgebied. Het maakt het nog moeilijker om te concluderen dat de reputatie van de buurt het verzorgingsgebied bepaalt. In paragraaf 5.2 wordt daar verder op ingegaan. Vooralsnog wordt deze hypothese deels aangenomen.

Hypothese 8: Clubs met een recente levensloopwijziging hebben een groter verzorgingsgebied

Verenigingen die recent een verandering hebben ondergaan in hun levensloop zijn Nieuw Utrecht, UVV, DESTO, (verhuisd), Zwaluwen Utrecht, Faja Lobi KDS en DHSC (gefuseerd). Echter zijn DHSC en Zwaluwen Utrecht fusies van naast elkaar gelegen verenigingen. Deze wijziging in de levensloop hoeft dus geen uitwerking te hebben op de honingraat. De verwachting is dus wel dat Nieuw Utrecht, UVV, DESTO en Faja Lobi KDS een verzorgingsgebied hebben dat afwijkt van een honingraat.

Als er gekeken wordt naar de spreiding van de leden van de genoemde verenigingen, dan valt op dat voor UVV, DESTO en Nieuw Utrecht geldt dat veel van de leden in de buurt wonen van het vorige sportcomplex. Voor UVV en DESTO is dat opvallend, want zij waren voorheen gevestigd aan de andere kant van de A2 (richting de stad), terwijl de twee andere clubs ten westen van de A2 (PVCV en De Meern) nauwelijks leden kent vanuit de stadskant. De richting van het huidige ledenbestand is dus opvallend. Voor Nieuw Utrecht ligt het anders. Hun verhuizing ging niet over de snelweg heen maar zij halen wel leden van over de snelweg (zie bijlage 22). Ten slotte is bij voetbalvereniging Faja Lobi KDS het ledenbestand niet afkomstig uit de richting van het vorige sportcomplex. Een verandering in de levensloop lijkt echter wel van invloed op het verzorgingsgebied (figuur 24). Zowel gemiddelde als mediaan zijn hoger bij de verenigingen die recent een levensloopverandering hebben ondergaan. De hypothese wordt dus voorlopig aangenomen.

Figuur 24: Afstand naar de levensloop



Maar in hoeverre zijn de genoemde variabelen verantwoordelijk voor een breder verzorgingsgebied? Immers, verenigingen zijn in meerdere categorieën meegenomen. In de volgende paragraaf wordt er met een regressie analyse getoetst welke variabelen het belangrijkste zijn.

5.3 Regressie

Het doel van een regressie is om definitieve conclusies te trekken over de hypothesen. De effecten van de verschillende componenten worden gecontroleerd voor de grootte van de verzorgingsgebieden (gemiddelde afstand). De belangrijkste componenten komen zo boven water. In de vorige paragraaf zijn er diverse hypothesen aangenomen, maar welke van de variabelen spelen daadwerkelijk een rol, en in welke mate? Het resultaat van de regressie is te zien in tabel 7.

Tabel 7: Regressiemodel van gemiddelde afstand

Model: Enter	Ongestandaardiseerde coëfficiënten		Gest. coëfficiënten	t	Sign.
R Square = 0.017	B	Std.error			
(Constant)	4.480	0.554		8.085	0.000
Functie wijkclub	1.982	0.398	0.057	4.981	0.000
Levensbeschouwelijkheid club	1.841	0.353	0.056	5.212	0.000
Slechte bereikbaarheidDUMMY	-0.476	0.476	-0.037	-3.159	0.002
Neutrale bereikbaarheidDUMMY	0.111	0.215	0.005	0.514	0.607
Levensloopclub	0.175	0.291	0.006	0.600	0.549
Omniclub	1.246	0.222	0.065	5.602	0.000
Slechte reputatieDUMMY	-0.541	0.515	-0.022	-1.050	0.294
Neutrale reputatieDUMMY	-0.271	0.534	-0.012	-0.508	0.612
Aanbod club	-0.852	0.377	-0.040	-2.259	0.024
MiddenmootDUMMY	-1.370	0.220	-0.072	-6.219	0.000
TopclubDUMMY	-0.218	0.427	-0.010	-0.510	0.610

De ligging van de vereniging is de meest verklarende factor voor een ruim verzorgingsgebied. Mensen bij een vereniging in het buitengebied leggen gemiddeld bijna twee kilometer meer af dan de leden van overige verenigingen. Leden van levensbeschouwelijke verenigingen leggen 1.84 km meer af (gemiddeld) dan degenen bij een niet-levensbeschouwelijke vereniging. Daarmee is levensbeschouwelijkheid de tweede verklarende factor voor een groot verzorgingsgebied. Overige componenten die een rol spelen zijn: het type vereniging (omni of solitair), een slechte bereikbaarheid en middenmotors. Omniverenigingen hebben een verzorgingsgebied dat gemiddeld 1246 meter per individu groter is dan verenigingen met uitsluitend een voetbaltak. Ook verenigingen in buurten met een slechte bereikbaarheid dragen significant bij aan verschillen in verzorgingsgebieden van voetbalverenigingen. Verenigingen in deze slecht bereikbare buurten hebben een verzorgingsgebied dat een kleine halve kilometer kleiner is dan overige verenigingen. De laatste verklarende factor is het niveau van de vereniging. Leden van middenmotors leggen een veel kleinere afstand af (1.37 km), dan verenigingen aan de onderkant van het amateurvoetbal in de gemeente.

Een goede bereikbaarheid van een vereniging maakt, in tegenstelling tot een slechte bereikbaarheid, niet uit voor de afstand van de leden tot de club. Hetzelfde geldt voor veranderingen in de levensloop. Als verenigingen gefuseerd of verhuisd zijn, heeft dat geen invloed op de gemiddelde reisafstand naar de club. Een goede of slechte reputatie van de buurt betekent ook niet significant grotere of kortere afstand. En ten slotte speelt ook het voetbalaanbod geen rol. Verzorgingsgebieden zijn niet groter of kleiner bij verenigingen die aanbod hebben voor meer verschillende doelgroepen.

5.4 Conclusie

Uiteindelijk kunnen de hypothesen 3, 6 en 4 met zekerheid worden aangenomen. Hypothese 5 is deels waar en hypothese 2 wordt in de omgekeerde richting dan vooraf verwacht aangenomen. Hypothesen 1, 7 en 8 worden verworpen evenals een deel van hypothese 5.

Daarmee is in feite al antwoord gegeven op deelvraag 2. Afwijkende patronen van Christaller's aannames over afstandsminimalisatie en een ruimtelijke hiërarchie zijn onder andere te verklaren door levensbeschouwelijkheid. Verenigingen die een specifieke doelgroep hebben, met een levensbeschouwelijke achtergrond (meestal etnisch) kunnen het vaakst rekenen op een grote spreiding van hun leden. Blijkbaar zijn mensen bereid om grote afstanden af te leggen om te voetballen met "mensen zoals zichzelf". Hetzelfde geldt voor studentenvereniging Odysseus die ook een behoorlijke bijdrage levert in dit brede verzorgingsgebied. Omniverenigingen blijken ook significant een grotere spreiding van hun leden te hebben dan de solitaire voetbalverenigingen. De aanwezigheid van meerdere sporten op het complex draagt dus bij aan de populariteit. Ook uit buurten die verder gelegen zijn dan de nabije omgeving komen mensen af op dit type verenigingen.

Een derde reden voor een grote spreiding is de ligging van verenigingen in enerzijds een buitengebied, of anderzijds in een woon-/gemengd gebied. Verschil tussen deze redenen en de voorgaande twee, is dat in dit geval de grote spreiding een negatieve oorzaak heeft. Waar in de eerste twee redenen, bepaalde, duidelijk positief onderscheidende clubkenmerken voor een breder verzorgingsgebied zorgden, heeft deze reden haar oorzaak in iets negatiefs. Want hun ruime spreiding hebben de clubs te danken aan de ongunstige ligging. Opvallend is ook dat onder de clubs die gevestigd zijn in een dergelijk buitengebied, er ook twee zijn met uitsluitend seniorenleden. Voor jeugdleden is het gewoonweg niet gunstig om hiervoor te kiezen. Ook de vierde reden is negatief en heeft te maken met de gebouwde omgeving. Verenigingen in slecht bereikbare wijken, zorgen significant voor een kleiner verzorgingsgebied. Ook dit is negatief, want de matige toegankelijkheid van de wijk belemmert potentiële leden blijkbaar om te kiezen voor een bepaalde club. De kanttekening die hierbij gemaakt moet worden is dat het niet gaat om de bereikbaarheid naar de club, maar de bereikbaarheid naar de gehele wijk toe, en de verkeersveiligheid binnen de wijk. Zo kan het betekenen dat wijken waarin de eerder genoemde buitengebieden gelegen zijn, een prima bereikbaarheid hebben en qua verkeersveiligheid ook niets te wensen overlaten, zodat de clubs als goed bereikbaar worden beschouwd, terwijl de vereniging zelf (zeker voor jeugdleden) toch moeilijk bereikbaar is.

Ten slotte is het zo dat leden bij verenigingen met een niveau als middenmoter een beduidend kortere afstand afleggen dan de clubs met een laag niveau. Dat is verrassend, want de verwachting was dat het tegengestelde waar zou zijn. Eigenlijk is daar niet duidelijk een verklaring voor te vinden hoe dit patroon kan ontstaan. Het is dus niet zo dat een dienst uit een hogere orde (hogere niveau van de

vereniging) voor een grotere gemiddelde spreiding zorgt. Het tegengestelde is zelfs waar en daar is geen goede verklaring voor te vinden.

Uiteindelijk zijn de verklarende factoren onder te verdelen in twee categorieën. Enerzijds zijn er de positieve factoren die ontstaan vanuit bepaalde clubkenmerken (levensbeschouwelijheid, omniclubs en niveau) en anderzijds zijn er de negatieve factoren die ontstaan vanuit de omgeving (ligging in de wijk, bereikbaarheid). Een van de negatieve factoren zorgt voor een grotere spreiding (ligging in een buitengebied), terwijl de ander (slechte bereikbaarheid) zorgt voor een kleine spreiding. Vanuit zowel het perspectief van Christaller (CPT) als vanuit Hägerstrand (tijdgeografie) is dit logisch te verklaren.

Al met al kan dus geconcludeerd worden dat sommige van de bovengenoemde kenmerken van een vereniging van invloed zijn op de spreiding van de leden. De positief georiënteerde factoren zorgen ervoor dat bepaalde verenigingen een hogere orde krijgen (behalve niveau, die werkt tegendraads). Deze zijn vanuit Christaller dus goed te verklaren. De negatief georiënteerde factoren kunnen niet als een hogere orde worden bestempeld. In tegendeel zelfs. Toch zorgen ze voor een ruimtelijke hiërarchie, en dus komt Christaller weer naar boven. In het volgende hoofdstuk wordt naar de individuele motivatie van de leden gekeken en kan er geconcludeerd worden welke van de variabelen die voor individuen gelden, een significante rol spelen.

Hoofdstuk 6. Analyse vanuit individueel perspectief

Het is belangrijk om ook een analyse te maken vanuit individueel perspectief omdat hieruit duidelijk wordt, welke motieven KNVB-leden hebben om te kiezen voor een bepaalde club. Het kan de verenigingen op weg helpen naar een gedegen beleid ten aanzien van de factoren die de leden belangrijk vinden. Bijvoorbeeld om meer leden te trekken, maar bijvoorbeeld ook om de vereniging zo “gebruiksvriendelijk” mogelijk te maken. Verder is het voor dit onderzoek van belang omdat alleen de leden individueel kunnen aangeven hoe belangrijk ze nabijheid vinden.

Op basis van de kaartjes en berekeningen die SPSS heeft uitgevoerd over de afstanden tussen de verenigingen en de woonadressen van de leden, de verenigingskenmerken (levensbeschouwelijk, levensloop, ligging e.d.) is er een aantal verenigingen uitgekozen om verder onderzoek te doen. Deze verenigingen zijn: VV Hoograven, SV Nieuw Utrecht, ASV UVV, SV Kampong, USV Hercules en UCS EDO.

Hoewel ook andere verenigingen in aanmerking kwamen voor dit onderzoek, is er gekozen voor deze clubs om verschillende redenen. In sommige gevallen hebben de andere verenigingen laten weten niet mee te willen werken met het onderzoek of hebben ze helemaal niet gereageerd op het verzoek daarvoor. Een belangrijke reden voor de deelnemende verenigingen was dat ze specifieke kenmerken hadden waardoor ze interessant waren om te onderzoeken. De verenigingen liggen verspreid over de stad, hebben uiteenlopende verzorgingsgebieden, groottes en niveau. Verder is er gekozen voor twee verenigingen met een recente levensloopwijziging en een vereniging met een levensbeschouwelijke achtergrond.

In de volgende paragraaf volgen uitgebreidere beschouwingen van de verenigingen. Deze beschouwingen zijn tot stand gekomen door middel van oriënterende gesprekken met een afgevaardigde van iedere club. Uiteindelijk zijn bij deze verenigingen ook de enquêtes afgenomen waar in paragraaf 6.3 de analyse van zal volgen. In tabel 8 wordt een overzicht getoond van de deelnemende verenigingen met hun kenmerken.

Tabel 8: Clubkenmerken per club

Club	Wijk (subwijk/buurt)	Oorspronkelijke Levensbesch.	Aantal leden	Verhuizing	Niveau
Hoograven	Zuid (Hoograven)	-	268	-	Laag
Nieuw Utrecht	Leidsche Rijn (Rijnvliet)	Turks	289	2011	Middenmoot
UVV	Vleuten-De Meern (Leidsche Rijn Park)	-	703	2006	Subtop
Kampong	Oost (Maarschalkerweerd)	-	1487	-	Subtop
Hercules	Noordoost (Voordorp)	-	1415	-	Hoog
EDO	Overvecht (Bedrijfsgebied)	Christelijk	109	-	Laag

6.1 De verenigingen

Met alle afgevaardigden is gesproken over de vereniging. In deze paragraaf wordt een beeld geschetst van de vereniging met betrekking tot de historische achtergrond, het heden en de toekomst. In deze paragraaf worden de zes verenigingen nog beter voorgesteld om zodoende de context beter te begrijpen en de analyse hieraan te koppelen. De eerste vereniging die toezegde was VV Hoograven in de gelijknamige buurt.

6.1.1 VV Hoograven

Van alle verenigingen in de gemeente Utrecht is VV Hoograven (268 spelende leden) de vereniging met het kleinste verzorgingsgebied op basis van de gemiddelde afstand die leden afleggen van hun huis naar de vereniging. Daarmee heeft de vereniging het sterkst het karakter van een buurtvereniging, zeker ook vanwege de kleine standaard deviatie van deze afstand. Dat moet dus betekenen dat de leden vlak bij elkaar in de buurt wonen. Daarnaast is de vereniging er een met een hoog gehalte Marokkanen, zonder dat de vereniging levensbeschouwelijk is. Dit komt mede door de gelijknamige wijk waar de vereniging gelegen is. Voorzitter Paul Verweel kon meer vertellen over de achtergrond van de vereniging.

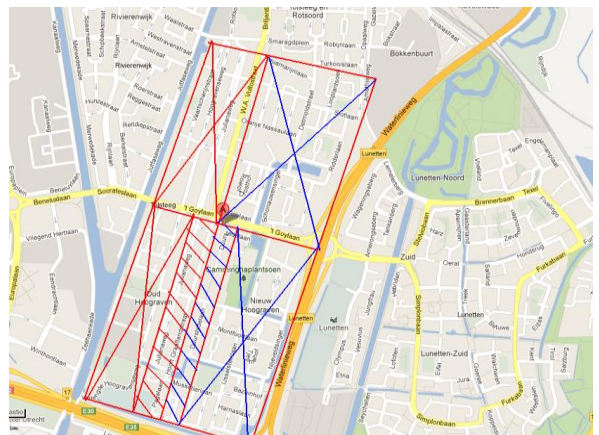
De vereniging is relatief nieuw. Slechts zes jaar geleden is de vereniging opgericht door enthousiastelingen uit de buurt die een eigen vereniging wilden. Door de herinrichting van het Liesbosspark in 2005 is het uiteindelijk gelukt om een volwaardige vereniging te starten in de buurt. En deze buurtfunctie is nog steeds zeer sterk aanwezig. Maar volgens Verweel zou het verzorgingsgebied nog veel kleiner zijn als zich niet enkele processen hadden voorgedaan.

1. Toen KDS fuseerde met Faja Lobi in 2009, betekende dat tevens een verhuizing van het sportpark in Kanaleneiland naar Lunetten. Veel jeugdleden van KDS moesten een nieuwe vereniging vinden. VV Hoograven heeft in die periode enkele jeugdteams 'gehost' die uiteindelijk bij de vereniging zijn blijven hangen. Zo kwamen er (ook later) veel van deze voormalige KDS-leden naar Hoograven, een vereniging die dichtbij gelegen is dan het huidige Faja Lobi KDS. Kanaleneiland was al sinds de beginperiode een wijk waar de VV haar leden vandaan haalde. Maar sinds 2009 is dit aantal alleen nog maar gegroeid en speelt Kanaleneiland een steeds belangrijkere rol.
2. Andere verenigingen in de nabije omgeving zoals Zwaluwen Utrecht (Kanaleneiland/Transwijk) en DVSU (Lunetten) hebben wachtlijsten en/of voeren een quotumbeleid. Dat laatste betekent dat slechts een bepaald percentage van de leden van allochtone afkomst mag zijn. Hierdoor wordt de kans voor Marokkanen uit Hoograven in sommige gevallen ontnomen om te kiezen voor een andere vereniging en komen er juist vanuit andere buurten mensen naar Hoograven toe.

Hoograven valt onder te verdelen in vier delen. De scheidslijnen zijn 't Goylaan (Noord/Zuid) en de Hooft Graaflandstraat/Constant Erzeijstraat/W.A.Vultostraat (Oost/West). Oostelijk wonen voornamelijk Marokkaanse gezinnen (blauw kruis, figuur 25) en westelijk de Nederlandse (rood). Het gearceerde gebied kenmerkt zich door een verbeterde situatie van de buurt. Hier wonen hoger opgeleide Marokkanen en ook Nederlanders uit de rijkere middenklasse. Wat Verweel opvalt, is dat de Nederlanders uit deze buurt voornamelijk kiezen voor DVSU en Kampong en de Marokkanen dus kiezen voor Hoograven.

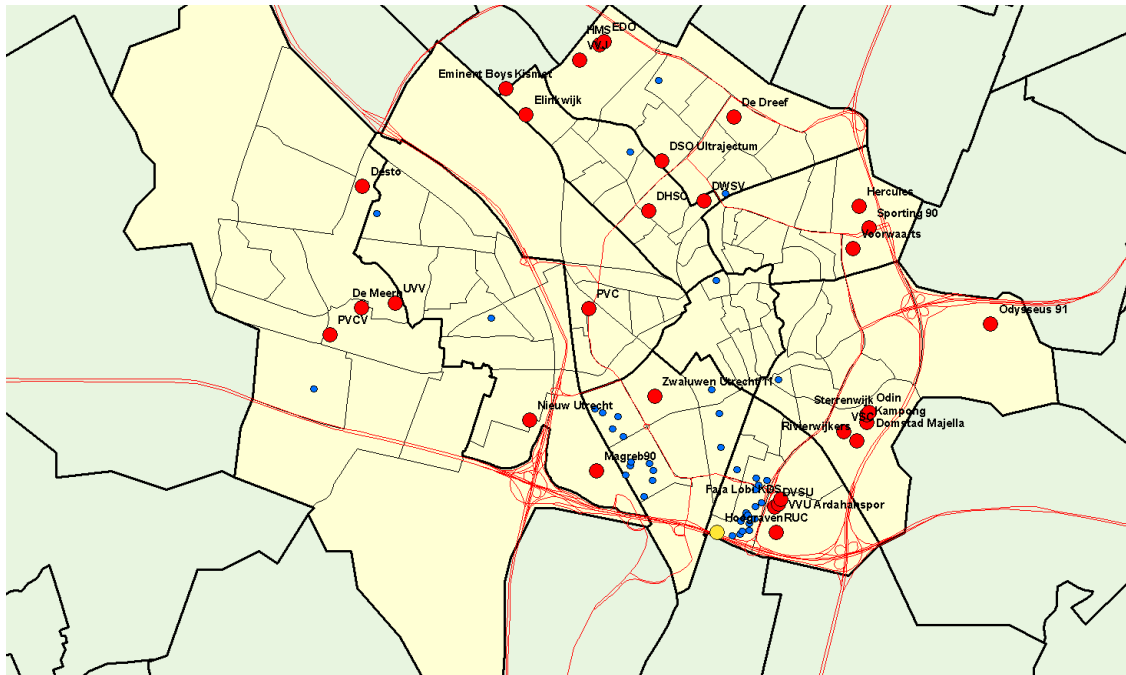
Opvallend, als er gekeken wordt naar het spreidingsgebied van Hoograven (figuur 26), is dat het voornamelijk bewoners van de subwijk Nieuw Hoograven zijn, die bij de club spelen. Als dit wordt vergeleken met de informatie van Paul Verweel, dan blijkt dus inderdaad dat slechts uit het Marokkaans deel van Hoograven de leden van Hoograven komen. Dat Hoograven een Marokkaans georiënteerde club is, is ook al benoemd. Het kaartje bevestigt de uitspraken.

Figuur 25: Globale buurtsamenstelling Hoograven



Bron: Eigen bewerking van Google Maps na interview Paul Verweel

Figuur 26: Spreiding ledenbestand VV Hoograven (seniorenleden)



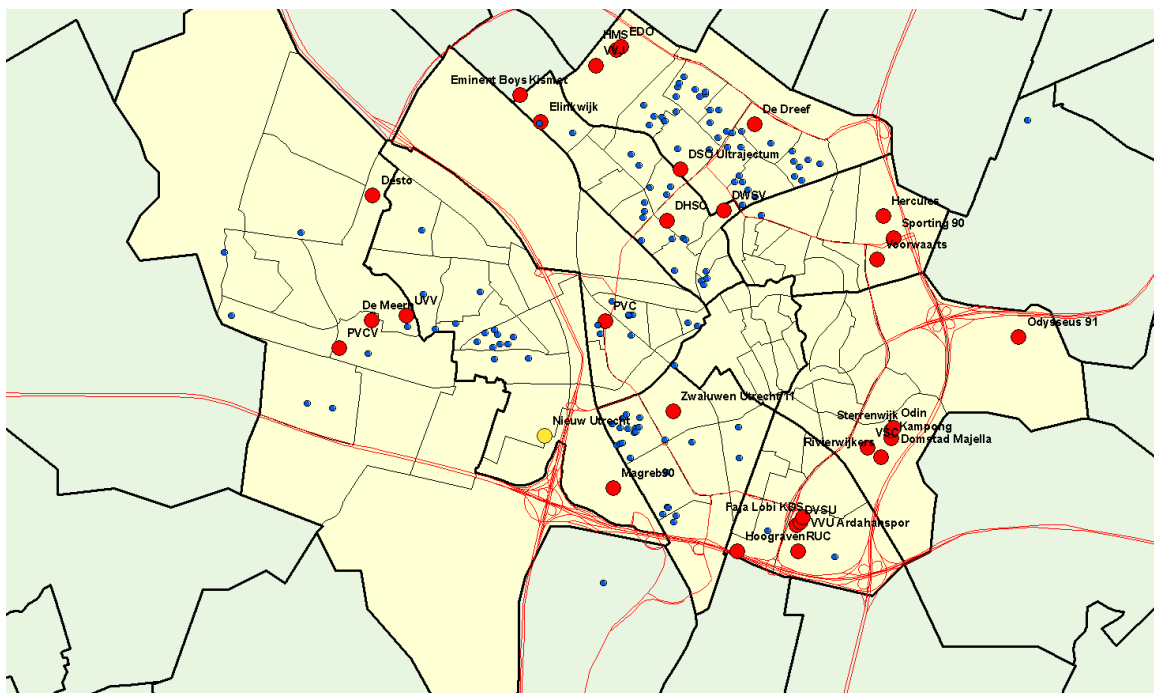
6.1.2 SV Nieuw Utrecht

SV Nieuw Utrecht (291 spelende leden) is de tweede vereniging die op basis van eerder genoemde argumenten is gekozen om verder uit te lichten. Het is een vereniging met van oudsher een Turkse achtergrond. Daarnaast heeft de club recent een verhuizing ondergaan en is nu gelegen in een wijk waar komende jaren flink veel huizen gebouwd zullen worden. Secretaris Hasan Ozkilit vertelde over de context van de vereniging

In 1994 werd er voor het eerst, toen nog onder de clubkleuren van HMS, proef gedraaid met een Turks team. Deze pilot was succesvol en dus kon in 1995 een zelfstandige club worden opgericht. Deze club werd UTS (Utrechts Türkiyem Spor) en kwam te spelen op het complex van ISU en Ares. Deze beide verenigingen gingen net in deze periode ten onder. ISU was ook een Turkse vereniging maar kon niet blijven voortbestaan. UTS, een volledig nieuwe vereniging, zag het levenslicht. De club groeide gestaag, en in 2012 zette de vereniging haar volgende stap. De naam werd veranderd tot SV Nieuw Utrecht omdat de club te vaak in verband werd gebracht met het Türkiyemspor uit Amsterdam, een club met een slechte reputatie. Er werd gekozen voor de naam Nieuw Utrecht. Ook kreeg het een nieuw complex, sportpark Rijnvliet in het zuidoosten van Leidsche Rijn. Momenteel ligt het complex midden in een weiland maar spoedig zal het gebied om dit complex vol worden gebouwd. Ten Noorden van het sportpark zullen 1050 woningen worden gebouwd in de buurt die 'Rijnvliet' gaat heten (bijlage 3). Ten zuiden zal een bedrijventerrein verrijzen.

Ozkilit geeft aan dat hij denkt dat de verhuizing weinig invloed zal hebben op de herkomst van de leden. Men kijkt daarom ook niet naar de concurrentie in de nabije omgeving. De secretaris van de vereniging denkt dat de club zich dusdanig onderscheidt van andere verenigingen met hun cultuur dat leden blijven komen. Daarnaast heeft de vereniging met veel pijn en moeite ervoor kunnen zorgen dat zij het alleenrecht op het sportcomplex hebben gekregen. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat naast SV Nieuw Utrecht nog een andere voetbalvereniging opgericht zou worden op hetzelfde complex. Dat heeft de club weten te voorkomen. Dit maakt de concurrentiepositie alleen nog maar sterker zodra woonwijk Rijnvliet is afgerond. De club hoopt binnen vijf jaar een slag te slaan en uit te groeien naar ongeveer 500/600 leden. In figuur 27 is het de spreiding van het ledenbestand te zien.

Figuur 27: Spreiding ledenbestand SV Nieuw Utrecht (seniorenleden)



Leden komen nu voornamelijk uit Overvecht, Kanaleneiland-Noord en Parkwijk-Zuid. Alhoewel duidelijk is dat mensen uit andere buurten van Utrecht ook voor SV Nieuw Utrecht kiezen. Maar wat opvallend is, is dat de Binnenstad duidelijk de scheidlijn is. Het zijn de wijken ten westen van de binnenstad die Nieuw Utrecht vertegenwoordigen. De spelers komen dus uit buurten buiten de directe omgeving van Nieuw Utrecht, door een van de twee barrières heen (A2), maar de tweede barrière (de binnenstad) wordt niet doorkruist. Een verklaring hiervoor is dat Oost Utrecht voornamelijk blank is, en zij daarom niet de voorkeur geven om lid te worden bij een Turkse vereniging vanwege dat kenmerk.

Van oorsprong heeft SV Nieuw Utrecht een Turkse achtergrond, en dat is ook nog merkbaar in de kantine. Toch probeert de vereniging te streven naar een multiculturele mix. Bij de vereniging voetballen onder anderen Marokkanen, Nederlanders, Turken, Surinamers, Ghanezen, Turken, Irakezen, Iraniërs, Serven en Montenegrijnen.

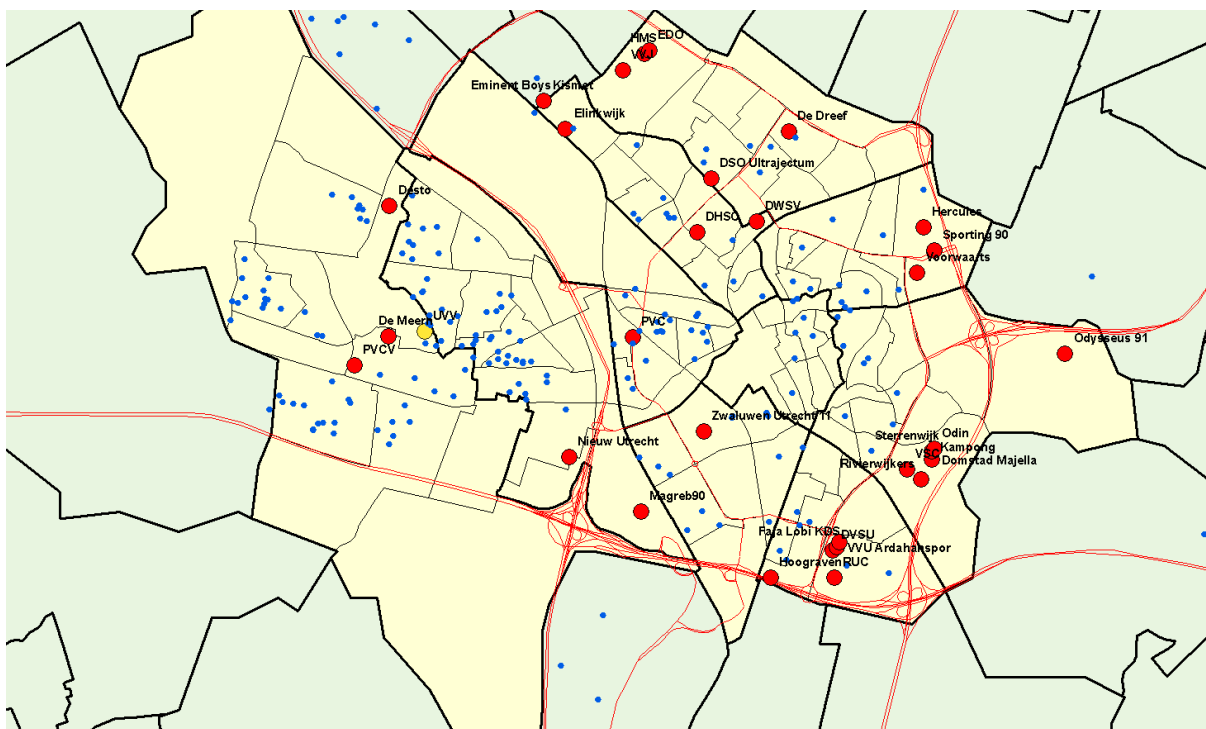
6.1.3 ASV UVV

UVV is een algemene sportvereniging waar naast voetbal ook honk- & softbal, tennis en (beach)volleybal worden aangeboden. Voetbalvereniging UVV is een grote vereniging met ongeveer 700 spelende leden. Het is ook een oude vereniging. In 1902 werd de vereniging opgericht als fusie tussen Voorwaarts en Vitesse. De club kwam uiteindelijk te spelen op sportpark Verthoren tussen de A2 en het Amsterdam Rijnkanaal.

Carel Dieperink, vice-voorzitter van de vereniging, vertelt dat de club vroeger erg hoog heeft gevoetbald. De jaren in de hoofdklasse waren de hoogtepunten van UVV, maar intussen is de club qua niveau flink gekelderde. De zondagafdeling speelt momenteel slechts vierde klasse, terwijl de zaterdag twee klassen hoger acteert, in de tweede klasse. Kwantitatief is de club wel enorm gegroeid. Liefst 38 teams spelen hun thuiswedstrijden op sportpark Alendorp, terwijl in de magere jaren dit aantal slechts vier was. En de wachtlijsten zijn enorm vanaf de C-jeugd en jonger. Dat heeft waarschijnlijk weer te maken met de huidige ligging in nieuwbouwwijk Leidsche Rijn waar grote hoeveelheden jonge gezinnen wonen.

Eind jaren '90 begonnen de gesprekken om te verhuizen naar Leidsche Rijn om de stad en Leidsche Rijn beter te laten aansluiten. Daarom vertrok UVV in 2006 naar nieuwbouwcomplex sportpark Alendorp. Dit is een mogelijke verklaring waarom er nog veel oudere leden in Lombok en Kanaleneiland wonen (figuur 28). Opvallend aan het huidige spreidingspatroon is dat net als DESTO, en in tegenstelling tot De Meern en PVCV, een groot deel van de leden aan de andere kant van de A2 woont. Dit is te verklaren door de zojuist genoemde verhuizing. Mogelijk wilden, ondanks de verhuizing, vele leden voor UVV blijven uitkomen. Nog opvallender is dus dat dit loodrecht staat op een van de conclusies in het vorige hoofdstuk. Verhuizing lijkt wel degelijk van invloed op de richting van het verzorgingsgebied.

Figuur 28: Spreiding ledenbestand ASV UVV (Seniorenleden)



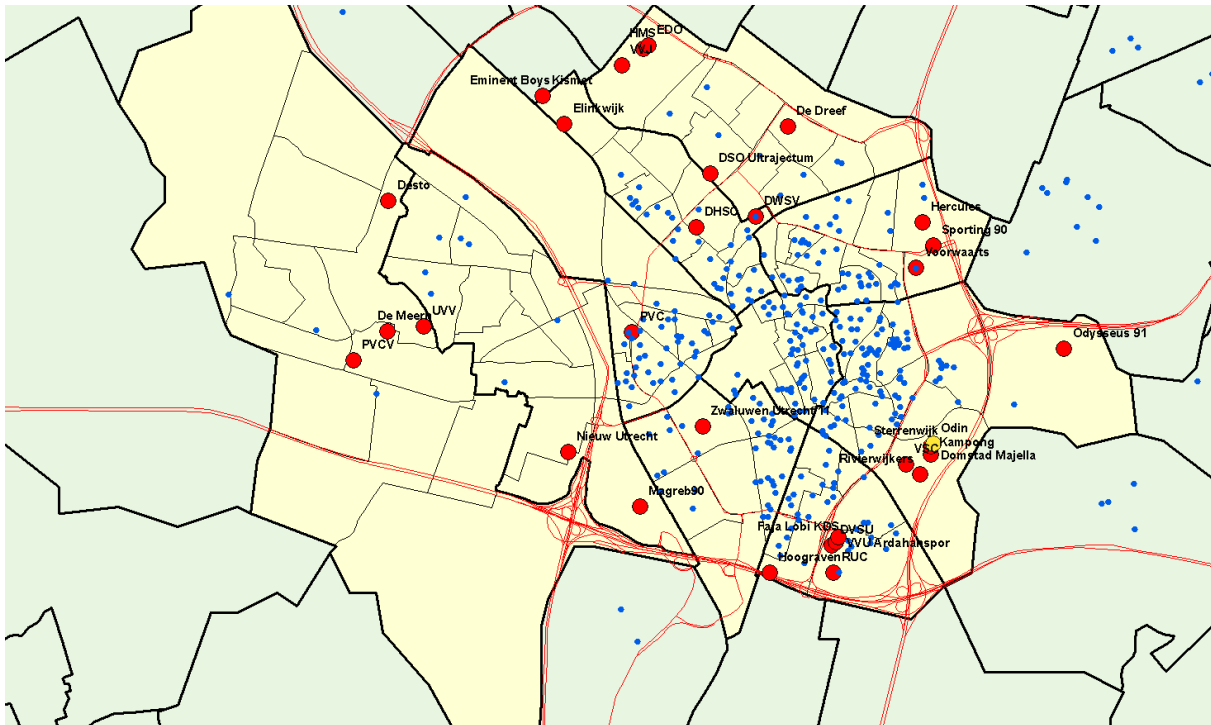
Volgens Dieperink kenmerkt de club zich niet door een bepaalde cultuur. Van oudsher is UVV wel een club van de ambtenaren uit de middenstand. Het was een nette club waarbij je bij aanmelding eerst langs een ballotagecommissie moest om lid te kunnen worden. Hoewel dit idee intussen verouderd is, wil UVV haar status wel vasthouden door alles beheersbaar te houden en te zorgen voor een bepaalde cohesie. Daarin verschillen ze bijvoorbeeld van streekgenoot VV De Meern dat vele malen groter is en die ook veel meer middelen heeft om op deze manier zo door te kunnen groeien. Eigenlijk is het enige uitspringende kenmerk van de vereniging dat alle teams (dus ook de aller jongste niet-selectie teams) twee keer trainen. Van een levensbeschouwelijke achtergrond is in ieder geval geen sprake.

6.1.4 SV Kampong

SV Kampong is ook een vereniging die deel uitmaakt van een federatie waar meerdere verenigingen bij aangesloten zijn. De voetbalafdeling telt 1487 spelende leden en is daarmee qua aantallen de grootste vereniging van de stad. Voorzitter van de voetbalafdeling, Bram Kuiper, waarmee is gesproken over de context van de vereniging, noemt de vereniging zelfs een klein dorp. Kampong heeft sinds een jaar of twintig zes verschillende sporten, en behoort met ongeveer 5000 leden ook tot de grootste omniverenigingen van het land. Al met al zit de club in de lift. Kuiper kan dat onderstrepen met het niveau van de diverse jeugdteams. Er is gericht beleid met betaalde trainers en een verhoogde trainingsintensiteit. Waar vroeger plezier op de eerste plaats stond en resultaat op de tweede, gaat dat nu hand in hand.

Dat Kampong een omnivereniging is, zorgt er mede voor dat de vereniging zo populair is denk Kuiper. Verschillende gezinsleden spelen bij Kampong, maar beoefenen verschillende sporten. Dat is praktisch. Het zorgt ook voor een geweldige sfeer op de club, want er kan niet alleen gevoetbald worden en buiten het sporten om geniet de TD (Thé Dansent) bekendheid in de gehele regio. Daarnaast zijn er veel actieve ouders die beseffen dat ze een maatschappelijke verplichting hebben door te participeren. Maar ook de club spreekt de mensen daarop aan. De club is niet voor niets vorig jaar begonnen om zichzelf in de toekomst de eerste vreedzame vereniging te kunnen noemen.

Figuur 29: Spreiding ledenbestand SV Kampong (seniorenleden)



De vereniging heft een contributie die aan de hoge kant is vergeleken met andere verenigingen. Dat heeft enkele redenen. Zo haalt de vereniging aanzienlijk minder geld op uit kantine-inkomsten omdat het pand verpacht is. Een deel van die omzet gaat nog wel naar de vereniging maar dat wordt weer verdeeld onder de diverse takken van sport. Van oudsher is Kampong een vereniging voor leden met een bovengemiddeld opleidingsniveau en misschien verklaart de contributiebijdrage ook wel waarom de hoge sociale status van de leden stand houdt. De hoge contributie is misschien niet altijd haalbaar voor mensen uit een lagere klasse. Kampong is bovenal ook een voornamelijk witte vereniging, al trekt de toename van het niveau ook steeds vaker spelers met een allochtone afkomst.

Toch blijft Kampong een beetje de club van Utrecht Oost en zijn het volgens Kuiper niet per se de clubkenmerken die ervoor zorgen dat mensen voor Kampong kiezen. Men steekt elkaar gewoon aan, zonder bewust na te denken over andere opties. Dat komt ook doordat Kampong als een veilige en sfeervolle vereniging ervaren wordt.

Een duidelijke barrière is de A2. Wijken die ondervertegenwoordigd zijn, zijn Overvecht en Zuidwest (op de Dichterswijk en Rivierenwijk na). Maar Utrecht Oost en de Binnenstad zijn de grootste afzetgebieden van voetbalvereniging Kampong (figuur 29).

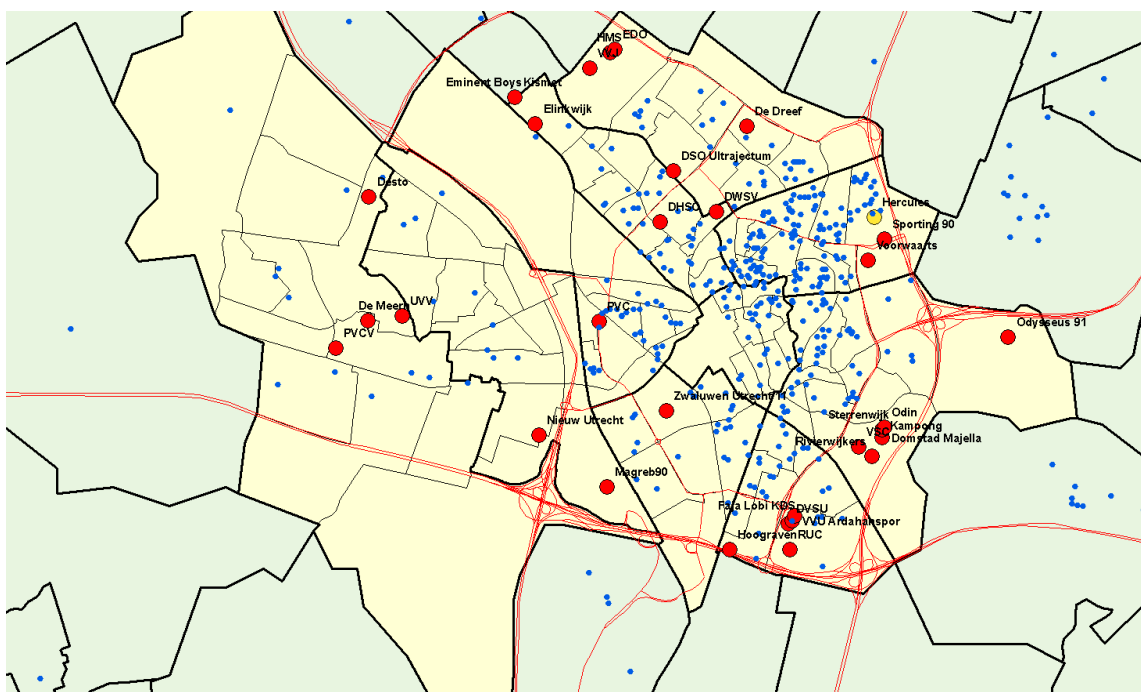
6.1.5 USV Hercules

USV Hercules (1415 spelende leden) is de vereniging van noordoostelijk Utrecht. Grote delen van Tuindorp, Tuinwijk en Overvecht vallen onder het verzorgingsgebied van Hercules. Opvallend is dat uit Utrecht West de bewoners van subwijk Lombok eerder kiezen voor Hercules. Uit het naastgelegen Oog in Al kiezen mensen vaker voor Kampong. Voor de rest is het verzorgingsgebied van Hercules lijkend op dat van Kampong, al is Hercules meer een club van Noordoost en Kampong van oost.

Volgens Ton van Rietbergen, coördinator D-pupillen, is Hercules van oudsher een vereniging die samen met Kampong werd gezien als een meer deftige vereniging. Kampong was nog hoger (doktoren, intellectuelen) dan Hercules (winkeliers, zakenlieden, HEAO'ers). Tegenwoordig is hier weinig meer van terug te zien en is de clubcultuur die het van oudsher had aan het verdwijnen. Het is een gemengde club geworden (wat het beleid ook toestaat), maar in het achterhoofd wordt er nog wel een quotum aangehouden. De sociaal-economische status van de leden is duidelijk omlaag gegaan. Er ontstaan op deze manier wel wat problemen (zoals taalbarrières) maar vergeleken met de problemen die andere verenigingen ervaren, stellen ze minder voor.

De vereniging hanteert het beleid dat potentiële leden op de wachtlijst die uit het verzorgingsgebied komen, voorrang krijgen boven leden van hierbuiten. Zeker in de jongere leeftijdscategorieën zijn er nog wachtlijsten en dit is dus een reden dat het verzorgingsgebied onder jeugdleden klein is (naast de reden dat jeugdleden sowieso een kleiner verzorgingsgebied bestrijken dan seniorenleden). Het verzorgingsgebied omvat ruwweg Tuindorp, Voordorp, Wittevrouwen en een deel van Overvecht. Het daadwerkelijke verzorgingsgebied is vastgelegd in het beleid en omvat enkele postcodelocaties waaronder dus grotendeels bovengenoemde gebieden. In figuur 30 is de spreiding van de leden te bekijken.

Figuur 30: Spreiding ledenbestand USV Hercules (seniorenleden)



Van Rietbergen weet niet hoe de toekomst van de vereniging eruit ziet. Nu de Veemarkt zal verdwijnen en er dus nieuwe woningen naast het sportcomplex zullen verrijzen, zou er sprake van zijn dat de vereniging uitbreidt naar de andere kant van de A27. Daarnaast hangt het af van de resultaten van andere Utrechtse verenigingen. Traditioneel sterke (volks)clubs verdwijnen in Utrecht langzaam in de marge van het amateurvoetbal. VSC (Velox), DHSC (Dos en Holland) spelen daar al. En Elinkwijk lijkt ook op sterven na dood. Als Hercules en misschien ook Kampong stappen vooruit blijven maken, zou dit van invloed kunnen zijn op de dominantie van deze clubs, met Hercules voorop. Dit kan ook weer van invloed zijn op de samenstelling, het beleid en het verzorgingsgebied van de vereniging.

6.1.6 UCS EDO

EDO behoort met 109 spelende leden tot de kleinere clubs van Utrecht en is van oorsprong een van de twee Christelijke verenigingen. DESTO is altijd de grote geweest en EDO altijd de kleine, vertelt Cees Mandersloot. Mandersloot is al 51 jaar betrokken bij de vereniging als speler, kaderlid en/of bestuurder. Momenteel is hij voorzitter en beschouwt de clubcultuur van EDO als kracht van de vereniging. Het Christelijke aspect wordt niet geschrapt (bijvoorbeeld nooit zondagvoetbal), maar de

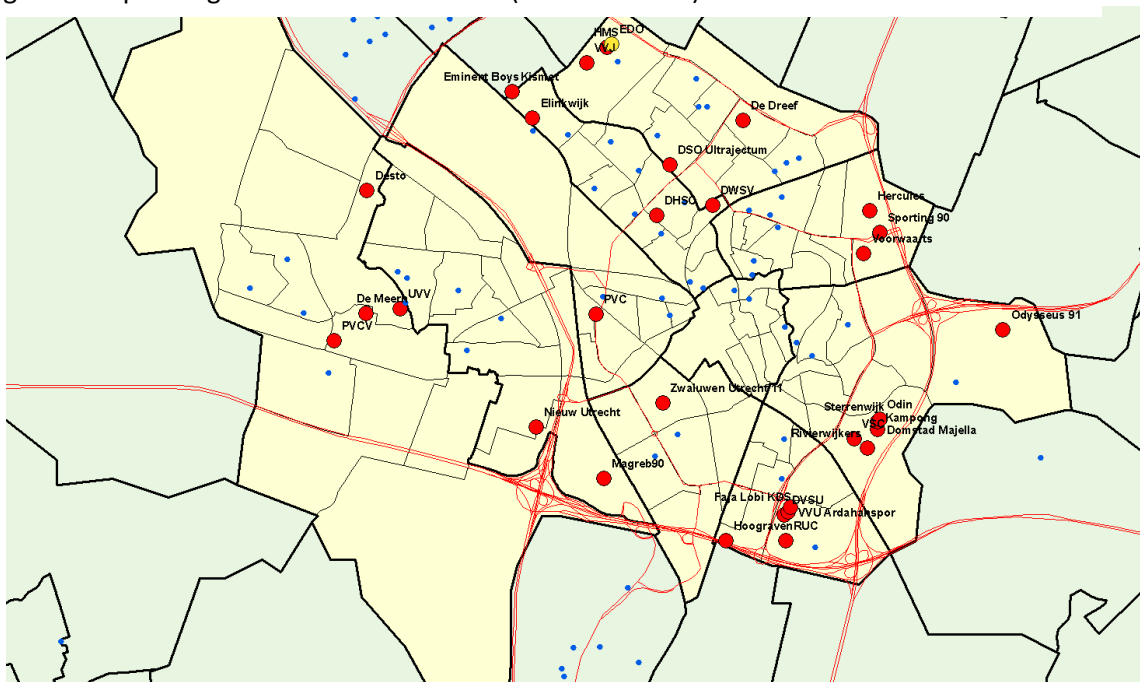
vereniging is niet evangeliserend. 90% Van de leden is zelfs niet kerkelijk. Aan de andere kant is er niet lang geleden een studententeam lid geworden bij de vereniging vanwege de Christelijke achtergrond, wat aantoont dat deze status nog steeds belangrijk is voor bepaalde groepen in de samenleving.

De clubcultuur kenmerkt zich niet door de Christelijke achtergrond maar door de familiale sfeer. Het is er erg gezellig en men spreekt elkaar aan op ongewenst gedrag. Normen en waarden staan zeer hoog in het vaandel. Degenen die niet bij de vereniging passen zijn volgens Mandersloot ook weer weg binnen een halfjaar. Degenen die blijven, zijn voor het leven EDO-er.

Bij EDO is overduidelijk te zien dat de club niet een bepaalde wijk of buurt dient. Leden komen van verspreid over de gehele stad. Mensen die verhuizen blijven toch voetballen bij de club, en nemen uit die buurt weer vrienden mee. Zo wonen er bijvoorbeeld mensen in Maarssen, Nieuwegein, Amersfoort en natuurlijk gewoon Utrecht. In figuur 31 wordt deze spreiding zichtbaar. En generaties lang voetballen bepaalde families al bij EDO. Men steekt elkaar aan. Het is de clubcultuur die zorgt voor deze spreiding van de leden.

De jeugdafdeling is een aantal jaar geleden opgeheven. De vereniging trok teveel “probleemjeugd” uit het nabij gelegen Zuilen die zonder toezicht van ouders bij de vereniging werden afgezet. Het paste niet bij de vereniging en daarom is besloten om de jeugd eruit te gooien. Daarnaast is de bereikbaarheid niet ideaal. De vereniging ligt afgelegen, er moet een bedrijventerrein worden doorkruist en de busverbinding en nieuwbouwwoningen in de buurt zijn nooit gekomen waardoor de vereniging ook nooit echt populair zal worden onder de jeugd. Bij “de burens” (VVJ) stopt wel een bus en daar is dus ook meer aanwas voor jeugd.

Figuur 31: Spreiding ledenbestand UCS EDO (Seniorenleden)



EDO is een kleine vereniging en de doelstelling is om de 100 jaar te halen. De vereniging is financieel gezond en wil het liefst doorgaan zoals het nu gaat. Het liefst wil de vereniging een klein beetje groeien in ledenaantal (momenteel zes teams) en misschien gaat daarbij het niveau ook mee omhoog. De vereniging heeft een goeie naam en reputatie, en staat bekend als een nette vereniging en wil dat ook zo houden. En natuurlijk het liefst op de Manitobadreef, waar ze nu een ideale locatie voor zichzelf hebben. Immers, degenen die voor EDO kiezen, komen toch wel. De matige bereikbaarheid heeft dat nooit in de weg gestaan.

6.2 Kenmerken respondenten

Nu de verenigingen nader zijn voorgesteld kunnen vervolgens de respondenten worden geanalyseerd. Voorafgaand aan de werkelijke analyse, de toetsing van de hypothesen dus, zullen eerst de kenmerken van de respondenten worden behandeld. Aan de hand hiervan zullen in een later stadium de verschillende toetsen hierop worden gebaseerd.

Als eerste is van belang hoeveel personen per vereniging een enquête hebben ingevuld. In tabel 9 is dit aantal per vereniging weergegeven, inclusief het percentage van het totaal aantal ingevulde enquêtes. Ook het aantal leden is weergegeven, waardoor ook het responspercentage is te berekenen. Met het responspercentage wordt bedoeld hoeveel procent van de leden heeft meegewerkt aan het onderzoek.

Tabel 9: Statistieken van de respons

Club	Aantal respondenten	Percentage	Aantal leden	Responspercentage
Hoograven	30	5.3 %	268	11%
Nieuw Utrecht	15	2.7 %	289	5%
UVV	211	37.4 %	703	30%
Kampong	209	37.1 %	1487	14%
Hercules	73	12.9 %	1415	5%
EDO	26	4.6 %	109	24%
Totaal	564	100 %	4271	13%

Duidelijk is dat UVV en Kampong oververtegenwoordigd zijn in absoluut aantal. Hoograven, EDO en met name Nieuw Utrecht zijn ondervertegenwoordigd. Dit is jammer omdat daarom niet altijd uitspraken zijn te doen die significant zijn. Echter, dit zijn ook verenigingen met een kleiner ledenbestand. Het responspercentage blijkt bij UVV en EDO het grootst, gevolgd door Kampong en Hoograven. Het invulpercentage bij Hercules en Nieuw Utrecht ligt het laagst.

In dit onderzoek wordt ook duidelijk onderscheid gemaakt tussen drie verschillende leeftijdscategorieën. De gemiddelde leeftijd is 17 jaar en enkele maanden. Dat geeft al aan dat de jongste leeftijdscategorie oververtegenwoordigd is. In tabel 10 is een overzicht van het aantal enquêtes per leeftijdscategorie per club.

Tabel 10: Statistieken respons per leeftijdscategorie

Club	Aantal respondenten in leeftijdscategorie < 12	Aantal respondenten in leeftijdscategorie 12-18	Aantal respondenten in leeftijdscategorie 18+	Totaal aantal respondenten
Hoograven	18	11	1	30
Nieuw Utrecht	6	7	2	15
UVV	149	33	29	211
Kampong	127	33	49	209
Hercules	40	8	25	73
EDO	0	0	26	26
Totaal aantal	340	92	132	564

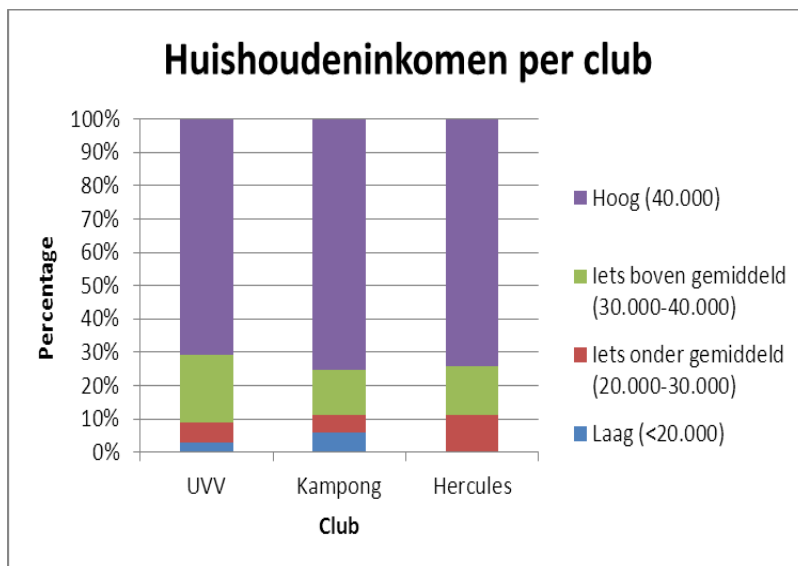
Duidelijk is dat de jongste groep in vier van de zes gevallen oververtegenwoordigd is. EDO heeft geen jeugdafdeling en daarom hebben bij deze club alleen seniorenleden de enquête ingevuld. De middelste leeftijdscategorie komt in alle gevallen niet vaak voor, terwijl bij de seniorenleden over Hoograven en Nieuw Utrecht geen uitspraken gedaan kunnen worden. Dat betekent dat als er voor een specifieke leeftijdscategorie per club een hypothese getoetst wordt, veel categorieën niet meegenomen kunnen worden vanwege een te lage celvulling. Als het over jeugdleden gaat, dan kan er uitsluitend wat gezegd worden over UVV, Kampong en Hercules. Hoewel de celvulling eigenlijk aan de lage kant is, kan er bij de seniorenleden ook bij deze drie verenigingen gezocht worden naar onderlinge verschillen, en dan kan EDO ook worden meegenomen. Over de middelste leeftijdscategorie kunnen er eigenlijk nauwelijks tot geen uitspraken worden gedaan voor een

bepaalde club. De celvulling is te laag. Eventueel zou een vergelijking tussen UVV en Kampong nog wel mogelijk zijn.

In figuur 32 is te zien wat het huishoudinkomen van de respondenten per club is (deze vraag is door de juniorenleden niet beantwoord). De clubs met te weinig respondenten (Hoograven, EDO en Nieuw Utrecht) zijn niet meegenomen.

Bij UVV, Kampong, Hercules zijn het in ieder geval voornamelijk de mensen met de hogere inkomens die de enquête hebben ingevuld. Een verklaring hiervoor is dat Kampong en UVV gelegen zijn in buurten met een goede reputatie waar veel hoge inkomens wonen. En daarnaast zijn het van oudsher ook verenigingen die opgericht zijn voor de iets hoger opgeleiden. Ook voor Hercules geldt dat er van oorsprong een groot aandeel van de leden hoog is opgeleid. Natuurlijk kunnen de resultaten zo uitvallen door een zogenaamde 'response bias'. Misschien vonden uitsluitend de hogere inkomens het interessant om deze enquête in te vullen.

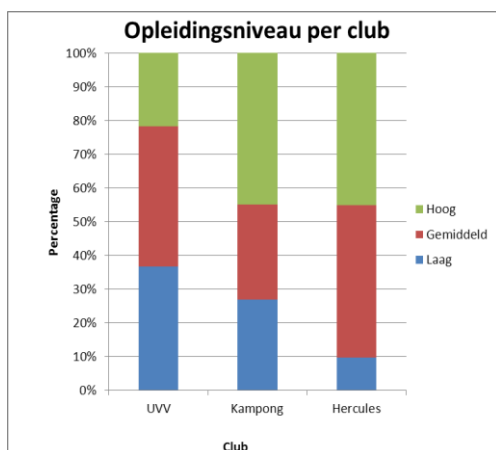
Figuur 32: Huishoudinkomen respondenten per club



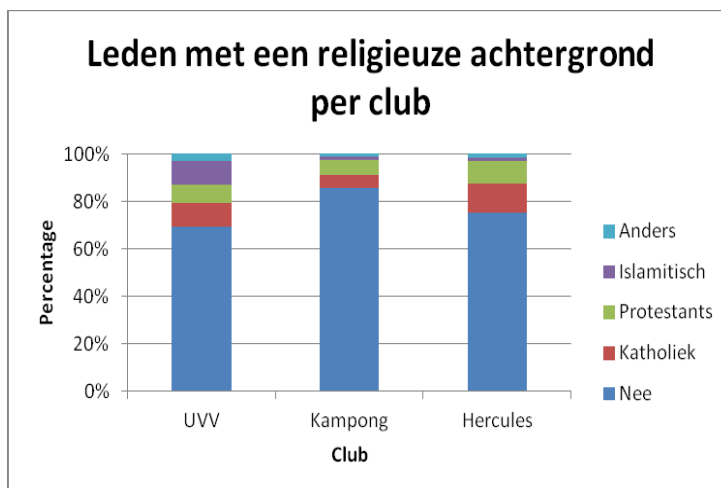
In figuur 33 is daarom ook voor de verschillende verenigingen het opleidingsniveau aangegeven. Het gaat in deze categorie alleen over het opleidingsniveau van de seniorenleden en het opleidingsniveau van de ouders van jeugdleden. Eigenlijk kan dezelfde conclusie worden getrokken als bij het huishoudinkomen. Kampong- en Hercules-leden hebben veelal een hoog opleidingsniveau. Bij UVV ligt het opleidingsniveau wat lager. Ook bij EDO was te zien dat het opleidingsniveau nog iets lager lag dan bij UVV, maar in de grafiek is dit niet opgenomen omdat EDO net te weinig deelnemende respondenten had en de uitspraken dus niet significant zijn. Bij Hoograven en Nieuw Utrecht gaat het om een dusdanig laag aantal, dat hier in zijn geheel geen uitspraken over te doen zijn.

Een derde kenmerk waar uitspraken over worden gedaan is de religieuze achtergrond. Zoals te zien is in figuur 34, is het merendeel van de KNVB-leden van deze clubs zonder een religieuze achtergrond. Bij EDO bleek het aantal protestanten en personen zonder religieuze achtergrond ongeveer gelijk. Dat is opvallend want bij de andere clubs zijn er naar verhouding veel minder personen met een religieuze achtergrond. Van oudsher is EDO een Christelijke voetbalvereniging en dat komt dus nog steeds naar

Figuur 33: Opleidingsniveau respondenten per club



Figuur 34: Religieuze achtergrond respondenten per club



boven. Hoograven en Nieuw Utrecht bestaan bijna alleen maar uit moslims. Voor Nieuw Utrecht is het logisch want Turkije is een Islamitisch land. Voor Hoograven is het minder logisch want de vereniging heeft geen etnische achtergrond uit zichzelf. Maar omdat de wijk waarin de vereniging ligt, veel inwoners van Marokkaanse afkomst heeft, is het alsnog logisch verklaarbaar dat er veel Marokkanen bij Hoograven gaan voetballen en de vereniging dus veel Moslims telt. En dat is wat ook gebeurt. Hoewel de celvulling bij Hoograven, Nieuw Utrecht en EDO eigenlijk te laag is om hier uitspraken over te mogen doen, is het toch waardevol geweest om deze scores te benoemen. Want de levensbeschouwelijke achtergrond laat zien dat ze voor bepaalde groeperingen daadwerkelijk een rol spelen.

In tabel 11 is er ook een verdeling naar geslacht toegevoegd.

Tabel 11: Sekse van de respondenten per club

Club	Aantal mannen	Aantal vrouwen	Aantal onbekend	Totaal
Hoograven	30	0	0	30
Nieuw Utrecht	15	0	0	15
UVV	205	5	1	211
Kampong	204	5	0	209
Hercules	67	6	0	73
EDO	26	0	0	26
Totaal	547	16	1	564

Uit deze tabel blijkt dat er slechts 16 leden van het vrouwelijk geslacht aan het onderzoek hebben meegedaan. Op een totaal van 564 is dit erg weinig en dus zal het niet mogelijk zijn om het gedrag van meisjes met dat van jongens te vergelijken. Dit zal dus ook niet gebeuren.

Ten slotte volgt de afstandstabel van de respondenten per vereniging. Hiermee kan de vergelijking worden gemaakt met de afstandstabel van het KNVB-bestand om te controleren of de steekproef op het gebied van afstand representatief is. Als er grote verschillen zijn tussen de afstanden van de respondenten (de steekproef) en van het KNVB-bestand (de populatie), dan zou dat direct al een verklaring kunnen zijn waarom er andere uitkomsten zijn dan verwacht. In tabel 12 is de afstandstabel van de respondenten te zien. In de tabel zijn verschillende scores opgenomen. Als eerst het gemiddelde en de mediaan van de respondenten. Vervolgens het gemiddelde en de mediaan van de gehele populatie per club uit het KNVB bestand. En ten slotte de scores die de respondenten geven voor het belang van nabijheid.

Tabel 12: Vergelijking afstandstabellen responsgroep en volledig ledenbestand

	Respondenten afstand	afstand	KNVB- bestand Afstand	afstand	Respondenten
	Gemiddelde (km)	Mediaan (km)	Gemiddelde (km)	Mediaan (km)	Belang van nabijheid (schaal 1-10)
Hoograven	1,73	1,77	1,64	1,15	7.8
Nieuw Utrecht	2,58	1,23	4,93	3,36	6.3
UVV	2,52	2,10	5,50	1,71	7.6
Kampong	3,39	1,84	4,24	2,22	7.0
Hercules	5,79	2,87	4,46	1,97	7.4
EDO	1,14	1,15	8,65	5,25	5.4
Total	3,11	1,91	4,24	1,98	7.2

Zoals te zien is, is de afstandstabel van de respondenten niet geheel representatief voor de gehele populatie. Met name bij EDO komt dat duidelijk naar voren. De respondenten van EDO leggen een gemiddelde van 1.14 kilometer af van hun huis naar de vereniging en is daarmee van de zes verenigingen het kleinst, terwijl de gemiddelde reisafstand van alle leden met 8.65 kilometer tot de grootste van de gemeente Utrecht behoort. Ook van Nieuw Utrecht en UVV is de gemiddelde reisafstand kleiner dan het gemiddelde van de KNVB-data. Bij Kampong, Hoograven en Hercules zijn

wel enkele verschillen waarneembaar maar minder heftig dan bij de andere verenigingen. Als er wordt gekeken naar de mediaan, dan vallen die van EDO en Nieuw Utrecht op als duidelijk afwijkend. Wat verder naar voren komt is dat de respondenten bij de verenigingen met het grootste verzorgingsgebied volgens het KNVB-bestand (EDO en Nieuw Utrecht), het minste hechten aan nabijheid, en dat de respondenten van de clubs met de kleinste mediaan (Hoograven en UVV) nabijheid juist het belangrijkste vinden. Dat is logisch, want het laat zien dat de bereidheid om verder te reizen groter is bij de verenigingen met een grotere spreiding.

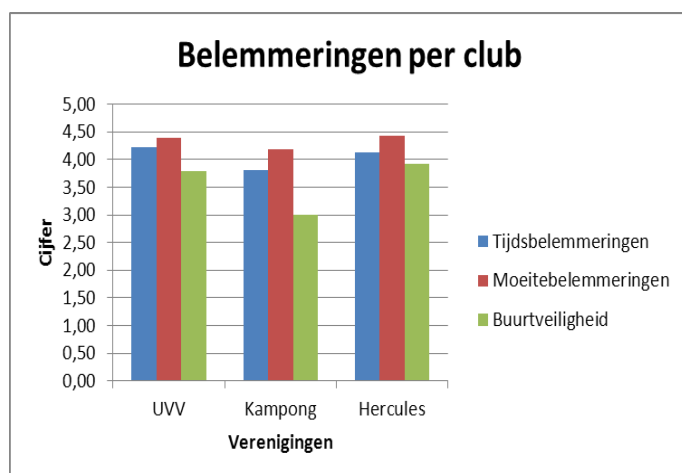
Ondanks dat de steekproef blijkbaar niet geheel representatief is voor de populatie (zowel wat betreft afstand als wat betreft celvulling) zal er wel worden verder gewerkt met het bestand. De belangrijkste reden is dat in sommige hypothesen niet belangrijk is voor welke club de respondent speelt. In die gevallen is de respondent niet één van de 26 EDO-leden, maar één van de 564 respondenten. In andere gevallen wordt er waar mogelijk toch geprobeerd om een vergelijking te maken tussen de verschillende verenigingen.

Een laatste opmerking is dat er vanwege de te lage respons bij Nieuw Utrecht, EDO en Nieuw Utrecht, waar er minder dan 30 mensen gereageerd hebben, geen specifieke uitspraken gedaan worden over de club, tenzij er vanwege een bepaalde reden wel aanleiding toe is.

6.3 Beschrijvend deel enqueteresultaten

Voordat de hypothesen worden getoetst worden in deze alinea daaraan voorafgaand nog andere opvallende resultaten bekeken. Daarmee kunnen voorzichtig al de eerste conclusies getrokken worden.

Figuur 35: Ervaren belemmeringen per club



Allereerst wordt er gekeken naar de ervaren belemmeringen tussen huis en de verenigingen. De belemmeringen kunnen te maken hebben met tijd (de ervaren reistijd), de moeite (hoeveel moeite kost het om op en neer te reizen?) en de veiligheid van de omgeving. Op een schaal van 1-5 geldt: hoe hoger het cijfer, hoe minder ervaren belemmeringen. In figuur 35 is het resultaat zichtbaar. Er worden over het algemeen weinig belemmeringen ervaren op de weg van huis naar de vereniging. De buurtveiligheid van Kampong is de enige score die wat achterblijft. Maar met een score van 3 op 5 is dit nog geen noemenswaardig probleem. Over het algemeen worden leden nauwelijks belemmerd op hun weg van huis naar de club.

Een tweede analyse gaat over hoe belangrijk de respondenten bepaalde aspecten vinden om te kiezen voor een bepaalde vereniging. In tabel 13 is hiervan het resultaat te zien met tussen haakjes de drie belangrijkste factoren per club. Deze tabel is gebaseerd op de gehele responsgroep, daarom zijn de verenigingen moeilijk met elkaar te vergelijken. Wel kan naar boven komen welke waarden er bij welke verenigingen belangrijk zijn. De scores van Hoograven, Nieuw Utrecht en EDO zijn in het grijs weergegeven omdat de scores van deze verenigingen niet significant zijn en dus eigenlijk niet gebruikt kunnen worden. Toch is er besloten om deze scores weer te geven om te onderzoeken of het telkens dezelfde factoren lijken te zijn die als belangrijk worden beschouwd, of dat er tussen de verenigingen verschillen lijken te bestaan. Nogmaals, de analyse van Hoograven, Nieuw Utrecht en EDO is slechts ter indicatie omdat de responsgroep niet groot genoeg was om daar eenduidige conclusies aan te verbinden.

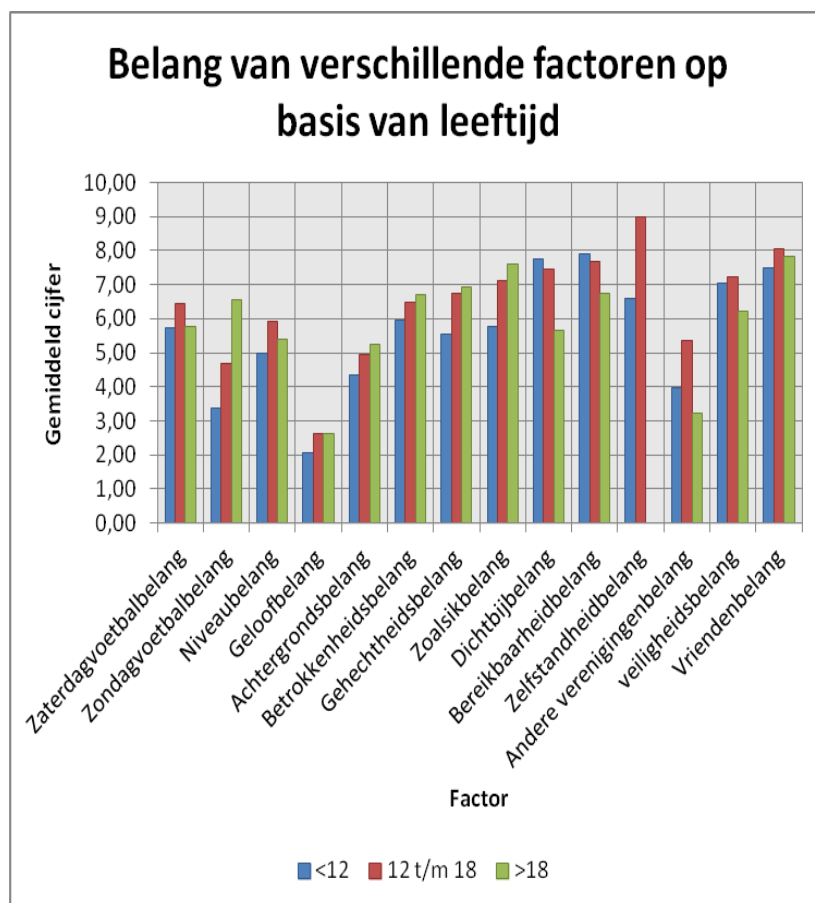
Tabel 13: Gemiddelde cijfers voor het belang van bepaalde factoren om te kiezen voor een club

	UVV	Kampong	Hercules	Hoograven	SVNU	EDO
Vrienden	7.2 (3)	8.2 (1)	7.9 (2)	7.3	6.2	8.2
Bereikbaarheid	7.9 (1)	7.3 (2)	8.0 (1)	8.0 (2)	6.0	6.6
Zaterdagvoetbal	6.2	4.6	5.7	9.0 (1)	7.4 (2)	8.8 (1)
Nabijheid	7.6 (2)	7.0 (3)	7.4 (3)	7.8 (3)	6.3	5.5
Veiligheid	7.2 (3)	6.6	7.2	7.2	7.3 (3)	5.5
Betrokkenheid	6.3	5.7	6.1	7.6	6.4	8.2
Gehechtheid	5.9	5.6	5.8	7.8 (3)	6.3	8.8 (1)
Mensen zoals ik	6.1	6.6	6.4	6.6	5.3	8.3 (3)
Kinderen kunnen zelfstandig	7.0	6.1	7.2	4.8	7.0	
Niveau	5.5	4.8	5.3	6.8	6.3	3.4
Achtergrond	3.9	4.9	4.6	6.7	5.2	6.3
Zondagvoetbal	4.3	4.2	4.6	5.0	7.8 (1)	1.8
Andere redenen	4.6	4.2	3.7	5.9	4.6	2.7
Andere vereniging in buurt	4.4	3.7	3.2	6.3	4.7	3.0
Geloof	2.1	1.8	1.8	4.9	4.0	4.4
Gemiddelde per club	5.7	5.4	5.7	6.8	6.1	5.8

Voetballen met vrienden, bereikbaarheid en nabijheid worden als de belangrijkste factoren gezien als er wordt gekeken naar de verenigingen waar wel eenduidige uitspraken over gedaan kunnen worden. Ook veiligheid van de omgeving scoort behoorlijk hoog en is belangrijk voor de voetballende leden. Opvallend verschil lijkt er te bestaan tussen de verenigingen met een hoge en lage respons op de belangrijkheid van zaterdagvoetbal en gehechtheid aan de vereniging. Zaterdagvoetbal lijkt voor de Hoograven -, Nieuw Utrecht – en EDO-leden belangrijker dan voor de andere drie. Hetzelfde geldt voor de binding (gehechtheid) met de club.

De minder belangrijke redenen zijn met name het geloof, de ligging van andere verenigingen in de omgeving, de achtergrond van een club en het aanwezig zijn van zondagvoetbal (als is dat voor Nieuw Utrecht de belangrijkste reden). Ook aan het niveau wordt niet bepaald een belangrijke waarde gehecht.

Figuur 36: Het aangegeven belang van bepaalde factoren per leeftijdscategorie



Toch is het moeilijk om de verschillen tussen de clubs met bovenstaande tabel aan te tonen. Want er wordt hierbij geen aandacht besteed aan de verschillen tussen de drie leeftijdscategorieën. Want het kunnen ook de verschillen in leeftijdscategorie zijn, die zorgen voor de verschillen bij de verenigingen. In figuur 36 worden de cijfers weergegeven op basis van leeftijdscategorie.

Hier wordt duidelijk dat bij de verschillende leeftijdscategorieën verschillende factoren als belangrijk worden beschouwd. Het allerbelangrijkste voor de juniorenleden is dat ze zelfstandig naar de club kunnen. Automatisch is bereikbaarheid en nabijheid dus ook belangrijk. Blijkbaar willen ze niet gebracht worden (of willen de ouders dat niet), en tegelijk is hun bereik ook niet dusdanig (geen rijbewijs) dat ze zeer grote afstanden kunnen afleggen. Terwijl voor de junioren het zelfstandig naar de club kunnen, is voor de jongste leden nabijheid en bereikbaarheid belangrijker. In deze leeftijdscategorie worden de kinderen waarschijnlijk nog gebracht, waardoor het belang van zelfstandigheid niet heel belangrijk is. Opvallend is dat voor de seniorenleden duidelijk andere waarden in vergelijking met de andere leeftijdscategorieën gelden dan nabijheid en bereikbaarheid. Betrokkenheid bij de club, gehechtheid en hetzelfde soort mensen bij de club is belangrijker. Geloof van een vereniging is het minst belangrijk voor leden van de club.

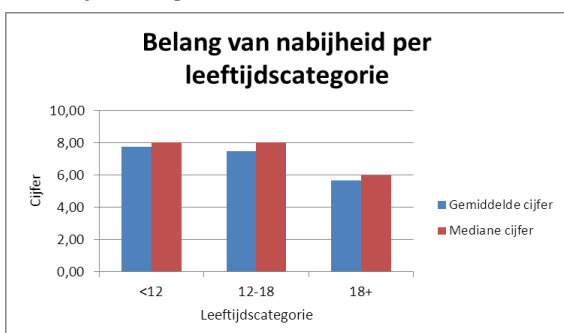
6.4 Analyse

In deze paragraaf worden de hypothesen 9 tot en met 15 getoetst. Behalve het toetsen van de hypothesen wordt er –indien mogelijk– ook gekeken naar vergelijkingen met het KNVB-bestand en worden er mogelijke verklaringen gezocht voor de resultaten. De hypothesen zullen één voor één op volgorde worden behandeld.

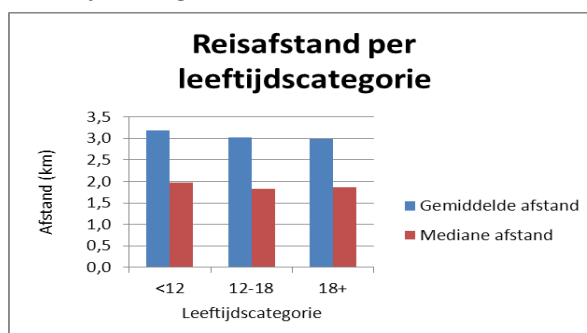
Hypothese 9: Naar mate de leeftijd toeneemt, zijn mensen meer bereid om grotere afstanden af te leggen naar de vereniging.

Deze hypothese wordt getoetst met de vraag uit de enquête waarin men het belang van nabijheid voor het kiezen van een club moet beoordelen. Het resultaat is in figuur 37 te vinden. Voor de oudste leeftijdscategorie geldt dat nabijheid een minder belangrijke factor is wat betreft de keuze voor hun club. Om te kijken of dit significant is, wordt er een Bonferroni-toets uitgevoerd. Hieruit blijkt dat er een significant verschil bestaat tussen de seniorenleden en de overige leden. Het verschil tussen juniorenleden en de jongste jeugd is niet significant. Deels kan de hypothese dus worden aangenomen. Seniorenleden vinden nabijheid minder belangrijk dan jeugdleden en daarom zijn ze bereid grotere afstanden af te leggen naar de vereniging.

Figuur 37: Belang van nabijheid per leeftijdscategorie



Figuur 38: Daadwerkelijke reisafstand per leeftijdscategorie



Ook is van de respondenten de daadwerkelijke afstand tot de club bekeken (figuur 38). Opvallend is dat niet naar boven komt dat de volwassen respondenten een grotere afstand afleggen, al hoewel ze daar dus wel degelijk eerder toe bereid zijn. Blijkbaar is het voor deze responsgroep niet nodig. Maar als deze resultaten worden vergeleken met de populatie, dan komt het eerste gedeelte (belang van nabijheid) overeen. Uit het KNVB-bestand bleek immers dat seniorenleden een grotere afstand afleggen dan jeugdleden. Blijkbaar zijn ze daar eerder toe bereid. De verklaring hiervoor is zeer plausibel en komt uit de tijdsgeografie. Seniorenleden hebben vaker de mogelijkheid om een grotere afstand af te leggen dan jeugdleden vanwege een ruimer tijd-ruimte prisma. De hypothese wordt dus deels aangenomen.

Hypothese 10: Dames (vrouwen en meisjes) zijn bereid een grotere afstand af te leggen dan mannen/jongens, naar de voetbalvereniging.

Uit de kenmerken van de respondenten blijkt dat er geen uitspraken gedaan kunnen worden over verschillende motivaties tussen jongens en meisjes (mannen en vrouwen) omdat het vrouwelijke geslacht een te grote ondervetegenwoordiging heeft. Helaas kan deze hypothese dus niet bevestigd noch ontkracht worden.

Hypothese 11: Individuen met een bepaalde levensbeschouwelijke achtergrond (etnisch, religieus, etc.) zijn bereid een grotere afstand af te leggen.

Voor deze hypothese wordt er allereerst een onderscheid gemaakt tussen autochtonen en allochtonen. Onder allochtonen vallen in deze definitie de leden die in het buitenland zijn geboren en/of waarvan ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Eerst wordt er in tabel 14 gekeken

Tabel 14: Vergelijking van het gemiddeld van belang van nabijheid tussen autochtone en allochtone respondenten

	Aantal respondenten	Gemiddeld cijfer voor het belang van nabijheid
Autochtoon	393	7.19
Allochtoon	120	7.33

naar het belang dat beide groepen geven voor nabijheid.

Verrassend genoeg geven allochtonen eerder aan dat zij nabijheid belangrijk vinden dan autochtonen. Maar het verschil blijkt niet significant. Eigenlijk bestaat er dus geen verschil tussen autochtonen en allochtonen als het gaat om het belang van nabijheid. Ook wordt er gekeken naar de daadwerkelijke afstand die zowel autochtonen als allochtonen afleggen (tabel 15).

Tabel 15: Vergelijking van de gemiddelde reisafstand tussen autochtone en allochtone respondenten

	Aantal respondenten	Gemiddelde afstand
Autochtoon	375	3.25
Allochtoon	119	2.70

De 375 respondenten die aangeven autochtoon te zijn leggen gemiddeld 3.25 kilometer af. De 119 allochtonen leggen gemiddeld 2.70 kilometer af, maar dit verschil is niet significant. Allochtonen leggen dus niet een grotere afstand af dan autochtonen. Vervolgens wordt er gekeken naar het belang van het geloof en de achtergrond van een vereniging. De resultaten zijn te zien in tabel 16.

Tabel 16: Het cijfer dat autochtone en allochtone respondenten geven voor het belang van het geloof en de achtergrond van een vereniging

	Gemiddeld cijfer voor belang van geloof van een vereniging (aantal respondenten)	Gemiddeld cijfer voor belang van achtergrond van een vereniging (aantal respondenten)
Autochtoon	1.97 (347)	4.52 (369)
Allochtoon	3.28 (114)	5.12 (117)

Nu wordt duidelijker dat allochtonen hier meer aan hechten. Vooral het cijfer voor het belang van het geloof van een voetbalvereniging is voor allochtonen belangrijker dan voor autochtonen. Al is het in beide gevallen een laag cijfer. Voor het belang van de achtergrond van een vereniging geldt hetzelfde, maar dit cijfer is niet significant (Significantie=0.063).

Als aan de allochtonen ook degenen met een religieuze achtergrond worden toegevoegd, dan blijkt dat alle mensen met een levensbeschouwelijke achtergrond meer waarde hechten aan een geloof bij een vereniging dan degene zonder deze achtergrond (tabel 17). Het gaat dus om zowel allochtonen als mensen met een religieuze achtergrond (allochtoon of autochtoon). Onder degenen met een religieuze achtergrond worden de leden verstaan die dit zelf zijn, of waarvan ten minste één van de

ouders een dergelijke achtergrond heeft. Dit cijfer blijkt significant verschillend. Levensbeschouwelijke mensen hechten dus meer waarde aan geloof dan niet-levensbeschouwelijke mensen.

Tabel 17: Vergelijking tussen het aangegeven belang van het geloof van een vereniging tussen levensbeschouwelijke en niet-levensbeschouwelijke respondenten

	Aantal resp.	Gemiddeld cijfer voor het belang van het geloof van een vereniging
Niet levensbeschouwelijk	202	1.66
Levensbeschouwelijk	259	2.80

Tenslotte wordt er nog een analyse uitgevoerd naar uitsluitend Turken omdat dit onderzoek onder andere is uitgevoerd bij SV Nieuw Utrecht, een vereniging met een Turkse achtergrond. Uit de Mann-Whitney Test ($n < 30$) blijkt dat er geen verschil bestaat tussen Turken en andere groepen en het belang van geloof. Het verschil tussen Turken en niet-Turken is niet significant. Voor de leden van Nieuw Utrecht enerzijds, en de andere vijf verenigingen anderzijds, wordt ook nog een toets gemaakt. En ook in dit geval blijkt uit de Mann-Whitney Test dat er geen significant verschil bestaat tussen het belang van geloof bij een vereniging met een dergelijke achtergrond en overige verenigingen. Wel moet in ogenschouw worden genomen dat de celvulling bij zowel Turken (22) en bij leden van Nieuw Utrecht (15) erg laag was, waardoor het moeilijk is om veel waarde aan deze score te hechten.

Als er een vergelijking wordt gemaakt met het KNVB-bestand, dan valt op dat er voor een deel een zelfde patroon herkenbaar is. Immers, uit het vorige hoofdstuk bleek dat levensbeschouwelijkheid inderdaad belangrijk is voor bepaalde mensen. En datzelfde geldt hier ook, al heeft het voor de respondenten geen invloed op de afstand.

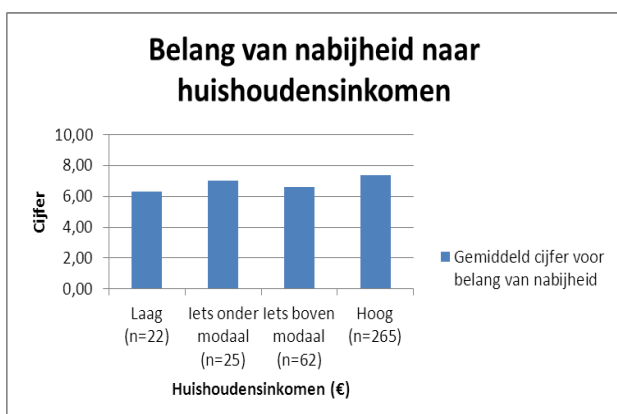
Er kan geconcludeerd worden dat de geloofsovertuiging bij een vereniging onder degenen met een levensbeschouwelijke achtergrond belangrijker is dan onder degenen die dit niet hebben. Maar het leidt uiteindelijk niet tot een grotere afstand. De hypothese kan dus ook weer deels worden aangenomen. Belangrijk is religie wel, maar van invloed op de afstand is het niet.

Een discussiepunt bij deze analyse is dat er bij slechts één vereniging met een levensbeschouwelijke achtergrond op basis van etniciteit een survey heeft plaatsgevonden. Deze vereniging had daarnaast een zeer lage respons. Dat wil dus zeggen dat er van de leden die spelen bij een dergelijke vereniging niets is te zeggen in hoeverre die achtergrond belangrijk was voor hun clubkeuze.

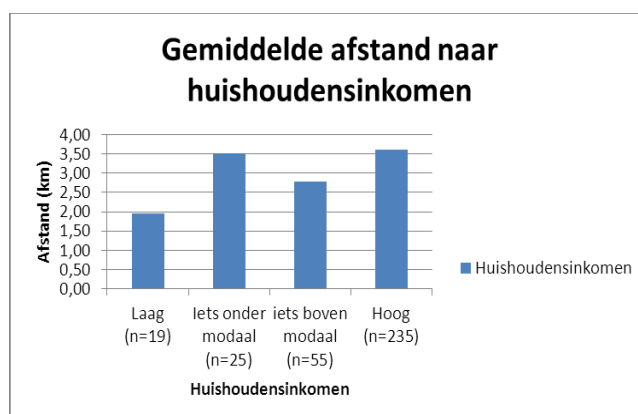
Hypothese 12: Individuen met een hoger huishoudinkomen en een hoger opleidingsniveau zijn bereid een grotere afstand af te leggen

Als eerste wordt er gekeken naar in hoeverre een hoger huishoudinkomen van invloed is op het belang dat mensen aan nabijheid geven (figuur 39). Tegelijk wordt er ook gekeken naar de daadwerkelijke afstand die de respondenten afleggen van hun huis tot aan de vereniging, met daarin onderscheid in verschillen in inkomen (figuur 40).

Figuur 39: Belang van nabijheid naar huishoudinkomen



Figuur 40: Gemiddelde afstand naar huishoudinkomen

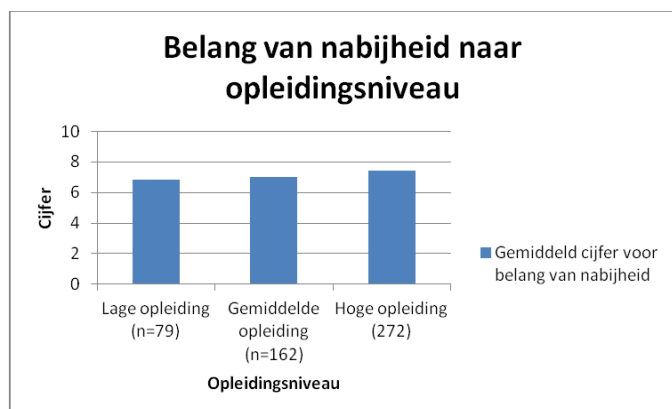


Uit de beide figuren blijkt een schommelend verloop. En als er een Bonferronitoets op wordt losgelaten blijkt ook dat er geen significant verschil bestaat tussen de verschillende categorieën. Inkomensverschillen zijn niet relevant voor het belang van nabijheid. Ook zorgen inkomensverschillen niet significant voor verschillen in afgelegde afstand naar de club.

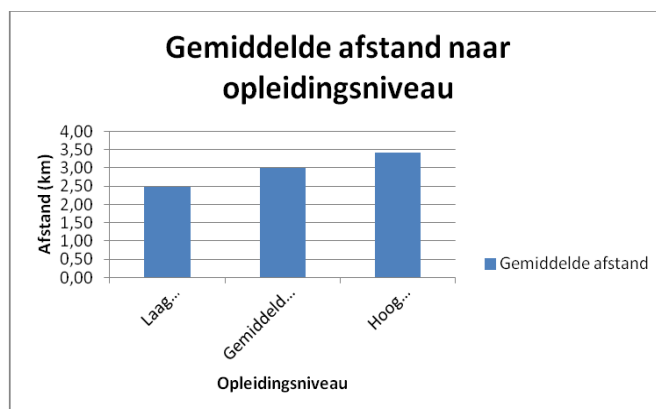
En hetzelfde geldt voor het opleidingsniveau. Bij families waar óf de speler zelf óf tenminste één van de ouders een hoger opleidingsniveau heeft, blijkt uit figuur 41 dat het belang van nabijheid ongeveer een gelijke score heeft met families met een gemiddeld of lage score. Het lijkt dus dat ook deze variabele geen invloed heeft op het belang van nabijheid. Uit de daadwerkelijke afstand volgt een ander verhaal (figuur 42). Duidelijk is te zien dat hoger opgeleiden een grotere afstand afleggen dan de de overigen. En de laag opgeleiden leggen een kortere afstand af dan de overige leden.

Kortom, de sociale status (opleidingsniveau en huishoudinkomen) heeft onder de respondenten geen invloed op het belang van afstand. Het opleidingsniveau heeft daarentegen wel invloed op de afgelegde afstand. Vanuit Hägerstrand (tijdgeografie) is dat logisch omdat hoger opgeleiden een beter tijd-ruimte prisma hebben. Deze variabelen zijn niet te vergelijken met de populatie omdat van de KNVB-leden hier geen gegevens van zijn. De hypothese zal uiteindelijk toch verworpen worden op basis van de resultaten uit de enquête.

Figuur 41: Belang van nabijheid naar opleidingsniveau



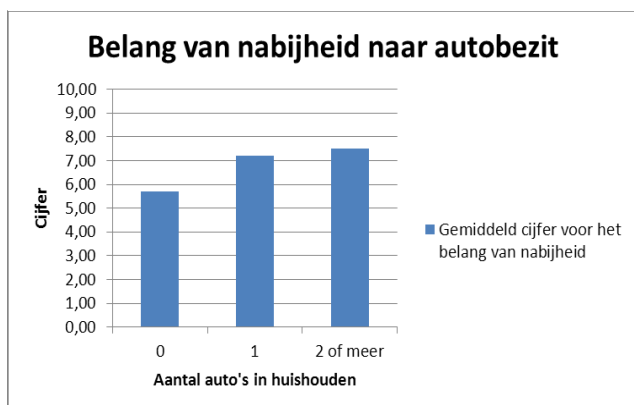
Figuur 42: Gemiddelde afstand naar opleidingsniveau



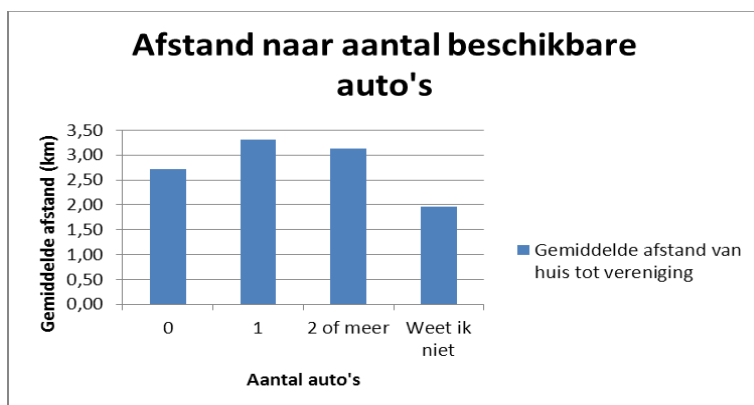
Hypothese 13: Als in het huishouden een auto aanwezig is, is men bereid een grotere afstand af te leggen.

In figuur 43 wordt weergegeven in hoeverre autobezit van invloed is op hoe belangrijk nabijheid wordt gevonden. Opnieuw is de uitkomst verrassend en zijn het degenen met 1 of meer auto's die nabijheid belangrijker vinden dan degenen zonder auto. Het verschil tussen enerzijds degenen zonder auto en degenen met een auto (1 of meer) is significant, blijkt uit de Bonferronitoets. Het verschil tussen huishoudens met 1 auto enerzijds, en met 2 auto's of meer anderzijds is niet significant. En dit verband geldt niet alleen voor nabijheid. Ook wat betreft bereikbaarheid zijn het bijna identieke uitkomsten.

Figuur 43: Belang van nabijheid naar autobezit



Figuur 44: De reisafstand naar het aantal beschikbare auto's



Als er wordt gekeken naar de daadwerkelijke afstand die door de respondenten wordt afgelegd (figuur 44), blijkt ook dat er geen significant verschil bestaat tussen mensen die beschikking hebben over een auto en degenen die dat niet hebben. Er bestaat zelfs geen significant verschil tussen degenen die doorgaans met de auto naar de club gaan en degenen die een andere vervoerswijze kiezen. Dat betekent dus dat ondanks zichtbare verschillen tussen de verschillende categorieën autobezit niet van invloed is op de te reizen afstand.

Geconcludeerd kan dan ook worden dat hypothese 13 verworpen kan worden. Autobezit is niet significant van invloed. Verder is deze variabele niet te vergelijken met de populatie omdat in het KNVB-bestand geen melding wordt gemaakt van autobezit per spelend lid. Voor het beantwoorden van de hypothese is dat ook niet heel belangrijk.

Hypothese 14: Individuen in "eerste teams" zijn bereid een grotere afstand af te leggen

Ook bij deze hypothese wordt er eerst gekeken naar de bereidheid om een grotere afstand af te leggen om te spelen in een eerste team en vervolgens de daadwerkelijke afstand. Het resultaat hiervan is te zien in figuur 45.

Figuur 45: Het belang van nabijheid voor spelers die wel of niet in een "eerste" team spelen



Figuur 46: Gemiddelde reisafstand van spelers, wel – of niet spelend in "eerste" teams.



Nabijheid lijkt voor spelers in eerste team in eerste instantie iets minder belangrijk. Echter is ook dit verband niet significant. Als er wordt gekeken naar de daadwerkelijke afstand die spelers uit "eerste teams" afleggen, dan blijkt hetzelfde te gelden (figuur 46). Er bestaat geen significant verschil (t-toets) in afstand tussen de twee verschillende groepen ondanks een iets hoger gemiddelde voor spelers buiten de eerste teams om.

Om de analyse van deze hypothese te vergelijken met die vanuit het KNVB-bestand is enigszins complex. In dit deel van het onderzoek wordt er immers onderzoek gedaan naar het verschil tussen spelers uit eerste teams en spelers die op lager niveau acteren. Bij de analyse die plaatsvond aan de hand van het KNVB-bestand ging het over het algemene niveau van de vereniging (het niveau waarop de diverse eerste teams spelen). Maar in beide gevallen geldt dat niveauverschillen niet uitmaken voor de af te leggen afstand. Daarom wordt ook deze hypothese verworpen. Het willen spelen in een hoger team is geen reden om een grotere afstand te leggen.

Hypothese 15: Leden die recent een verhuizing binnen de gemeente hebben gehad, zullen een grotere afstand afleggen

De laatste hypothese gaat over de individuen die recent verhuisd zijn. Uit de theorie blijkt dat sociale overwegingen vaak doorslaggevend zijn om te kiezen voor een bepaalde vereniging. Een verhuizing zou er zodoende voor kunnen zorgen dat mensen bij hun voormalige club zijn blijven spelen, ongeacht de afstand. In tabel 18 is het resultaat te zien.

	Aantal	Afsta
Tabel 18: Reisafstand van respondenten, wel – of niet verhuisd.		
Niet verhuisd afgelopen 5 jaar	338	3.11
Wel verhuisd afgelopen 5 jaar	127	3.26

Er is nauwelijks verschil in de afgelegde afstand. En uit de t-toets blijkt ook dat dit verschil niet significant is. Dit kan verschillende oorzaken hebben. De eerste oorzaak is dat mensen misschien wel naar een andere vereniging zijn gegaan die dichterbij is gelegen. Een tweede reden kan zijn dat de verhuizing bij de vereniging niet is doorgegeven omdat ze toch bij dezelfde vereniging zijn blijven voetballen. Een derde reden kan zijn dat de verhuizing geen invloed heeft gehad op de afstand tot de vereniging omdat de afstand gelijk is gebleven (of in sommige gevallen misschien zelfs dichterbij geworden is). Ook deze hypothese wordt verworpen. Een verhuizing heeft geen invloed op de afgelegde afstand.

6.5 Regressie

Na het toetsen van de verschillende hypothesen, lijken er weinig individuele factoren te zijn die verschillen in afstanden verklaren. Toch wordt er ook voor de hypothesen 9 tot en met 15 een regressie uitgevoerd om zekerheid te bieden en te verifiëren of deze weinige factoren ook in een regressie de reisafstand significant beïnvloeden. Welke factoren zijn verklarend voor verschillen in de verzorgingsgebieden? Er zijn diverse regressies uitgevoerd. Er is gevarieerd tussen het meenemen van alle leden enerzijds en uitsluitend seniorenleden anderzijds. Verder is een regressie uitgevoerd waarbij het belang van nabijheid de te toetsen variabele was, terwijl in een andere regressie de reisafstand van de respondenten werd onderzocht. Tenslotte is in sommige van de regressies het belang dat de respondenten gaven voor een bepaalde variabele meegenomen, en in andere regressies niet. De resultaten kwamen (logischerwijs) redelijk overeen. Enkele van de meest overzichtelijke regressies zijn hieronder te zien. Als eerste, in tabel 19 zijn de resultaten te zien van een Enter methode waarbij uitsluitend seniorenleden zijn meegenomen en waarbij het belang van nabijheid wordt gecontroleerd.

Tabel 19: Regressiemodel (Enter) voor het aangegeven belang van nabijheid, seniorenleden

Model 1. Enter Seniorenleden (belang van nabijheid) R square = 0.153	Ongestandaardiseerde coëff.		Gest. Coëff.	t	Sig.
	B	Standaardfout	Beta		
(constant)	4.653	0.786		5.921	0.000
Allochtoon	0.719	0.799	0.090	0.899	0.371
Gelovig	-0.300	0.521	-0.056	-0.577	0.565
Laag inkomenDUM	0.149	0.772	0.021	0.194	0.847
Gemiddeld inkomenDUM	-0.381	0.689	-0.056	-0.552	0.582
Lage opleidingDUM	1.042	0.763	0.154	1.366	0.175
Gemiddelde opleidingDUM	0.253	0.558	0.048	0.453	0.651
Eerste team	-0.268	0.605	-0.042	-0.442	0.659
Verhuisd	0.599	0.521	0.114	1.150	0.253
Met auto naar de club	-1.742	0.534	-0.333	-13.264	0.001
Autobezit	1.914	0.174	0.307	2.680	0.009

Uit deze regressie volgt dat het vooral met vervoerswijze te maken heeft of nabijheid belangrijk is. Dit verband werkt in tegengestelde richting. De leden die met de auto naar de club gaan, vinden nabijheid minder belangrijk. Dat is op zich een logisch gevolg van het een op het ander, want hun tijd-ruimte prisma is ruimer. Veel opvallender is dat de seniorenleden, die überhaupt de beschikking hebben over een auto, nabijheid belangrijker vinden dan degenen die hier niet de beschikking over hebben. Hier is niet echt een logische verklaring voor te bedenken. Verder is het opvallend dat in de toetsing van de hypothese er geen significant verband bestond, en in de regressie is dit verband er wel. Dit komt doordat in de regressie “1 auto” en “2 auto’s of meer” zijn samengenomen tot één categorie: “wel de beschikking over een auto”. Daardoor is dit verband wel significant geworden

Als een regressie wordt uitgevoerd met alle leden, naar het belang van nabijheid, en inclusief alle factoren waarvoor men het "belang" ervan kon aangeven, dan volgt een ander resultaat. In tabel 20 volgt het resultaat van uitsluitend de significante en verklarende factoren.

Tabel 20: Regressiemodel (enter) voor het aangegeven belang van nabijheid, alle leden

Model. Enter Alle leden (belang van nabijheid) R Square = 0.775	Ongestandaardiseerde coëff.		Gest. Coëff.	t	Sig.
	B	Standaardfout	Beta		
Belang van bereikbaarheid	0.733	0.060	0.703	12.280	0.000
Belang van zelfstandig kunnen gaan	0.085	0.039	0.110	2.169	0.032
Belang van veiligheid	0.159	0.054	0.158	2.944	0.004

Een hoger cijfer voor het belang van bereikbaarheid, het belang van zelfstandig kunnen gaan door de jeugdleden en het belang van veiligheid betekent ook telkens significant een hoger cijfer voor het belang van nabijheid. Het zijn de enige drie factoren die verklarend zijn voor het belang van nabijheid.

In de derde regressie die getoond wordt (tabel 21), worden alle leden meegenomen en wordt de stepwise methode gebruikt. Hierin is direct te zien welke variabelen significant bijdragen, en welke er wegvallen. In deze regressie wordt er ook niet getoetst naar het belang van nabijheid, maar naar de werkelijke afstand die alle leden naar hun club afleggen.

Tabel 21: Regressiemodel (Stepwise) voor de gemiddelde afstand, alle leden.

Model 2: Stepwise Alle leden (included variables) (afstand) R Square = 0.057	Ongestandaardiseerde coëff.		Gest. Coëff.	t	Sig.
	B	Standaardfout	Beta		
(constant)	3.074	1.708		1.800	0.074
Belang van mensen zoals ik	-0.581	0.207	-0.244	-2.803	0.006
Belang van vrienden	0.488	0.224	0.189	2.178	0.031

Er zijn twee verklarende factoren voor verschillen in afstand. Eén van deze factoren is vreemd. Want hier geldt dat het belang dat er een zelfde soort mensen bij de club speelt uitmaakt voor de afgelegde afstand. Maar er geldt dat hoe belangrijker men deze factor vindt, des te kleiner de afgelegde afstand is. Verder geldt wel dat hoe belangrijker "vrienden" bij de vereniging zijn, des te groter de afstand naar de club is. Dat verband is logischer.

De conclusie van alle regressies is telkens bijna hetzelfde. Binnen de steekproef zijn er nauwelijks tot geen verklarende factoren voor verschillen in afstand of voor het belang van nabijheid van de sportvereniging. Autobezit, bereikbaarheid, zelfstandig kunnen gaan en veiligheid spelen de grootste rol in het belang van nabijheid. Als er wordt gekeken naar de daadwerkelijk afgelegde afstand, dan zijn de vrienden en zelfde soort mensen doorslaggevend. Dat het niet telkens dezelfde variabelen zijn die uit de regressie als significant naar boven komen, wil zeggen dat deze variabelen er niet echt uitspringen als doorslaggevend. Toeval zal toch een grote rol spelen in deze analyses.

6.6 Conclusie

Alle hypothesen zijn nu getoetst. Ook is er door middel van interviews meer over de context bekend geworden. Daarnaast zijn er nog extra statistische toetsen uitgevoerd om een beter beeld te krijgen van de respondenten. Zodoende kan er in deze paragraaf antwoord gegeven worden op deelvraag 3:

In hoeverre zijn patronen die afwijken van Christaller's Centrale Plaatsen Theorie over afstandsminimalisatie en een ruimtelijke hiërarchie, te verklaren vanuit individuele motivaties en overwegingen??

Er komt duidelijk naar voren dat veel van de genoemde individuele overwegingen van weinig invloed zijn op het spreidingsgebied van de voetbalverenigingen. Sociale overwegingen (vrienden bij de vereniging), veiligheidsoverwegingen en praktische overwegingen (bereikbaarheid en nabijheid) spelen nog het meest een rol voor individuen. Deze categorieën behalen de hoogste scores. Het is echter geen reden om voor een bepaalde vereniging te kiezen omdat bij alle verenigingen deze factoren als belangrijk worden ervaren. Verschillen tussen degenen die deze factoren wel belangrijk vinden, ten opzichte van degenen die ze niet belangrijk vinden zijn ook niet significant. Dat wil zeggen dat degenen die het hebben van vrienden bij een voetbalvereniging belangrijk vinden niet een grotere afstand afleggen dan degenen die dit minder belangrijk vinden. De steekproeven zijn helaas niet geheel representatief voor de populatie zoals al eerder bleek, waardoor dit een verklaring zou kunnen zijn voor de weinige verschillen. Vanuit individuele overwegingen kunnen uit de enquêtes eigenlijk moeilijk heldere conclusies getrokken worden.

Wel kan er met een globaal beeld naar de resultaten worden gekeken. In combinatie met de interviews die afgenomen zijn met clubafgevaardigden zijn er toch nog wel enkele opvallende waarnemingen te doen. Nabijheid is voor de twee verenigingen met een levensbeschouwelijk achtergrond bijvoorbeeld weinig van belang. Beide verenigingen hebben momenteel een zeer ongunstige ligging met weinig woningen in de buurt (al zal dat in de toekomst voor Nieuw Utrecht veranderen door geplande woningbouw). Ondanks dat mensen het belang van geloof een (extreem) laag cijfer geven, is het voor bepaalde groepen duidelijk nog wel een reden om voor een bepaalde club te kiezen. De soort vereniging doet er wel degelijk toe. Dit hoeft niet per definitie levensbeschouwelijk te zijn, maar het kan te maken hebben met de wijk of buurt waarin de vereniging gelegen is, maar ook met de historie van de club.

Een andere opvallende waarneming is te zien bij Kampong. De buurtveiligheid is daar niet optimaal. En ondanks dat veiligheid toch als belangrijk wordt beschouwd en deze niet optimaal is, is Kampong de grootste club van de gemeente in ledenaantal. Er moeten dus veel meer en belangrijker factoren zijn die verantwoordelijk zijn voor de verzorgingsgebieden van voetbalverenigingen. In ieder geval geldt dat voor Kampong.

Waar het belang voor nabijheid het grootst is, en dat is vooral bij de jeugdleden, zijn veiligheid, zelfstandig kunnen gaan en bereikbaarheid ook belangrijk. Waar de afgelegde afstand het grootst is, en dat is voornamelijk bij seniorenleden, geldt dat het kunnen samenspelen met vrienden de grootste waarde heeft. De meest in het oog springende conclusie in dit hoofdstuk is dan ook dat voor jeugdleden voornamelijk praktische overwegingen de doorslag geven (bereikbaarheid, veiligheid en nabijheid), terwijl voor de senioren de sociale aspecten het belangrijkste zijn (met vrienden, geloof).

Hoofdstuk 7. Conclusies en aanbevelingen: CPT geldt voor de jeugd, voor de senioren geldt er meer

Met behulp van de tussenconclusies in de hoofdstukken 4, 5 en 6 kan er uiteindelijk antwoord worden gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek:

“In hoeverre is de Centrale Plaatsen Theorie te gebruiken om de verzorgingsgebieden van de 33 Utrechtse voetbalverenigingen en de individuele keuzes van voetballers te verklaren en in hoeverre zijn eventuele afwijkende patronen te verklaren vanuit andere theorieën?”

Allereerst moet er geconstateerd worden dat de CPT niet al te letterlijk genomen moet worden. Immers, mensen wonen niet evenredig verdeeld over een isotrope vlakte. Als Christaller's theorie op een logische wijze geïnterpreteerd wordt, dan kan men ervan uitgaan dat hij bedoelde dat consumentenplaatsen gelegen zijn op ongeveer gelijkwaardige afstand van elkaar. En dat bepaalde van deze diensten met specifieke kenmerken centraler gelegen zijn. Verder gaat hij uit van de rationeel denkende mens. Dat betekent dat een consument zal kiezen voor de meest nabij gelegen dienst, tenzij hij bijzondere redenen heeft om voor een hogere orde dienst te kiezen. Deze theorie moet vertaald worden naar het gedrag van spelers die kiezen voor een bepaalde vereniging, al dan niet uit een hogere orde.

7.1 Conclusie

7.1.1 De Centrale Plaatsen Theorie

De theorie blijkt deels bruikbaar voor dit onderzoek. De verenigingen liggen verspreid, maar enigszins ongelijk over de ruimte. De Binnenstad is het enige gebied waar duidelijk een gebrek is aan voetbalclubs, terwijl op andere plekken juist meerdere voetbalverenigingen op één park zitten. Opvallend is dat in bepaalde buurten duidelijk terugkomt dat er gekozen wordt voor de meest nabije vereniging. Duidelijk is te zien dat bij Hoograven, DSO/Ultrajectum, HMS, DWSV, DHSC, DVSU en PVC leden uit de nabije omgeving kiezen voor deze relatief kleine clubs. Dit zijn de verenigingen met de kortste gemiddelde afstand van de leden naar de club, en tegelijkertijd zijn het ook alle verenigingen met het grootste marktaandeel in hun eigen buurt (op HMS na. Deze vereniging haalt zijn leden uit de naastgelegen buurt. De club zelf ligt op een industrieterrein). Voor deze verenigingen lijkt dus afstandsminimalisatie op te gaan. Een opvallende constatering is dat het allemaal verenigingen met een jeugdopleiding zijn. Tegelijk is dit ook een verklaring waarom precies deze clubs een kleinere spreiding hebben. Omdat jeugdleden gemiddeld een kortere reisafstand afleggen naar hun vereniging dan senioren, is het logisch dat het de verenigingen met een jeugdopleiding zijn, die het kleinste verzorgingsgebied hebben.

Een groot aantal verenigingen heeft ook een groot marktaandeel, maar in meerdere buurten (waaronder de eigen). Ook voor deze clubs lijkt de CPT van toepassing, maar dit zouden de clubs uit een hogere orde moeten zijn. Het gaat om Zwaluwen Utrecht, De Meern, UVV, Sporting, PVCV, Kampong, DESTO en Elinkwijk. Opvallend genoeg zijn het ook precies deze verenigingen die qua gemiddelde spreiding van het ledenaantal volgen op de eerder genoemde kleinere verenigingen. Een andere opvallende constatering is dat het hier gaat om de grotere voetbalverenigingen qua ledenaantal, en ook allemaal met een jeugdopleiding.

Na deze groep volgen bijna uitsluitend de echt kleine verenigingen. Voorwaarts, VSC, Nieuw Utrecht, Faja Lobi KDS en Odysseus zijn de uitzonderingen hierop. Dit zijn de enige vijf verenigingen van de onderste 17 met een ledental boven de 200, terwijl DWSV de enige vereniging in de bovenste helft is met minder dan 200 leden.

Samenvattend kan dus worden gesteld dat er wel degelijk een patroon waar te nemen is waarbij nabijheid een rol speelt. Het zijn diverse buurtclubs, midden in de wijk met een belangrijke rol voor de buurt (plus HMS) met de kleinste spreiding van hun leden. Vervolgens komt de grote groep grote verenigingen die dienend zijn voor een gehele wijk. Tenslotte zijn het de vele kleine clubjes die verspreid liggen over Utrecht (voornamelijk aan de rand van de stad, en in bijna alle gevallen op een

complex met andere verenigingen). Deze verenigingen hebben een zeer ruim verzorgingsgebied, maar hoe is dat te verklaren?

7.1.2 Clubkenmerken

De kenmerken van de clubs spelen hierin een rol. Voetbalverenigingen hebben van oorsprong altijd een bepaalde groep mensen gediend. De ene vereniging was voor de rijkelui, de andere voor de arbeiders, een volgende vereniging voor een bepaalde groep allochtonen in de samenleving, of voor uitsluitend Christenen. Veel van deze verenigingen bestaan nog steeds, al is die zogenaamde “verzuiling” niet meer van toepassing. Toch valt op dat veel van die clubcultuur nog steeds geldt. Uit de interviews met de clubafgevaardigden bleek in vijf van de zes gevallen dat er toch een bepaalde groep lid wordt van de vereniging. Kampong en Hercules trekken wat hoger opgeleide mensen, Hoograven is populair onder de Marokkanen uit de buurt, ook bij EDO blijven slechts de mensen die houden van de gemoedelijke familiale sfeer van de club en Nieuw Utrecht is vooral populair onder Turken en bij spelers met van oorsprong een buitenlandse afkomst. Hoewel alle zes verenigingen open staan voor iedereen, lijkt UVV de enige vereniging waarbij menging echt merkbaar is. Kortom, clubcultuur speelt een wezenlijke rol.

Dat blijkt ook uit de analyse van het KNVB-bestand. Het zijn de verenigingen, met een bepaalde groep uit de samenleving als doelgroep, waar nog steeds de levensbeschouwelijke overtuiging of culturele achtergrond zichtbaar is met een grotere spreiding van hun leden. En ook bij de analyse van de enquêtes bleek een van de weinige duidelijke verschillen dat voor sommige groepen het geloof (of de levensbeschouwelijke achtergrond) belangrijk was om voor een bepaalde club te kiezen. De vele kleine verenigingen met een ruime spreiding hebben van oorsprong een bepaalde achtergrond. Hoewel er wordt aangenomen dat deze achtergrond niet meer naar buiten toe wordt uitgedragen, lijkt het erop alsof bepaalde groepen mensen nog steeds worden aangetrokken tot deze verenigingen. Anders is de -vanuit de theorie irrationeel genoemde - keuze om niet voor een vereniging in de nabijheid te kiezen niet te verklaren. Hoewel EDO de enige van deze kleine clubjes is waarbij enquêtes zijn afgenomen, en het aantal enquêtes eigenlijk niet toereikend is om gegronde uitspraken over te kunnen doen, is het wel opvallend dat factoren zoals “gehechtheid”, “mensen zoals ik bij de vereniging” en “betrokkenheid” vele malen hoger worden gewaardeerd dan “nabijheid” en “veiligheid”. Kortom, deze kleine verenigingen hebben zeker draagvlak en bestaansrecht. Hoewel het misschien niet de verwachting is vanuit de theorie, zijn voor vele mensen juist dit de verenigingen uit een hogere orde, waar men een grotere afstand voor wilt reizen.

Een rol is ook weggelegd voor omniverenigingen. Clubs met niet uitsluitend een voetbaltak maar waarbij er ook andere sporten aanwezig zijn op het complex (of andere faciliteiten zoals bijvoorbeeld een kinderopvang) blijken ook een groter verzorgingsgebied te hebben. Ook dit heeft te maken met de eigenheid van een club. Voor Kampong geldt dat bijvoorbeeld in grote mate. De clubkenmerken die niet van invloed blijken te zijn op de grootte van het verzorgingsgebied zijn de breedte van het voetbalaanbod, de reputatie van de buurt en de verandering van de levensloop (verhuizing en/of fusie).

7.1.3 Locatiekenmerken

Naast de clubkenmerken is er een belangrijke rol weggelegd voor de locatiekenmerken om te kiezen voor een bepaalde club, of in sommige gevallen ook om niet te kiezen voor een bepaalde club. Twee grote obstakels die waar te nemen zijn, zijn de A2-corridor en de Binnenstad. Het merendeel van de leden kiest voor een club aan dezelfde kant van de binnenstad of de A2. Blijkbaar worden deze twee plekken beschouwd als belemmering om door- of omheen te reizen. Er blijkt ook wel een logische verklaring voor te zijn. Bereikbaarheid en veiligheid worden namelijk als twee redelijk belangrijke factoren beschouwd om te kiezen voor een bepaalde club. Dat geldt in het bijzonder voor jeugdleden. Respectievelijk de Binnenstad en de A2-corridor worden blijkbaar beschouwd als barrières, moeilijk te nemen hindernissen. De A2-corridor, een gebied met veel bedrijven en natuurlijk een zeer brede snelweg, wordt zeker in de avonden als onveilig ervaren. Bij de binnenstad gaat het waarschijnlijk niet zozeer om onveiligheid maar meer om een matige bereikbaarheid. Veiligheid en bereikbaarheid spelen volgens de analyse van het KNVB-bestand ook een belangrijke rol in de ledenspreiding van de verenigingen. Het zijn dus behalve de kenmerken van de club zelf, ook de locatiekenmerken die mede bepalend zijn voor de verzorgingsgebieden van voetbalclubs. Zeker in de jongere leeftijdscategorieën spelen locatiekenmerken een voorname rol.

7.1.4 Persoonlijke motivatie

Vanuit het perspectief van jeugdleden zijn het voornamelijk praktische overwegingen die zorgen voor de verenigingskeuze. Nabijheid, en op iets latere leeftijd het zelfstandig kunnen reizen in een veilige omgeving met een goede bereikbaarheid is zeer belangrijk. Dit is ook de verklaring voor een gemiddelde reisafstand onder jeugdleden die veel korter is dan de reisafstand van seniorenleden. Omdat jeugdleden afhankelijk zijn van anderen (ouders) of slechts de beschikking hebben over ongemotoriseerd vervoer, is hun tijd-ruimte prisma kleiner. Daarom zijn de factoren nabijheid, bereikbaarheid en veiligheid van meer belang voor jeugdleden dan voor seniorenleden.

Behalve leeftijd, blijken andere persoons- en huishoudenskenmerken niet van invloed het belang van afstand. Voor de sekse is er niet getoetst en verschillen in huishoudensinkomens en opleidingsniveau bleken niet significant verschillend. Verschillen in etniciteit waren er wel. Allochtonen bleken de achtergrond van de vereniging significant belangrijker te vinden maar dit leidt niet daadwerkelijk tot een grotere afstand. Ook verhuizingen en het spelen op een gewenst niveau leiden niet tot een grotere afgelegde afstand onder de leden. Slechts de vervoerswijze speelt nog een rol. Leden die met de auto naar de club komen, vinden nabijheid minder belangrijk.

7.1.5 Slotconclusie

Concluderend kan worden gesteld dat voor jeugdleden praktische overwegingen (nabijheid, veiligheid, zelfstandig kunnen gaan, bereikbaarheid) van het grootste belang zijn. Voor de seniorenleden zijn het in mindere mate de praktische -, maar meer de sociale overwegingen die belangrijk zijn voor de clubkeuze. Het spelen met vrienden en/of mensen met een zelfde sociale achtergrond is belangrijker dan een club in de nabijheid. Andere huishoudens- en/of persoonskenmerken behalve de leeftijd, zijn niet van invloed op de afgelegde afstand.

7.2 Aanbevelingen betrokken actoren

Dit onderzoek is onder andere uitgevoerd om verenigingen inzicht te laten verkrijgen in hun verzorgingsgebied en ze kennis te verschaffen over de motivaties en belemmeringen die (potentiële) leden ervaren om te kiezen voor een bepaalde club. Voor de verenigingen met een jeugdafdeling is het daarom zaak om in overleg met de betrokken actoren (bijvoorbeeld de gemeente) te zorgen voor de voorwaarden die aansluiten bij de voorkeuren van de spelers.

7.2.1 Bereikbaarheid en veiligheid

Met name voor de jeugd spelen er voornamelijk praktische voorwaarden. Hieronder vallen bijvoorbeeld het belang van een goede bereikbaarheid en een veilige omgeving. Zeker voor Kampong, met een enorme jeugdafdeling en een magere voldoende voor de ervaren veiligheid onderweg van huis naar het complex, is hier nog winst te behalen. Een veilige omgeving is een voorwaarde om te sporten, daarom moet dit te allen tijde gemonitord worden. Hetzelfde geldt voor bereikbaarheid. Het park moet goed bereikbaar zijn, met name voor jeugdleden. In veel gevallen gaan veiligheid, bereikbaarheid en nabijheid hand in hand. Bij verenigingen met een jeugdafdeling moeten deze componenten goed op orde zijn. Voor de verenigingen, met name degene met een relatief laag cijfer voor de ervaren bereikbaarheid en veiligheid, kan er een vervolgonderzoek worden gestart naar de gekozen route van de leden. Welke fietsroutes worden er binnen een kilometer genomen door de leden en hoe sluiten deze routes aan op de thema's veiligheid en bereikbaarheid? Of met andere woorden: Welke barrières vormen een (potentiële) belemmering binnen een kilometer fietsafstand van de club?

7.2.2 Omniverenigingen

Een andere praktische component maar die met de clubkenmerken te maken heeft is het zijn van een omnivereniging. Met name voor ouders met meerdere kinderen en die verschillende sporten beoefenen kan dit uitmaken. Ouders hoeven immers minder te rijden. Verenigingen met meer dan een voetbalafdeling blijken een groter verzorgingsgebied te hebben. Eventuele fusies, of in ieder geval een sportpark gedeeld met andere sporten en/of faciliteiten zouden daarom overwogen kunnen worden. Daar moet dan natuurlijk wel ruimte en behoefte voor zijn. Een voorbeeld van een andere faciliteit waarmee een samenwerkingsverband mee kan worden aangegaan is een naschoolse opvang op de club. Een mogelijk vervolgonderzoek voor solitaire voetbalverenigingen kan zich richten op de vraag in hoeverre er binnen de vereniging behoefte is aan andere sporten en/of faciliteiten op het complex. Immers, een fusie met andere partijen kan ook weer leiden tot het verlies van de eigenheid van een vereniging die ook zeker van belang is.

7.2.3 Clubcultuur

Behalve de praktische componenten die met name voor de jeugdleden gelden, zoals een geschikte ligging en een goede, veilige ontsluiting naar de vereniging spelen er ook veel sociale componenten, die met name gelden voor de seniorenleden. Dit heeft te maken met de clubcultuur van een vereniging. In bijna geen van de gevallen blijkt de oorspronkelijke aard van de voetbalvereniging nog te worden uitgedragen naar buiten, maar in de praktijk is deze in veel van de gevallen nog wel werkzaam. Mensen kiezen voor een vereniging waar ze zich thuis voelen, waar ze kunnen voetballen met vrienden en andere mensen “zoals zij”. Het bewaken van een dergelijke clubcultuur is daarom niet verkeerd. Sommige verenigingen werken met quota, andere verenigingen met voorrangsregelingen en bij andere verenigingen houdt de eigen doelgroep zichzelf in stand op een natuurlijke wijze. Bij sommige verenigingen heeft er in de loop van jaren en decennia echter een omslag plaatsgevonden van die clubcultuur. Er zijn volksclubs veranderd in Marokkanenclubs. Andere volksclubs, en ook enkele etnische verenigingen, trekken op hun beurt weer groepen studenten aan. Hoewel uit dit onderzoek blijkt dat verenigingen met een bepaalde levensbeschouwelijke achtergrond zorgen voor een groter verzorgingsgebied, en dat leden graag voetballen met vrienden en met ‘mensen zoals zichzelf’, is er steeds vaker sprake van ‘ontzuiling’. De groep mensen waar de vereniging ooit voor is opgericht, is steeds minder vaak vanzelfsprekend nog steeds de belangrijkste doelgroep. Dit lijkt contrasterend aan de motivaties van de leden. Een mogelijk vervolgonderzoek kan zich daarom richten op de clubcultuur van elke specifieke vereniging. In hoeverre is er eigenlijk sprake van een heersende clubcultuur en voldoet deze aan de verwachtingen die bij de club horen? En speelt de clubcultuur onderhuids inderdaad nog steeds een belangrijke rol?

Ook de KNVB heeft interesse getoond in dit onderzoek in verband met samenwerkingsverbanden tussen verenigingen. Het is moeilijk om uit dit onderzoek af te leiden welke clubs wel en welke clubs niet tot samenwerking kunnen overgaan. Wel moet er worden gekeken naar de achtergrond van de clubs. Afhankelijk van de doelstelling van de samenwerking kan er gekozen worden voor een vereniging van juist een zelfde soort achtergrond, of juist een tegengestelde. Zeker als de samenwerking bedoeld is voor jeugdactiviteiten lijkt nabijheid ook een belangrijke rol te spelen. Met name barrières zoals de A2-corridor en de binnenstad moeten vermeden worden. Het is dus niet verstandig om clubs te kiezen die gelegen zijn aan twee verschillende zijdes van deze barrières.

7.3 Slotbeschouwing en discussie

Op het eerste gezicht lijken de uitkomsten van dit onderzoek zeer logisch. Jeugd kiest voor praktische overwegingen, terwijl de sociale overwegingen op een latere leeftijd steeds belangrijker worden. Dat is logisch omdat senioren meer mogelijkheden in hun tijd-ruimte prisma hebben. Het is misschien wel de meest in het oog springende, en ook de meest voor de hand liggende conclusie als er wordt gekeken naar de rol van de CPT in de sport.

Maar er zijn ook andere conclusies getrokken. Sommige van de hypothesen werden aangenomen maar ook veel van de geformuleerde hypothesen verworpen. Veel van de persoons- en huishoudenskenmerken waarbij significante verschillen verwacht waren, bleken namelijk geen rol te spelen in hun clubkeuze. In sommige gevallen was het ook helaas niet mogelijk om bepaalde conclusies te trekken vanwege een ongunstige steekproeftrekking. Sommige verenigingen hadden een te lage respons, en in andere gevallen bleek de responsgroep niet helemaal representatief voor de populatie. Hierdoor is over sommige resultaten niets met zekerheid te zeggen.

Echter, dankzij het KNVB-bestand kon voor deelvraag 2 antwoord worden gegeven op basis van de gehele populatie. Het bestand bestond namelijk uit alle in Utrecht spelende leden. Hier is dus geen sprake van een ongunstige steekproeftrekking. De uitkomsten zijn volledig betrouwbaar want alle spelende leden zijn hierin opgenomen. Er is dus met zekerheid te zeggen dat bepaalde componenten (ligging in een buitengebied, levensbeschouwelijkheid, een slechte bereikbaarheid en het zijn van een omnivereniging) van invloed zijn op de grootte van de verzorgingsgebieden. Ook geldt er dat de andere componenten (breedte van het voetbalaanbod, buurtreputatie, levensloopwijziging) niet van invloed zijn op de grootte van het verzorgingsgebied van een vereniging. Hoewel de analyse van het KNVB-bestand een stevigere basis vormt dan het enquêtebestand, heeft ook de analyse uit laatstgenoemde geleid tot conclusies waar verenigingen wat mee kunnen. Er is bijvoorbeeld naar boven gekomen welke factoren het meest van belang zijn bij de keuze van een vereniging. Vervolgonderzoeken, zoals ook al in de vorige paragraaf naar voren zijn gekomen, kunnen verenigingen nog verder een bepaalde richting op sturen.

Dit onderzoek is sterk gericht op de nabijheid van de sportparken. Nabijheid is gemeten op basis van afstand in vogelvlucht tussen woning en sportcomplex en niet op basis van de afstand over de weg. Nu bekend is dat bereikbaarheid en veiligheid ook zeer belangrijke componenten zijn, kan het vervolgonderzoek zich ook veel sterker richten op deze componenten. Verder moet het zich focussen op basis van afstand over de weg. Dit is mogelijk met andere GIS-programma's zoals 'Flowmaps'. Hierin kan ook worden gewerkt met verkeersstromen, zoals omschreven in de vorige paragraaf, om met GIS inzichtelijk te maken hoe de toegangsroutes van de leden eruit zien. Onderzocht dient te worden in hoeverre bereikbaarheid en veiligheid te verbeteren zijn. Deze componenten zullen niet uitgesloten mogen worden want ze worden als zeer belangrijk ervaren. Dit onderzoek vormt een goede basis om locatiekenmerken (ligging, bereikbaarheid, veiligheid) alsmede clubkenmerken ('clubcultuur', aanbod) verder te onderzoeken. Het zijn de belangrijkste factoren in de keuze voor sportdeelname.

Literatuurlijst

Adrichem Boogaert, R. van, M. Boschman, H. van der Burg, K. Dol, H. Engeldal, M. van Heusden, B. Icke, W. van Lier, E. Maas, B. van Steenis, E. Veltman, B. Vanmeilebroek, B-J. Walaardt Sacré, R. van Westerop & R. Zondag (1994), Voetballen onder de Dom. Universiteit Utrecht: Faculteit Ruimtelijke wetenschappen. Leeronderzoek.

Agarwal, P. (2007), Walter Christaller: Hierarchical Patterns of Urbanization. CSISS (Center for Spatially Integrated Social Science). [online] <http://www.csiss.org/classics/content/67>. [geciteerd op 27 maart 2012]

Bauder, H. (2001), 'You're good with your hands, why don't you become an auto mechanic': neighborhood context, institutions and career development. International Journal of Urban and regional research 25, pp. 593-608

Beenackers, M.A., C.B.M. Kamphuis, A. Burdorf, J.P. Mackenbach & F.J. van Lenthe (2011), Sports participation, perceived neighborhood safety, and individual cognitions: how do they interact? International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity 8:76.

Böventer, E. von (1969), Walter Christaller's central places and peripheral areas: The central place theory in retrospect. Journal of regional science Vol. 9 (1) pp. 117-124.

Breedveld, K. & S. Mulleneers (2011), Geen tijd: smoes of realiteit? In: Elling, A. & F. Kemper (red.) (2011), 'Het kost veel tijd en je wordt er moe van'. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Bryman, A. (2008), Social Research Methods. Oxford: University Press. Derde druk

Clark, W.A.V. & M. Cadwalder (1973), Residential preferences: An alternative view of intraurban space. Environment and Planning 5 (6), pp.693-703.

Curtin, K.M. & R.L. Church (2007), Optimal dispersion and central places. Journal of. Geographic Systems 9 (2), pp. 167-187.

Daniels, M.J. (2007), Central Place Theory and Sport Tourism Impacts. Annals of Tourism Research 34 (2), pp. 332-347.

Donald, N.C. Mc, (2008) – Children's mode choice for the school trip: the role of distance and school location in walking to school. Transportation 35, pp. 23-35.

Dool, R. van den, A. Elling & R. Hoekman (2009), SportersMonitor 2008, Een beschrijving van actuele sportissues. 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Elling, A. & F. Kemper (2011) Inleiding. In: Elling, A. & F. Kemper (red.) (2011), 'Het kost veel tijd en je wordt er moe van'. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Encyclo (2012), [online] <http://www.encyclo.nl/begrip/drempelwaarde> [geciteerd op: 28 maart 2012]

Friskus, J.G. & G. Zandsteeg (1977), Bereikbaarheid en centraliteit. Stedebouw en volkshuisvesting September, pp. 403-413

Gemeente Utrecht (2012), WistUdata. [online] <http://utrecht.buurtmonitor.nl/>

Gemeente Utrecht (2012b), Overvecht-Noordelijke stadsrand. [online] http://ro-online.robeheer.nl/0344/F301E555-FA5E-424B-85ED-688F1A75E4D0/t_NL.IMRO.0344.BPOVERVECHTNSR-0301_3.2.html [geciteerd op: 29-2-12]

Gemeente Utrecht (2012c), Stedelijk: Krachtwijken. [online] <http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=267506> [geciteerd op: 18 juni 2012]

Golledge, R.G. & R.J. Stimson (1997), Spatial behavior: a geographic perspective. Chapter 8: Activities in Time and Space, pp.267-308. New York: The Guilford press.

Hägerstrand, T. (1970), What about people in regional science. Papers of the Regional science Association, 24, pp.7-21.

Hart, H. 't. H., H. Boeije & J. Hox (2009), Onderzoeksmethoden. Den Haag: Boom lemma uitgevers. Achtste druk.

Hoekman, R. & D. de Jong (2011), Sport een stap te ver? In: Elling, A. & F. Kemper (red.) (2011), 'Het kost veel tijd en je wordt er moe van'. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Hoekman, R. & A. Tiessen-Raaphorst (2011), Sporten in de stad. Ontwikkelingen in de stedelijke sportdeelname. In: Van den Heuvel, M., R. Hoekman & H. van der Poel (red) (2011), Sport in de stad: Over de maatschappelijke, ruimtelijke en economische rol van sport in de stedelijke context. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Hoekman, R., m.m.v. M. Diepeveen, H. van Rossum & C. de Vries (2011), Sport dicht(er)bij? In: Van den Heuvel, M., R. Hoekman & H. van der Poel (red) (2011), Sport in de stad: Over de maatschappelijke, ruimtelijke en economische rol van sport in de stedelijke context. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Hortulanus, R.P. (1995), Stadsbuurten – bewoners en beheerders in buurten met uiteenlopende reputaties. Den Haag: VUGA.

Huigen, P.P.P. (1986), Binnen of buiten bereik?: een sociaal geografisch onderzoek in Zuid-West Friesland. Utrecht: Universiteit Utrecht, Nederlandse, Geografische Studies 7.

Jacobs, J. (1974), The Death and Life of Great American Cities. New York: Random House

Katholieke Universiteit Leuven (2012), Het beoordelen van de bereikbaarheid van locaties (Powerpoint Presentatie). [online] <http://www.mech.kuleuven.be/cib/verkeer/dwn/TIROL4.ppt> [geciteerd op: 28-3-2012]

Macintyre, S., A. Ellaway, & S. Cummins (2002), Place effects on health: how can we conceptualise, operationalise and measure them? Social Science Media 55, pp. 125-139.

Permentier, M., M. Van Ham & G. Bolt (2007), Behavioural responses to neighbourhood reputations. Journal of Housing and the Built Environment 22 (2), pp. 199-213.

Permentier, M., M. Van Ham & G. Bolt (2008), Same neighborhood... different views. A confrontation of internal and external neighbourhood reputations. Housing studies 23 (6), pp. 833-855.

Pumin, D. (2004), Spatial Themes: Central places theory. Hypergéó. [online] http://www.hypergeo.eu/article.php3?id_article=188# [geciteerd op: 27 maart 2012].

Stedelijk Beheer Amsterdam (1994), De locatie van sportparken: onderzoek naar de invloed van de locatie van sportparken op sportparticipatie en recreatief medegebruik. Amsterdam.

Tobler, W. (1993), Tree presentations on geographical analysis and modeling. Santa Barbara: National Center for Geographic Information and analysis.

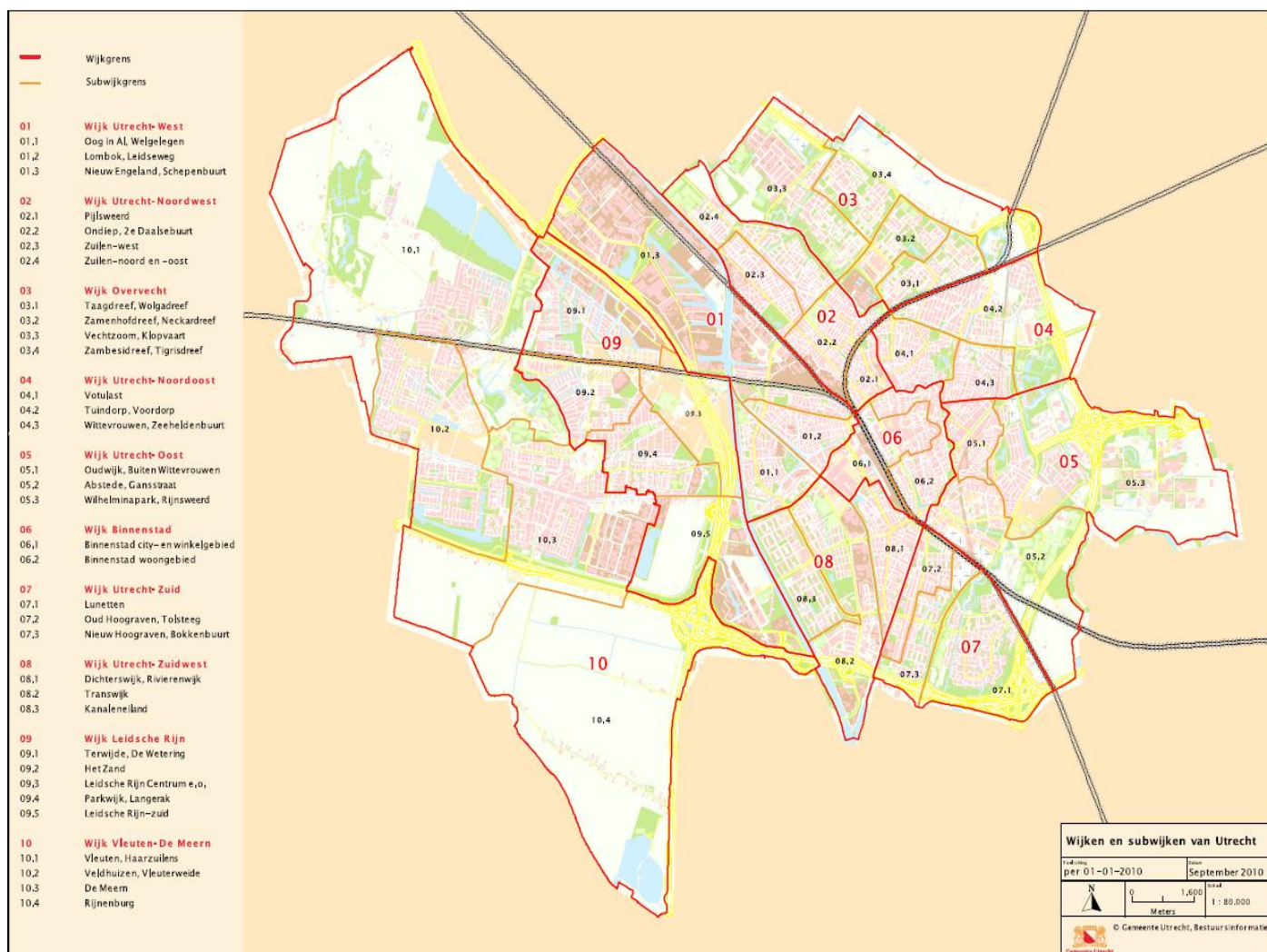
Verweel, P. (2011), Voetbal als spiegel van de stad. In: Van den Heuvel, M., R. Hoekman & H. van der Poel (red) (2011), Sport in de stad: Over de maatschappelijke, ruimtelijke en economische rol van sport in de stedelijke context. Nieuwegein: Arko Sports Media.

VROM (2007), Actieplan Krachtwijken. Van aandachtswijk naar krachtwijk. Den Haag: Ministerie van VROM.

Westerbeek, H., A. Smith, P. Turner, P. Emery, C. Green, L. van Leeuwen & B. Rubingh (2005), Management van sportaccommodaties en –evenementen. Nieuwegein: Arko Sports Media.

BIJLAGEN:

Bijlage 1: Wijken en subwijken gemeente Utrecht



Bijlage 2: Wijken en Buurten gemeente Utrecht



Bijlage 3: Plankaart Rijnvliet

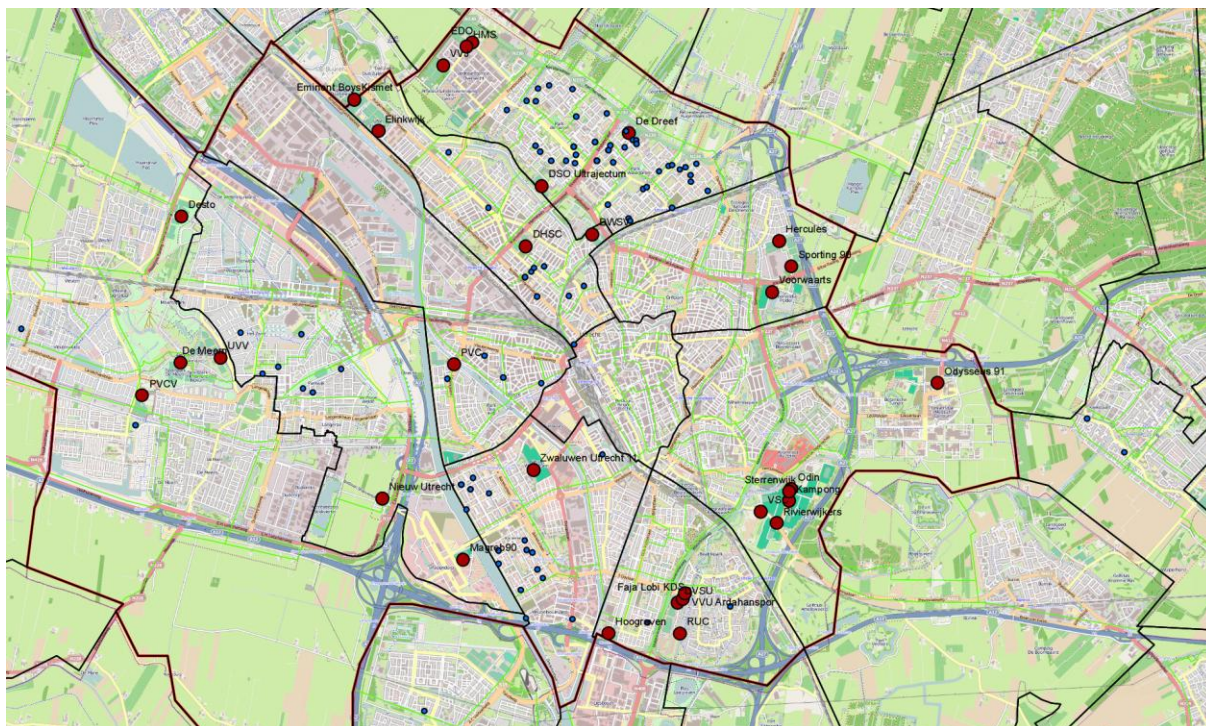


2012.04.17 plankaart Rijnvliet

Schaal 1:4000

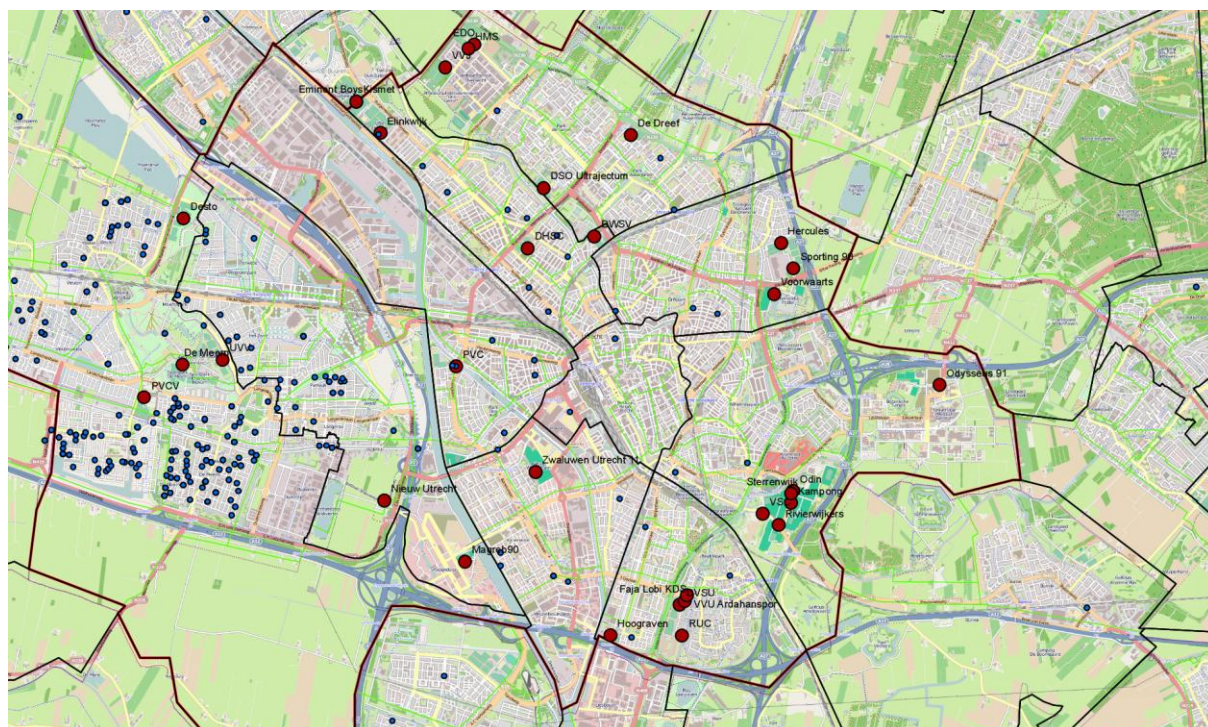


Bijlage 4: Verzorgingsgebied De Dreef



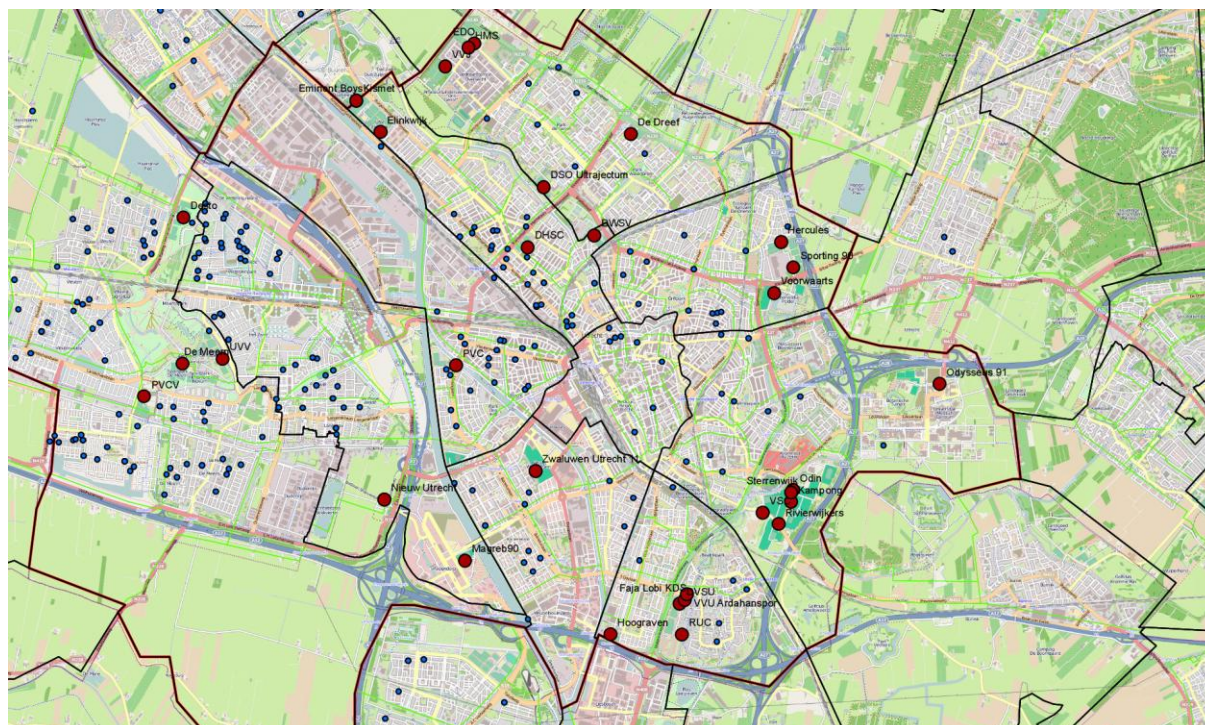
Meeste van de De Dreef leden komen uit Overvecht. In Ondiep en Kanaleneiland zijn ook nog leden woonachtig. Maar eigenlijk kan De Dreef het best als een buurtclub omschreven worden.

Bijlage 5: Verzorgingsgebied De Meern



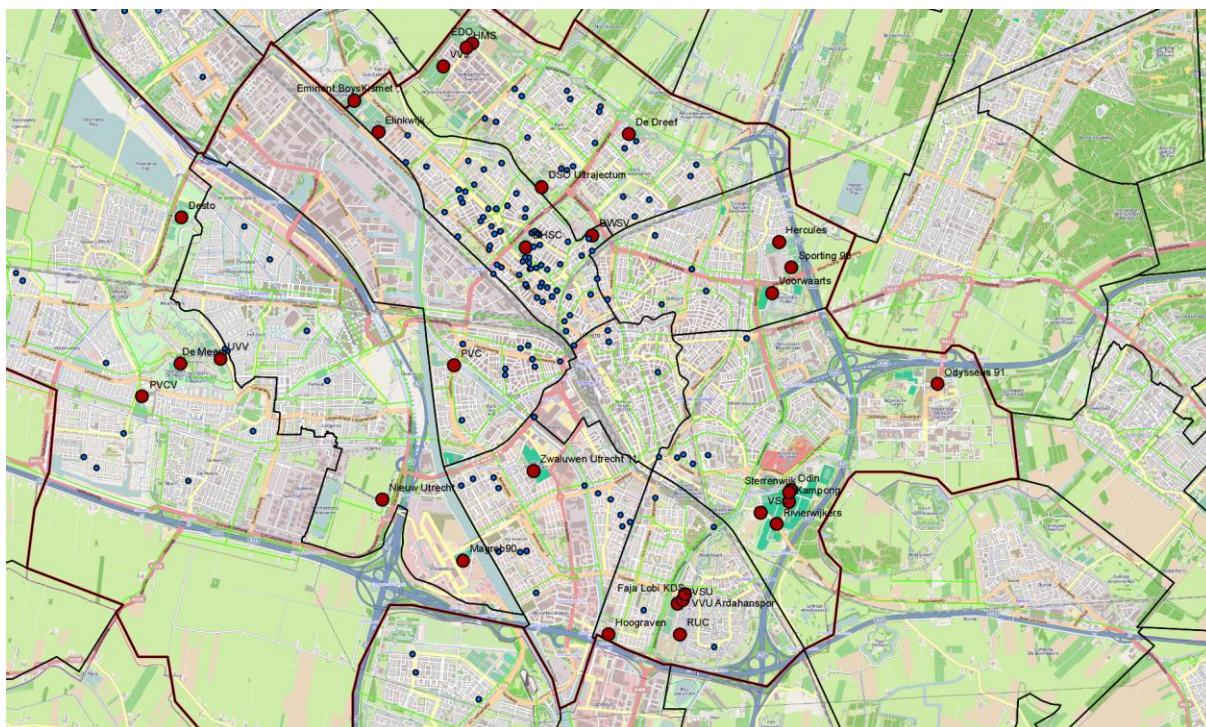
Meeste van de De Meern leden komen uit de oude kern van De Meern zelf. Ook andere buurten in Vleuten-De Meern en in mindere mate Leidsche Rijn zijn ruim vertegenwoordigd. Daar houdt het verzorgingsgebied op. Aan de andere kant van de A2 wonen weinig De Meern leden.

Bijlage 6:Verzorgingsgebied DESTO



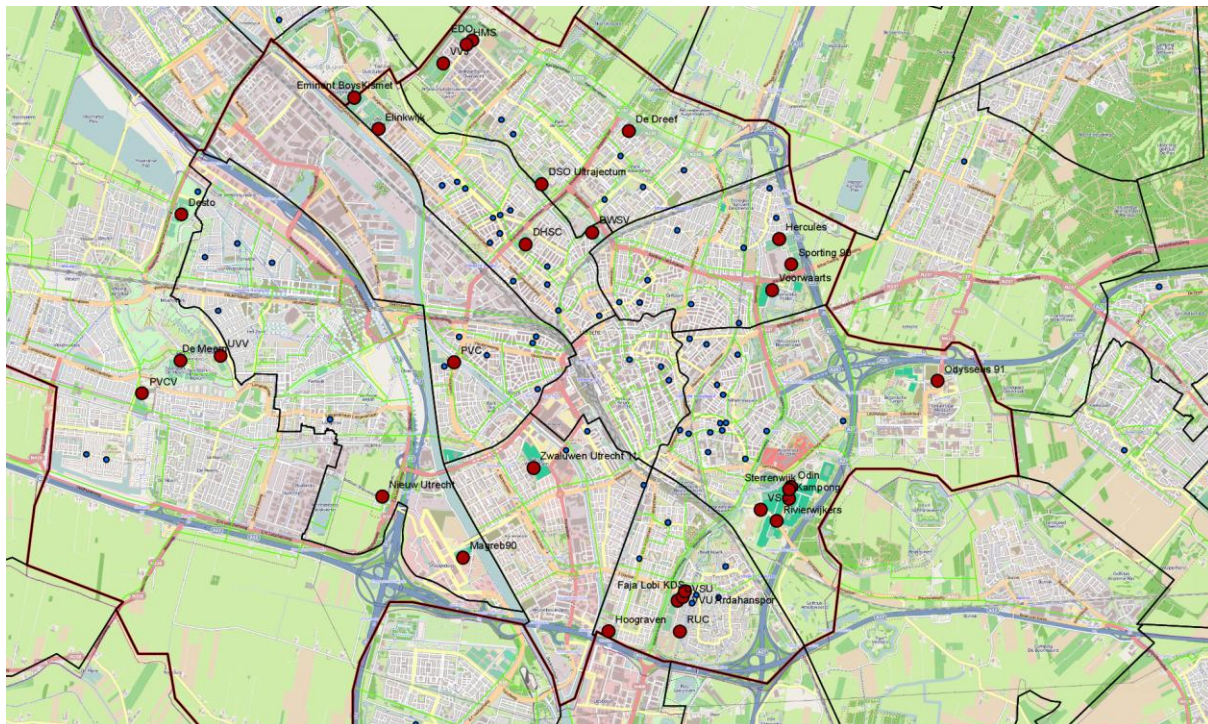
Desto heeft een zeer ruim verzorgingsgebied. De meeste van de leden komen uit de naastgelegen buurt Terwijde. Ook de andere buurten van Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern zijn duidelijk vertegenwoordigd bij Desto. Ook strekt het verzorgingsgebied zich ver over de A2 heen naar de overige wijken in geheel Utrecht (met name West en noordwest).

Bijlage 7: Verzorgingsgebied DHSC



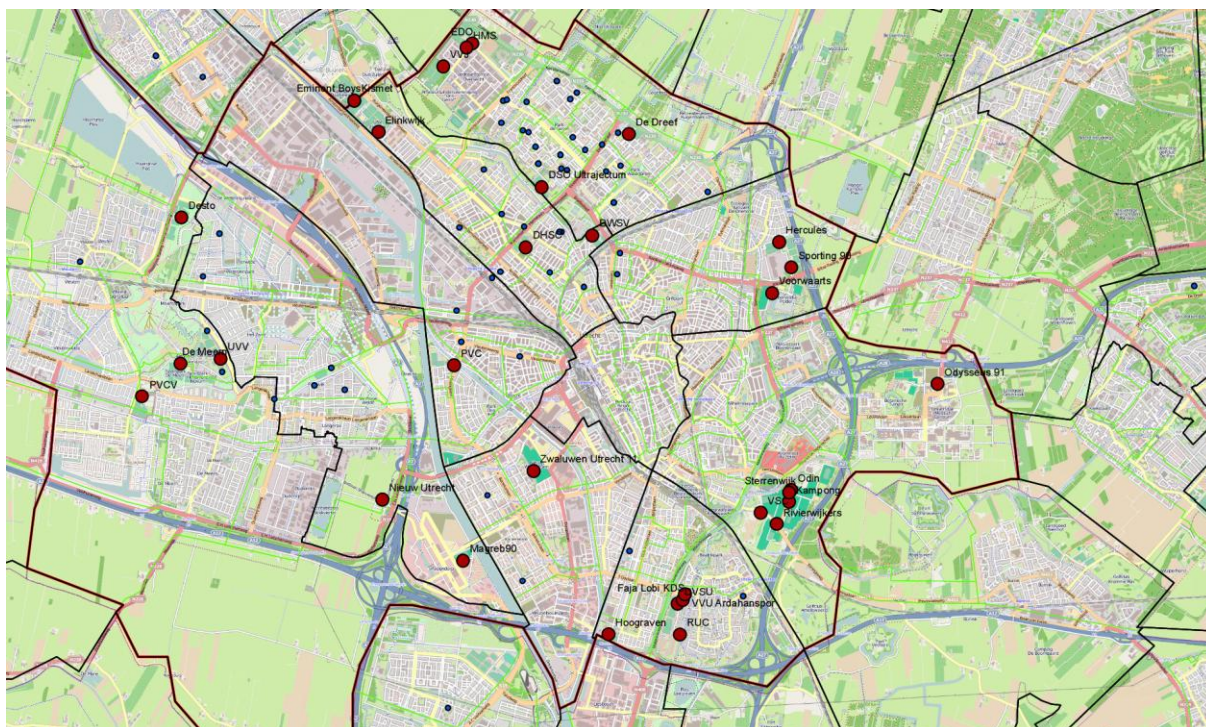
DHSC heeft duidelijk een buurtfunctie. De meeste van de leden komen uit de buurt (Ondiep) of de andere buurten in de wijk Noordwest. Andere leden zijn verspreid over de stad.

Bijlage 8: Verzorgingsgebied Domstad Majella



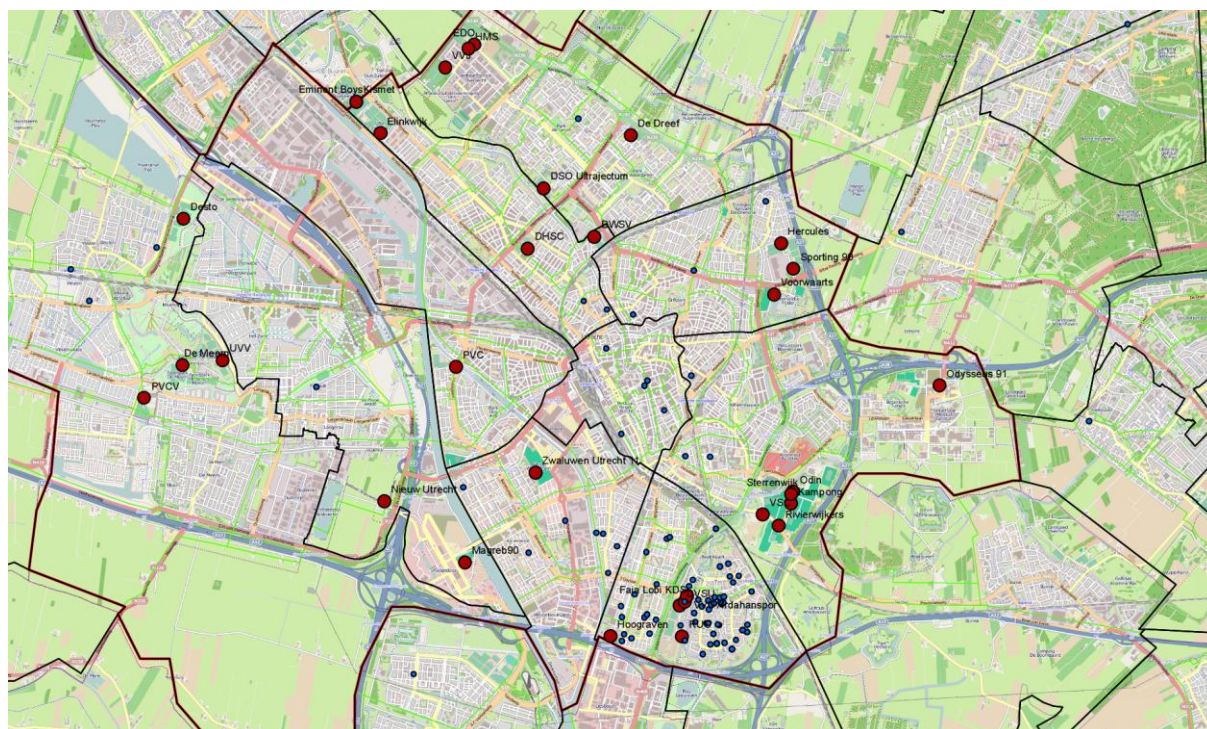
De meeste leden van Domstad Majella komen uit het noordoostelijk deel van Utrecht met de spoorlijn als grens van het verzorgingsgebied.

Bijlage 9: Verzorgingsgebied DSO/Ultrajectum



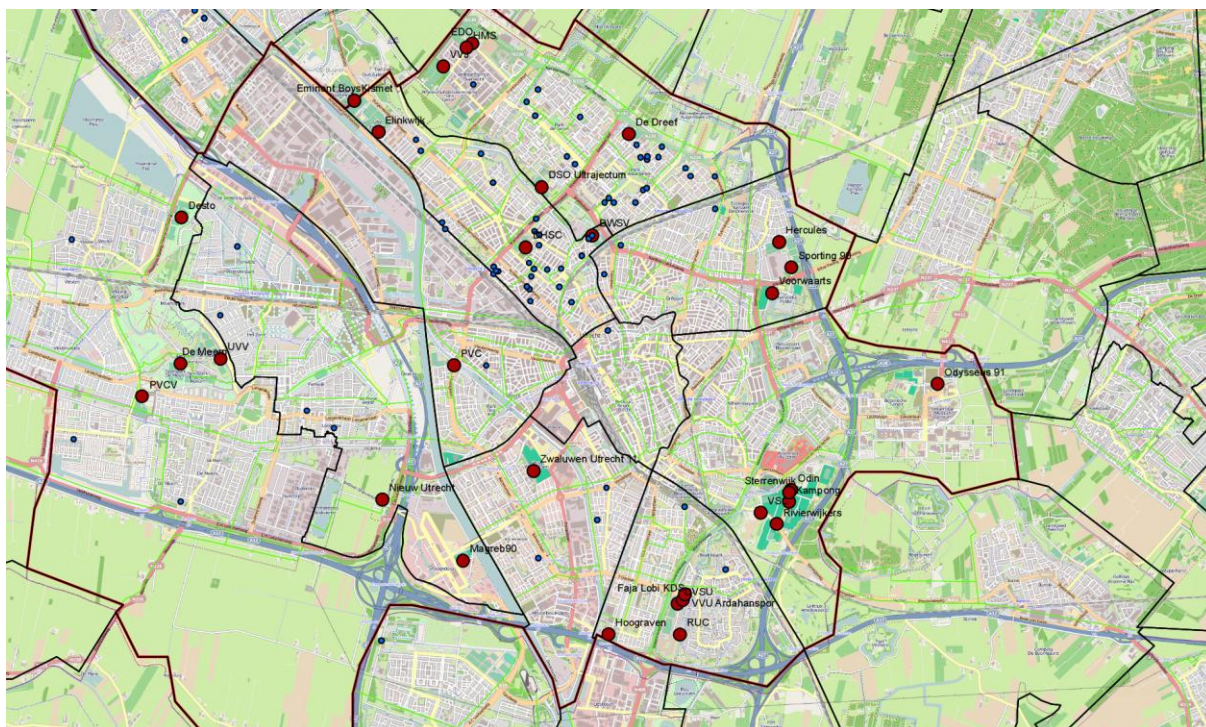
Het grootste gedeelte van alle DSO Ultrajectum leden komt uit Overvecht. Er is echter ook nog een gedeelte dat uit een andere wijk komt. Geheel oostelijk Utrecht als de Binnenstad is bij deze club niet vertegenwoordigd.

Bijlage 10: Verzorgingsgebied DVSU



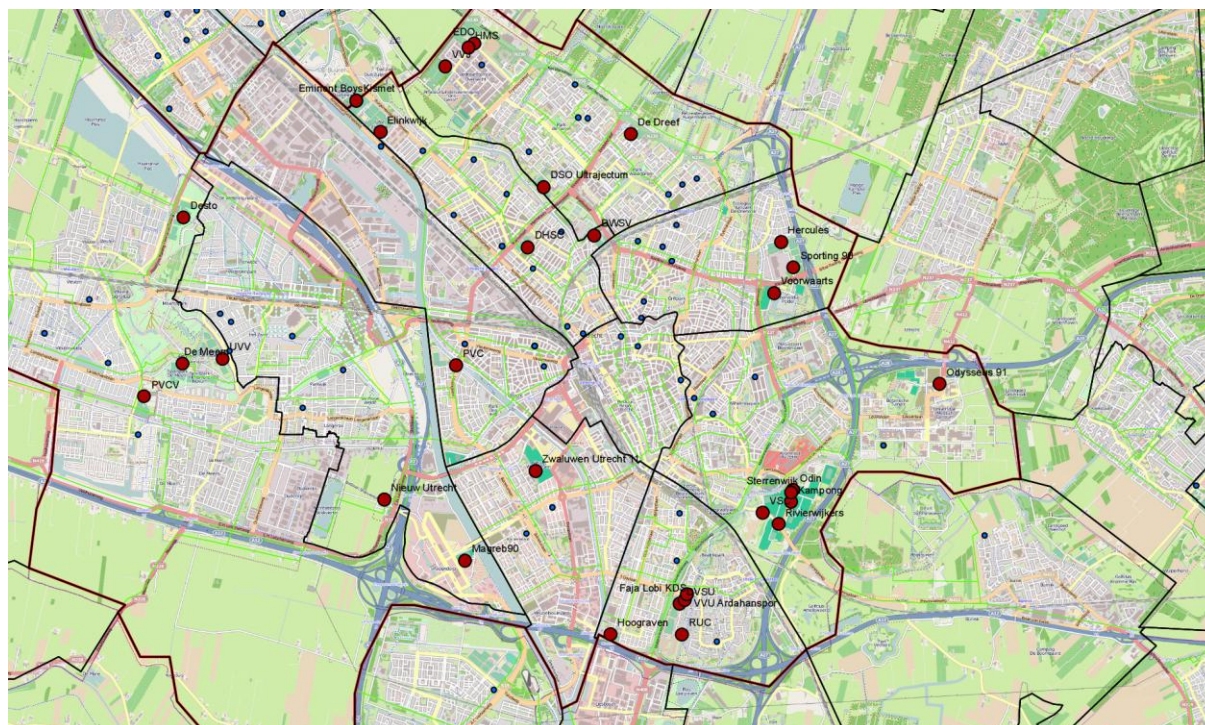
DVSU is duidelijk de buurtclub van Lunetten. Ook uit enkele andere buurten in de wijk Zuid trekken mensen naar DVSU. Er zijn echter maar heel weinig andere buurten vertegenwoordigd bij DVSU.

Bijlage 11: Verzorgingsgebied DWSV



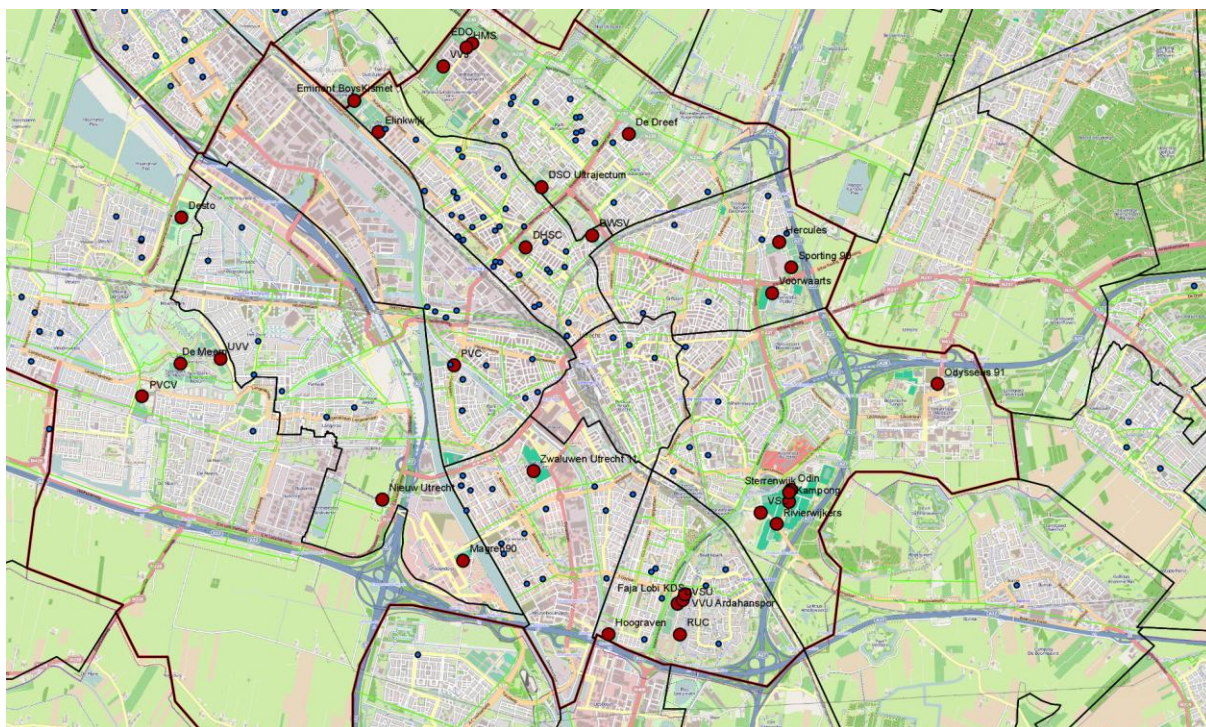
DWSV heeft een nauw verzorgingsgebied. Meeste leden komen uit de nabije omgeving (zuidelijk Noordwest en zuidelijk Overvecht). Een enkeling komt elders vandaan.

Bijlage 12: Verzorgingsgebied EDO



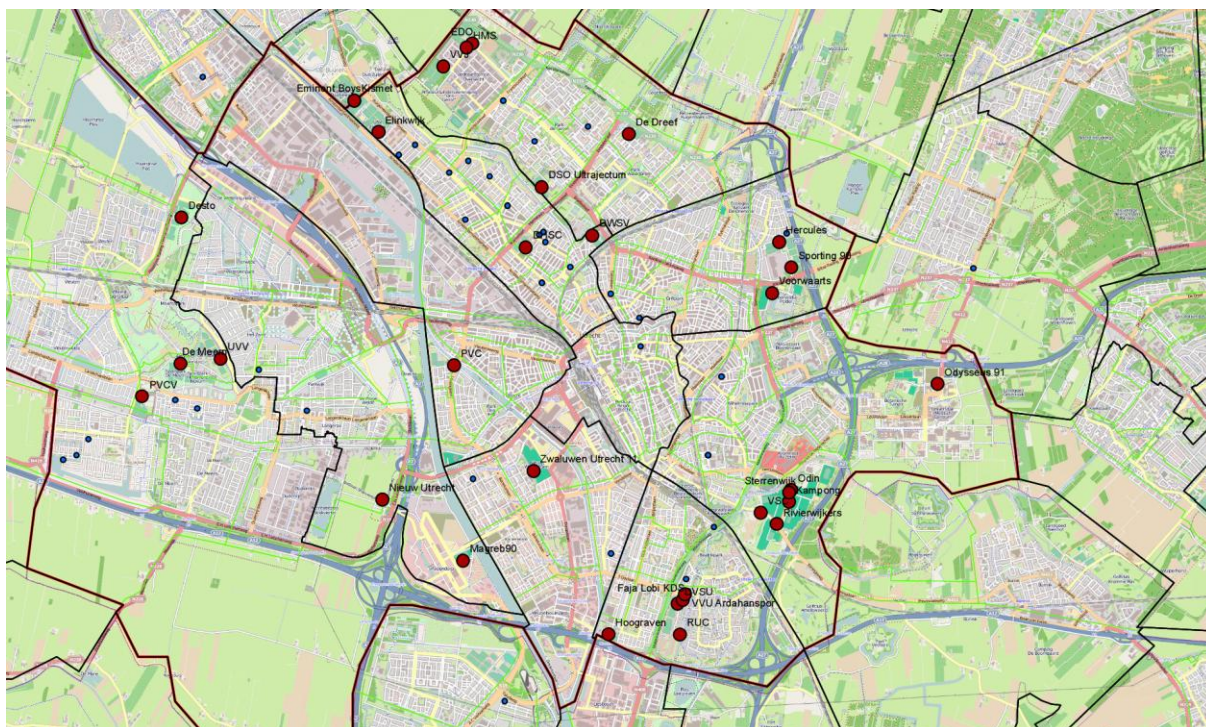
De ledenspreiding van EDO is enorm. Er is duidelijk geen buurtfunctie. Leden komen overal vandaan.

Bijlage 13: Verzorgingsgebied Elinkwijk



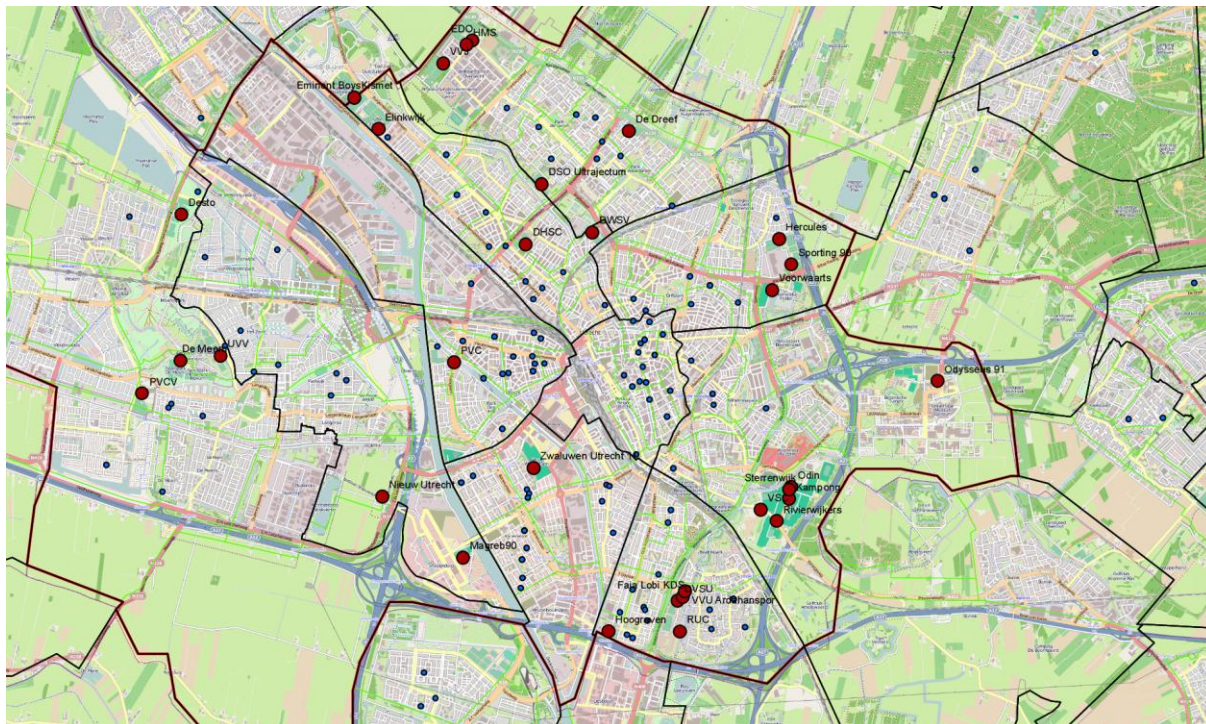
Voor Elinkwijk geldt dat de meeste leden uit dezelfde wijk komen hoewel ook veel andere wijken vertegenwoordigd zijn. De Binnenstad lijkt als barrière te fungeren aangezien er uit oostelijk Utrecht amper leden komen. Een redelijk groot aantal lijkt ook uit Maarssen te komen.

Bijlage 14: Verzorgingsgebied Eminent Boys



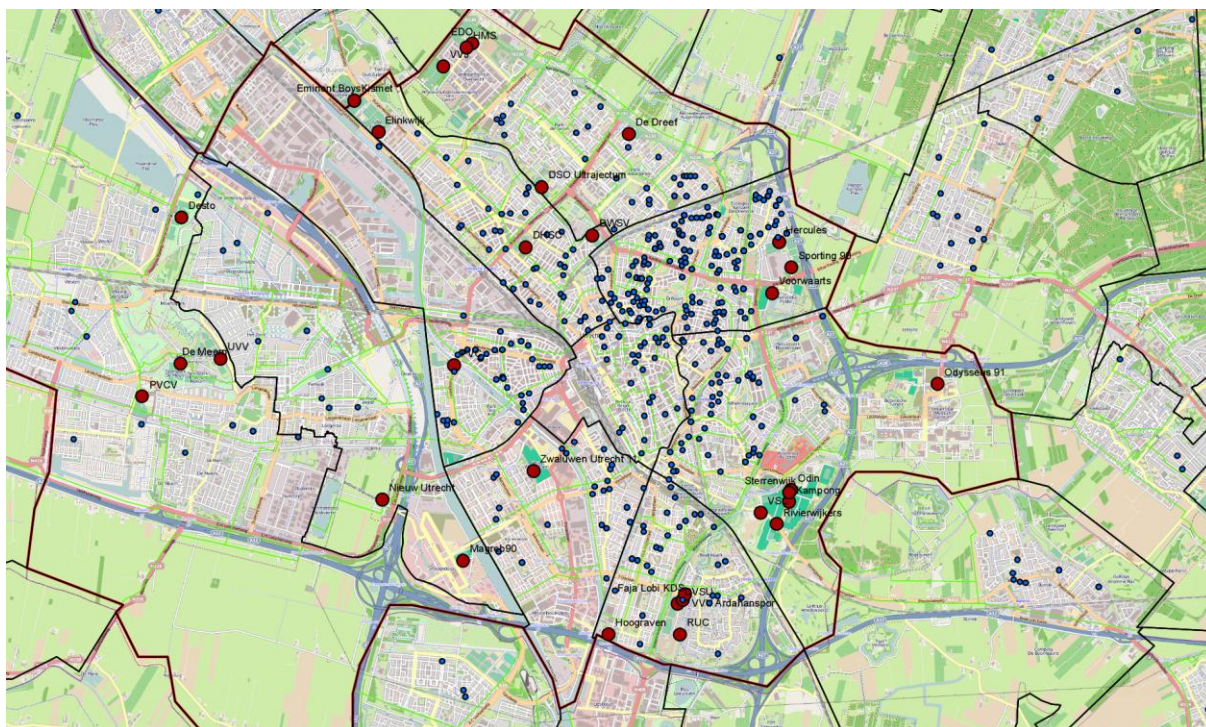
Eminent Boys is een zeer kleine club met leden die verspreid wonen door de gehele stad, al is de wijk Noordwest (waar de club ook speelt) de meest voorkomende wijk.

Bijlage 15: Verzorgingsgebied Faja Lobi KDS



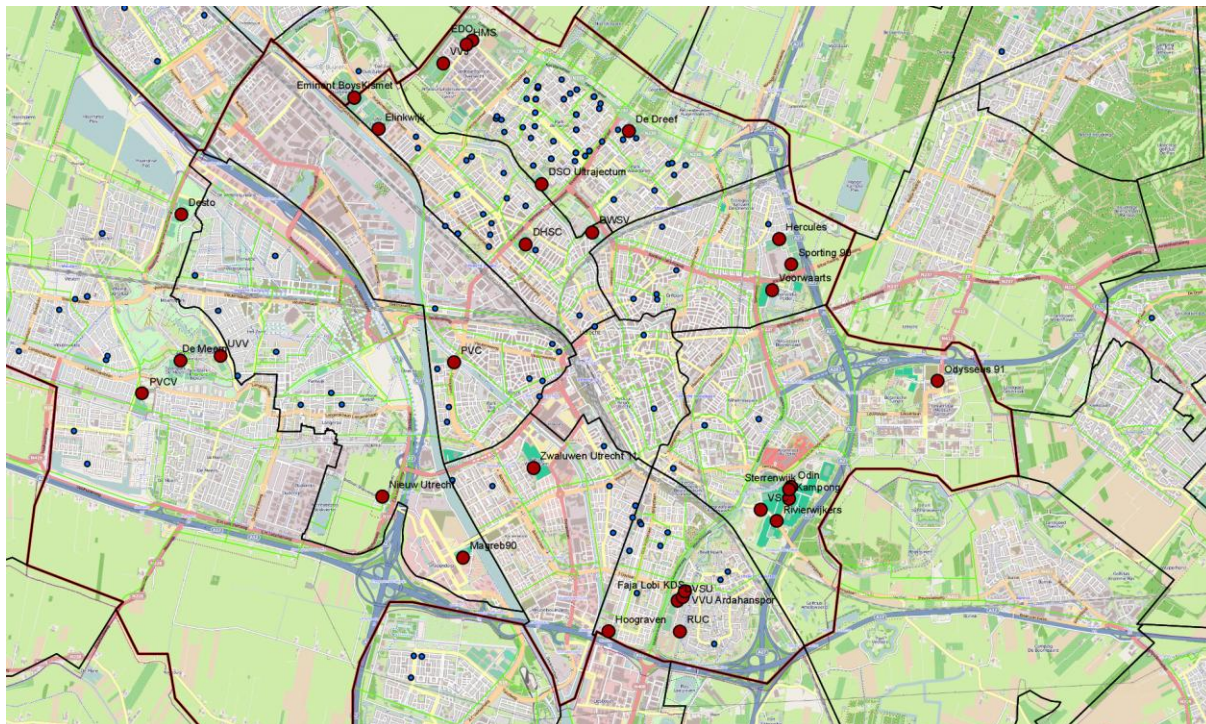
Faja Lobi haalt haar leden voornamelijk uit de Binnenstad en Lombok. Andere wijken zijn ongeveer evenredig verdeeld. De spreiding van de leden is dus redelijk groot.

Bijlage 16: Verzorgingsgebied Hercules



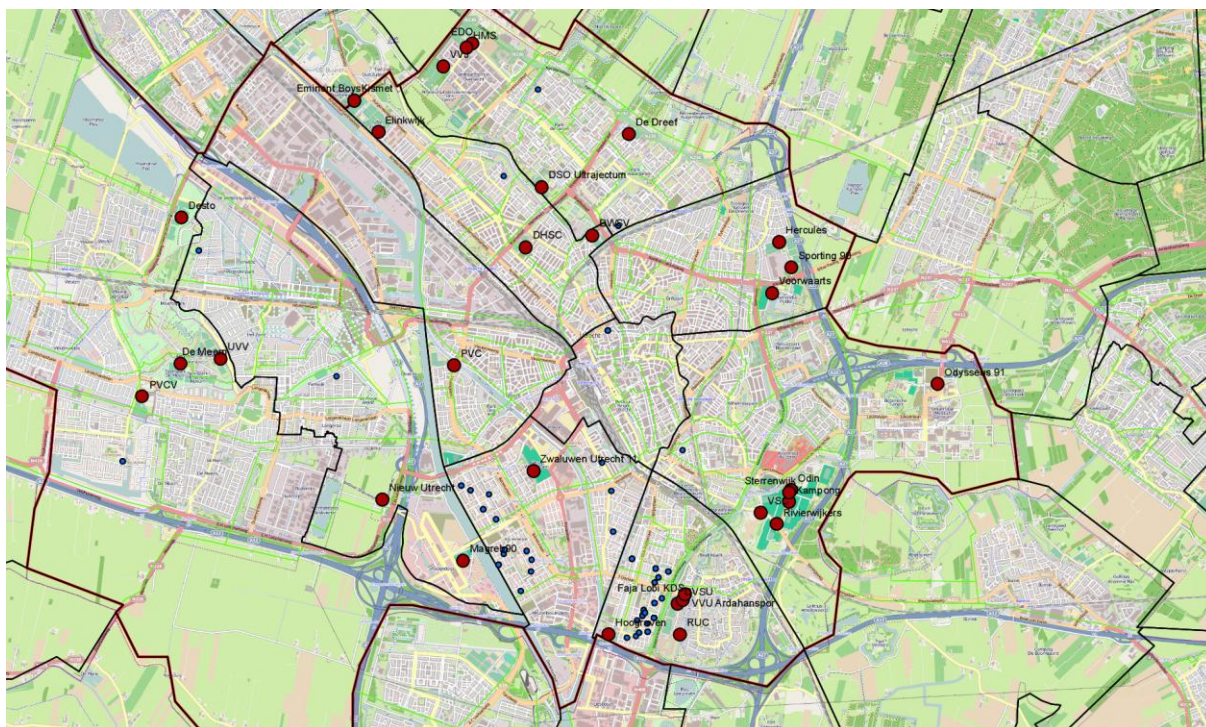
Hercules is een grote vereniging met voornamelijk leden uit geheel noordoostelijk Utrecht tot en met de binnenstad. Noordelijk Overvecht, Zuidwest en de beide wijken aan de andere kant van de A2 zijn duidelijk minder vertegenwoordigd.

Bijlage 17: Verzorgingsgebied HMS



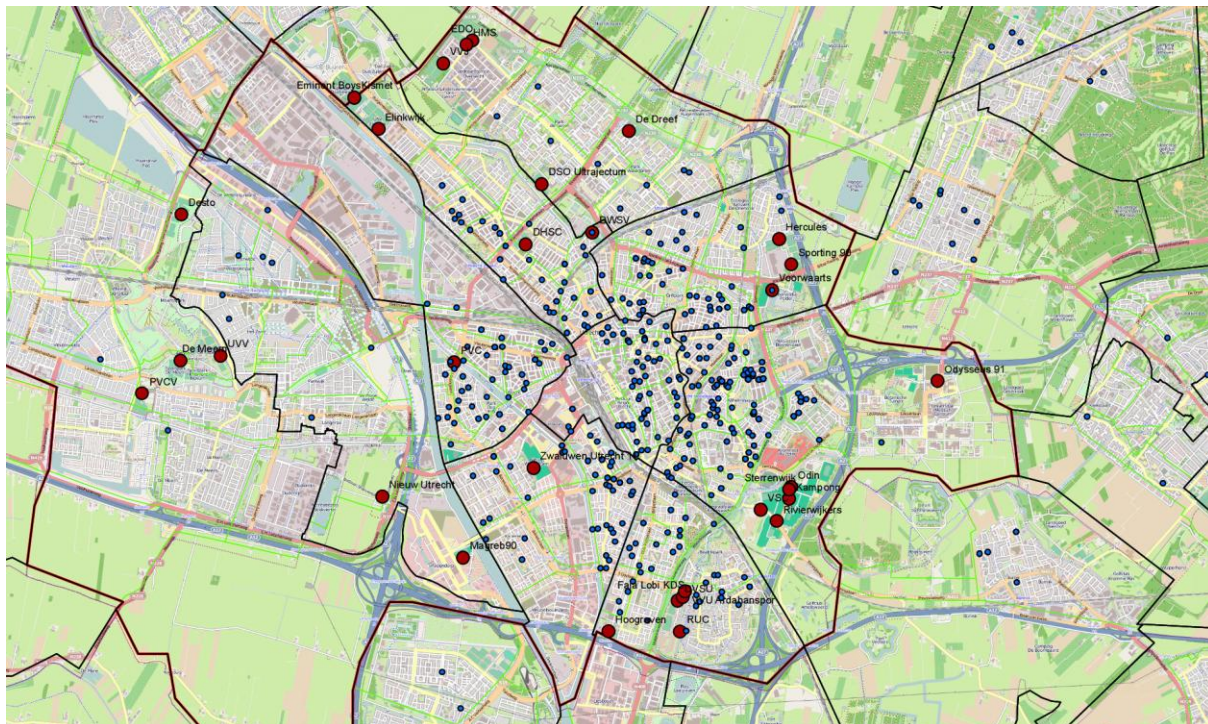
HMS trekt voornamelijk leden uit noordelijk Overvecht. Er is echter ook zichtbaar dat veel van de andere leden verspreid wonen over geheel Utrecht.

Bijlage 18: Verzorgingsgebied Hoograven



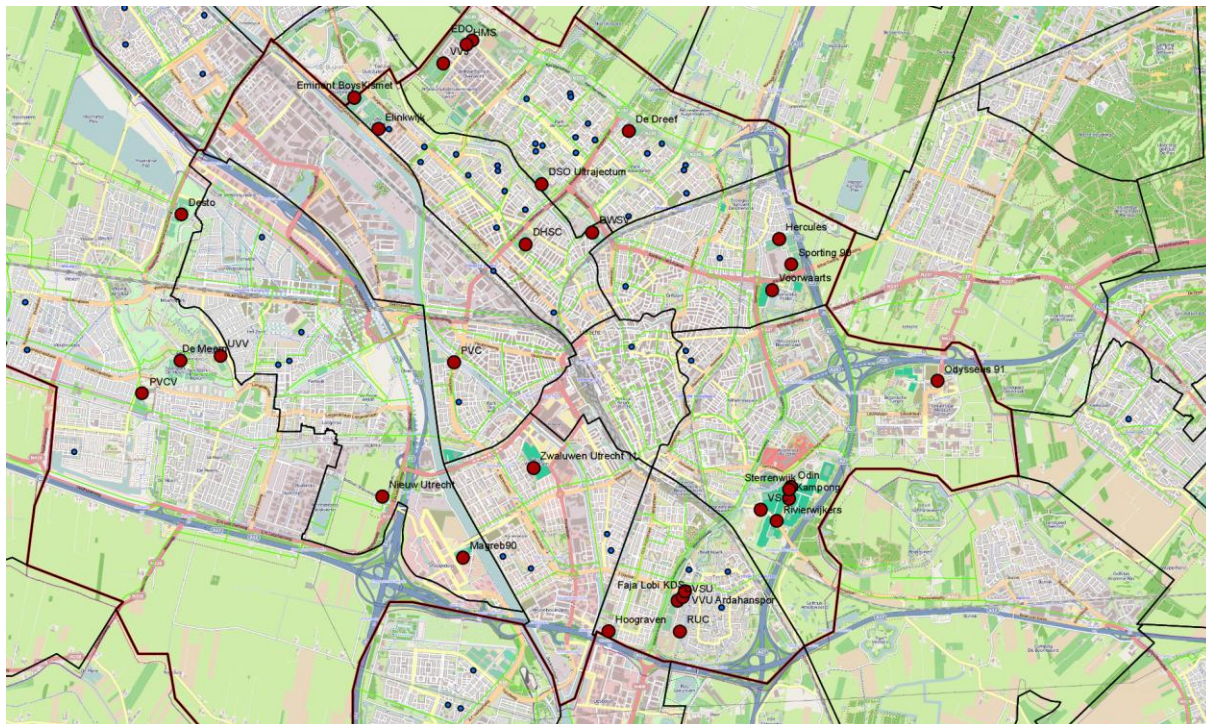
Hoograven is duidelijk een buurtclub met leden uit Hoograven en enkele uit Kanaleneiland. Overige wijken zijn sporadisch tot niet vertegenwoordigd.

Bijlage 19: Verzorgingsgebied Kampong



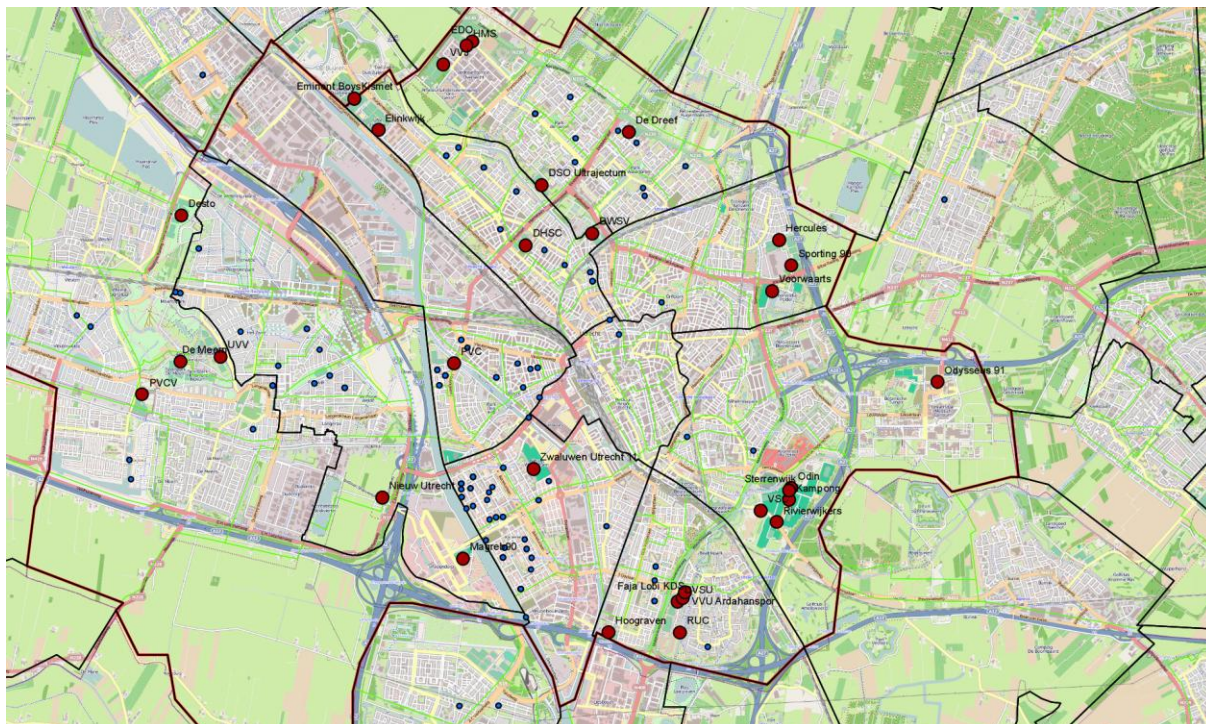
Het is duidelijk zichtbaar dat Kampong een grote club is met enorm veel leden verspreid over geheel Utrecht. Met name uit geheel oostelijk Utrecht en de Binnenstad plus de buurten om de Binnenstad heen, komen Kampong-leden. Overvecht en de wijken aan de andere kant van de A2 zijn nauwelijks vertegenwoordigd.

Bijlage 20: Verzorgingsgebied Kismet



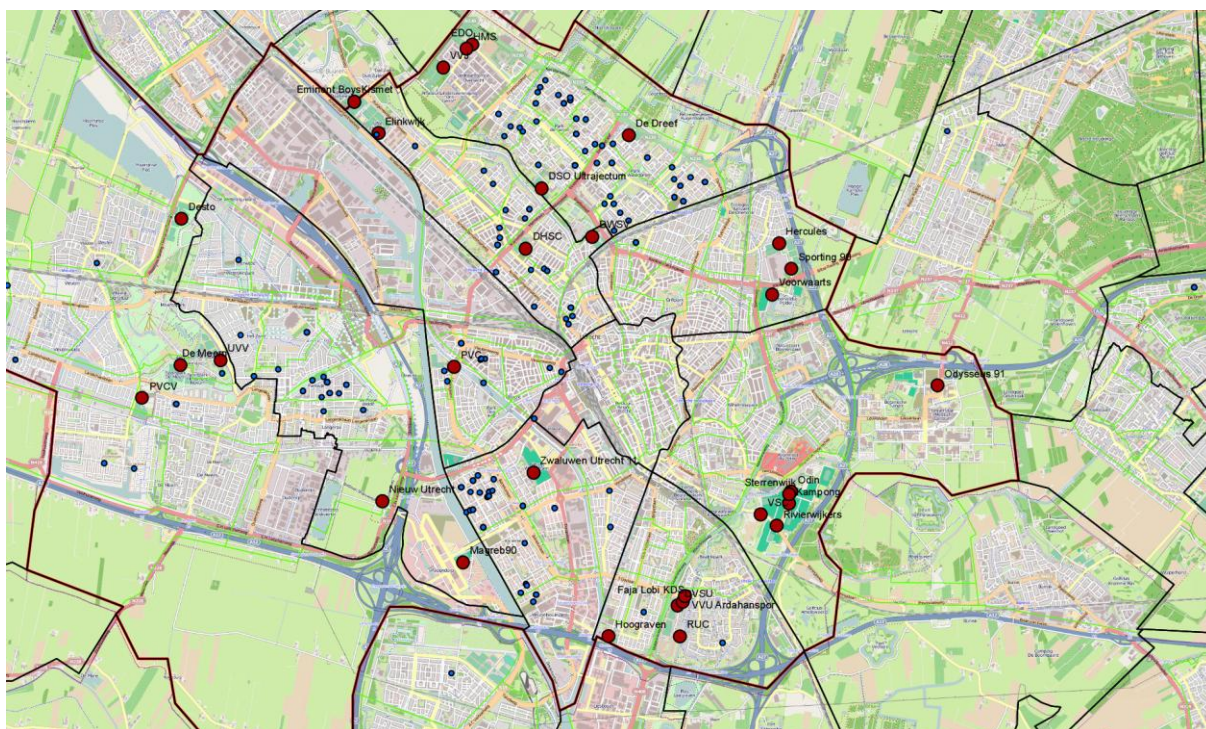
De meeste van de Kismet-leden komen uit de buurt (Overvecht en Noordwest) al zijn er ook relatief veel leden die elders vandaan komen (verspreid over geheel Utrecht).

Bijlage 21: Verzorgingsgebied Magreb '90



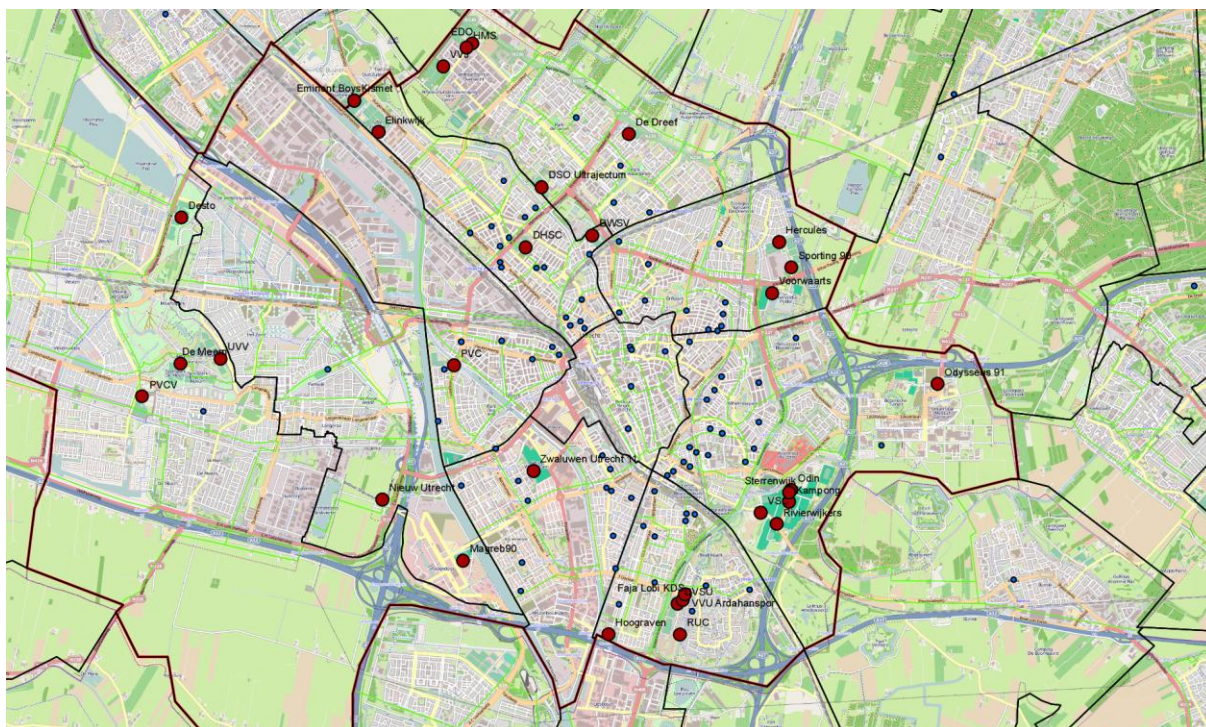
Het westen van Zuidwest (Kanaleneiland) is het grootste afzetgebied van Magreb. Overige leden komen uit de overige wijken en buurten van Utrecht als is geheel oostelijk Utrecht slecht vertegenwoordigd.

Bijlage 22: Verzorgingsgebied Nieuw Utrecht



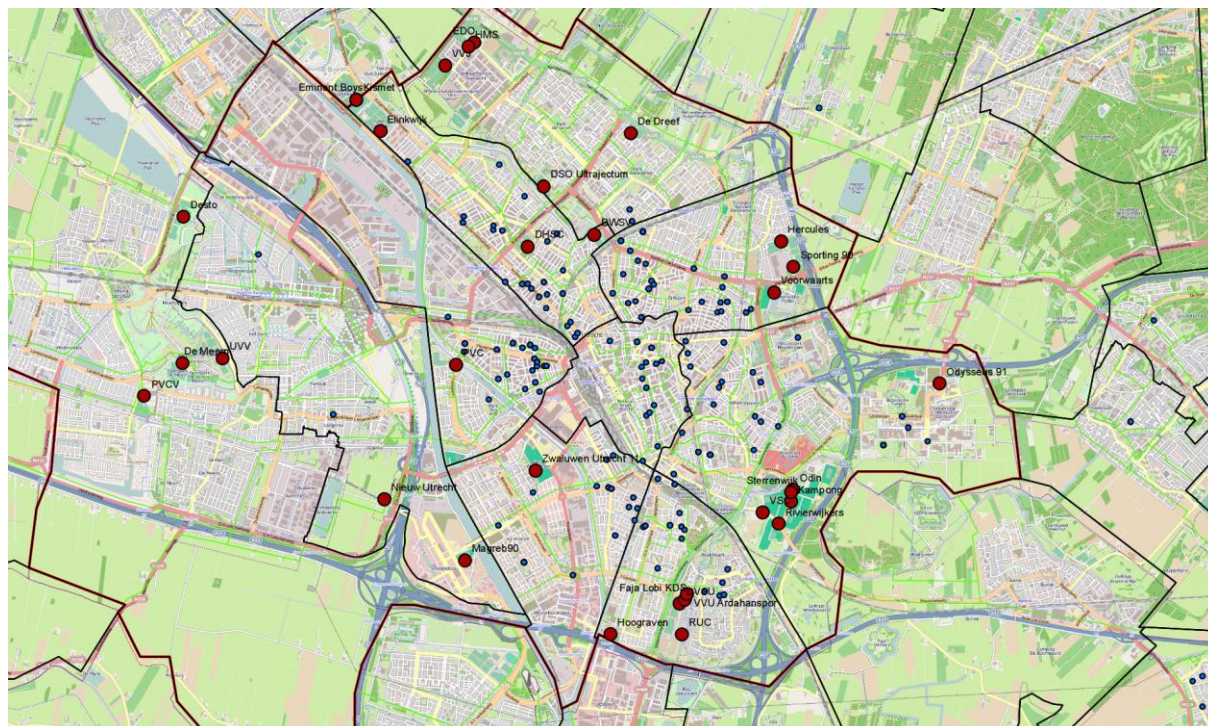
Er zijn drie regio's waar Nieuw Utrecht haar leden voornamelijk vandaan haalt: De nabij gelegen wijken Leidsche Rijn en Zuidwest (met name Kanaleneiland Noord). Ook uit Overvecht en in mindere mate Noordwest komen veel van de Nieuw Utrecht leden.

Bijlage 23: Verzorgingsgebied Odin



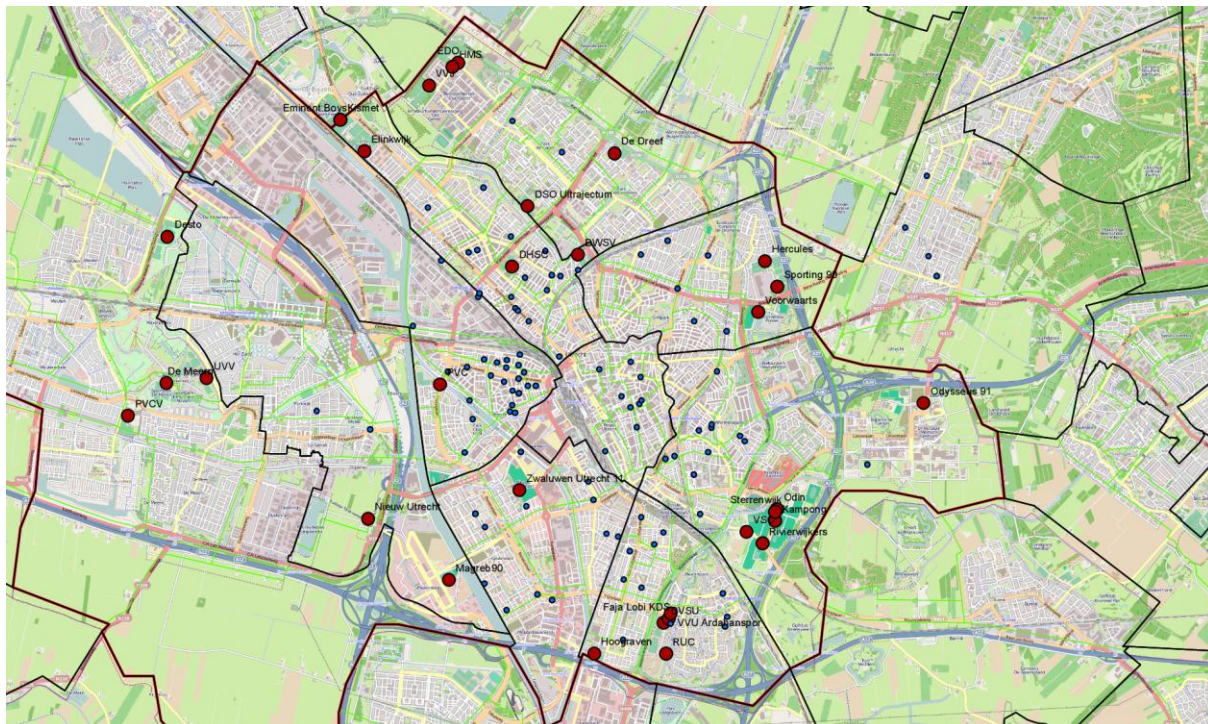
De Vereniging heeft een zeer verspreid karakter. Overvecht, Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern zijn ondervertegenwoordigd.

Bijlage 24: Verzorgingsgebied Odysseus



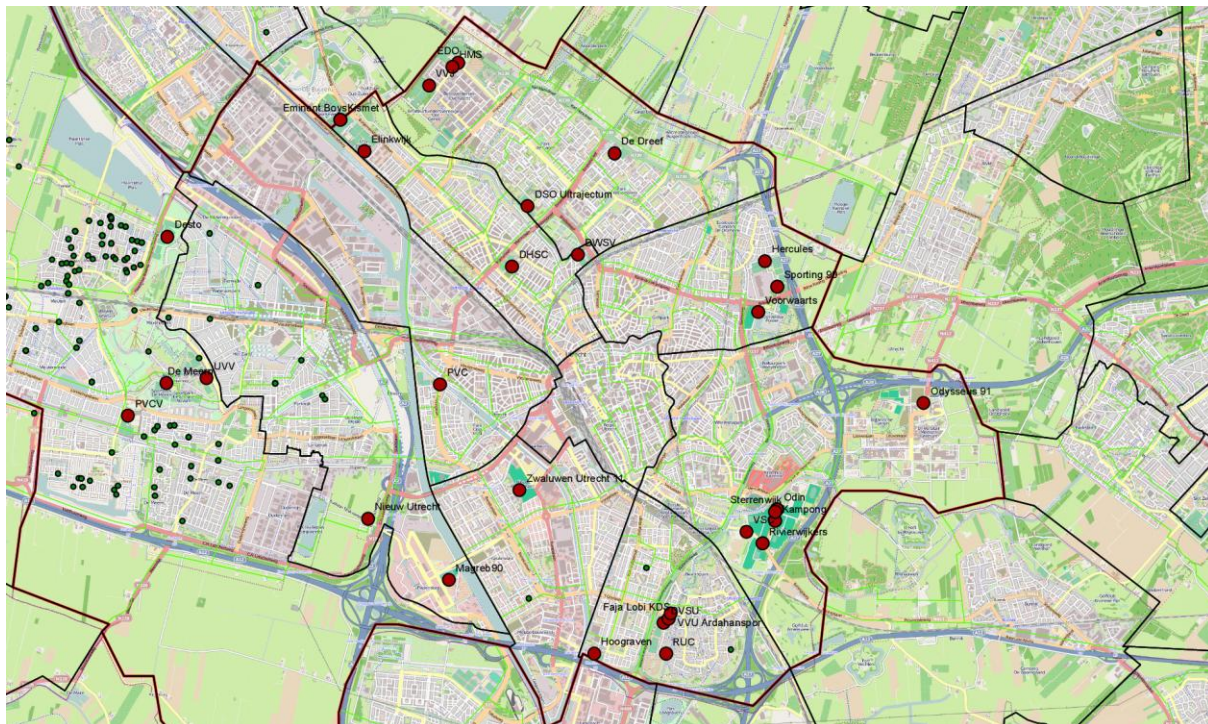
Leden van Odysseus komen vanuit heel Utrecht. Bepaalde wijken en buurten zijn echter zeer ondervertegenwoordigd (Overvecht, Vleuten-De Meern, Leidsche Rijn, Oog in Al, Tuindorp en Voordorp).

Bijlage 25: Verzorgingsgebied PVC



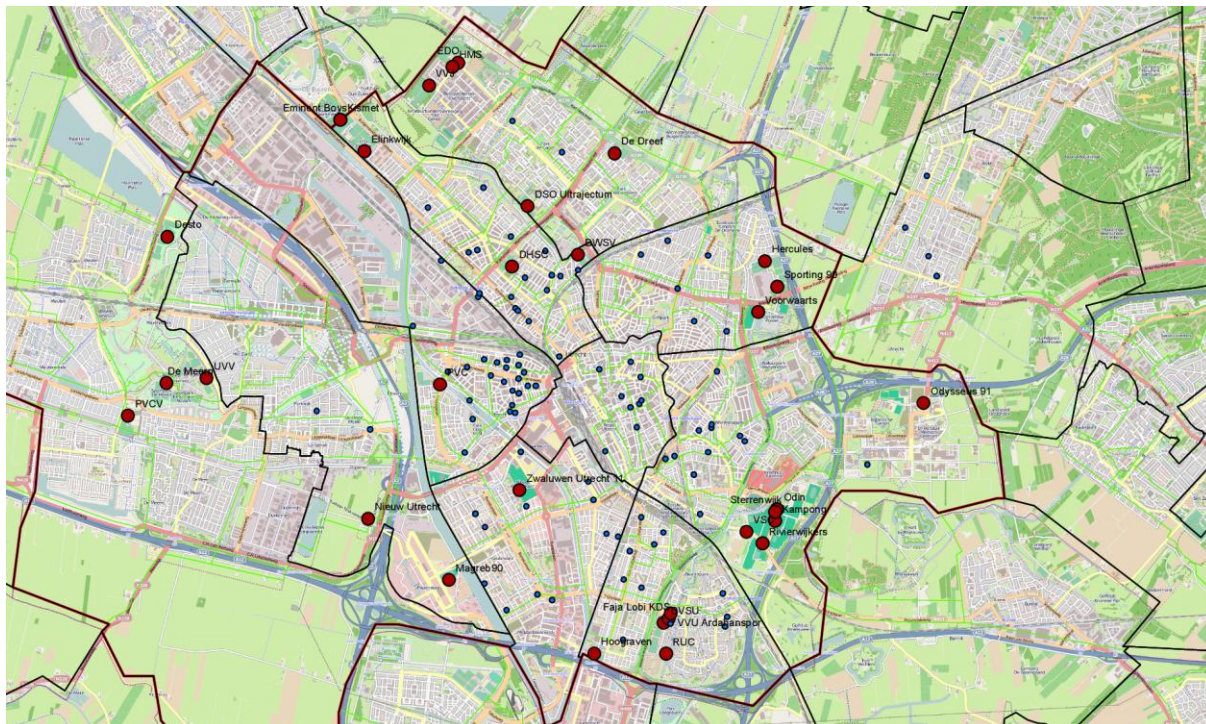
De club trekt voornamelijk leden uit de eigen wijk, en dan met name uit Lombok. Ook Noordwest en de Binnenstad zijn redelijk vertegenwoordigd. Vanaf de andere kant van de A2 komen er amper leden.

Bijlage 26: Verzorgingsgebied PVCV



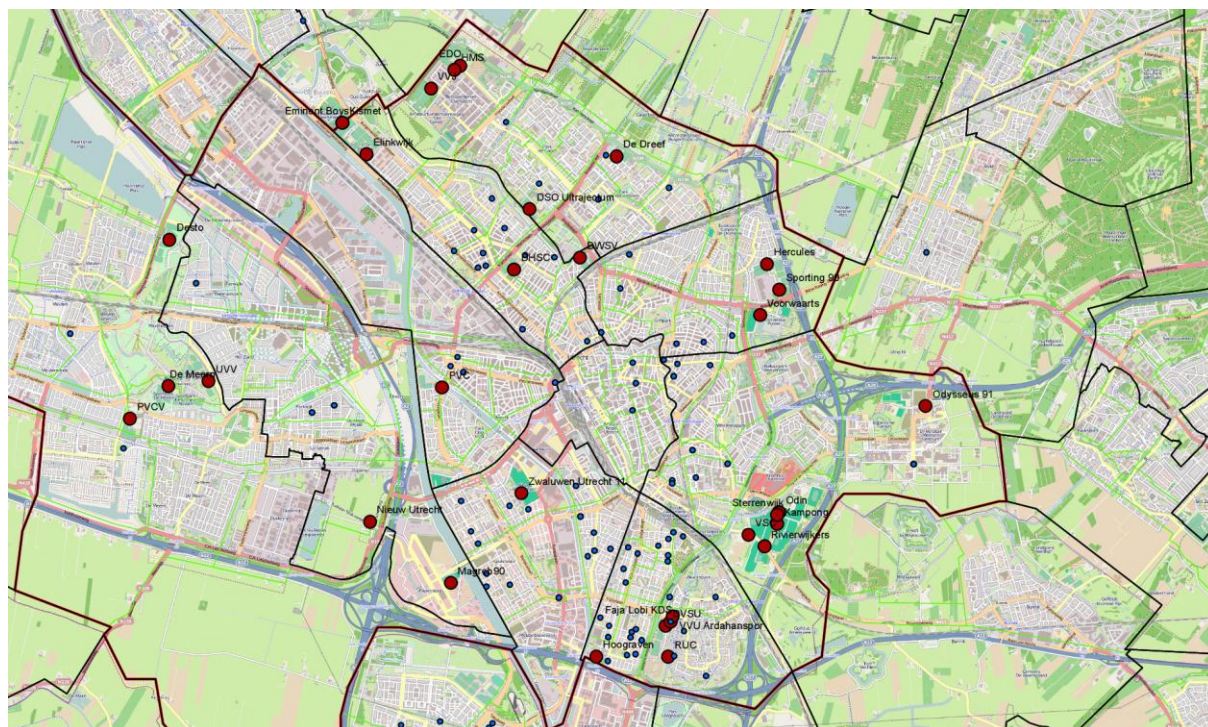
Deze club trekt voornamelijk mensen uit het oude gedeelte van Vleuten. Echter, ook veel mensen uit de nieuwbouwwijken van Vleuten-De Meern hebben de weg naar PVCV gevonden. Opvallend is dat Leidsche Rijners nauwelijks kiezen voor PVCV. PVCV is duidelijk een buurtclub want uit de rest van Utrecht komen zeer weinig leden bij de club voetballen.

Bijlage 27: verzorgingsgebied Rivierwijkers



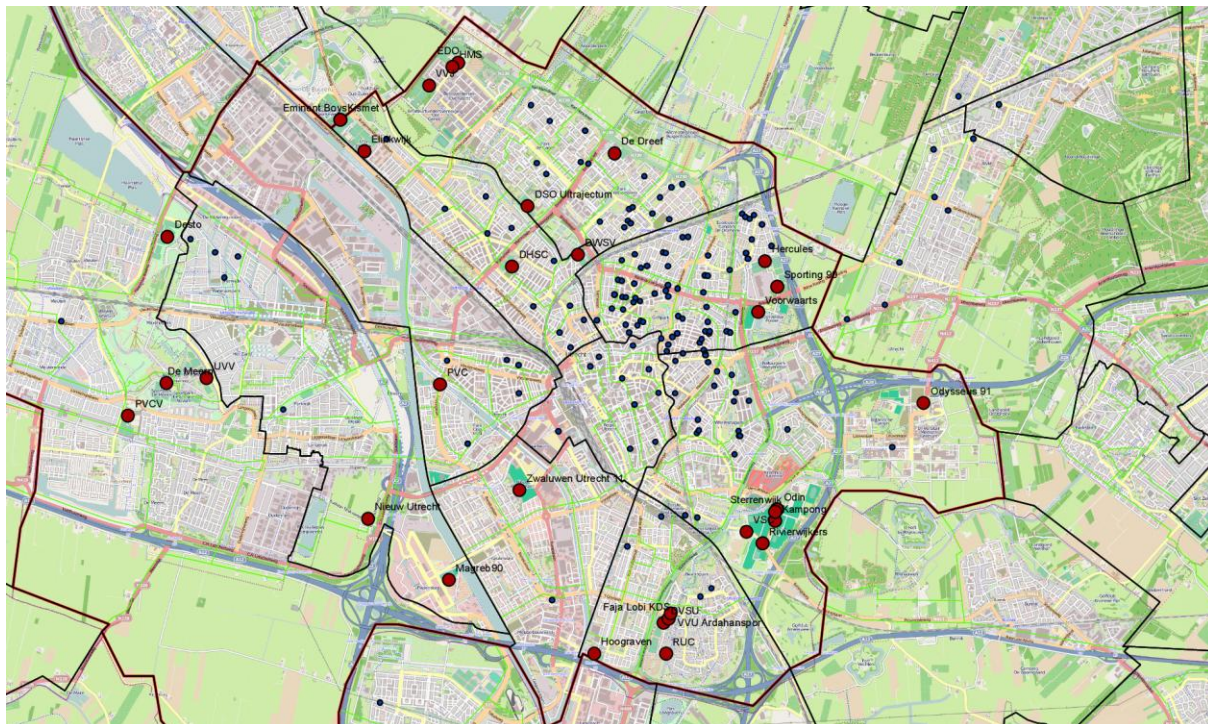
Een opvallend groot gedeelte van de Rivierwijkers komt uit Lombok. Dit is opvallend omdat de vereniging gelegen is aan de andere kant van de stad. Overvecht en Vleuten-De Meern zijn amper of zelfs helemaal niet vertegenwoordigd bij de Rivierwijkers. De overige wijken wel.

Bijlage 28: Verzorgingsgebied RUC



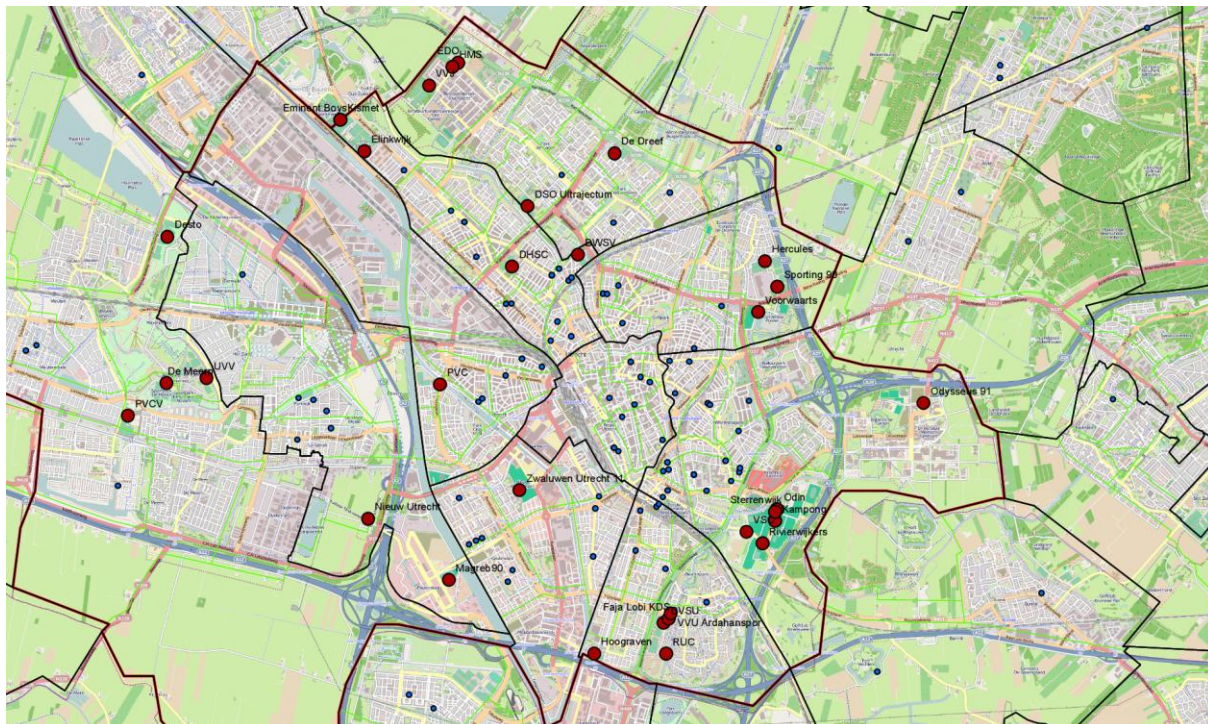
Bij RUC voetballen voornamelijk spelers die in de buurt komen, maar niet uit Lunetten zelf, waar de club zelf gevestigd is. Echter, er komt ook een flink deel uit overige gebieden verspreid over heel Utrecht.

Bijlage 29: Verzorgingsgebied Sporting



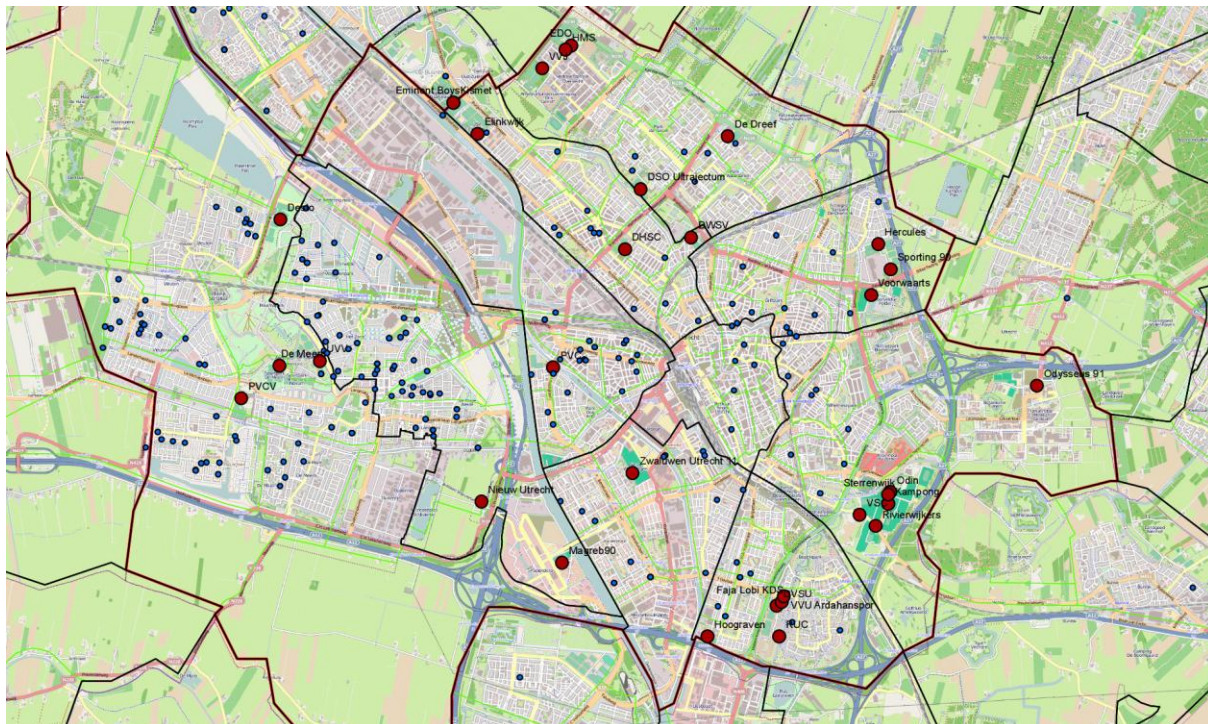
Sporting heeft duidelijk een functie voor de buurt. Met name uit Votulast en Wittevrouwen-Zeeheldenbuurt komen veel van de Sporting-leden. De binnenstad, het Wilhelminapark en Park De Watertoren zijn de fictieve grenzen en/of barrières van het verzorgingsgebied.

Bijlage 30: Verzorgingsgebied Sterrenwijk



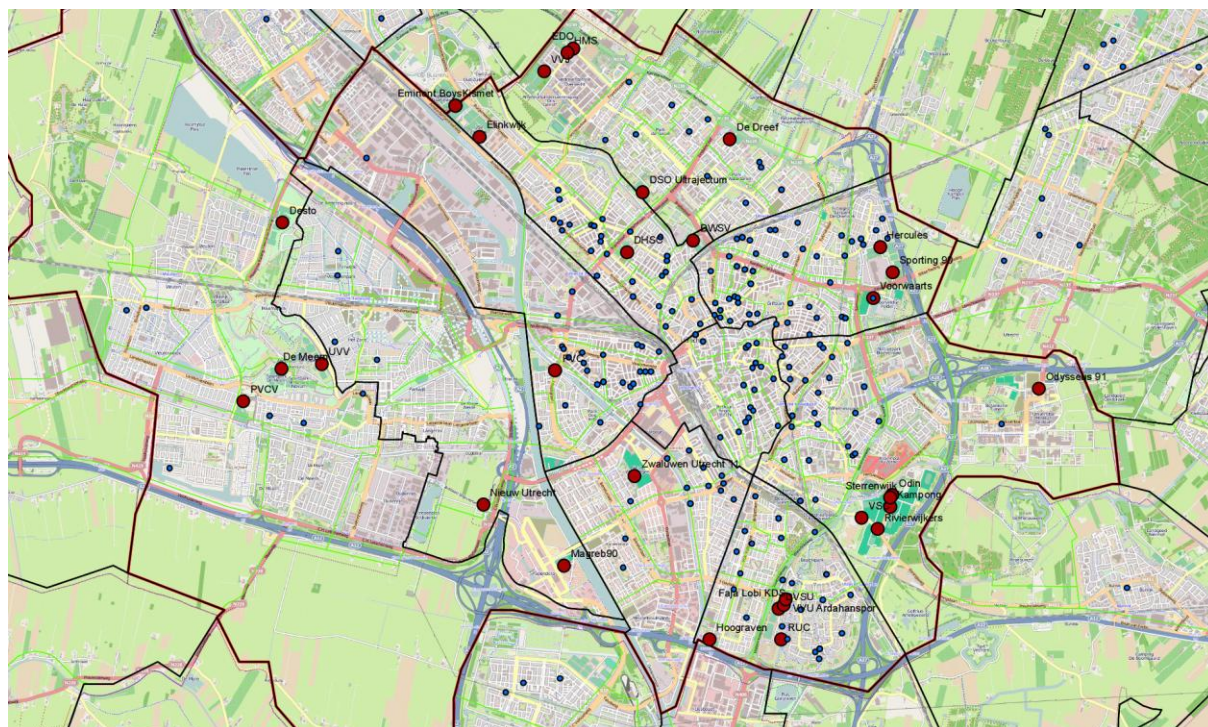
De vereniging heeft duidelijk geen buurtfunctie. Ondanks de oorspronkelijke functie als buurtclub voor de gelijknamige buurt Sterrenwijk, zijn er niet extreem veel leden vanuit de buurt en omstreken te vinden, en komen de leden vanuit geheel Utrecht.

Bijlage 31: Verzorgingsgebied UVV



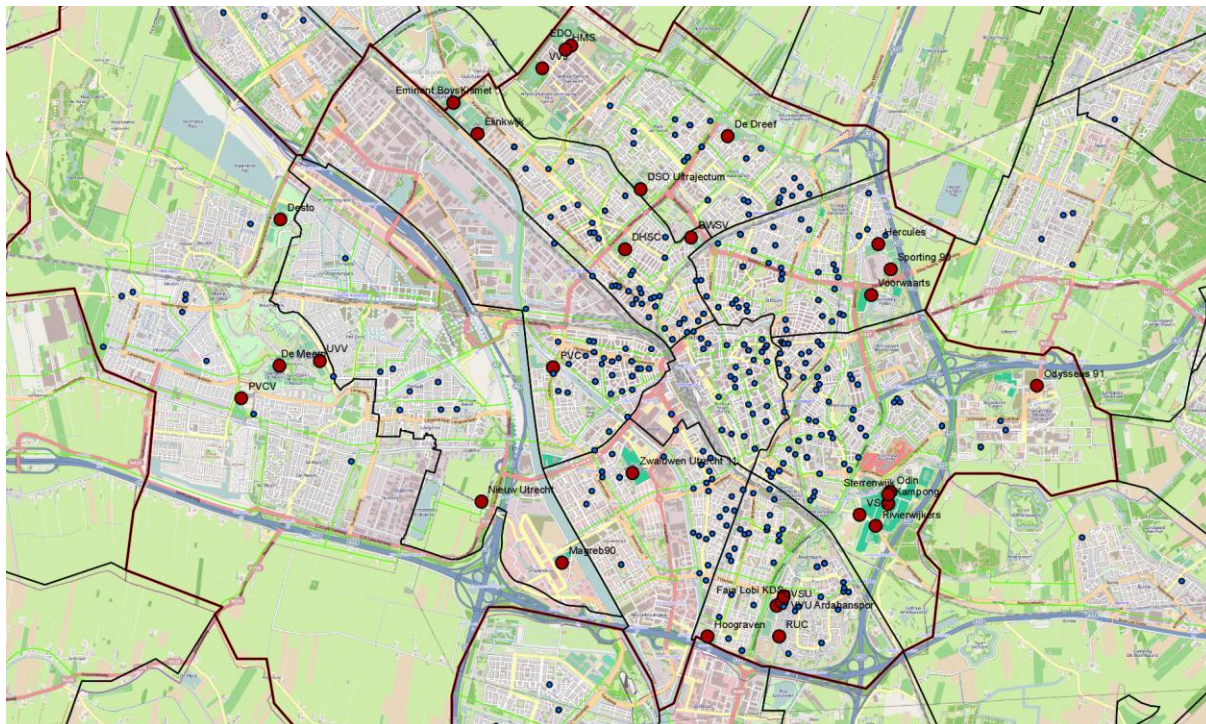
Een deel van de leden is mooi verspreid rond UVV in de diverse buurten van Vleuten-De Meern en Leidsche Rijn. Echter, een groot aantal leden komt ook uit gebieden richting Centrum. Met name in Lombok is nog een groot deel woonachtig.

Bijlage 32: Verzorgingsgebied Voorwaarts



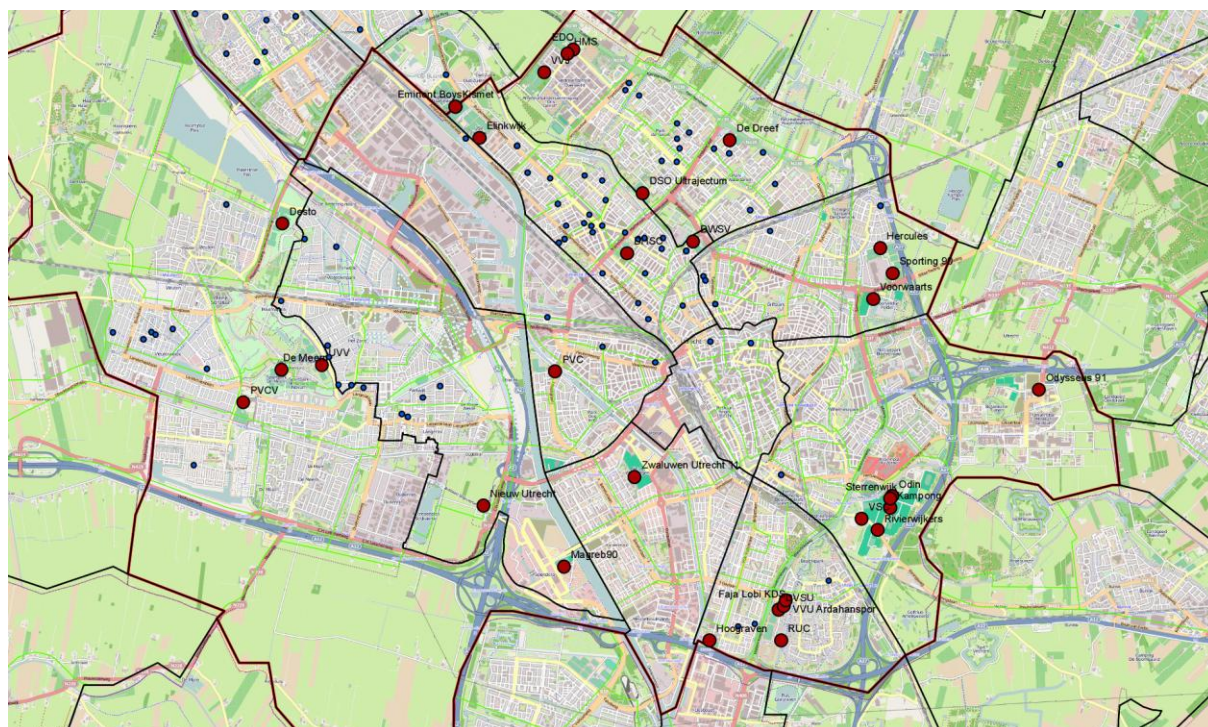
Voor Voorwaarts geldt een ruime spreiding, maar voornamelijk met leden ten oosten van de spoorlijn Utrecht – Amsterdam, plus Lombok. Verder toch ook opvallend veel leden zijn er woonachtig in wijk Zuid.

Bijlage 33: Verzorgingsgebied VSC



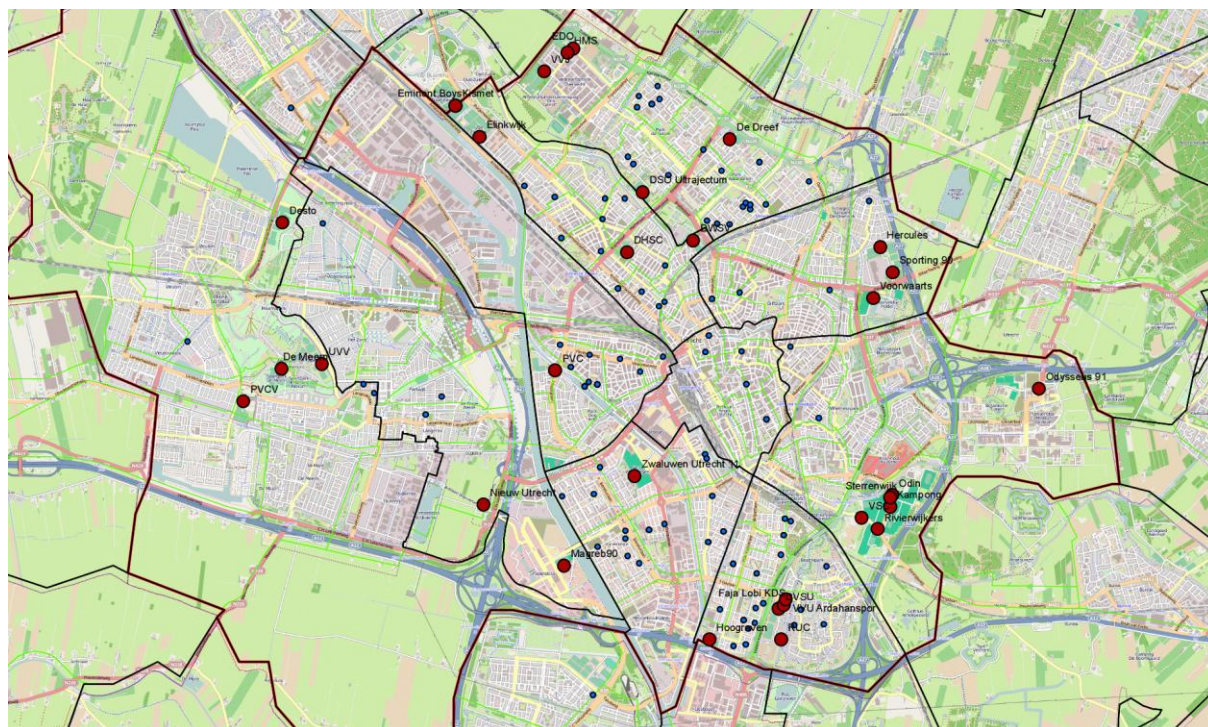
Voetbalvereniging VSC trekt leden vanuit geheel Utrecht, en vanuit elke wijk met uitzondering van de wijken Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern en Overvecht, die minder nadrukkelijk aanwezig zijn. Ook de subwijken Kanaleneiland (Zuidwest) en Oog in Al (West) hebben een lager gemiddelde. Wel kan geconcludeerd worden dat VSC een ruim verzorgingsgebied heeft.

Bijlage 34: Verzorgingsgebied VVJ



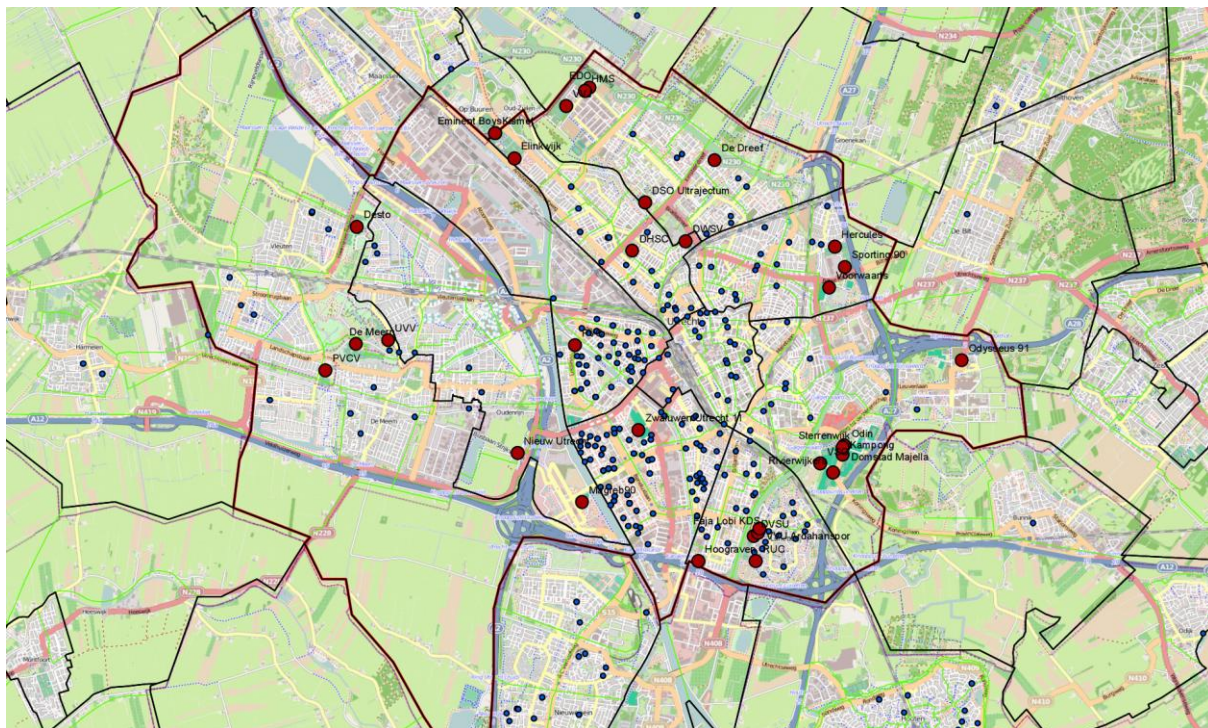
VVJ haalt de leden voornamelijk uit de naastgelegen wijk Noordwest. Een ander deel komt uit Overvecht. Opvallend is dat er toch een flink aantal leden woonachtig zijn in Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern, terwijl andere wijken (behalve de al genoemde) nauwelijks tot niet voorkomen bij VVJ. De veraf gelegen wijken over de snelweg zijn wel behoorlijk vertegenwoordigd.

Bijlage 35: Verzorgingsgebied VVU Ardahanspor



De club heeft duidelijk leden, woonachtig in de gehele stad. Oost en Noordoost zijn, evenals de wijken aan de andere kant van de A2, minder vertegenwoordigd zijn bij Ardahanspor. Voor de rest komen de leden van de club uit geheel Utrecht (en omgeving)

Bijlage 36: Verzorgingsgebied Zwaluwen Utrecht



De meeste leden van Zwaluwen Utrecht komen uit dezelfde wijk als waar de club ligt (Zuidwest). En in naastgelegen wijk (West) wonen ook veel van de leden. Ook uit de binnenstad komen nog enkele leden, maar al stukken minder dan uit eerder genoemde wijken. De A2 en de binnenstad fungeren duidelijk als barrières want aan de andere kant van genoemde plekken zijn er nog amper leden woonachtig.

Bijlage 37: Enquête leden onder de 12

Beste ouders van jeugdleden,

Met behulp van deze enquête hoop ik antwoord te vinden op de vraag waarom leden van voetbalverenigingen voetballen bij de vereniging waar ze dat nu doen. Dit onderzoek voer ik uit als onderdeel van mijn afstuderen op de Universiteit Utrecht (opleiding Stadsgeografie) en mijn stage bij het Mulier Instituut.

De vragenlijst zal ongeveer 5 minuten duren. Vult u alstublieft de antwoorden zo eerlijk en duidelijk mogelijk in. Misschien vindt u sommige vragen nogal persoonlijk, maar de antwoorden worden zeer vertrouwelijk behandeld. Ik ben uitsluitend geïnteresseerd in de postcode zodat ik de precieze afstand van uw huis tot de club kan berekenen. Uzelf en uw kind blijven anoniem. Mocht u nog vragen hebben over dit onderzoek of deze enquête dan kunt u contact opnemen met mij via: t.hermie@mulierinstituut.nl

Hartelijk dank voor de medewerking.
Tanim Hermie

Hieronder volgen eerst enkele algemene vragen.

1. Wat is het geslacht van uw kind?

- ☐ man
- ☐ vrouw

2. Wat is de postcode van het woonadres van uw kind?

.....

3. Wat is het geboortjaar van uw kind?

.....

4. In welk team speelt uw kind?

.....

5. Hoelang is uw kind al lid van de club?

..... jaar

Nu volgen enkele vragen over de achtergrond van de familie van het kind.

6. In welk land is uw kind geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

7. In welk land is de moeder van uw kind geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

8. In welk land is de vader van uw kind geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

9. Is uw kind gelovig of heeft hij/zij een religieuze achtergrond?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, Katholiek
- ☐ Ja. Protestants
- ☐ Ja. Islamitisch
- ☐ Ja. Joods
- ☐ Ja. Hindoeestaans
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Ja. anders namelijk.....

10. Is de moeder van uw kind gelovig of heeft zij een religieuze achtergrond?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, Katholiek
- ☐ Ja. Protestants
- ☐ Ja. Islamitisch
- ☐ Ja. Joods
- ☐ Ja. Hindoeestaans
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Ja. anders namelijk.....

11. Is de vader van uw kind gelovig of heeft hij een religieuze achtergrond?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, Katholiek
- ☐ Ja. Protestants
- ☐ Ja. Islamitisch
- ☐ Ja. Joods
- ☐ Ja. Hindoeestaans
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Ja. anders namelijk.....

12. Wat is uw huishoudeninkomen?

- ☐ Laag: <20.000
- ☐ Iets onder gemiddeld: 20.000-30.000
- ☐ Iets boven gemiddeld: 30.000-40.000
- ☐ Hoog: >40.000
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil niet zeggen

13. Wat is de hoogst voltooide opleiding van de moeder van uw kind?

- ☐ Lagere school
- ☐ VMBO/MAVO
- ☐ HAVO
- ☐ VWO
- ☐ MBO
- ☐ HBO
- ☐ WO
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen

14. Wat is de hoogst voltooide opleiding van de vader van uw kind?

- ☐ Lagere school
- ☐ VMBO/MAVO
- ☐ HAVO
- ☐ VWO
- ☐ MBO
- ☐ HBO
- ☐ WO
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen

15. Over hoeveel auto's heeft u thuis de beschikking?

- ☐ 0
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ Meer dan 2
- ☐ Weet ik niet

16. Heeft u thuis de beschikking over een brommer/scooter?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

17. Gaat uw kind alleen naar de club of wordt hij/zij gebracht?

- ☐ Alleen
- ☐ Gebracht
- ☐ Wisselend

18. Hoe gaat uw kind meestal(!) naar de club toe? (1 antwoord mogelijk)

- ☐ Lopend
- ☐ Fietsend
- ☐ Openbaar vervoer
- ☐ Brommer/scooter
- ☐ Auto
- ☐ Anders namelijk

19. Bent u in de afgelopen 5 jaar verhuisd?

- ☐ Ja

19 a. Zo ja, wat was de postcode/het adres van de vorige woning?

.....

- ☐ Weet ik niet meer

- ☐ Nee
-

Er komen nu enkele stellingen over de route tussen de woning van uw kind en de vereniging. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken:

20. Het kost weinig tijd om naar de club toe te gaan

- ☐ Volledig mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Volledig oneens
- ☐ Weet ik niet

21. Het kost weinig moeite om naar de club toe te gaan

- ☐ Volledig mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Volledig oneens
- ☐ Weet ik niet

22. Op de route tussen onze woning en de vereniging is het een veilige omgeving voor kinderen

- ☐ Volledig mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Volledig oneens
- ☐ Weet ik niet

Tenslotte komen er vragen over de redenen waarom u voor deze vereniging hebt gekozen.

Geef voor elke van deze redenen een cijfer van 1 (heel onbelangrijk) t/m 10 (Heel belangrijk) waarom u uw kind lid heeft gemaakt van deze club

23. De club heeft zaterdagvoetbal

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

24. De club heeft zondagvoetbal

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

25. De club heeft een hoog niveau

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

26. De club heeft een bepaald geloof waardoor ik mijn kind hier heb laten spelen

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

27. De club heeft veel spelers van dezelfde achtergrond als mijn kind (bijv. etnisch)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

28. We voelen ons zeer betrokken bij de club

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

29. Wij zijn zeer gehecht aan deze club

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

30. Bij deze club spelen mensen zoals 'wij'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

31. De club is dicht bij ons huis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

32. De club is goed bereikbaar vanaf ons huis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

33. Ons kind kan zelfstandig naar de club

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

34. De club ligt naast andere sportverenigingen

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

35. De club ligt vlakbij andere plekken waar wij vaak komen

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

36. De club ligt in een veilige buurt

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

37. Bij de club spelen/speelden veel vrienden en familieleden

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

38. Een andere reden namelijk.....

.....
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dat was de enquête. Nogmaals, hartstikke bedankt voor je medewerking.
Tanim Hermie.

Bijlage 38: Enquête leden 12-18

Beste deelnemer,

Met behulp van deze enquête hoop ik antwoord te vinden op de vraag waarom leden van voetbalverenigingen hebben gekozen voor de club waar ze nu voetballen. Dit onderzoek voer ik uit als onderdeel van mijn afstuderen op de Universiteit Utrecht (opleiding Stadsgeografie) en mijn stage bij het Mulier Instituut.

De vragenlijst zal ongeveer 5 minuten duren. Vul de antwoorden zo eerlijk en duidelijk mogelijk in. Misschien vind je sommige vragen nogal persoonlijk, maar de antwoorden zijn zeer vertrouwelijk. Ik ben geïnteresseerd in de postcode zodat ik de precieze afstand van jouw huis tot de club kan berekenen. Jij zelf blijft anoniem. Mocht je nog vragen hebben over dit onderzoek of deze enquête dan kan je contact opnemen met mij via: t.hermie@mulierinstituut.nl

Hartelijk dank voor de medewerking.
Tanim Hermie

Hieronder volgen eerst enkele algemene vragen.

1. Wat is je geslacht?

- ☐ man
- ☐ vrouw

2. Wat is je postcode?

.....

3. Wat is je geboortejaar?

.....

4. In welk team speel je?

.....

5. Hoelang ben je al lid van de club?

..... jaar

Nu volgen enkele vragen over je achtergrond en de achtergrond van je familie.

6. In welk land ben je geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

7. In welk land is je moeder geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

8. In welk land is je vader geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

9. Ben jij gelovig of heb je een religieuze achtergrond?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, Katholiek
- ☐ Ja. Protestants
- ☐ Ja. Islamitisch
- ☐ Ja. Joods
- ☐ Ja. Hindoeestaans
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Ja. anders namelijk.....

10. Is je moeder gelovig of heeft ze een religieuze achtergrond?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, Katholiek
- ☐ Ja. Protestants
- ☐ Ja. Islamitisch
- ☐ Ja. Joods
- ☐ Ja. Hindoeestaans
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Ja. anders namelijk.....

11. Is je vader gelovig of heeft hij een religieuze achtergrond?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, Katholiek
- ☐ Ja. Protestants
- ☐ Ja. Islamitisch
- ☐ Ja. Joods
- ☐ Ja. Hindoeestaans
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Ja. anders namelijk.....

12. Wat is je huidige of hoogst voltooide opleiding?

- ☐ Lagere school
- ☐ VMBO/MAVO
- ☐ HAVO
- ☐ VWO
- ☐ MBO
- ☐ HBO
- ☐ WO
- ☐ Wil ik niet zeggen

13. Wat is de hoogst voltooide opleiding van je moeder?

- ☐ Lagere school
- ☐ VMBO/MAVO
- ☐ HAVO
- ☐ VWO
- ☐ MBO
- ☐ HBO
- ☐ WO
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen

14. Wat is de hoogst voltooide opleiding van je vader?

- ☐ Lagere school
- ☐ VMBO/MAVO
- ☐ HAVO
- ☐ VWO
- ☐ MBO
- ☐ HBO
- ☐ WO
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen

15. Hoeveel auto's hebben jullie thuis?

- ☐ 0
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ Meer dan 2
- ☐ Weet ik niet

16. Hebben jullie thuis een brommer of scooter?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

17. Hoe ga je meestal(!) naar de club toe (1 antwoord mogelijk)?

- ☐ Lopend
- ☐ Fietsend
- ☐ Zelf met de scooter/brommer
- ☐ Ik word gebracht met de scooter/brommer
- ☐ Ik word gebracht met de auto
- ☐ Openbaar vervoer
- ☐ Anders namelijk

18. Ben je in de afgelopen 5 jaar verhuisd?

- ☐ Ja

18 a. Zo ja, wat was de postcode/het adres van de vorige woning?

.....

- ☐ Weet ik niet meer

- ☐ Nee

Er komen nu enkele stellingen over de route tussen jouw woning en de vereniging. Geef aan in hoeverre je het eens of oneens bent met de volgende uitspraken:

19. Het kost weinig tijd om naar de club toe te gaan

- ☐ Volledig mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Volledig oneens
- ☐ Weet ik niet

20. Het kost weinig moeite om naar de club toe te gaan

- ☐ Volledig mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Volledig oneens
- ☐ Weet ik niet

21 Ik voel me veilig als ik onderweg ben tussen de club en mijn huis

- ☐ Volledig mee eens
 - ☐ Mee eens
 - ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
 - ☐ Oneens
 - ☐ Volledig oneens
 - ☐ Weet ik niet
-

Tenslotte komen er vragen over de redenen waarom je voor deze vereniging hebt gekozen.

Geef voor elke van deze redenen een cijfer van 1 (heel onbelangrijk) t/m 10 (Heel belangrijk) waarom je lid bent geworden van je huidige club.

22. De club heeft zaterdagvoetbal

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

23. De club heeft zondagvoetbal

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

24. De club heeft een hoog niveau

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

25. De club heeft een bepaald geloof waardoor ik hier ook wil spelen

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

26. De club heeft veel spelers van mijn eigen achtergrond (bijv. etnisch)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

27. Ik voel me erg betrokken bij de club

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

28. Ik ben gehecht aan deze club

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

29. Bij deze club spelen mensen zoals ik

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

30. De club is dicht bij mijn huis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

31. De club is goed bereikbaar vanaf mijn huis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

32. De club ligt naast andere sportverenigingen

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

33. De club ligt vlakbij andere plekken waar ik vaak kom

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

34. De club ligt in een veilige buurt

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

35. Bij de club spelen/speelden veel vrienden en familieleden

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

36. Een andere reden namelijk.....

.....
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dat was de enquête. Nogmaals, hartstikke bedankt voor je medewerking.
Tanim Hermie.

Bijlage 39: Enquête seniorenleden

Beste deelnemer,

Met behulp van deze enquête hoop ik antwoord te vinden op de vraag waarom leden van voetbalverenigingen hebben gekozen voor de club waar ze nu voetballen. Dit onderzoek voer ik uit als onderdeel van mijn afstuderen op de Universiteit Utrecht (opleiding Stadsgeografie) en mijn stage bij het Mulier Instituut.

De vragenlijst zal ongeveer 5 minuten duren. Vult u alstublieft de antwoorden zo eerlijk en duidelijk mogelijk in. Misschien vindt u sommige vragen nogal persoonlijk, maar de antwoorden worden zeer vertrouwelijk behandeld. Ik ben geïnteresseerd in de postcode zodat ik de precieze afstand van uw huis tot de club kan berekenen. Uzelf blijft anoniem. Mocht u nog vragen hebben over dit onderzoek of deze enquête dan kunt u contact opnemen met mij via: t.hermie@mulierinstituut.nl

Hartelijk dank voor de medewerking.
Tanim Hermie

Hieronder volgen eerst enkele algemene vragen.

1. Wat is uw geslacht?

- ☐ man
- ☐ vrouw

2. Wat is uw postcode?

.....

3. Wat is uw geboortejaar?

.....

4. Op welk niveau speelt u?

.....

5. Hoelang bent u al lid van de club?

..... jaar

Nu volgen enkele vragen over uw achtergrond

6. In welk land bent u geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

7. In welk land is uw moeder geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

8. In welk land is uw vader geboren?

- ☐ Nederland
- ☐ Marokko
- ☐ Turkije
- ☐ Suriname
- ☐ Nederlandse Antillen
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Anders namelijk.....

9. Bent u gelovig of heeft u een religieuze achtergrond?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, Katholiek
- ☐ Ja. Protestants
- ☐ Ja. Islamitisch
- ☐ Ja. Joods
- ☐ Ja. Hindoeistaans
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil ik niet zeggen
- ☐ Ja. anders namelijk.....

10. Wat is uw huishoudensinkomen?

- ☐ Laag: <20.000
- ☐ Iets onder gemiddeld: 20.000-30.000
- ☐ Iets boven gemiddeld: 30.000-40.000
- ☐ Hoog: >40.000
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Wil niet zeggen

11. Wat is uw huidige of hoogst voltooide opleiding?

- ☐ Lagere school
- ☐ VMBO/MAVO
- ☐ HAVO
- ☐ VWO
- ☐ MBO
- ☐ HBO
- ☐ WO
- ☐ Wil ik niet zeggen

12. Over hoeveel auto's heeft u de beschikking?

- ☐ 0
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ Meer dan 2
- ☐ Weet ik niet

13. Heeft u de beschikking over een scooter of brommer?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

14. Hoe gaat u meestal naar de club toe?

- ☐ Lopend
- ☐ Fietsend
- ☐ Scooter/brommer
- ☐ Auto
- ☐ Openbaar vervoer
- ☐ Anders namelijk

15. Bent u in de afgelopen 5 jaar verhuisd?

☐ Ja

15 a. Zo ja, wat was de postcode/het adres van uw vorige woning?

.....

☐ Weet ik niet meer

☐ Nee

Er komen nu enkele stellingen over de route tussen uw woning en de vereniging. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken:

16. Het kost weinig tijd om naar de club toe te gaan

- ☐ Volledig mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Volledig oneens
- ☐ Weet ik niet

17. Het kost weinig moeite om naar de club toe te gaan

- ☐ Volledig mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Volledig oneens
- ☐ Weet ik niet

18. Ik voel me veilig als ik onderweg ben tussen de club en mijn huis

- ☐ Volledig mee eens
 - ☐ Mee eens
 - ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
 - ☐ Oneens
 - ☐ Volledig oneens
 - ☐ Weet ik niet
-

Tenslotte komen er vragen over de redenen waarom je voor deze vereniging hebt gekozen.

Geef voor elke van deze redenen een cijfer van 1 (heel onbelangrijk) t/m 10 (Heel belangrijk) waarom u lid bent geworden van uw huidige club.

19. De club heeft zaterdagvoetbal

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

20. De club heeft zondagvoetbal

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

21. De club heeft een hoog niveau

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

22. De club heeft een bepaald geloof waardoor ik hier ook wil spelen

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

23. De club heeft veel spelers van mijn eigen achtergrond (bijv. etnisch)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

24. Ik voel me erg betrokken bij de club

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

25. Ik ben gehecht aan deze club

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

26. Bij deze club spelen mensen zoals ik

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

27. De club is dicht bij mijn huis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

28. De club is goed bereikbaar vanaf mijn huis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

29. De club ligt naast andere sportverenigingen

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

30. De club ligt vlakbij andere plekken waar ik vaak kom

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

31. De club ligt in een veilige buurt

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

32. Bij de club spelen/speelden veel vrienden en familieleden

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

33. Een andere reden namelijk.....

.....
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dat was de enquête. Nogmaals, hartstikke bedankt voor uw medewerking.
Tanim Hermie.